שער השמיני שער חשבון הנפש

בחשבון האדם עם נפשו לאלהים. וזה פתח השער:

אמר המחבר מפני שקדם מאמרנו בגדרי התשובה ותנאיה והיה החשבון עם הנפש אחד מתנאיה ראיתי לסמוך לה באור עניני החשבון עם הנפש בעבור מה שיש בו מעניני מרפא לנפש

טובים לרבותינו ולא ישניהם לתכליתן ע"ש: ואל יכבד עליך כו׳ לומר כי כבד ממני הדבר לשוב לעת זקנתי כי הוא לטובתך להנאתך ולשמירת עצמך. ולא עוד כי לא יחדתיך בה מבלעדי נפשך כי כל דרכי התשובה שכתבתי עד הנה לא זכרתים לך לבדם כי גם לי גם לך יהיו לזכרון בין עינינו לקשט עצמנו ממנו ולשוב אל ה׳: והכנע לאמת כלומר לו יהיה לך שאינו מכוון רק אליך מ"מ אתה שהדבר אמת כאשר עליך לכן הכנע לדברי ואל תברח מהם: ואל תקח אורך התעלמות זולתך המעיר לך כו׳ ר"ל ואל תקח ראיה מאנשים רשעים שהם מאריכים בשטותם וברשעתם ולא נתנו לב לשוב לעולם ואשר גם שלום להם ואין חרצובות למותם ובריא אולם וגו׳ וא"כ הם לך למכשול ולפוקה באלו הם לטענה לך ולאמתלא כשמו. וזכר שתקח ראיה מאנשי עורים וטעים: כי זה בתרמית היצר להסית אותך וכיוצא בך: אשר הברתם חלושה והם עוטים בעוה"ז ובעוה"ב וכ"כ בסוף שער הכניעה לדברים האלה ע"ש. אבל אתנו ישימנו האלהים ברחמיו מן השבים חכמים הממהרים לבוא אליו בלי איחור והשבים עדיו בלב שלם אמן כן יהי רצון:

אמר המחבר כו׳ והיה החשבון עם הנפש א׳ מתנאיה כמ"ש הם בפ"ה וחמישי יוכיח נפשו ויכלימנו במצפונו כו׳ ע"ש. ובזה תבין מלת חשבון האדם עם נפשו היינו לבין עצמו ועי"ז יזכור ולא ישכח את אלהיו ואת תורתו כמו שמפרש בפ"א וכפי א"ל קורא אותם בלשון זכירות ועיין בספר הזכירות שלי: בעבור מה שיש כו׳ ע"י החשבון

שטייט אין יחזקאל כל פשעיו אשר עשה לא יזכרו לו אלי זיינע זינד וואס ער האט געטאן וועלן אים ניט גידאכט ווערן. זאגט דר מחבר ואל יכבד עליך אחי אונ לאז דיר ניט צו שווער זיין מיין ברודר וואס איך האב דא גישריבן הערתי אותך דען איך האב דיך דער וועקט דוא זאלסט זיך זעלבסט היטן אשר ארכו פון זעלכים וואס דוא האסט אלאנגע צייט דר פון זיך פר הוילן אונ האסט ניט באגערט דראן צו גידיינקן כי לא יחדתיך בה דען איך האב דיך ניט גיאיינציגט דרינגן חוץ מיך כלומר דיא אלי ווערטער פון תשובה וואס איך האב דיר דא גישריבן האב איך ניט גימיינט דיך אליין אונ ניט מיך נאר איך האב עס פון מיינט וועגן אויך גישריבן איך זאל עס האבן מיר פר אזכרון וויא אזו איך זאל תשובה טאן צו גאט והכנע לאמת אונ זיי אונטר טעניג צו דעם אמת ואל תברח ממנו אונ זאלסט דר פון ניט אנטלויפן (עיין בפי׳) ותודה לאלהים אונ לויב צו גאט וואס ער האט דיך דר וועקט צו זעלכים וואס דו האסט ניט גיוואוסט ואל תקח אורך התעלמות אונ זאלסט דיר ניט נעמן פאר קיין טענה וויל אנדרער וואס האט דיך דר וועקט אונ גישטראפט אונ האט זיך גאנץ לאנג פר הוילן תשובה צו טאן דרום ווערסטו אויך קיין תשובה ניט וועלן טאן ווארום דאס איז קיין טענה אונ קיין פאר ענטפערונג ניט כי זאת מתרמית היצר דען דאס איז פון דעם רמאות פון דעם יצר הרע ומצודיו אונ פון זיינע נעצן וואס ער האפט דר מיט לאנשים זעלכע לייט אשר הכרתם חלושה וואס זייער פר שטאנד איז שלאף. זאגט דר מחבר איין גיבעט האלהים ישימנו מן הממהרים אליו גאט זאל אונז טאן פון די וואס איילן זיך צו אים והשבים עדיו בלב שלם אונ טוען תשובה צו אים מיטן גאנצן הארצן אונ זאל דאס טאן ברחמיו מיט זיין דער בארעמקייט אמן:

אמר המחבר זאגט דר מחבר מפני שקדם מאמרנו וויל מיר האבן פריער גיזאגט בגדרי התשובה ותנאיה פון די גרונד זאכן פון דר תשובה מיט אירי תנאים וואס דר צו גיהערין והיה החשבון עם הנפש אונ עס איז גיוועז איין תנאי פון אירי תנאים אז דער מענטש זאל חשבון האבן מיט זיין נפש אוב זיא האט גאט רעכט גידינט ראיתי לסמוך לה דרום איז מיר גיפעלין דר ביי צו שטעלין באור עניני החשבון דס ערקלערין וויא אזו דר חשבון זאל זיין מיטן נפש בעבור מה שיש בו וויל אין דעם

חשבון

ההערה לה למה שיש בה תקנתה בשני עולמים כמו שאמר דוד ע"ה (תהלים קיט) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך. וראוי לנו לבאר מדבר החשבון עם הנפש ששה ענינים. הראשון מה החשבון עם הנפש. והשני אם החשבון כל בני אדם שוה אם לא. והשלישי על כמה פנים יהיה חשבון האדם עם נפשו. והרביעי מה תועלת החשבון הזה. והחמישי אם האדם חייב לחשוב עם נפשו תמיד אם לא. והששי במה שחיוב האדם לסמוך לחשבון מן המעשים:

פרק א אבל החשבון עם הנפש הוא השתדלות האדם בעניני תורתו ועולמו בינו ובין שכלו כדי שידע בזה מה שיש לו ומה שיש עליו מן החובות וכבר הזהירנו על זה הנביא ע"ה באמרו (דברים ד) וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים וגו' ואמר דוד ע"ה (תהלים לד) טעמו וראו כי טוב ה' ואמר (ד"ה א כח) דע את אלהי אביך ועבדהו ואמר (תהלים לב) אל תהיו כסוס כפרד אין הבין ואמר במי שלא הסתכל בעניניו ולא חשב עם נפשו עליהם (ישעיה מד) ולא ישיב אל לבו ולא דעת ולא תבונה ואמר

מרפא לנפש

פיס המעורר הנפש למה שיש בה תקנתה כו': השבתי דרכי ע"י שחשבתי ונתתי לבי אל כל דרכי ועמלי וראיתי שסכלות כלם כוזב: ואשיבה רגלי אל עדותיך שיהיו דרך לבוא אל עדותיך ואם לאו הכל הבל ורעות רוח:
פרק א כדי שידע בזה מה שיש לו מה שיש בידו ממדות הטובות ומצות ומעשים: ומה שיש עליו עוד לקיימם ולנסות בהם ועדיין חסר מהם ושיתגבר לבוא אליהם:

חשבון איז פר האנגן וויא מען זאל דם נפש דר וועקן למה שיש בה תקנתה צו וועלכע זאכן וואס זיא קאן מיט זיי גיהאלפן ווערן אין ביידי עולמות וויא דוד המלך האט גיזאגט חשבתי דרכי איך האב אבר גירעכנט מייני וועגין האב איך גיזעהן אז דר תכלית פון אלעמן איז נאר ואשיבה רגלי אל עדותיך אז איך זאל ווידר קערין מייני פיס כלומר איך זאל האבן אוועג צו גייען צו דיין תורה. וראוי לנו לבאר אונ מיר בדארפן בשיידן פון דעם חשבון וואס א מענטש בדארף האבן מיט דעם נפש אין זעקס זאכן הראשון מה החשבון דס ערשטי איז וואס מיינט מען דס פר איין חשבון וואס ער זאל האבן מיט זיין נפש והשני אם החשבון כו' אונ דס אנדרי איז אויב דר חשבון איז ביי אלי מענטשן גלייך אויב ניין והשלישי אונ דאס דריטי איז על כמה פנים יהיה אויף וויא פיל ערליי אופנים זאל זיין דר חשבון פון דעם מענטשין מיט זיין נפש והרביעי מה תועלת אונ דס פערטי איז צו וואס העלפט דר דאזיגר חשבון והחמישי אונ דס פינפטע איז אם האדם חייב אויב דער מענטש בדארף אלי צייט חשבון צו האבן מיט זיין נפש אויב ניט והששי אונ דאס זעקסטע איז במה שחיוב האדם וואס פאר א מעשים בדארף דער מענטש טאן וואס גיהערן צום חשבון מיט זיין נפש:

אבל החשבון עם הנפש אבר דר חשבון מיטן נפש מיינט מען השתדלות האדם דס פלייסונג וואס דער מענטש זאל זיך פלייסן מיט אזעלכע זאכן וואס גיהערן צו דר תורה אונ צו דר וועלט זאל דס אלץ זיין בינו ובין שכלו צווישן איהם אונ צווישן זיין שכל כלומר ער מוז איבר קלערן מיט זיין שכל וויא אזו זאל דס פלייסונג זיין כדי שידע דאס ער זאל וויסן וואס ער האט שון פון מצות אונ מעשים טובים ומה שיש עליו אונ וואס פר א מצות אונ מעשים טובים ער איז נאך שולדיג מקיים צו זיין אונ זאל זיך פלייסן זיי מקיים צו זיין וכבר הזהירנו אונ דרויף האט שון משה רבינו ע"ה אונז מזהיר גיוועזן באמרו מיט דעם וואס ער הט גיזאגט אין דברים וידעת היום והשבות אל לבבך דו זאלסט וויסן היינט אונ זאלסט ווידר קערין צו דיין הארץ כי ה' הוא האלהים אז גאט איז דר רעכטר גאט אונ דוד המלך הט גיזאגט טעמו וראו כי טוב ה' פר שטייט אונ זעהט אז גאט איז גוט. אונ אין דברי הימים שטייט דע את אלהי אביך וויים דעם גאט פון דיין פאטר כלומר פר שטייא מיטן שכל אז ער איז אגאט ועבדהו אונ דין אים. אונ אין תהלים שטייט אל תהיו כסוס כפרד אין הבין איר זאלט ניט זיין וויא איין פערד אונ וויא איין מויל אייזיל וואס הט קיין פר שטאנד ניט ואמר אונ ישעיה הט גיזאגט אויף דעם וואס ער קוקט ניט אויף זייני זאכן וואס ער טוט אויב זייא זיינן גוט אויב ניין ולא חשב עם נפשו אונ בארעכינט זיך ניט ניצגן זיי מיט זיין נפש הט ער אויף זיי גיזאגט ולא ישיב אל לבו אונ ער נעמט זיך ניט צום הארצן די זאכן וואס ער טוט ולא דעת ולא תבונה אונ ער האט ניט קיין

וויסן

(תהלים עח) לא זכרו את ידו ואמר (דברים לב) זכור ימות עולם ואמר (תהלים קמג) זכרתי ימים מקדם ואמר (איוב לו) אשא דעי למרחוק :

פרק ב אבל אם חשבון כל בני אדם שוה אם לא, נאמר כי התשובה בזה שהשתדלות בני אדם בעניני תורתם ועולמם יתחלף כפי התחלפות הכרתם ושכלם וזכות הבנתם וכל אחד ואחד מהם מצווה לחשוב עם נפשו במה שהוא חייב בו מעבודת הבורא יתעלה כפי הכרתו בטובות הבורא הכוללות והמיוחדות כמו שאמר הכתוב (דברים יא) וידעתם היום כי לא את בניכם אשר לא ידעו ואשר לא ראו וגו' כי עיניכם הרואות וגו' רוצה לומר כי טענת הבורא עליכם יותר חזקה ונראית ממה שהיא על בניכם אשר לא ראו את מופתי הבורא כראותכם מפני שאתם ראיתם אותם בעיניכם ואתם המיוחדים בטובות הגדולות מבלעדיהם והנצלים ממכות מצרים וקרח ולא הם ועל כן חייבים אתם בעבודה עליהם. וכן נאמר בשאר ב"א כי מה שחייבים בו יתחלף כפי התחלפות הכרתם והתחלפות הטובות עליהם. ועל המאמין לחשוב עם נפשו במה שהוא חייב לאלהים ית' וידקדק בדבר בתכלית יכלתו וכפי השגתו ממנו ומה שיגיע אליו במעשה ישתדל בו ויטרח ומה שלא יוכל

מרפא לנפש

פרק ב וזכות הבנתם ל' זך ונקי : ומה שלא יוכל להשיגו במעשה כו' כתב הר"מ אלטיך מפני שיש כמה מצות שאין

זייען שאפט אונ קיין פר שטאנד · אונ אין תהלים שטייט לא זכרו את ידו זיי האבן ניט גידיינקט אין זיין מאכט · אונ נאך שטייט דארטן זכרתי ימים מקדם איך האב גידיינקט אין דיא ערשטע טעג· אונ אין איוב שטייט אשא דעי למרחוק איך וועל מיין פאר שטאנד אויף הייבן צו וויסן וואס פון לאנג איז גיוועזן :

אבל אם חשבון כל בני אדם שוה אם לא אבער אויב דער חשבון איז גלייך ביי אלי מענטשן אויב ניין וועלין מיר זאגן אז דיא תשובה איז אויף דעם שהשתדלות בני אדם אז דאס פלייסקייט פון די מענטשין בעניני תורתם ועולמם אין די זאכן וואס גיהער צו דער תורה אונ צו דיא וועלטליכע זאכן יתחלף דס איז פארשידען לויט דם פארשידענהייט פון זייער פאר שטאנד אונ פון זייער שכל וזכות הבנתם אונ לויט דם לויטערקייט פון זייער פר שטאנד וכל אחד ואחד מהם אונ איטליכר מענטש פון זייא מצווה לחשוב עם נפשו איז גיבאטן ער זאל זיך בערעכנן מיט זיין נפש במה שהוא חייב בו אין דעם וואס ער איז שולדיג פון גאטס דינסט כפי הכרתו לויט זיין דער קענטנג אין די טובות פון דעם בשעפר הכוללות וואס ער טוט מיט אלי גלייך והמיוחדות אונ דיא טובות וואס ער טוט מיט איטליכן בזונדר וויא עס שטייט אין דברים וידעתם היום אונ איר זאלט היינט וויסן כי לא את בניכם אשר לא ידעו ואשר לא ראו דען ניט מיט אייערי קינדר וואס זיי האבן נישט גיוואוסט אונ ניט גיזעהן די נסים פון גאט האב איך דם גירעט כי עיניכם הרואות נאר אייערי אויגן האבן דאס אליין גיזעהן רוצה לומר דער מיט האט ער גימיינט כי טענת הבורא דען די טענה פון דעם בשעפר וואס איר בדארפט אים דינן עליכם יותר חזקה איז אויף אייך שטארקר אונ ווערט אויף אייך בעסיר אן גיזעהן מיט שכל ממה שהוא על בניכם איידר זיא איז קעגן אייערי קינדר אשר לא ראו וואס זייא האבן ניט גיזעהן דיא וואונדר פון דעם בשעפר כראותכם וויא איר האט זייא גיזעהן מפני שאתם ראיתם ווייל איר האט דאך די וואונדר גזעהן מיט אייערע אויגן ואתם המיוחדים כו' אונ איר זייט גיאיינציגט אין די גרוסי טובות דם אייך אליין האט גאט גיטאן די גרויסע טובות מיטין מן אונ באר אונ שליו אבער זיי ניט והנצלים ממכות מצרים אונ איר זייט ניצול גיווארן פון די מכות מצרים אונ פון קרח ולא הם אונ ניט זייא ועל כן חייבים אתם אונ דרום זייט איר שולדיג גאט דער פאר צו דינן וכן נאמר אונ אזו ווערט אויך גיזאגט ביי אנדרע מענטשין כי מה שחייבים בו אז וואס זייא דינן הייב צו טאן יתחלף איז פערשידען לויט דם פערשידענהייט פון זייער פר שטאנד דם איטליכר בדארף טאן נאך זיין פר שטאנד נאך והתחלפות הטובות אונ לויט די טובות וואס גאט איבר אויף זייא דיינן זייא שולדיג דער פר גאט צו דינן אונ דער מענטש זאל זיך ברעכנן לויט די טובות וואס גאט האט אים גיטאן איז ער שולדיג דר פר אים אזו צו דינן ועל המאמין אונ אויף דעם וואס גלויבט אין גאט איז אחיוב ער זאל זיך זעלבסט

ברעכנן

להשינו במעשה ישיגהו בידיעה ויתאוהו כמ"ש דוד ע"ה (תהלים קיט) אחלי יכונו דרכי לשמור חקיך ואמר (שם יט) הנחמדים מזהב ומפז רב וגו' והבורא ידינהו לזכות והוא חייב לצפות לעתות אשר תשיג ידו ויוכל בהם לשלם מה שיתכן לו מחובות הבורא יתברך ואל ירחיב על עצמו האמתלאות בו ויזלזל בו ויניחהו ויתעלם ממנו פן יהיה נעכר ביום החשבון הגדול כמו שכתוב (משלי יג) בז לדבר יחבל לו:

פרק ג אבל על כמה פנים יהיה חשבון האדם עם נפשו לאלהים יתעלה אומר כי אופני החשבון רבים בענין הזה אך אבאר מהם שלשים פנים יתבאר מהם מה שהאדם חייב בו לאלהים כשנותן אותם אל לבו ומקבל על נפשו לחשוב בהם ולזכור אותם תמיד:

הראשון כשיסתכל האדם בענין עצמו ויחשוב בתחלת הויתו ויציאתו מלא מציאה

מרפא לנפש

טעמו בזמן הזה ובמה מצות אינם נוהגים בכל אדם וכל התרי"ג מצות הם נגד נשמתו של אדם שהוא ג"כ כלול מרמ"ח אברים ושס"ה גידין כידוע ואין אדם נשלם עד שיקיים כולם לכך אין תקנה אחרת רק שיתאוה ויתשוקק מתי יבא לידו המצות שאין ביכלתו עשה ויקיימם במחשבה והסכמה זו מצרף הקב"ה למעשה כאלו עשאם את כולם והבורא ידיננו לזכות מאחר שמחשבתו היא טובה: אחלי אני מיחל שיכונו דרכי לשמור חקיך: והוא חייב לצפות כו' שבאם לא לידו מצוה שיוכל לקיים בפועל ויניחנו לומר די לי במחשבה לקיימה איננו כלום: פן יהיה נעכר ביום החשבון הגדול וע' בס"ו שלי מזה באורך והבאתי בזכירה שבת מס' קנ"ח בקיום מצות שבת לבד בכל פרטים שיתבארו שם ונר"מ נוכל לעשות ג"כ לכוש רומני לכל רמ"ח אברינו ושס"ה גידינו כאלו קיימנו כל התריג מצות: בז לדבר אפי' א' ממצות אלו אם מבזה סוף שיחבל בשבילם לשון את תבול תתבול כפירש"י:

בּרעכנן במה שהוא חייב לאלהים אין דעם וואס ער איז חייב צו גאט וידקדק בדבר אונ ער זאל דרויף מדקדק זיין וויט וויא זיין יכולת אונ זיין פר שטאנד גרייכט דער פון ומה שמגיע אליו אונ וואס פר א מצוה ער קאן גרייכן צו טאן ישתדל בו זאל ער זיך דרינגן פלייסן אונ מטריח זיין אז ער זאל דיא מצוה טאן ומה שלא יוכל להשיגו אונ דם ווס ער קאן ניט גרייכן עס צו טאן דהיינו וועלכע מצות וואס איז ניט נוהג אין חוץ לארץ ישיגהו בידיעה די מצוה זאל ער וויסן אז ער בדארף צו טאן נאר ער קאן זי ניט גרייכן ויתאוהו אונ זאל גלוסטן מקיים צו זיין די מצוה וויא דוד המלך האט גיזאגט אחלי מיין האפין אדער בעטין איז יכונו דרכי לשמור חקיך דאס מיינע וועגן זאלין זיין אן גירירכט צו היטן דייני גיזעץ · אונ נאך שטייט דארט הנחמדים זייא זיינן גלוסטיגר מזהב ומפז רב פון פיל גאלד אונ גין גאלד והבורא ידינהו אונ דער בשעפר וועט אים דרינגן בן זיין צו גוטן והוא חייב לצפות אונ ער בדארף האפין לעתות אשר תשיג ידו צו די צייטין וואס זיין מאכט וועט גרייכן ויוכל בהם אונ ער וועט קאנן אין די צייטין צו בצאלן מה שיתכן לו מחובות הבורא וויא וייט ער וועט קאנן ווס ער איז שולדיג צום בשעפר ואל ירחיב על עצמו אונ זאל זיך ניט זוכין אין דעם קיין תירוצים זיך צו פר ענטפרין ויזלזל בו אונ מזלזל זיין אין דר מצוה ויניחהו אונ זאל וויא אוועק לאזן צו טאן אונ ער וועט זיך וועלין פטרין מיט וואס ער האט אויף איר גיהאט א מחשבה איז שוין גינוג פן יהיה נעכר ווארום טאמר וועט ער בטריבט ווערין אז דער טאג וועט קומן אז ער וועט מוזן דעם גרוסן חשבון אפ געבין פאר גאט וויא עס שטייט אין משלי בז לדבר יחבל לו דער וואס איז מבזה אזאך פון דער תורה ווערט ער דריבר גימשכנת אדער (יחבל לו) ביילט ער זיך אליין אונ ווערט דריבר גישטראפט:

אבל על כמה פנים אבער אין וויפיל ערלייא אופנים יהיה חשבון האדם עם נפשו זאל דער מענטש האבן חשבון מיט זיין לייב פון גאטס וועגן אומר וועל איך זאגן כי אופני החשבון רבים אז די אופנים פון דעם חשבון זיינן פיל אך אבאר מהם שלשים פנים נאר איך וועל דער פון בשיידין דרייסיג אופנים ויתבאר מהם אונ פון זייא וועט אויס גיקלערט ווערין מה שהאדם חייב וואס א מענטש איז חייב צו גאט כשנותן אותם אל לבו אז ער וועט די זאכין צום הארצן נעמין ומקבל על נפשו אונ וועט אויף זיך נעמין אז ער זאל דרויף טראכטין אונ תמיד גידיינקין וועט ער פר שטיין וויא אזו ער איז חייב צו לויבן דעם בשעפער:

הראשון דאס ערשטע איז כשיסתכל האדם אז דער מענטש זאל באטראכטין אויף זייני ענינים זעלבסט ויחשוב בתחלת הויתו אונ זאל גידיינקן אין דעם אן הייב פון וואנן ער האט זיך גינומן ויציאתו אונ זיין ארויס גיין איז גיוועזן מלא מציאה פון דעם וואס ער איז גאר נישט גיוועזן איז ער בשאפין

ווואָרן

אל מציאה והעתקתו מאין ליש ללא יתרון שקדם לו אך חסד אלהים וטובו ונדבתו ויראה בשכלו כי הוא חשוב בענינו ונשא במדרגתו ומעולה במתכונתו מן הבהמה והצמח והמוצק יתחייב להודות לבוראו יתברך, וימשל בזה משל קרוב יעלה במחשבתו אלו בעת ינקותו השליכתו אמו במסלה ועבר אדם אחד וראה אותו וחמל עליו ואסף אותו אל ביתו ונטפל בגדולו עד אשר גדל והשכיל היאך היה חייב לרוץ לרצונו וכל אשר יצוהו בו ויזהירהו ממנה וכמה הוא חייב לו מן החובות וכפי הגנת הבורא עליו והספקתו בכל עניניו צריך שיהיה המשכו אחר עבודתו וקבולו מצותו. וכבר הוכיח הנביא האומה בענין הזה באמרו (דברים לב) הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם וגו' ובאר יחזקאל (יחזקאל טז) בפ' ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ושאר הענין:

והשני חשבון האדם עם נפשו בגודל טובות האלהים עליו בחבור גופו והשלמת צורתו

מרפא לנפש

הראשון כו' מלא מציאה שלא היה נמצא ונולד להיותו נמצא בעולם: והמוצק הוא הדומם: וימשל בזה עי' כמשל הזה בפתיחת שער הבחינה: וכמה הוא חייב לו פי' אפילו אותם דברים שהוא אינו מצוה אותו רק שהוא יודע שרצונו לעשותם הוא חייב לעשות לו: הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם הלוא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך פי' הרמב"ן נבל נקרא מי שמשלם רעה למי שמטיב עמו:

געוואָרען ער זאָל זיין אויף דער וועלט והעתקתו מאין ליש אונ ער איז געוואָרען אום גישט צו אזאך וואָס איז פר האַנדין ללא יתרון אונ ער האָט נאָך קיין גוטס אָדר מעלות אין זיך ניט גיהאט אז גאט זאָל אים בדארפן פון דעסט וועגין בשאַפן אך חסד אלהים נאָר גאט האָט דאס גיטאָן מיט זיין חסד וטובו ונדבתו אונ זיין גוטקייט אונ זיין מילדיקייט ויראה בשכלו אונ ער זאָל פר שטיין מיט זיין שכל כי הוא חשוב בעניניו אז ער איז חשוב אין זיין איינגעשאַפט ונשא במדרגתו אונ איז דער הויבן אין זיין מדרגה וואָס ער זאָל גיוועלטיגן איבר אלי לעבעדיגע בשעפניש ומעולה במתכונתו אונ איז בעסר אין זיין גשטאַלט מן הבהמה פון א בהמה אונ פון דם וואָס שפראַצט אויס דער ערד אונ פון די פעסטי זאַכן גליך אז שטיינער אייזן אָדר קופר אונ נאָך אזו אגלייכן אז דער מענטש ווערט דם אַלץ פר שטיין יתחייב להודות וועט ער זיך זעלבסט מחייב זיין צו לויבן דעם בשעפר יתברך וימשל בזה אונ דרויף קאָן מען אין גלייכן משל ברייגגען יעלה במחשבתו ער זאָל אויף ברייגגען אין זיין מחשבה אילו בעת ינקותו ווען אין זיין יונגט וואָלט אים די מוטר אוועק גוואָרפן אויף אוועג ועבר אדם אחד אונ עס איז פר ביי גגאנגען א מענטש אונ האָט אים גיזעהן וחמל עליו אונ האָט זיך אויף אים דער בארימט ואסף אותו אי׳: האָט אים גינומן אין זיין הויז אריין ונטפל בגדולו אונ האָט זיך בעמיהט גיוועזן מיט זיין דר ציהן אונ האָט אים אויף גיצויגן עד אשר גדל ביז ער איז גרוס גוואָרין והשכיל אונ האָט פאר שטאַנד בעקומען קאָן מען דאך פאר שטיין היאך היה חייב וויא ער וואָלט בדארפט לויפן זיין ווילן צו טאָן מיט גרוים זריזות וכל אשר יצוהו אונ אלץ וואָס ער גיבוט אים ער זאָל עס טאָן ויזהירהו ממנו אונ דס וואָס ער איז מזהיר דר פון ער זאָל עס ניט טאָן בדארף ער דאך אים בוודאי צו פאָלגן וכמה הוא חייב לו אונ אויך קאָן מען פאר שטיין וויא פיל זאַכן נאָך מער ער איז אים שולדיג צו טאָן אפילו אזעלכע זאַכן וואָס ער גיבוט אים ניט נאָר ער פאר שטייט אז זיין ווילן איז עס בדארף ער אויך טאָן (עיין בפי׳) · וכפי הגנת הבורא אונ לויט דער בשעפער בשיצט אויף אים והספקתו בכל עניניו אונ גיט אים גנוגען אין אליכען וואָס ער בדארף צריך שיהיה המשכו מוז ער זיך נאָך ציהן נאָך זיין דינסט וקבול מצותיו אונ צוא האלטין זיינע מצות וכבר הוכיח הנביא אונ דער נביא משה רבינו עליו השלום האט דאס פאָלק ישראל שוין גישטראָפט מיט אזו אגלייכן באומרו מיט דעם וואָס ער האט גיזאָגט אין דברים הלה׳ תגמלו זאת גיהערט איר דען דאס צו גאט בצאָלין איר שאלקאַפטיגע אונ אום פאר שטאַנדיג פאָלק ובאר יחזקאל אונ יחזקאל האט אויך בשייד דר פון אין דר פרשה ואעבור עליך איך בין פר ביי דיר אין מצרים איבר גיגאַנגען ואראך מתבוססת בדמיך אונ האָב דיך גיזעהן איין גיטרעטין אין דיין בלוט ושאר הענין אונ וויא ווייטר שטייט:

והשני אונ דאס אנדערע איז חשבון האדם עם נפשו דס דר מענטש זאָל מיט זיך זעלבסט חשבון האָבין בגודל טובות האלהים עליו פון דיא גרויסע טובות וואָס גאט האט אים גיטאָן בחבור

ומהותו (ס״א ומינותו) ותבנית אבריו והוצאתו מבטן אמו ביכלתו יתברך והכנת טרפו קודם לזה ואחריו כפי הראוי לו וכשיעור צרכו חסד מאלהיו עליו, ויחשוב בנפשו אלו היה חסר בתחלת בריאתו מכלי עינים או ידים או רגלים ויהיה ביכולת אדם לעשותם לו עד שיהיה גופו שלם בהם היאך תהיה הודאתו לו ושבחו והמשכו למצותו והדבקו בעבודתו וכפי זה צריך שימשך אחר בוראו יתברך אשר תקן גופו והשלים אבריו כלם בתכלית התיקון והתיכון כמו שאמר (איוב י) זכר נא כי כחומר עשיתני וגו׳ ושאר הענין ואמר (תהלים קלט) כי אתה קנית כליותי ואמר (שם כב) כי אתה גוחי מבטן :

והשלישי חשבון האדם עם נפשו והסתכלו בגודל טובת האלהים עליו במה שהועילו מן השכל וההכרה עם הרבה מדות טובות וחמודות ונכבדות יש לו בהם יתרון על החיים שאינם מדברים כמו שכתוב (איוב לה) מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמנו, ויחשוב אלו היה עירום מן השכל וההכרה והועילו בהם אדם כמוהו והכיר יתרון מה שהוא

מרפא לנפש

והשני כו׳ אשר תקן גופו כו׳ בתכלית התיקון והתיכון; כל אחד בתיקונו הטוב וכנאות שיוכל לכיוס, והתיכון הוא ל׳ מספר וחשבון שאינו חסר שום אבר וגיד מה שהוא נצרכו ולהקנתו :

והשלישי כו׳ ויחשוב אלו כו׳ וז״ל ארחות לדיקים ויחשוב אם הוא היה שוטה או מבוגע ח״ו ומקרע כסותו כמה היו ענייו מקולקלין ולא היה נחשב למאומה בעיני ב״א ואם בא רופא ורפא אותו משטותו ומשגעונו כמה היה ראוי לשבחו

גופו מיט דעם בהעפטונג פון זיין גוף והשלמת צורתו אונ דם פאלקאמענהייט פון זיין צורה ומהותו אונ זיין איינגעשאפט ותבנית אבריו אונ דם געשטאלט פון זיינע גלידער והוצאתו מבטן אמו אונ וויא ער האט אים אויס גיצויגן פון זיין מוטערס לייב אונ דאס האט גאט אליין גיטאן ביכלתו יתברך מיט זיין מאכט יתברך והכנת טרפו אונ וויא דר בשעפר האט אים אן גיברייט זיין שפייז אידר ער איז בשאפן גיווארין אונ דר נאך כפי הראוי לו אזעלכע שפייז וואס איז ראוי צו אים ובשיעור צרכו אונ וויא פיל ער בדארף חסד מאלהים עליו אונ דאס האט גאט אליין גיטאן מיט זיין חסד ויחשוב בנפשו אונ זאל ביא זיך זעלבסט טראכטן אלו היה חסר כו׳ ווען ער וואלט בשאפן גיווארין אן אויגין אדער אן הענט אדר אן פיס והיה ביכולת אדם אונ א מענטש זאל האבין די כאכט צו מאכן אים דיא זעלביגע עד שיהיה גופו שלם ביז זיין גוף זאל זיין גאנץ מיט זייא אונ זאל אים צו מאכין וויא עס גיהער צו זיין איין האנד ביא אמענטשין היאך תהיה הודאתו לו הט דאך קיין שיעור ניט וויא פיל ער וואלט בדארפין אים דר פאר דאנקן אונ צו לויבין אים והמשכו למצותו אונ נאך צו ציהן נאך זיין גיבאט והדבקו בעבודתו אונ צו בהעפטין זיך אין זיין דינסט וכפי זה אונ נאך דעם גאנג נאך אז עס איז יוא אזו צריך שימשך בדארף ער זיך נאך ציהן נאך זיין בשעפר יתברך אונ ער גיהער אים בוודאי צו פאלגין אשר תקן גופו וואס ער האט אן גיברייט זיין גוף והשלים אבריו כלם אונ האט אים גאנץ גימאכט זיינע אברים וויא עס בעדארף זיין מיטין צאל עס גייט אים ניט אפ קיין שום אבר וויא איוב האט גיזאגט זכר נא כי כחומר עשיתני גידיינק נאר אז דוא האסט מיך גימאכט אז ליים ושאר הענין אונ ווי ווייטער שטייט. אונ אין תהלים שטייט כי אתה קנית כליותי דען דוא גאט האסט מיינע ניערן בשאפין אונ נאך שטייט דארטין כי אתה גוחי מבטן דען דו האסט מיך אויס דעם מוטערס לייב אויס גיצויגן :

והשלישי אונ דם דריטע איז חשבון האדם עם נפשו דר מענטש זאל מיט זיך זעלבסט חשבון האבן והסתכלו אונ זאל קוקן אויף דיא גרויסע טובות וואס גאט הט אים גטאן במה שהועילו מיט די הילף וואס ער האט אים גיגעבין מיט דעם שכל אונ מיט דעם פר שטאנד וואס ער האט אים גיגעבין עם הרבה מדות טובות מיט נאך פיל גוטע אונ גלוסטיגע אונ חשובע מדות יש לו בהם יתרון וואס דורך זייא הט ער איין פארצוג פון די איבריגע לעבעדיגע בעשעפענס וואס קאנען ניט ריידין דאס דורך דעם שכל אונ מדות איז ער העכר פון די אלע לעבעדיגע בשעפענס וואס קאנען ניט ריידין וויא עס שטייט אין איוב מלפנו מבהמות ארץ דו האסט אונז גימאכט מער לערנען אז די בהמות פון דער ערד ומעוף השמים יחכמנו אונ מער פון די פייגיל וואס פליהען אונטער דעם הימיל האסטו אונז גימאכט קלוג ויחשוב אונ זאל טראכטין אילו היה עירום ווען ער וואלט נאקט גיוועזן

פון

בכל מה שהיה בו ההיה מספיק לו כל ימי חייו ומדת ימיו להיות מתמיד בהודאתו ושבחו על זה תחת גמולו, כל שכן הבורא יתברך אשר אין קץ לטובותיו עלינו ולא תכלית לחסדיו עמנו כמו שכתוב (תהלים מ) רבות עשית אתה ה' אלהי וגו':

והרביעי חשבונו עם נפשו בגודל טובות האלהים עליו בהערתו אל מה שיש בו חיותו בשני העולמים בתורה נכבדת נאמנה להסיר עורונו ולבער סכלותו ולהאיר עיניו ולהקריבו אל רצון אלהיו ותודיענו אמתת בוראו ומה שהוא חייב לו אשר בו תשלם הצלחתו בשני העולמים כמו שכתוב (שם יט) תורת ה' תמימה, משיבת נפש וגו' פקודי ה' ישרים משמחי לב וגו', ויחשוב בנפשו אלו היתה נעדרת ממנו אחר שהכיר מעלתה ואח"כ נזדמן לו אדם שהועילו בה ההיתה ראויה השתדלותו ויכלתו מספקת להשלים הודאתו ושבחו על זה וכ"ש הבורא המעיר בה והמפיק להבנתה והעוזר לו עליה והמעט ממה שאנו

מרפא לנפש

פי' כ"ש הבורא ית' וכו': רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו ר"ל כל מעשיך נפלאים בעוה"ז הוא בשבילנו בשביל האדם להטיב לנו שהאדם הוא תכלית כל העולם כמ"ש בשער א' וכ' כמה פעמים. ומ"ש פי' ומחשבותיך אלינו יפרש מחשבותיך אלינו על מחשבות השכליות שנתנו לנו מאתו ית' עכ"ל:

והרביעי כו' בתורה נכבדת נאמנה כו' כי איך היה יכול ביד האדם להתקרב אל האלהים ולמצוא חן בעיניו אם לא בתורתו שהוא בעצמו ית' הורה לנו את הדרך הטובה אשר נלך בה ואת המעשה אשר נעשה כדי לעשות רצונו ובזה נמצא חן בעיניו בעוה"ז ובעוה"ב ומי שאינו הולך בנתיבותיה הוא ממש כעור במחשכים כמו שנראה לעינים ובתורה נוכל לבוא עדי רום הקודש ולכל המעלות טובות למקום עלינו כמ"ש בריש הקדמת המחבר ע"ש: כמ"ש תורת ה' תמימה וכו' עיין לעיל מ"ב ב' פסוק זה מבעל העקרים עיין שם:

פון שכל אונ פון פר שטאנד והועילו בהם אונ עס זאל אים ברינגען העלפין אמענטש ווי ער איז והכיר יתרון מה שהוא בו כו' אונ זאל דר קאנען זיין בעסערקייט וויא ער איז איצונד איידר ער איז גיוועזן פריער ההיה מספיק לו וואלט דען גינוג גיוועזן אלע זיינע לעבנס טאג וואס ער וועט נאך לעבין פון היינט אן ומדת ימיו אונ נאר די מאס פון זיינע טעג פון קליין ווייס אן להיות מתמיד אז ער זאל אים תמיד דאנקן אונ לויבין אויף דעם וואס ער האט אים פר שטאנדיג גימאכט וואלט דס דען גינוג גיוועזן תחת גמולו פר זיין שכר ווארום ער איז דאך בודאי נאך מער ווערט דר פאר כ"ש הבורא יתברך מכל שכן דר בשעפר יתברך אשר אין קץ לטובותיו וואס עס האט קיין סוף ניט דיא טובות וואס ער טוט אונז ולא תכלית לחסדיו אונ עס איז קיין ענד ניט צו זיינע חסדים וואס ער וועט נאך טאן מיט אונז וויא עס שטייט אין תהלים רבות עשית אתה ה' אלהי פיל זאכין האסטו גטאן גאט מיין וואס איז דאך שון אפשיטא אז ווייל מען לעבט קאן מען אים דר פר ניט גינוג דאנקן:

והרביעי אונ דס פערטע איז חשבונו עם נפשו ער זאל מיט זיך זעלבסט חשבון האבין פון דיא גרויסע טובות וואס גאט האט אים גיטאן בהערתו אל מה שיש בו חיותו מיט דעם וואס ער האט אים זיין הארץ דר וועקט צו אזו אזאך וואס ברינגען היינגט אן זיין לעבין אין ביידע וועלטין אונ מיט וואס האט ער אים דר וועקט בתורה נכבדת נאמנה מיט דר חשובר תורה דיא ווארהאפטיגע להסיר עורונו צו אפ טאן זיין בלינדקייט ולבער סכלותו אונ וועק ראמען זיין אום פר שטאנדיקייט ולהאיר עיניו אונ צו דער לייכטין זיינע אויגין ולהקריבו אל רצון אלהיו אונ צו גינעהנן אים צו דעם ווילין פון גאט ותודיענו אמתת בוראו אונ זיא מאכט אים וויסין די ווארהאפטיקייט פון זיין בשעפר ומה שהוא חייב לו אונ וואס ער איז שולדיג צו גאט אשר בו תשלם הצלחתו וואס דורך דעם וועט זיין גאנץ זיין גליק אויף ביידע עולמות ווי עס שטייט אין תהלים תורת ה' תמימה די תורה פון גאט איז גאנץ משיבת נפש וויא דער קוויקט דאס נפש פקודי ה' ישרים דיא גזעץ פון גאט זיינען רעכט פארטיג משמחי לב זייא דער פרייען דאס הארץ ויחשוב בנפשו אונ זאל ביי זיך זעלבסט טראכטין אילו היתה נעדרת ממנו ווען נאך דעם אז ער האט שוין דער קאנט די מעלה פון דר תורה וואלט זיא פון אים גימינערט ווערין איי. ער וואלט זיא פאר געסין ואחר כך נזדמן לו אדם אונ דר נאך זאל זיך אים טרעפין אמענטש וו- ער זאל אים ברינגן העלפין ההיתה ראויה השתדלותו כו' וואלט דען זיין פלייס אונ זיין קראפט גינוג גיוועזן דעם זעלביגין צו קאנען אין גאנצין גינוג דאנקן אונ לויבין אויף דעם וכל שכן הבורא איז דאך שוין אכל שכן דר בשעפר המעיר בה וואס ער האט דעם מענטשן דער וועקט צו דער תורה והמפיק להבנתה אונ וואס ער האט אים פאר שטאנד גיגעבין צו פאר

שטיין

חייבים לו מן ההודאה עליה הוא שנרוץ להדבק בתורתו ונמהר לקבל מצותו והזהרתו כמו שכתוב (שם קיט) חשתי ולא התמהמהתי וגו' ואמר (שם) מה אהבתי תורתך ואמר (שם) מה נמלצו לחכי אמרתך :

והחמישי שיחשוב עם נפשו בהתאחרו מהבין ספר תורת האלהים ומנוחת נפשו מבלתי עמוד על עניניו ואיננו עושה כן בספר שיגיעהו ממלך אם הוא מסופק בהבנתו מפני הדמות הכתיבה או המלות או לעומק עניניו ודקותם והתערבותם וצחות דבריו אבל היה נותן כל לבו ושכלו בו לעמוד על עניניו והיה מצטער צער גדול עד שיבין כוונתו בו וכשהוא עושה זה לעמוד על כפר אדם חלש ובן תמותה כמוהו כמה הוא חייב לעשות מכפלי זה עד שיבין ספר אלהיו אשר הוא חייו והצלתו כמ"ש (דברים ל) כי הוא חייך ואורך ימיך וגו' והיאך התרת לעצמך אחי להתעלם ממנו ולהסתפק לך ממנו מה שהוא קרוב מענינו ונגלה

מרפא לנפש

והחמישי כו' והתערבותם מלי וערכם לכי . קול ערב . או לבון הערובוארמדבריס כרבה . וכיים בכפר מ"ל והין ספק אם כיס במקומו אפילו קטן מן הקטנים בכולו יודע לפרס הוהו מה בכל כבין היה ממכר ללכת הגיו ולא כוס מהכיים כ"ב וכו' : והיאך התרת לעצמך כו' ונגלה כפשוטו ותקל בזולתו ר"ל כוודות כתורה וכעניניה כדקים בבתורס תכליך

שטיין דיא תורה והעוזר לו עליה אונ וואס ער העלפט אים נאך מקיים צו זיין די תורה איז דאך אבל שכן אז וואס מיר זאלין אים לויבין אונ דאנקען איז אלין ווייניג והמעט ממה שאנו חייבים לו אונ דאס ווייניגסטע וואס מיר זיינען חייב אים צו לויבין דער פאר היא דאס שנרוץ להדבק בתורתו אז מיר זאלין לויפן צו בהעפטין זיך אין זיין תורה ונמהר לקבל מצותו אונ מיר זאלין זיך איילין מקבל צו זיין זיינע מצות וואס ער האט אונז געהייסן טאן והזהרתו אונ וואס ער האט אונז מזהיר גיוועזן. אז מיר זאלין זיי ניט טאן ווי עס שטייט אין תהלים חשתי ולא התמהמהתי איך האב גיאיילט אונ ניט גיזאמט צו היטין דיינע מצות אונ נאך שטייט דארטין מה אהבתי תורתך ווי ליב האב איך דיין תורה :

והחמישי אונ דאס פינפטע איז שיחשוב עם נפשו אז ער זאל זיך זעלבסט בדיינקען בהתאחרו מהבין ס"ת האלהים פון זיין שפעטיגן קלוגר ווי ער איז פויל אונ וויל זיך ניט מיהען צו פר שטיין גאטס תורה ומנוחת נפשו אונ שטעלט זיך גירועט אונ וויל זיך ניט בקיהן רעכט דרויף צו טראכטן צו פאר שטיין וואס דרינען שטייט ואיננו עושה כן אבער דם טוט ער דאך ניט ווען עס קומט אים אן איין שריפט פון איין מלך אם הוא מסופק בהבנתו אז ער קאן עס ניט רעכט פאר שטיין ענטפער מפני הדמות הכתיבה ווייל אין דעם כתב איז פר דאנדין אזעלכע אותיות וואס זייזין אום גלייך איינם צום אנדרין למשל איין ר אונ איין ד אדער איין ם אונ איין ס או המלות אדער ער פר שטייט ניט דעם טייטש פון דיא ווערטר למשל דם ווארט (נגנר) איז אמאל דר טייטש אקעגיד אונ אמאל איז דם טייטש פעלשין אונ אזו אגלייכין איז פר האנדין בייא אלע כתבים אונ אין אלע לשונות או לעומק עניניו אדער ווייל דיא ענינים דער פון זיינען זייער טיף אונ איידיל והתערבותם אדער מחמת דיא ווערטער זיינען דרינען צו מישט וויא אים דאכט זיך שטייען זייא ניט רעכט כסדר וצחות דבריו אדער דיא בריף איז גישריבן מיט טיפע מליצות אונ ער פר שטייט עס ניט וועט ער זיך דאך דרינען ניט גירועט זיין אבל היה נותן כל לבו בייערט ער וואלט גאר זיין דארין אונ אלע זיינע מחשבות דרינען אריין גיטאן לעמוד על עניניו כדי ער זאל דעם ענין וואס דארטין שטייט רעכט פאר שטיין והיה מצטער אונ וואלט זיך זייער מצטער גיוועזן אונ וואלט דריבער אזו לאנג גיטראכט עד שיבין כוונתו בו ביז ער זאל פאר שטיין רעכט די כוונה דער פון וכשהוא עושה זה אונ ווען ער וואלט דאס דאזיגע גיטאן לעמוד על ספר אדם צו פאר שטיין איין בוך פון איין מענטשין כמה הוא חייב לעשות וויא פיל איז ער טאפיל מער שולדיג צו טאן עד שיבין ספר אלהיו ביז ער זאל פאר שטיין דאס ספר פון זיין גאט אשר הוא חייו וואס דאס איז זיין לעבין אונ זיין באשירמונג וויא עס שטייט אין דברים כי הוא חייך ואורך ימיך דען דאס איז דיין לעבין אונ דאס דר לייננגרונג פון דיינע טעג והיאך התרת לעצמך אונ מיין ברודער וויא אזו האסטו דיר זעלבסט ערלויבט להתעלם ממנו צוא פאר הוילין זיך דער פון ולהסתפק לך ממנו אונ צו לאזין באנוגינגען דער פון צו

פאר

מפשוטו ותקל בזולתו הלא תראה חסרונך ופחיתותך בדבר הזה הלא זה דומה למעשה מי שנאמר בו (דניאל ה) ולאלהי כספא ודהבא נחשא פרזלא וגו׳ ולאלהא די נשמתך בידה וכל ארחתך לה לא הדרת:

והששי שיחשוב בנפשו כשהוא מרגיש במדותיו שהן נוטות להמרות הבורא ולהפר בריתו ויחשוב בנפשו ויעביר על לבו כל מה שהשיג בחושיו משרשי העולם וענפיו ופשוטו ומרכבו ועליונו ותחתונו שכולו עומד בדבר ה׳ ושומר ברית ה׳ האם ראה ממנו דבר יוצא מקשר עבודת האל יתעלה או שממרה דברו ומפר בריתו ואלו היינו מעלים במחשבתנו שדבר מהם עבר ברית הבורא ונשתנה טבעו או שהארץ סרה מן האמצע ויצאו מי הים ועברו גבולם וכסו פני הארץ ההיה אדם נשאר על פני האדמה.

מרפא לנפש

אמר גוך וכזוכר הצריך כזה מאד ולייט אמאן דאמר באין בתורה אלא פשוטה כי כל מכם יוכל ג״כ לחבר דברי הימים ומעשיות כאלה וכאלה ולא על הנס נקראת תורת ה׳ התמימה משיבת נפש וגו׳ ולא על חנם רצו המלאכים לקבל התורה אלא בודאי שיש פנימיות וסודות גדולות על כל אות וקוצי אותיות ע״ש:

והששי משרשי העולם הם הד׳ יסודות: וענפיו מה שנמזג מהיסודות הד׳: והאיך לא יתבייש האדם הי׳ וסבל כל

פאר שטיין מה שהוא קרוב מעינינו דאס זעלביגע וואס דיין עיגן איז גרינג צו פער שטיין ונגלה מפשוטו אונ וואס עס איז אנפלעקט פון זיינע פשוטע זאכין ותקל בזולתו ואונ אין דיא אנדרע זאכין וואס מען בדארף אריין טאן דריגען דעם שכל ביסטו דריגען מיקל אונ בגערסט ניט צו טראכטין הלא תראה דוא קאנסט דאך אליין זעהן חסרונך ופחיתותך דיין חסרון אונ דיין נידעריגקייט דריגען וואס דוא ווילסט דיין שכל דריגען ניט אריין טאן הלא זה דומה פאר וואר דער איז גלייך צו דר מעשה וואס דער מלך בלשצר האט גיטאן וואס ביא אים איז גיזאגט גיווארין ולאלהי כספא ודהבא נחשא ופרזלא אונ דיא זילבערנע אונ גילדרנע אונ קופערנע אונ אייזרנע אפ געטער האסטו גלויבט ולאלהא די נשמתך בידיה וכל ארחתך ליה לא הדרת אונ צו דעם רעכטין גאט וואס דיין נשמה איז אין זיין האנד אונ אלע דיינע וועגין זיינען אין זיין מאכט דעם האסטו ניט געאכטעט:

והששי אונ דם זעקסטע איז שיחשוב בנפשו ער זאל מיט זיך זעלבסט ברעכנין כשהוא מרגיש במדותיו אז ער פילט אין זיינע מדות שהן נוטות להמרות הבורא אז זיא גייגין צו ווידר שפעניגן דעם בשעפר ולהפר בריתו אונ צו פר שטערין זיין ברית ויחשוב בנפשו זאל ער ביא זיך גידיינקן אונ זיך נעמן צום הארצין כל מה שהשיג בחושיו אלץ וואס ער האט פר שטאנן מיט זיינע חושים משרשי העולם פון די גרונד זאכן פון דר וועלט דאס הייסט די הימל אונ ערד וענפיו אונ זיינע צווייגין דם הייסט די זאכן. וואס האבן ארויס גישפראצט פון הימל אונ ערד ופשוטו אונ פון די איינציגע זאכן דהיינו די פיר יסודות ומרכבו אונ זעלכע זאכן וואס זיינען צו אננדר גיקניפט גיווארין פון די פיר יסודות ועליו״ו אונ פון די זאכן וואס זיינן אויבין דאס הייסט די גלגלים אונ די שטערין ותחתונו אונ פון די זאכן וואס זייגען אונטין אין דער וועלט שכולו עומד בדבר ה׳ וואס די אלע זאכן שטייען אונ האבין אקיום דורך גאטס ווארט ושומר ברית ה׳ אונ היטין גאטס ברית אונ זיינן זיך נוהג וויא גאט האט זיא גיבאטין האם ראה ממנו דבר האט דען איינר גיזעהן אז איין זאך פון דעם זאל ארויס גיין פון דעם פר בינדונג פון דר דינסט וויס גאט האט אים גיבאטין או שממרה דברו אדר ער זאל ווידר שפעניגן גאטס רייד אונ פר שטערין זיין ברית דם הייסט ער זאל אנדערש טאן וויא גאט האט אים גבאטין דהיינו די זון זאל ארויס גיין אין דער פריא פון מערב זייט ואלו היינו מעלים אונ מיר זאלין אפילו טראכטין שדבר מהם אז איין זאך פון זיא האט יוא עובר גיוועזן דעם ברית פון דעם בשעפר ונשתנה טבעו אונ עס איז פר ענדרט גיווארין דריגען זיין טבע גלייך וויא מיר ווייקין אז די ערד שטייט אין מיטן דר וועלט אונ דר ים טאר ניט ארויס גיין פון דעם זאמד אונ אז מיר זאלין וועלין טראכטין אז זיא האבין עובר גיוועזן גאטס גיבאט או שהארץ סרה מן האמצע אדר די ערד האט זיך אפ גיקערט פון מיטן וועלט ויצאו מי הים אדר די וואסר פון דעם ים זיינען ארויס גיגאנגען ועברו גבולם אונ זיינן איבר גיגאנגען זייער גרענעץ אונ האבין בדעקט די ערד ההיה אדם נשאר וועט עס זאל אזו זיין וואלט דען איבר גיבליבן איין מענטש אויף דער ערד מוז מען דאך בוודאי

ויותר נפלא מזה באברי האדם אלו היו עוברים ברית הבורא באדם וינוחו אבריו הטבועים על התנועה או ינועו הנחים מהם או אם לא היו מגיעים אליו החושים מה שנצטוו להגיע אליו היה חבורו נפסד והרכבתו נתקת ובטלה הנהגתו והאיך לא יתבייש האדם לעבור ברית אלהיו בעולם שלא עבר ברית אלהים בו ובעוזרים שחייבם בעבודתו וסבל כל ענינו והם אבריו. והדמיון הקרוב בזה למלך שצוה כת אחת מעבדיו להעביר אחד משריו נהר גדול בתכלית השמירה אל מקום ידוע וזמן קצוב ואח"כ צוה המלך להשר לעשות להם בענין ההוא דברים ידועים וקיימו העבדים בהשר מצות המלך והתעלם השר ממה שצוהו בו המלך להם ואמר לו אחד מן העבדים השר המתעלם ממצות המלך הלא תירא שיעשה אחד ממנו בך כמעשיך ויעבור מצות המלך בשמירתך כמו שעברת בנו ותפול בנהר הגדול הזה ותמות מיתה רעה חזור מטעותך בתשובה ובקשת המחילה כי

מרפא לנפש

ענינו והם מחוייבים לסבול כל ענינו: והם אבריו הקב"ה ברא אותם לו לשמשו שיעשה מהם כל צרכו והאיך יסור פניו להשתמש בהם במה שימרה בו את השי"ת הבורא אותו והוא לשמשו ועכ"פ ברבות נתונים לו לעשות בהן כל חפצו מן לרע

זאָגין אַז זייא האָבין ניט פֿר שמערט זייער ברית ויותר נפלא מזה און וואָס נאָך מער וואונדר דר פֿון איז באברי האדם אין די אברים פֿון דעם מענטשין אלו היו עוברים ברית ווען זייא וואָלטין אין דעם מענטשין עובר גיוועזין דעם ברית פֿון דעם באַשעפֿר און זאָלין פֿר ענדרין זייער טבע וואָס גאָט האָט זייא גיגעבין וינוחו און זאָלין שטיל שטיין די אברים וואָס זייער טבע איז גישטעלט גיוואָרין זאָלין בעשטענדיג זיך בעוועגין דהיינו דאָס האַרץ און די לונגן או ינועו הנחים אָדר עס זאָלין וואַקלין די אברים וואָס זייער טבע איז זייא זאָלין שטיל שטיין דהיינו די גידים או אם לא היו מגיעים אָדר ווען די חושים זאָלין אים ניט קאָנין גרייכן מה שנצטוו דאָס וואָס זייא זיינן גיבאָטין גיוואָרין זייא זאָלין אים גרייכן דהיינו זיינע אויגן זאָלין ניט זעהן אָדר די אויערין זאָלין ניט הערין און נאָך אַזעלכע גלייכן היה חבורו נפסד וואָלט דאָך זיין בהעפֿטונג פֿר דאָרבין גיוואָרין והרכבתו און זיין פֿר קניפּונג נתקת וואָלט צו ריסן גיוואָרין ובטלה הנהגתו און עס וואָלט בטל גיוואָרין זיין רעגירונג און וואָלט גיוועזין אוים מענטש והיאך לא יתבייש האדם און וויא זאָל זיך דר מענטש ניט שעמן לעבור ברית אלהיו עובר צו זיין דעם ברית פֿון זיין גאָט בעולם שלא עבר ברית אין אַזו איין עולם וואָס איז ניט עובר גאָטס ברית ובעוזרים און דורך זעלבע העלפֿרם שחייבם בעבודתו וואָס גאָט האָט זייא מחייב גיוועזן אַז זייא זאָלין דעם מענטשן דינען וסבל כל ענינו און זאָלין ליידן אַלע זיינע פֿירונג והם אבריו און דאָס זיינען זיינע אברים זאָל ער מיט זייא דר צאָרינען גאָט איז דם דאָך בוודאי אַגרויסע חרפה והדמיון הקרוב בזה און דם גלייכעניש וואָס מען קאָן דם גלייכין למלך שצוה צו אַמלך וואָס ער האָט גבאָטין אַטייל פֿון זיינע קנעכט להעביר אחד משריו נהר גדול זייא זאָלין איינם פֿון זיינע האַרין איבר פֿירין אַגרויסין טייך בתכלית השמירה און זאָלין אים זייער היטין ביז ער וועט קומן אויף איין גיוויסין אָרט וזמן קצוב און האָט זייא אָפּ גיגעבין אויף דעם אַגיזעצטע צייט ואחר כך צוה המלך און דר נאָך האָט דר מלך גיבאָטין צוא דעם האַר לעשות להם בענין ההוא אַז ער זאָל זייא טאָן אין דעם ענין פֿון דעם איבר פֿירין און אין דר צייט וואָס זייא וועלין אים איבר פֿירין דברים ידועים גיוויסע זאַכין וקיימו העבדים האָבין די קנעכט אָן דעם האַר אַזו גיטאָן ווי דר מלך האָט זייא גיבאָטין והתעלם השר און דר האַר האָט אָבר פֿר הוילין פֿון דעם וואָס דר מלכות האָט אים גיבאָטין ער זאָל זייא טאָן ואמר לו אחד מן העבדים האָט איינער פֿון די קנעכט גיזאָגט צוא דעם שר השר דו האַר המתעלם ממצות המלך וואָס דו פֿר הוילסט זיך פֿון דעם מלכות גיבאָט און טוסט ניט ווי דר מלך האָט דיר גיהייסין הלא תירא פֿר וואָר דו האָסט דיך בדאַרפֿט צו פֿאָרכטין שיעשה אחד ממנו טאָמר וועט איינר פֿון אונז דיר טאָן וויא דו טוסט ויעבור מצות המלך און וועט עובר זיין דאָס גיבאָט פֿון דעם מלך אין דיין היטונג כמו שעברת בנו וויא דוא האָסט עובר גיוועזן דם וואָס דר מלך האָט דיר גבאָטין דוא זאָלסט אונז טאָן אַזו וועלין מיר אויך ניט האַלטן דעם באַפֿעל פֿון דעם מלך און מיר וועלין דיך ניט היטן ותפול בנהר הגדול הזה וועסטו דאָך אַריין פֿאַלין אין דעם גרויסין טייך ותמות מיתה רעה און וועסט שטאַרבין מיט איין בייזע מיתה חזור מטעותך בתשובה דרום זייא חוזר פֿון דיין נאַרישקייט מיט תשובה ובקשת המחילה

און

המלך צוה אותנו שנתעלם משמירתך אם תתעלם ממצותו עלינו והקיץ מהתעלמותו והזיר מטעותו. ואתה אחי השוב אם עבר אחד מאבריך על מצות הבורא כך בהשתמשך בו הלא אתה יודע כי הבורא יתברך התנה בתורתו הנאמנה שיהיה ברשותך וכחפצך כל מה שבעולם אם תעבדהו נשיעבור על רצונך כשתעבור על דברו כמו שהוא מבואר בפרשת
אם בחקותי תלכו וזולתה:

והשביעי חשבון האדם עם נפשו לאלהיו בתנאי העבדות ושיקבל על עצמו הובות האדנות לבוראו וכבר זכרנו רובם בשער השלישי מן הספר הזה ידרשם המבקש שמה ויחשוב עם נפשו עליהן בעת שיכיר התמדת טובות הבורא יתברך עליו בהזמינו תועלותיו וחמלתו עליו והספיקו כל הצריך לו מן המזון תדיר ולא הניחו לנפשו ולהלישות הכרתו בהנהגות עניניו והועילו בחכמה ובשכל ובבינה ינהיג בהם עניניו וידע חובות אלהיו עליו כמו שאמר דוד ע"ה (תהלים קיט) עבדך אני הבינני, וכשיכיר העבד מאדוניו סימני

מרפא לנפש

אז נמוב הוא מחכמת הבורא שיהיה לו הבחירה ויוכל לעבוד ע"פ מעשיו כמו שנתבאר בספר הזה במקומו: התנה בתורתו וכו' עיין בשער הבחינה מ"ש בם בענין זה ותבין:

והשביעי כו' בתנאי העבדות יחשוב בדעתו האם מקיים כל התנאים שמחויב העבד לעשות לאדונו אם גם הוא עושה כן לכל הפחות לבוראו ית' שהוא אדונינו וב"ה ומלכנו כמ"ש בשער הב' ספ"ה בד"ה אמר השכל הענינים ההם טובים מאמד מעבדי העולם כו' ע"ש באורך: ולא הניחו לנפשו ולהלישות הכרתו כו' ל"מ"ה. הפי' מספיק לו המזון וכל צרכו תדיר מה שלא היה האדם יכול להזמין לעצמו כי כחו והכלו לא הגיעו לגודל צרכו ממזון ומלבושים והקב"ה מזמין לו הכל: והועילו בחכמה כו' וידע חובות אלהיו עליו ע"י החכמה כו' הוא יודע מה שחייב לאלהים: וכשיכיר העבד מאדוניו

אונ מיט בעטין צום מלך ער זאל דיר עס מוחל זיין כי המלך צוה אותנו ווארום דער מלך האט אונז גיבאטין שנתעלם משמירתך אז מיר זאלין זיך פר הילין פון צו היטן דיך אם תתעלם ממצותו אויב דו וועסט זיך פר הילין פון זיין גיבאט וואס ער האט דיר גיהייסין אונז טאן והקיץ מתתעלמותו האט זיך דער שר דר וועקט פון זיין פעלער והזר מטעותו אונ האט חזר גיוועין פון זיין טעות אונ האט שוין גטאן דס גיבאט פון דעם מלך ואתה אחי אונ דוא מיין ברודר חשוב אם עבר אחד מאבריך כו' גידיינק האט דען איינע פון דיינע גלידער עובר גיוועין אין דיר דאס גיבאט פון דעם בשעפר בהשתמשך בו אז דוא האסט גינוצט מיט דעם אבר כלומר דר בשעפר האט גיהייסין די אברים זאלין דיך פאלגין למשל ווען דו ווילסט עפעס נעמען מיט דער האנד זאל דיך די האנד פאלגין אדר ווען דו ווילסט ערגעץ גיין זאלין דיא פיס גיין האט דען די האנד אדר די פיס, דיך אמאל ניט גיפאלגט הלא פר וואר אתה יודע דו ווייסט דאך כי הבורא יתברך כו' אז דער בשעפר יתברך האט איין תנאי אויס גינומן אין זיין ווארהאפטיגע תורה שיהיה ברשותך ובחפצך אז דו וועסט אים דינען זאל אלץ וואס אין דר וועלט איז זיין אין דיין רשות אונ אין דיין ווילין ושיעבור על רצונך אבער אז דו וועסט אויף זיינע רייד עובר זיין זאלין אלע עובר זיין אויף דיין ווילין כמו שהוא מבואר וויא עס שטייט אין דר פרשה אם בחקתי
וזולתה אונ אין אנדרע פרשיות:

והשביעי אונ דאס זיבעטע איז חשבון האדם עם נפשו לאלהיו א מענטש זאל מיט זיין לייב חשבון האבן פון גאטס וועגין בתנאי העבדות אויף די זאכן וואס גהערין צו זיין דינסט ושיקבל על עצמו אונ ער זאל אויף זיך נעמן צו טאן צו זיין בשעפר די שולדיקייט וואס אנגעקט בדארף טאן צו זיין האר וכבר זכרנו רובם אונ מיר האבין שוין גירעדט פיל דער פון אין דעם דריטן שער פון דעם ספר ידרשם המבקש שמה דר וואס וויל דאס וויסן זאל ער דארט זוכן ויחשוב עם נפשו אונ ער זאל זיך זעלבסט ברעכנין אויף דעם בעת שיכיר התמדת טובות כו' אז ער וועט דר קענין די טובות וואס דר בשעפר טוט אים תמיד בהזמינו תועלותיו דאס ער האט אים אן גגרייט, וואס צו זיין נוצין איז וחמלתו עליו אונ דר בארימט זיך איבר אים והספיקו אונ טוט אים גינוגין כל הצריך לו אלץ וואס ער בדארף תמיד צו זיין שפייז ולא הניהו לנפשו אונ האט אים ניט גילאזט אויף זיך זעלבסט ולחלישות הכרתו אונ ער זאל זיך אליין מיט זיין שכאפין פר שטאנד זיין שפייז פר זארגין והועילו בחכמה אונ ער האט אים גיהאלפין מיט חכמה אונ מיט שכל אונ מיט זיין פר שטאנד ינהיג בהם עניניו ער זאל זיך קאנען פירין מיט דר חכמה אונ מיט זיין שכל זיינע ענינים וידע חובות אלהיו עליו אונ ער זאל וויסן פון

דיא

טובותיו העודפות בנפשו וגופו וכל תנועותיו ושהוא משקיף עליו תמיד ויודע נגלותיו ונסתרותיו ושומר עליו כל תנועותיו וקושר אותם באסוריו ומושל בהם וצורת נסיונו ובחינתו במה שהתיר לו מהשתמש באבריו והרשהו מהעברת מחשבותיו ביצריו הטובים והרעים ויחשוב במסורת התורה והערתה על מה שיש בו רצון אלהיו ומה שיקציפנו עליו משתמש בכל פנות גופו וכחות נפשו במה שימצא בו חן בעיני אדוניו ויקריבהו אליו ויסיר מסך הסכלות בו מעליו וילבש כסות המורא והבושת ממנו ואהבה בו והחפץ במה שהוא רוצה ואז יבואוהו הטובות הגדולות והאורים הגדולים מהאלהים כמ״ש (שם פט) ה׳ באור פניך יהלכון ואמר (במדבר ו) יאר ה׳ פניו אליך ויחנך. ועיקר הכל בהשלמת תנאי העבודות וביחודו אלהיו באמנות בלב שלם ונאמן ובזה תהיה אהבתו באלהיו שלמה ואהבת אלהיו בו כמו שאמר הכתוב (דברים כו) את ה׳ האמרת היום וה׳ האמירך היום ואמר (שם)

מרפא לנפש

וכו׳ וכאשר יכיר העבד כל הטובות שלו מאדוניו: וקושר אותם באסוריו שכל תנועותיו נקבעים ברצון הש״י כחומר ביד היוצר כן הנהגו בידו: וצורת נסיונו וכו׳ וגם יתבונן איך מנסה הש״י את האדם שנתן לו הבחירה להשתמש באבריו כל מה שירצה אע״פ שהכל בידי שמים ונתן לו שני יצרים טוב ורע שיוכל להעביר על מחשבותיו מה שבלבו חוץ רק בהעביר אותו במסורת התורה שיוכל לידע מתוכה מה שהוא רצון הבורא ומה שהוא נגד רצונו ומקיף על העובר עליהם אם העבד ישראל יתן אל לבו כל זה: משתמש בכל פנות גופו וכו׳ בודאי ישתמש בכל אברי גופו וכחות של נפשו ומאודו במה שימצא בו חן בעיני אדוניו: ויקריבהו ויקריבנו אליו: ויסיר מסך הסכלות בו ר״ל מאדוניו: ועיקר הכל כל מה שיעשה לעבוד את ה׳ יהיה הכל בלב שלם ונאמן בלא שום פניה: את ה׳ האמרת וגו׳ כמאמרז״ל אתם עשיתם אותי חטיבה אחת בעולם

די שולדיגקייט וואס גאט האט אויף אים וויא דוד המלך ע״ה האט געזאגט עבדך אני הבינני איך בין דיין קנעכט מאך מיך פאר שטיין וכשיכיר העבד אונ אז איין קנעכט דער קענט פון זיין האר סימני טובותיו די סימנים פון זיינע פיל טובות וואס ער טוט אים בנפשו וגופו אין זיין נפש אונ זיין גוף וכל תנועותיו אונ אין אלע זיינע תנועות ושהוא משקיף עליו תמיד אונ אז ער קוקט תמיד אויף אים ויודע נגלותיו אונ ווייס זיינע אנטפלעקטע אונ זיינע פאר בארגענע זאכן ושומר עליו אונ ער היט אונ גידיינקט אים אלע זיינע תנועות וקושר אותם באסוריו אונ פאר קניפט זיי מיט זיין פאר בינדעניש ומושל בהם אונ געוועלטיגט איבער זייא וצורת נסיונו אונ דעם געשטאלט פון זיין פרובונג וואס ער פרובט אים במה שהתיר לו מיט דעם וואס ער האט אים מתיר געווען ער זאל זיך מעגין באדינען מיט זיינע גלידער והרשהו אונ האט אים רשות געגעבן מהעברת מחשבותיו ער זאל זיינע מחשבות לאזין גיין ביצוריו הטובים מיט זיין יצר טוב אונ מיט זיין יצר הרע דאס ער זאל זיך פירין וויא ער וויל · וויל ער גייט ער נאך דעם יצר טוב אונ וויל ער גייט ער נאך דעם יצר הרע ויחשוב במסורת התורה אונ ער זאל גידיינקען אין דעם פאר בינדונג וואס גאט האט אונז פאר בונדין צו דער תורה והערתה אונ איר דער וועקונג וואס די תורה טוט דעם מענטשין לערנן על מה שיש בו רצון אלהיו אויף אזעלכע זאכין וואס איז דער ווילין פון גאט ומה שיקציפנו אונ אזעלכע זאכין וואס דער מענטש קאן דר צארענען אים אונ אז ער וועט דאס אלץ גידיינקען משתמש בכל פנות גופו וועט ער בוודאי טאן מיט זיינע אלע אברים פון זיין גוף אונ מיט אלע כוחות פון זיין לייב אזעלכע זאכען במה שימצא בו חן דורך וואס ער זאל געפינען חן אין זיין הארינס אויגין ויקריבהו אליו אונ ער זאל אים צו זיך גינעהנען ויסיר מסך הסכלות אונ וועט אפ טאן דעם פיר האנג פון אום פאר שטאנדיקייט וואס ער האט אן זיין האר וילבש כסות המורא אונ וועט זיך בקליידין מיט פארכט אונ פאר שעמונג פאר זיין האר והאהבה בו אונ וועט ליבשאפט האבין צו אים והחפץ במה שהוא רוצה אונ וועט בגערין וואס ער וויל ואז אונ דענסאלט אז ער וועט אין זיך האבין די אלע מדות יבואוהו הטובות הגדולות וועלין אויף אים קומן די גרויסע טובות והאורים הגדולים אונ די גרויסע ליכטיקייט פון גאט · וויא עס שטייט אין תהלים ה׳ באור פניך יהלכון גאט ביי דר ליכט פון דיין שכינה וועלין זייא גיין אונ אין במדבר שטייט יאר ה׳ פניו אליך ויחנך גאט וועט דיין שכינה פר דיר דר לייכטין אונ וועט דיך לייט זעליגין ועיקר הכל אונ דער עיקר פון אליכען איז בהשלמת תנאי העבודות אז ער וועט צו גאט טאן די זאכין אין גאנצין וואס אקגעקעכט טום זיין הערין וביחודו אלהיו באומנות אונ אז ער וועט איינציגין גאט פאר אהאר איבר זיך זאל דס אלץ זיין בלב שלם ונאמן מיט אגאנץ געטרייא הארץ ובזה תהיה אהבתו באלהיו שלמה אונ דער מיט וועט זיין ליבשאפט

זלתתך עליון ואמר (שם כח) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך. והטעם בזה כי ידוע שגדולת העבד ויקר מעלתו אצל בני אדם הם כפי גדולת אדוניו בין האדונים וכפי בחירת האדון בו והקרבתו אותו ולפי ששם הבורא יתעלה גדול ועליון על כל עליונים אצל כל הגוים כמו שכתוב (מלאכי א) כי ממזרח שמש עד מבואו גדול שמי בגוים, על כן חשוב עם נפשך על הענין הזה אחי ואל תטה בו אחר יצרך ולא תסכים עם תאותך בהשתמשך במחשבתך ובינתך ושכלך בו ותן אל לבך השקפת הבורא יתברך על חשבונך במצפונך ותהיה כוונתך בו לשמו ותדקדק בו לכבודו יתעלה מבשתך מהשקפתו עליך בו כמ"ש (תהלים לג) ה' יודע מחשבות אדם כי המה הבל:

והשמיני חשבון האדם עם נפשו במה שהוא חייב בו מיחוד לבו לאלהים ית' ויחוד הלב על ב' פנים. א' מהם יחוד הלב ביחוד האל כאשר בארנו בתחלת הספר הזה. והב' יחוד הלב בעת שיעשה מאומה ממעשי העוה"ב חובה או רשות לאלהים לבדו כאשר בארנו בשער החמישי מן הספר הזה. ומתנאי יחוד האלהים שלא יהיה לו אלהים זולתו ולא

מרפא לנפש

ואני עשיתי הסכם השיכה אמן כו' עיין פירש"י : והטעם בזה למה יגלהו מפנינו הוא כי ידוע כו':

ליבשאפט צו גאט אין גאנצין זיין ואהבת אלהיו בו אונ אויך די ליבשאפט פון גאט וועט זיין צו אים וויא עס שטייט אין דברים את יי האמרת היום דו האסט היינט גאט גרויס געמאכט ויי האמירך היום אונ גאט האט דיך היינט גרויס געמאכט אונ נאך שטייט דארטין ולתתך עליון אונ צו מאכין דיך הויך געשעצט והטעם בזה אונ דער טעם דר פון איז כי ידוע שגדולת העבד ווארום דאס איז ידוע אז דאס גרויסקייט פון דעם קנעכט ויקר מעלתו אונ דאס טייערקייט פון זיין מעלה אצל בני אדם ביי מענטשין כפי גדולת אדוניו לויט די גדולה וואס זיין האר האט צווישן אנדערע הארין וכפי בחירת האדון בו אונ לויט דעם אויס דער וויילונג וואס דער האר דער ווילט אויס אין אים והקרבתו אותו לויט ער איז אים מקרב אזו האלטין אים לייט אויך חשוב ולפי ששם הבורא יתעלה אונ ווייל דער נאמען פון דעם באשעפר געלויבט איז ער איז גרויס אונ הויך על כל העליונים איבער אלע איבערשטע אצל כל הגוים ביי אלע פעלקער וויא עס שטייט אין מלאכי כי ממזרח שמש עד מבואו דען פון די אויף שיינונג פון די זון ביז זיין אינטער גיין דם הייסט אויף גאר דער וועלט גדול שמי איז מיין נאמען גיאכפערט על כן חשוב עם נפשך דרום מיין ברודר האלט חשבון מיט דיין נפש אויף דעם דאזיגין ענין ואל תטה בו אונ גייג ניט נאך דריגען נאך דיין יצהר ולא תסכים עם תאותך אונ זייא ניט מסכים מיט דיינע וועלטליכע געלוסטיקייט בהשתמשך במחשבתך אז דו וועסט ניצין אין די געלוסטיקייט מיט דיינע מחשבות אונ דיין פאר שטאנד ותן אל לבך אונ נעם דיר צום הארץ השקפת הבורא יתברך וויא דער באשעפר יתברך גיט אכטונג אויף דיין חשבון וואס דו האסט במצפונך אין דיינע פאר בארגענע גידאנקן ותהיה כוונתך אונ דיין כוונה זאל דריגען זיין פון גאטס וועגין ותדקדק בו אונ זייא מדקדק אין דיין חשבון פון זיין כבוד וועגין מבשתך ווייל דוא מוזט זיך שעמען פאר אים מהשקפתו עליך בו ווייל ער גיט דאך אכטונג אויף דיר וויא דו האסט דעם חשבון ווי עס שטייט אין תהלים ה' יודע מחשבות אדם גאט ווייס די מחשבות פון דעם מענטשין:

והשמיני אונ דם אכטע איז חשבון האדם עם נפשו אמענטש זאל חשבון האלטין מיט זיך זעלבסט במה שהוא חייב בו כו' פון דעם וואס ער איז שולדיג זיין הארץ צו איינציגן צו גאט יתברך ויחוד הלב אונ דם איינקייט פון דעם הארץ איז על שני פנים אויף צוויי ערליי אופנים אחד מהם איינם פון זייא איז יחוד הלב ביחוד האל ער זאל איינציגן גאט אין זיין הארץ וויא מיר האבין בשייד אין דעם אן הייב ספר אין שער היחוד והשני אונ דם אנדער'ע איז יחוד הלב כו' ער זאל מייחד זיין זיין הארץ אין דער צייט אז ער טוט עפים וואס געהער צו עולם הבא חובה או רשות פאר אזעלכע וואס ער איז שולדיג צו טאן פאר ער טוט עפעס מיט זיין ווילן זאל ער זיין הארץ אונ זיין מחשבה שטעלין צו טאן עס לאלהים לבדו פון גאטס וועגין אליין אזו וויא מיר האבין בשייד אין דעם פינפטין שער פון דעם ספר אין שער יחוד המעשה ומתנאי יחוד האלהים אונ די תנאים וואס געהערין צו דעם יחוד

פון

יחס אליו צורה ולא תמונה ולא תכונה ולא תנועה ולא העתקה ולא תאר מתארי הגופים ולא ענין מעניני העצם והמקרה וידע שהוא אחד ואין אחד כאחדותו ולא בורא זולתו ולא יוצר מבלעדיו ושאר שמותיו הטובים ומדותיו העליונות. ומתנאי יחוד הלב במעשה לאלהים שלא יכוון במעשהו אלא לשמו הגדול לא מאהבה לשבח ב"א לא מתקוה להם ולא מיראה אותם ולא למשוך תועלת ולדחות נזק בעולמו ובאחריתו, כמו שאמרו רז"ל אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס אלא הוו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס. ובחון זה אחי כמה שנוהגים בו ב"א באהבתו כי האוהב כשהוא מרגיש מאוהבו שאין לבו שלם עמו כ"ש האדון מן העבד יקצוף עליו ולא ירצה במעשהו אפילו אם ישתדל בו ויהיה שלם ונמור בנראהו אע"פ שהאדם מצטרך לחבירו וצריך לעזרתו, ק"ו הבורא יתעלה שצורך הברואים כלם אליו ואין לו צורך עליהם ולא תועלת בהם המשקיף על לבותם וצפון סודותם איך נרצה לו מנפשותינו במה שלא נרצה

מרפא לנפש

והשמיני כו' ולא תכונה ר"ל ערך ומנין כמו ותוכן לבנים תתנו איך נרצה לו מנפשותינו ר"ל איך יעלה על לבנו ונרלה לעבות מלוהיו ולבנו כל עמנו מנפשותינו מעלמנו מה שאין אנחנו רולים בתברנו כמותנו יעשה לנו כזאת:

פון גאט איז דס שלא יהיה לו אלהים זולתו ער זאל נישט האבן קיין אנדר גאט נאר אים אליין ולא ייחס אליו צורה אונ ער זאל נים טראכטין הם ושלום אויף גאט עפעס א צורה ולא תמונה אונ נים קיין גישטאלט ולא תכונה אונ נים קיין איינגעשאפט ולא תנועה אונ נים קיין שום תנועה ולא העתקה אונ נים קיין איבר געהען ער זאל נים זאגין ח"ו פריער איז ער געווען אין דעם ארט אונ דר נאך אויף אנדר ארט ולא תאר מתארי הגופים אונ נים קיין גישטאלט פון די געפערליגע גישטאלטין ולא ענין מעניני העצם אונ נים קיין שום זאך פון די זאכין פון עצם אדר מקרה (עצם ומקרה האבין מיר שוין עטליכע מאל מפורש געווען אין שער היחוד אונ אין שער הבטחון) וידע שהוא אחד אונ ער זאל וויסן אז ער איז נאר איינר ואין אחד כאחדותו אונ עס איז נים פר האנדין נאך אזו איינר וויא זיין איינקייט ולא בורא זולתו אונ עס איז נים דא קיין בשעפר חוץ אים ולא יוצר בלעדיו אונ קיינר האט נים בשאפין קיין שום זאך נאר ער אליין ושאר שמותיו הטובים אונ זיינע איבעריגע גוטע נעמן ומדותיו העליונות אונ זיינע יתיבע מדות וואס קאנין נים גיזאגט ווערין ביי קיינם נאר ביי גאט אלייז ומתנאי יחוד הלב אונ פון די תנאים וואס ער זאל זיין הארץ מיחד זיין צו גאט אז ער טוט עפים איז דאס שלא יכוון במעשהו בשעת אז ער טוט עפים א מצוה זאל ער קיין כוונה נים האבן נאר פון זיין גרויסן נאמן וועגין ולא מאהבה לשבח בני אדם אבר נים ווייל ער האט ליב אז לייט זאלין אים לויבן ולא מתקוה להם אונ נים מחמת ער האפט עפים גוטס נעמן פון זייא דורך זיינע גוטע מעשים ולא מיראה אותם אונ נים מחמת ער פארכט זיך פר די לייט ולא למשוך תועלת אונ נים כדי ער זאל דורך זיינע גוטע מעשים זיך ציהן עפים איין נוצין ולדחות נזק אדר דר מיט צו פר טרייבן איין שאדין בעולמו ובאחריתו סיי אין דעם עולם סייא אין זיין סוף אויף עולם הבא אונ ער זאל נים טאן דרום גוטע מעשים כדי ער זאל האבן פר זיי שכר אדר כדי ער זאל נים גישטראפט ווערין אויף עוה"ז אדר אויף עוה"ב וויא אונזערע חכמים האבן גיזאגט אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס איר זאלט נים זיין ווי די קנעכט וואס דינן דעם הארן כדי זיי זאלן נעמן דר פר שכר אלא הוו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס נאר איר זאלט זיין אזו וויא די קנעכט וואס דינן דעם הארר נים פון שכר וועגין אזו זאלט איר גאט אויך דינן נים פון קיין שכר וועגין ובחון זה אחי כמה אונ פרוב דאס מיין ברודר וויא די לייט זיינן זיך דרינן נוהג כי האוהב דען דר וואס האט א גוטין פריינד אז ער פילט פון אים שאין לבו שלם עמו אז זיין הארץ איז נים גאנץ מיט אים כל שכן האדון אונ כמכל שכן אז איין האר פילט עס פון זיין קנעכט אז זיין הארץ איז נים גאנץ מיט אים יקצוף עליו וועט ער זיך גיזוים אויף אים צערנן ולא ירצה במעשהו אונ ער וועט נים וועלן אין זיינע ווערק אפילו אם ישתדל בו האטשע ער וועט זיך אין דיא ווערק פלייסן ויהיה שלם אונ וועט זיין ערינסט אונ גאנץ אין זיין אוים ווייזונג פון דעסט וועגין וועלין אים זיינע ווערק נים גיפעלין שאע"פ שהאדם מצטרך לחבירו האטשע איין מענטש בדארף צום אנדרין וצריך לעזרתו אונ בדארף אמאל צו זיין הילף

מהם לחברינו ורעינו עם סכלותם במצפון לבותינו עם התרמית והאון ומעוט שלמות לבנו עמהם וכשמסתכל המבין ממנו בענין הזה יכלם מבשתו מהבורא יתעלה ויתקן מצפונו וייחד לבו לאלהים ביחודו ובעשותו מצוה ממצותיו ותורה מתורותיו בהשתדלות וחריצות.
כמו שאמר דוד ע"ה (תהלים קי"ט) דרך מצותיך ארוץ וגו':

והתשיעי חשבון האדם עם נפשו במיני מעשה העבודה והשתדלותו בהם למחלקותיהם
בהשתדלותו במעשי מלכו כשהוא מטיל עליו מעשה מן המעשים שיהיו.
בתנועות גופו ולא יניח מהשתדלותו ויכלתו מאומה שלא ישימהו בו, ואם יהיו ממעשי העיון והמחשבה והעצה יזמין כל לבו ובינתו ושכלו והכרתו להשתדל בו ולהרגיש אליו, ואם בא לשבחו ולהודות לו על טוב שגמלו או חסד שעשה עמו בחרוז או במפורד או בכתב או בעל פה לא יניח מצחותו ומליצתו ודרך העברה וטשל ואמת ושקר במה שיתכן

מרפא לנפש

והתשיעי כו' בהשתדלותו במעשי מלכו כו'. אם משתדל במעשי עבודת ה' ית' כמו שהוא משתדל בעבודת מלך ב"ו מפני הדבר נראה לעינים כשהמלך מטיל עליו מעשה לעשות לא יניח מהשתדלותו בו רק עושה בכל יכלתו ובכל הדרכים שיוכל להראות לפני המלך שהוא עבד נאמן כדי שיאהב ובפרט זה ראוי להשתדל לעשות כן במעשה עבודת האלהים ית': בהרוז הוא כליא גרוי"ס בדומה כזה לזה: במפורד שנפרד כזה זה מזה ושוב כבחר דברים נאותים נכון: ודרך העברה כגון הספגנות

קל והומר הבורא יתעלה איז שוין אבל שכן דער בשעפר יתעלה שצורך הברואים כלם אליו וואס אלע בשעפעניש בדארפן צו אים ואין לו צורך אליהם אונ ער בדארף צו זיי ניט ולא תועלת בהם אונ בדארף קיין הילף ניט פון זיי המשקיף על לבותם וואס ער קוקט אויף זייערע הערצער וצפון סודותם אונ אויף זייערע פאר בארגענע סודות איך גרצה לו ווי זאלי מיר זיך נוהג זיין מיט אים זעלבע זאכין במה שלא נרצה מהם וואס מיר ווילין זייא ניט פון אונזערע חברים אונ פון אונזערע פריינד עם סכלותם האטשע זייא ווייסין ניט אונזערע פאר בארגענע הערצער עם התרמית וואס איז פול מיט שאלקהאפט דייט אונ אום רעכט ומעוט שלמות לבבנו עמהם אונ ווי אונזער הארץ איז ווייניג גאנץ מיט זיי פון רעסט וועגן דינען זייא פארט ברוגז אויף דעם וכשמסתכל המבין אונ אז איין פר שטאנדיגער מאן וועט דרויף קוקין יכלם מבשתו מהבורא יתעלה וועט ער פר שעמט ווערין פר דעם בשעפר געלויבט איז ער ויתקן מצפונו אונ וועט פר ריכטין זיינע מחשבות וייחד לבו לאלהים יתברך אונ וועט זיין הארץ מייחד זיין צו גאט יתברך ביחודו ובעשותו מצוה זייא אין דעם יחוד פון גאט ב"ה אונ זייא אז ער וועט טאן א מצות פון גאטס מצות ותורה מתורותיו אדער ער וועט לערנען פון גאטס תורה וועט ער עס אלץ טאן בהשתדלות וחריצות מיט פלייסקייט אונ מיט געשווינדקייט ווי דוד המלך עליו השלום האט גזאגט
דרך מצותיך ארוץ אין דעם וועג פון דיין געבאט וועל איך לויפין:

והתשיעי אונ דאס נייעטע איז חשבון האדם עם נפשו דער מענטש זאל זיך ברעכנען אין די ארטען
פון דיא ווערקין אין גאטס דינסט והשתדלותו בהם אונ וויא ער פלייסט זיך אין זייא למחלקותיהם צו זייערע חלקים אויף איטליכין חלק בזונדער אונ דאס פלייסין איז בהשתדלותו במעשי מלכו וויא ער פלייסט זיך אין דיא ווערק פון איין מלך כשהוא מטיל עליו מעשה אז ער לייגט אויף אים אונ גיבט אים איין זאך צו טאן זעהט ער דאך בוודאי שיהיה אז עס זאל זיין בתנועת גופו מיט דעם בעוועגונג פון זיין לייב אונ מיט גאר זיין כח ולא יניח מהשתדלותו אונ ער לאזט ניט אוועק וואס עס איז פון זיין פלייס אונ קראפט ער זאל דרינען ניט אריין טאן ואם יהיה ממעשה העיון אונ ווען עס איז א זאך וואס מען מוז דרויף טראכטין אונ עצות דרויף זיך געבין יזמין כל לבו וועט ער בוודאי פאר גרייטין גאר זיין הארץ ובינתו ושכלו אונ זיין פר שטאנד אונ זיין שכל אונ זיין וויסין שאפט להשתדל בו צו פלייסין זיך דרינען ולהרגיש אליו אונ צו דער שפירען צו דיא זאך דאס ער זאל קאנען טרעפין דיא רעכטע זאך ואם בא לשבחו אונ אז ער קומט צו לויבין אונ דאנקען אים על טוב שגמלו אויף איין גוטס וואס ער האט אים גיטאן או חסד שעשה עמו אדער פר איין חסד וואס ער האט אים גיטאן אונ וועט עס וועלין אויף שטעלין בחרוז אין איין גראם דאס הייסט דער שיר זאל זיין נאך דעם גראם נאך או במפורד אדער איין גיוועהנליכער שיר וואס איז ניט צום גראם או בכתב או בעל פה אדער אויף גישריבין אדער אויס ווייניג לא יניח וועט ער דאך ניט לאזין מצחותו ומליצתו פון זיין
לוטערכטע

לו לספר עליו שלא יזמנהו ויראהו ואלו היה יכול להראותו בכל אבריו ונסתרו ונראהו היה עושה ואלו היה יכול להטריח השמים והארץ וכל אשר בהם בהודאתו ושבחו מחפצו שיגיענו טוב מצפונו לו היה עושה זה עם חולשת האדם וזעירותו ומהירות כלות ימיו. וכפי זה ראוי למשכיל שיהיה במעשה עבודת האלהים יתעלה כשהוא עושה מהם מאומה והוא שכל מעשה שהוא לאלהים איננו נמלט מאחד משלשה חלקים. אחד מהם חובות הלבבות בלבד והם שכווננו לבארם בספר הזה. והחלק השני חובות הגופות והלבבות יחדו כמו התפלה ולמוד התורה והשבח והתהלה לאלהים ולמוד החכמה וצוות בטוב והזהיר מן הרע והדומה לזה. והחלק השלישי חובות האברים בלבד אין ללב בהם שום הכנסה אלא הכונה לאלהים בתחלת המעשה כסוכה ולולב וציצית ומזוזה ושמירת השבתות והמועדים והצדקה והדומה לזה ממה שלא יזיק העושה אותם טרוד לבו בזולת מעשהו אך בחובות הלבבות חייב לפנות לבו ממחשבות העולם וטרדותיו וליחד לבו ומצפונו לאלהים לבדו בעת ההיא, כמו שאמרו על אחד מן הפרושים שהיה אומר בתפלתו לאלהים, אלהי יגוני בעבורך בטל

מרפא לנפש

מנוחתם ולשון סגלי כמו ערים גדולות וכלורות בשמים וכיוצא שלא יזמנהו כל נגע כו'. לא יגיה אלא יזמינהו כו': לאלהי יגוני בעבורך בכל מיני היגונות למ"ס כינון; וכדאגה שיש לי בעבורך היא מבטל ממני כלל דאגות עולם ונפש

לויטערסטע אונ דם קלערסטע לשון והדרך העברה אונ ווי מען גיט אפט איינם איין שבח איבער טריבן ומשל אונ אויך מיט איין משל ואמת ושקר אונ ער איז ניט מדקדק סיי ער לויבט אים מיט זאכין פון אמת אונ סייא מיט זאכין וואס פאלש איז במה שיתכן לו אונ אלץ וואס פר אשבח וואס וועט זיך נאר שיקן צו אים וועט ער בוודאי דאס ניט נאך לאזין שלא יזמנהו ער זאל עס ניט אן גריישן זיך צו זאגין אים אונ צו ווייזין ואילו היה יכול כו' אונ ווען ער זאל נאר קאנען מטריח זיין דיא הימל אונ דיא ערד אונ מיט אלימן וואס דרינן איז בהודאתו צו דאנקן אונ צו לויבן אים דער מיט מחפצו שיגיעו ווייל ער וואלט גערין דר שר זאל וויסין טוב מצפונו לו וויא זיינע מחשבות זיינען גוט צו אים היה עושה זה וואלט ער עס גיוויס גטאן עם חולשת האדם האטשע דער שר איז דאך שלאף ווא אלע מענטשין פון דעסט וועגן וואלט ער דם אלץ גטאן פון זיין שבח וועגן וכפי זה אונ לויט ער וואלט גיטאן צו איין בשר ודם ער זאל אים הייסין טאן עפעס אזאך ראוי למשכיל כו' גיהער דאך לכל הפחות איין פר שטאנדיגר מאן אזו צו טאן אין דיא ווערקין פון גאטס דינסט כשהוא עושה מהם אז ער טוט עפעס פון זייא· והוא אונ דאס כח מען פאר שטיין שכל מעשה אז אלע מעשים וואס מען טוט פון גאטס וועגן איננו נמלט דאס קאן ניט פעלין פון איינם פון דיא דרייא חלקים אחד מהם איינם פון זייא איז חובות הלבבות בלבד דיא שולדיקייט וואס מען בדארף זייא נאר טאן מיטן הארצין אליין והם שכוונו לבארם אונ אויף דעם איז אונזער כוונה גיוועזן צו ערקלערין אין דעם ספר והחלק השני אונ דאס אנדערע חלק איז חובות הגופות והלבבות יחדו אזעלכע מצות וואס מען בדארף זייא טאן מיט דעם קערפער אונ מיט דיא הערצער בנאנד כמו התפלה ולמוד התורה גלייך אז תפלה טאן אונ תורה לערנין אונ גאט לויבן ולמוד החכמה אונ חכמה לערנן דהיינו תקופות אונ גמטריאות וצוות בטוב אונ גביטן גוטס צו טאן והזהיר מן הרע אונ מזהיר צו זיין פון שלעכץ צו טאן אונ נאך אזעלכע גלייכן והחלק השלישי אונ דאס דריטע חלק איז אזעלכע מצות וואס זיינען חובות האברים בלבד וואס מען בדארף זייא נאר טאן מיט דיא גלידר אין ללב בהם אונ דאס הארץ האט דרינען קיין שום חלק ניט אלא הכונה לאלהים נאר אז ער הייבט אן דיא מצוה צו טאן כוז זיין כוונה זיין אז ער טוט זיא פון גאטס וועגן כסוכה גלייך וויא סוכה אונ לולב אונ ציצית אונ מזוזה ושמירת השבתות והמועדים אונ היטן שבת אונ יום טוב והצדקה אונ צדקה געבין אונ נאך אזו אגלייכניש מה שלא יזיק העושה אותם וואס האטשע דער וואס טוט די מצות איז זיין הארץ ניט טרוד אין דר מצוה וואס ער טוט נאר אין אנדערע זאכין טוט עס גאר קיין שאדין ניט צו דר מצוה· אך בחובות הלבבות אבער אין דיא מצות וואס מען בדארף טאן מיטן הארצין חייב לפנות לבו כוז ער זיין הארץ גאנץ ליידיג מאכין ממחשבות העולם פון אלע וועלטליכע מחשבות אונ פון אלע טרדות וליחד לבו ומצפונו לאלהים לבדו · בדארף מיחד זיין זיין הארץ אונ זיינע מחשבות צו גאט אליין בשעת אז

ער

מפני היגונות ודאגתי ממך הרחק מנפשי הדאגות ובזה יקבל האלהים מעשהו וירצהו ובכמותם יתכן מה שאמרו רז"ל מצות צריכות כוונה. ואם יתעסק במעשה מחובות הלבבות והאברים יחדו כתפלה וכשבח לאלהים יתברך יפנה גופו מכל מעשי העוה"ז והעוה"ב ויפנה לבו מכל המחשבות המטרידות אותו מענין התפלה אחר שינקה עצמו וירחץ מכל הטנופין והלכלוכין וירחק מכל ריח רע והדומה לזה, ואח"כ יעלה על לבו אל. מי מכוין בתפלתו ומה מבקש בה ובמה מדבר לפני בוראו מסלות התפלה ועניינה. ודע כי המלות תהיינה בלשון כקליפה והעיון במלות כלב והתפלה כגוף והעיון כרוח (ס"א כי המלות תהיינה בלשון והענין במלות וכלב והתפלה כגוף והעיון ברוח) וכשיתפלל המתפלל בלשונו ולבו טרוד בזולת ענין התפלה תהיה תפלתו גוף בלא רוח וקליפה בלא לב מפני שגופו נמצא ולבו בל עמו עת תפלתו ובכמוהו אמר הכתוב (ישעיה כט) יען כי נגש העם הזה בפיו

מרפא לנפש

בחסיד הרב מכר"מ כר"ח רכשי"ע כל יגוני הוא בעבורך שאכוון כל מעשי לך לבד ולכך י"ר בטל ממני אותו היגון והן כי כח לבוך את יצרו וכו' ודאגתי כו' עכ"ל. ולי"נ אלהי יגוני בעבורך עיקר יגוני הוא בעבורך אם לא אוכל לעבדך בלבב שלם ולעשות רצונך לכן יהי רצון מלפניך שתבטל ממני היגונות הידועים לב"א דהיינו יגונות עוה"ז וכן דאגתי ממך שלויתני לעבות מצותיך ע"כ יר"מ בהרחיק ממני דאגות עוה"ז שאוכל לעשות רצונך בלב שלם: ובזה יקבל כו' אם פונה לבו מכל המחשבות העולם וכו' אזי יקבל האלהים מעשיו וירצהו: ואח"כ אחר שהשליך כל המחשבות ורוח מלבו: יעלה על לבו אל מי מכוון אל מה"ס הקב"ה: ומה מבקש בתפלתו כ"ל כל צרכו ופרנסתו ובריאתו שכולם ביד ה' לתת או למנוע: ובמה מדבר הם המלות והענין של תפלה שמדבר הם לפני ממ"ה הקב"ה ובשבחי יתן אל לבו אלה שלשה הקדמות קודם תפלתו כולי האי ואולי יכוון בתפלתו: יען כי נגש וגו' וסיפא דקרא לכן הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו

ער טוט די מצוה כמו שאמרו וויא זייא האבין גיזאגט אויף איינעם פון די פרומע לייט שהיה אומר בתפלתו וואס ער האט גיזאגט אין זיין תפלה וואס ער האט גיטאן צו גאט אלהי מיין גאט יגוני בעבורך מיין טרויעריקייט וואס איך טרויער פון דיינט וועגין וייל איך דין דיך ניט אין גאנצין בטל ממני היגונות איז דאס מבטל פון מיר אנדערע טרויעריקייט פון עולם הזה ודאגתי ממך אונ מיין זארג וואס איך זארג וייל איך בין דער ווייטערט גיווארין פון דיר דורך מיינע עבירות הרחיק מנפשי האט דאס פון מיר דער ווייטערט אנדערע דאגות וואס איך האב צו זארגין אויף עולם הזה· אונ אז דער מענטש וועט אזו טאן יקבל האלהים מעשהו וועט גאט אן נעמן זיינע מעשים וירצהו אונ וועט אים באוויליגין· ובכמותם יתכן אונ פון זעלכע מצות האבין די חכמים רעכט גיזאגט אז די מצות באדרפין האבין כונה ואם יתעסק במעשה מחובות הלבבות כו' אונ ווען ער טוט זעלכע מצות וואס מען באדרף דרויף האבין ביידע בנאנד דהיינו כוונה מיטן הארצין אונ מען מוז זייא טאן מיט די גלידער אויך כתפלה ושבח לאלהים יתברך גלייך אז תפלה טאן אונ גאט לויבין יפנה גופו זאל ער זיין גוף לידיג מאכין פון אלע זאכין סייא וואס גיהערין צו דעם עולם אדר צו עולם הבא ויפנה לבו מכל המחשבות אונ זאל זיין הארץ לידיג מאכין פון אלע מחשבות וואס זיינען אים מבלבל זיין תפלה אונ דאס זאל זיין אחר שינקה עצמו נאך דעם אז ער וועט זיך ריין מאכין אונ אפ וואשין פון אלע אום ריינקייט וירחק מכל ריח רע אונ זאל זיך דער ווייטערין פון אלע ריחות אונ אזו אגלייכן ואחר כך יעלה על לבו אונ דער נאך זאל ער אויף ברייגנן אויף זיין הארץ אל מי מכוין בתפלתו צו וועמן ער איז זיך מכוין מיט זיין תפלה ומה מבקש בה אונ וואס ער וויל מיט דער תפלה ובמה מדבר לפני בוראו אונ מיט וואס פר ווערטער ער זאל ריידן אין דער תפלה פאר זיין באשעפר ועניינה אונ אין דעם וואס דער ענין איז פון דער תפלה· ודע אונ זאלסט וויסין כי המלות תהיינה בלשון אז די ווערטער וואס מען זאגט מיט דעם צונג די ווערין נאר גירעכינט כקליפה אזו וויא איין שאלאכץ פון אפרי והעיון במלות אונ דאס בעטראכטונג אין די ווערטער כלב דם איז וויא איין הארץ דאס מיינט מען דיא פרי ותפלה כגוף אונ די תפלה איז גלייך וויא איין גוף והעיון אונ דיא כוונה פון איר איז גלייך כרוח וויא די נשמה וכשיתפלל המתפלל אונ ווען איינר טוט תפלה מיט זיין צונג ולבו טרוד אונ זיין הארץ איז טרוד אין אנדערע זאכין וואס גיהערין ניט צו דער תפלה תהיה תפלתו טוט זיין תפלה זיין וויא איין גוף אן א נשמה וקליפה בלא לב אונ וויא איין שאלאכץ אן איין הארץ מפני שגופו נמצא ולבו בל עמו וייל אין דער צייט אז ער טוט די תפלה איז זיין גוף דא אונ זיין הארץ איז ניט דער בייא ובכמוהו אמר הכתוב אונ בייא אזו אגליכין זאגט דער פסוק אין ישעיה יען כי נגש העם הזה בפיו דרום וייל דס פאלק האט זיך גינעהנט

ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני, ומשלו זה עוד לעבד שבא אדוניו לביתו וצוה אשתו ובני ביתו לכבדו ולעשות כל אודותיו והלך לו הוא והתעסק בשמחה ובשחוק ונמנע מעבוד אותו בעצמו ומהשתדל בכבודו ולעשות מה שהיה ראוי לו וקצף עליו אדוניו ולא קבל כבודו ועבודתו והשיב הכל בפניו, וכן המתפלל כשיהיה לבו ומצפונו ריק מענין התפלה לא יקבל האל ממנו תפלת אבריו ותנוער לשונו. הלא תראה מה שאנו אומרים בסוף תפלתנו יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך וגו' וכשיהיה האדם חושב בשום דבר מדברי העולם במותר או באסור ואח"כ יחתום תפלתו ויאמר והגיון לבי לפניך הלא זה גנאי גדול שיטעון שדבר עם אלהיו בלבו ובמצפונו ולבו בל עמו ושאל ממנו אחר כך לקבל אותה ולרצות בה ממנו ודומה הוא למי שנאמר בו (ישעיה נח) כגוי אשר צדקה עשה ואחז"ל ימוד אדם עצמו אם יכול לכוין את לבו יתפלל ואם לאו אל יתפלל, ואמר רבי אליעזר בשעת

מרפא לנפש

הכתוב. ועיין ל' ס"ת על פסוק זה. ועיש נוחלין מביאו בחוקר ובכנ"ס שם האריך מאד בזה והוכן דבריו ז"ל ולהרגיל את הכוונה הוא שיכוים בדעתו וירגיל זה הסרגל קטן. קודם התפלה או שום ברכה ירגיל להיות מעט מקודם ולא יתן מקום אתוה כלל לשום הרהור ומחשבה בעולם רק אל נכו דאם יתן מקום לעולם אפי' רגע אחד או לשום מחשבה בעולם הוא ילכד ברשת היצה"ר והולך ומתגבר עליו וכו' ומביא שם הלא צריך להתיישב בעת אי על דבר התפלה וא"כ הנה טוב שיכוון בה ויהיה לו שכר טוב כעמלו מלבושות' בעת זו להכל ולהבלה והף גם ישגה בבילה וע"ש בחורך ועי' כבער יחיד המעבה מענין התפלה: בגוי אשר צדקה עשה וגו' וביאר דקרא ואותי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון כגוי וגו' נמס נמנו ולא רהוט וגו' ע"ש

צו מיר מיט זיין מויל ובשפתיו כבדוני און מיט זיינע לעפצין האבן זיא מיך ערליך גיהאלטין ולבו רחק ממני און זיין הארץ איז וייט פון מיר זיין. וויא ווייטר שטייט ומשלו זה עוד און וויא האבין דאס נאך גיגליכן לעבד צו א קנעכט וואס זיין האר איז גיקומן צו אים אין זיין הויז אריין וצוה אשתו ובני ביתו האט דער קנעכט גיבאטין זיין ווייב און זיין הויז גיזינד אז זיא זאלין דעם האר ערליך האלטן ולעשות כל אודותיו און צו טאן אלץ וואס ער בגערט והלך לו הוא כו' און דער קנעכט זעלבסט איז אוועק גיגאנגן און האט עוסק גיוועזן אין לוסטיגקייט און שמחות ונמנע מעבוד אותו און האט זיך זעלבסט פר מיטן צו בדינען דעם הער ומהשתדל בכבודו און פון צו פלייסין זיך דעם האר מכבד צו זיין ולעשות און צו טאן וואס עס איז ראוי גיוועזן אים צו טאן וקצף עליו אדוניו האט זיין הער אויף אים גיצארינט ולא קבל כבודו און האט ניט גיוואלט מקבל זיין דעם כבוד און דאס דינסט וואס זיין ווייב האט אים דא כבוד אן גיטאן והשיב הכל בפניו און האט דאס אלץ אים אין פנים אריין גיווארפן וכן המתפלל און אזו אויך דער וואס טוט תפלה כשיהיה לבו ומצפונו ריק אז זיין הארץ און זיינע מחשבות זיינן ליידיג און וייסין ניט פון דעם ענין פון זיין תפלה לא יקבל האל ממנו וועט גאט פון אים ניט אן נעמן תפלת אבריו דיא תפלה פון זיינע אברים און דאס רידין פון זיין צונג וואס ער האט גירעט אין זיין תפלה הלא תראה פר וואר דו קאנסט דאך זעהן וואס מיר זאגין צום סוף פון אונזער תפלה יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך זייא זאלין זיין פר דיר באוויליגט די רייד פון מיין מויל און דם טראכטונג פון מיין הארץ וכשיהיה האדם חושב און אז דער מענטש וועט אין זיין תפלה טראכטין בשום דבר מדברי העולם אין עפעס אזאך פון דיא וועלטליכע זאכין במותר או באסור סייא אין צוועלכם וואס איז מותר אדר אסור ואחר כך יחתום תפלתו און דער נאך וועט ער אויס לאזין זיין תפלה ויאמר און ער וועט זאגין והגיון לבי און דאס טראכטונג פון מיין הארץ זאל באוויליגט זיין פאר דיר הלא זה גנאי גדול איז דאס דאך א גרויסע חרפה שיטעון שדבר עם אלהיו בלבו ובמצפונו אז ער זאל טענן אז ער האט צו גאט תפלה גטאן מיטן הארצן און זיינע מחשבות און דער אמת ולבו כל עמו איז זיין הארץ ניט גיוועזן דר ביי ושאל ממנו אחר כך און דר נאך בעט ער פון גאט לקבל אותו ער זאל דיא תפלה פון אים מקבל זיין ולרצות בה און זאל מיט דר תפלה נאך באוויליגן פון אים ודומה הוא און ער איז גלייך למי שנאמר בו צו דעם וואס איז גזאגט גיווארין אויף אים אין ישעיה כגוי אשר צדקה עשה זייא האלטין זיך גלייך וויא א פאלק וואס האבין גרעכטיגקייט גטאן. ואחז"ל און אונזרע חכמים האבין גיזאגט ימוד אדם עצמו א מענטש זאל זיך אפ שאצין אם יכול לכוין את לבו אויב ער וועט קאנן מכוין זיין זיין הארץ אין דר תפלה יתפלל זאל ער תפלה טאן ואם לאו אל יתפלל און אויב ניט זאל ער ניט טאן קיין תפלה ואמר ר' אליעזר און רבי אליעזר בשעת ער האט גזאלט שטארבין האט

ע'

פטירתו בכלל מה שצוה בו לתלמידיו וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם מתפללים ואמר הכתוב (עמוס ד) הכון לקראת אלהיך ישראל ואחז"ל אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ואמר (יונה ב) בהתעטף עלי נפשי ואמר (איכה ג) נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים. וראוי לך אחי שתדע כי כוונתנו בתפלה אינה כי אם כלות הנפש אל האלהים וכניעתה לפניו עם רוממותה לבוראה ושבחה והודאתה לשמו והשלכת כל יהביה עליו. ולפי שהיה כבד על הנפש לזכור כל זה בלי חבור וסדר כתבו רבותינו ז"ל הענינים שצריכים להם רוב כתות בני אדם הנראה חסרונם בהם אל האלהים וכניעתם בעבורם והם עניני התפלה על סדר ותקון שתקבל בה הנפש פני בוראה ולא תבוש בהתנפלה ויראה מטנה בסדרה מעניני התפלה בלבה הכניעה והשפלות לאלהים. ולפי שהיתה מחשבת

מרפא לנפש

כל הענין והאיש כשהעמו נלוה ובתפלה כל התנאים הנאמרים שם אז תקרא וה' יענה וגו' ע"ש : ואחז"ל אל תעש תפלתך קבע כו' אבות פ"ב. ופי' הר"ע"ב כאדם שיש עליו חובה דבר קבוע ואומר אימתי אפרוק מעלי חוב זה או נמי קבע כאדם שקבוע לו לקרות פרשה אחת שאומר אותו בקריאה בעלמא ואינו אומרה בלשון תחנונים כאדם שמבקש רחמים עכ"ל : וראוי לך אחי כו' כי אם כלות הנפש תאות הנפש מל' נכספה וגם כלתה נפשי : עם רוממותה לבוראה ר"ל בתפלה היא מכנעת עצמה אל האלהים וגם בזה היא מרוממת אותו ית' ותתן שבח והודאה לשמו ותשליך כל יהביה וכל צרכיה על ה' אבל לא שהתפלה היא מין שינוי רצון או שום התפעלות בהקו ית' כי חלילה אצל מלכותייהם נו מדות הללו וכמו שהאריך בזה בספר שומר אמונים ע"ש וענין התפלה הוא כדי שיכנע האדם לפני הבורא כו' וזהו עיקר מצות התפלה כמ"ש הרמב"ם ע"ש ולפיכך יוכל האדם להתפלל בכל לשון ובכל ענין רק שיהיה כוונתו להכנע לפני הבורא ית' אלא שצריך כמו שהיה קודם התקנה ולא היה מן הצורך לסדר סדר תפלה על הסדר השוה לכל נפש רק כל אחד יבקש צרכו וכפי נגעי לבבו רק שלא כל האדם יוכל לזכור כל זה בלי חבור וסדר. ולכך : כתבו רבותינו ז"ל אנשי כה"ג : ולא תבוש כו' למ"ה שאם התפלה מסודרת

ער זאגט בכלל מה שצוה לתלמידיו צווישן די זאכן וואס ער האט געבאטן צו זיינע תלמידים האט ער זיא געזאגט וכשאתם מתפללים אונ אז איר טוט תפלה דעו לפני מי אתם מתפללים זאלט איר וויסן פאר וועמן איר זייט מתפלל. אונ עמוס האט געזאגט הכון לקראת אלהיך ישראל דוא ישראל ברייט דיך אן תפלה צו טאן קעגין גאט ואחז"ל אל תעש תפלתך קבע אונ אונזערע חכמים האבן געזאגט דוא זאלסט ניט מאכן דיין תפלה וויא איין געזעצטן חוב וואס מען וואלט פון אים גערן פטור ווערין אלא רחמים ותחנונים לפני המקום נאר צו דר בארימהערציקייט אונ געבעט פאר גאט. אונ אין איכה שטייט נשא לבבנו אל כפים לאמיר אויף הייבן אונזר הארץ מיט אונזערע הענד אל אל בשמים צו גאט אין הימל וראוי לך אחי אונ דו בדארפסט וויסן מיין ברודר כי כונתנו בתפלה אז אונזערע כוונה אין דר תפלה אינה אין אנדערש ניט כי אם נאר אז דר נפש זאל גילוסטין זיך בהעפטן צו גאט וכניעתה לפניו אונ זיא זאל זיך אונטער טעניג מאכען פר אים עם רוממותה לבוראה מיט דעם וואס זיא דער הייבט איר בשעפער כלומר מיט דר תפלה איז זי זיך מכניע צו גאט אונ מיט דעם דר הייבט זיא צו איר בשעפר ושבחה והודאתה לשמו אונ לויבט אונ דאנקט צו זיין נאמן והשלכת כו' אונ ווארפט גאר איר לאסט אונ בדערפעניש אויף אים אונ האט דרינן אבטחון אויף גאט אונ דס איז דר עיקר מצוה פון דר תפלה. זאגט דער מחבר ולפי שהיה כבד על הנפש לזכור כל זה אונ ווייל דאס איז שווער פאר דעם מענטשין דאס אלץ צו גדיינקן בלי חבור וסדר אן איין בהעפטונג אונ אן איין סדר אונ ווען דיא חכמים זאלין אונז ניט מסדר זיין דיא תפלה כסדר וואלט דאס שווער גיוועז אמענטש זאל זיך אליין מסדר זיין אלע מאל דיא תפלה דרום כתבו רבותינו ז"ל האבין אונזערע חכמים אונז גישריבין דיא זאכין וואס דאס רוב מענטשן בדארפן עם הנראה חסרונם בהם אל האלהים וואס עס ווערט גזעהן אז וואס זייא גייט אפ בעטין זייא עס ביי גאט וכניעתם בעבורם אונ דורך דעם וועלין זייא זיך צו אים מכניע זיין והם עניני התפלה אונ דאס איז וואס זיי האבין גישטעלט דיא זאכן פון דר תפלה אויף איין רעכטין סדר שתקבל בה הנפש וויא דורך דעם וועט דאס נפש קאנען קומן פר איר בשעפר ולא תבוש בהתנפלה אונ וועט זיך ניט שעמן אז זיא וועט פון אים בעטין. ווארום אז זייא זאלין ניט מסדר זיין דיא זאכין פון דער תפלה וואלט גיוועזן בכמה זאכין וואס ער וואלט זיך גישעמט צו בעטין פון גאט אבער היינט בעט ער וויא זייא האבין מסדר גיוועזן. אדר ווייל אמענטש גיהער זיך שעמן ער זאל היידין פר אמלך זעלבע ווערטר וואס זיינן אן אסדר אבער אז די תפלה איז מסודר וויא עס גיהער צו זיין וועט ער זיך ניט שעמן זיא בעטין פון דעם בשעפר ויראה מטנה

בסודרת

הלב מתהפכת הרבה ואין לה קימה למהירות עבור ההרהורים על הנפש היה קשה עליה לסדר עניני התפלה מעצמה תקנו אותם רז"ל במלים מתוקנים יסדרם האדם בלשונו מפני שמחשבת הנפש הולכת אחר המאמר ונמשכת אל הדבור והיתה התפלה מלות וענינים והמלות צריכות אל הענין והענין אינו צריך אל הדבור כשאפשר לסדרו בלב אשר הוא עיקר כונתנו ועליו מִשען סגמתנו. הלא תראה מה שאמרו רז"ל בעת הדחק בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא לפניה ולא לאחריה והתירו לקצר בעניני התפלה בתפלה קצרה. על כן תקן אחי ענין תפלתך בלבך והשוהו עם דבורך וכון בהם כונה אחת לאלהים ופנה גופך מכל תנועותיך וקשור חושיך ורעיוניך מהתעסק בדבר מדברי העולם עם התפלה.

מרפא לנפש

כלומר כיון אינו מתכוין בפני בוראו אבל זולת זה להוי לו ביזוי כמדבר לפני המלך בלי סדר וכו': ואין לה קימה למהירות. כו' כלומר אפי' המשכיל היודע היטב לכוין הקודש ואפשר לו לסדר עניני התפלה מ"מ לרוב ההרהורים שיעברו על

בסדרה און אום דעם סדר פון דר תפלה ווערט דס נפש קאנן פאר שטיין אז זיא בדארף האבן אין איר הארץ הכנעה והשפלות לאלהים דאס אונטער טעניקייט און נידריקייט פאר גאט. נאר פאר וואס האבן זיי נאך בדארפט מסדר זיין דאס לשון פון דער תפלה האבן זיי נאר גוואלט מסדר זיין דיא ענינים דהיינו זייא וואלטן בדארפט שרייבן מען זאל פריער בעטין אוף תשובה און דער נאך אויף סליחה און דר נאך אויף רפואה און דער נאך אלץ כסדר אבער וואס האבן זייא נאך מסדר גוועזן דאס לשון פון איטליכר ברכה זאגט דרויף דר מחבר ולפי שתיתת מחשבת הלב און וויל די גדאנקן פון דעם הארץ דרייען זיך זייער ביי דם מענטשן ואין לה קימה און דם נפש המ קיין בשטנד נים כלומר דר נפש קאן נים שטיין אוף איין שטאנד כדי ער זאל פר שטיין ווי זיך מסדר צו זיין דם לשון למהירות עבור ההרהורים פון וועגן דם גשווינדקייט פון די מחשבות וואס גייען איבר דעם נפש היה קשה עליה לסדר כו' און עס וואלט צו שווער גוועזן זיך מסדר צו זיין די ענינים און דם לשון פון דער תפלה פון זיך זעלבסט דרום תקנו אותם רז"ל האבן זייא אונזרי חכמים מתקן גוועזן מיט אזעלכע ווערטר וואס שיקן זיך דער צו יסדרם האדם בלשונו וואס דער מענטש זאל זיי אום ריידן מיט זיין צונג און איטלכר זאל דם בעטין מפני שמחשבת הנפש ווארום ווייל די מחשבות פון דעם נפש גייט נאך דעם ריידן נאך ונמשכת אחר הדבור און ציהט נאך דיא ווערטר נאך און דורך די ווערטר איז שוין גרינגער אויף דעם מענטשן מכוין זיין זיך צו גאט ב"ה. והיתה התפלה און די תפלה איז מלות ווערטר און זאכען וואס די ווערטר בטייטן והמלות צריכות אל הענין און די ווערטר בדארפן האבן צו די זאכען כדי ער זאל פר שטיין וואס ער רעט ווארום וואס ניצין דיא ווערטר אז זייא זיינן צו שייד און זיינן נים פון איין זאך ווייסט ער דאך גאר נים וואס ער מיינט והענין אינו צריך אל הדבור און דער זאך בדארף נים אז ער זאל דווקא מיטן מויל ארויס גירעט ווערן כשאפשר לסדרו בלב נאר אז ער קאן די תפלה מסדר זיין אין זיין הארץ און בעט גאט מיט זיין מחשבה איז אויך גנוג אשר היא עיקר כונתנו ווען דם איז דאך אונזר עיקר כוונה אז מען זאל גאט דינען מיט דעם הארץ ועליו משען סגמתנו און דרויף איז דם אן לעהנונג פון אונזר פר לאנגן הלא תראה פר וואר דו קאנסט דאך זעהן וואס אונזערי חכמים ז"ל האבן גיזאגט בעת הדחק אין איין איינגע צייט אז ער קאן קיין תפלה נים טאן דהיינו איין בעל קרי דם הייסט ער איז אום ריין פון קרי מהרהר בלבו דער זאל די קריאת שמע נים ארוס ריידן נאר ער זאל זיא לייענן מיט דער מחשבה ואינו מברך לא לפנית ולא לאחריה און זאל נים זאגן די ברכות וואס זיינן פר דער קריאת שמע דם איז יוצר אור און אהבה רבה און דיא ברכות וואס איז נאך דער ק"ש דאס איז גאל ישראל והתירו לקצר עניני התפלה און אויך האבן זייא אמאל מתיר גוועזן צו מקצר זיין אין דיא ענינים פון דער תפלה און מען זאל זאגן אקורצע תפלה על כן תקן אחי דרום מיין ברודר בריים אן דיין תפלה אין דיין הארץ והשוהו עם דבורך און מאך אז דיין הארץ זאל מיט דיינע רייד גלייך זיין און נים דם מויל זאל זאגן די תפלה און דם הארץ זאל נים זיין דער ביי וכון בהם און זייא אין דיא תפלה מכוין נאר איין כוונה און דיא כוונה זאל זיין אז ער טוט עס נאר פון גאטס וועגן אליין ופנה גופך מכל תנועותיך און ליידיג אוים דיין גוף פון אלי דייני אנדרי תנועות וקשור חושיך און

קניס

הקשה במה שאתה עושה למלך כשאתה מתעסק בהודאתו ושבחו וספור טובותיו עם סבלותו במצפונך, כל שכן הבורא יתעלה המשקיף על גלוייך ומצפונך ונסתרך ונראך, ומן התימה שהתפלה אצלך אמונת הבורא ופקדונו כי מסר בידך ענינה ונתנה ברשותך לא ישקיף עליה זולתו ואלו תתפלל אותה כמו שצוה הבורא יתברך יצאת ידי חובת האמונה ויקבלנה ממך הבורא ואם לא תהיה נאמן בה בלבך ובלשונך תהיה בחזקת הקובעים אותו באמונתו ואמר הכתוב בהם (דברים לב) כי דור תהפוכות המה בנים לא אמן בם. ואמר באנשי האמונות הנוהגים בהם כמשפטם וכדיניהם (תהלים קא) עיני בנאמני ארץ וגו'. ואם יעשה מחובות הגופות מאומה כסוכה ובלולב ושאר מה שזכרנו בחלק הזה חייב להקדים כונת הלב לאלהים קודם שיעשנה כדי שיהא שורש מעשהו לשמוע למצות הבורא לגדלו

מרפא לנפש

לבו תמיד ע"כ אין לו פנאי להתבונן ולסדר בפיו ענייני תפלה כראוי ולכך תקנו חז"ל ענייני תפלה במלות מתוקנות כדי שתהיינה ערוכות כפי הכל בשוה ועי' ברמב"ם ריש הלכות תפלה בביאור יותר: הקשה במה שאתה כו' ר"ל קח לך ראיה והיקש כיצד אתה עושה למלך כו': ומן התימה שהתפלה אצלך אמונת הבורא כו' ר"ל אין שום אדם יודע מה בלבו בתפלתו רק ה' לבדו וא"כ כשיתפלל בלא כוונה אינו מונה רק את עצמו כביכול: וקובע ר"ל גוזל את הקב"ה ואומר אין פשע וכו'

קניפ צו נויף דייני חושים און דייני גידאנקען מתעסק בדבר מדברי העולם פון עוסק צו זיין אין איין אנדער זאך פון די וועלטליכע זאכן מיט דיא תפלה אין איינם נאר בשעת אז דוא טוסט תפלה זאלסטו נאר עוסק זיין און זין האבן די תפלה הקשה במה שאתה עושה פר גלייך דאס מיט דעם וואס דו טוסט צו דיין מלך כשאתה מתעסק בהודאתו אז דוא ביסט עוסק אין זיין לויבונג און דער ציילסט זיין גוטס וואס ער האט דיר געטאן עם סבלותו במצפונך טאטשע ער ווייסט דאך ניט וואס דו האסט אין דיינע גידאנקען פון דעסט וועגן וועסטו דאך אים בוודאי לויבן מיטן גאנצן הארץ כל שכן הבורא יתעלה איז שוין צבל שכן דער באשעפער געלויבט איז ער שמשקיף על גלוייך וואס ער לוגט אויף דיינע אנפלעקטע און באהאלטענע זאכן ונסתרך ונראך און אויף דיינע פאר בארגעני און געזעהענע זאכן איז דאך שוין אפשיטא אז דו באדארפסט אים צו לויבן מיטן גאנצן הארצן · ומן התימה און מען האט זיך צו פר וואונדערן אויף דעם וויא דו ווילסט יוצא זיין מיט אזו א תפלה וואס דאס הארץ איז ניט דער ביי שהתפלה אצלך אמונת הבורא דען דער באשעפער האט דיר די תפלה געגעבן אויף דיינע נאמנות וואהרום דיא מצות וואס מען באדארף זייא טאן מיט די גלידער זעהן דאס לייט און איינער שטראפט דעם אנדערן אויף דעם ער זאל זייא מקיים זיין אבער דיא תפלה ווייס דאך קיינער ניט צוא איז ער יוא מכוון אין איר מיטן הארצן צו גיין נאר גאט אליין ווייס, עס כי מסר בידך ענינה וואהרום ער האט דעם ענין פון דער תפלה איבער געענטפערט אין דיין האנד ונתנה ברשותך און האט זיא געגעבן אין דיין רשות לא ישקיף עליה עס קוקט קיינער אויף דעם ניט נאר דער באשעפער אליין ואלו תתפלל אותה כו' אז דו וועסט די תפלה טאן אזו וויא דער באשעפער האט געבאטן יצאת ידי חובת האמונה האסטו יוצא געווען דעם חוב פון דיין נאמנות און האסט געטאן וויא עס געהער צו זיין ויקבלנה ממך הבורא און דער באשעפער וועט זיא פון דיר אן נעמען ואם לא תהיה נאמן בה און אז דוא וועסט אבער ניט געטרייא זיין דער מיט זיך נוהג זיין מיט דיין הארץ און מיט דיין צונג תהיה בחזקת הקובעים וועסטו זיין פון די וועלכע וואס בגזלען אים אין זיין אמונה ואמר הכתוב בהם און פון זייא זאגט דער פסוק אין דברים כי דור תהפוכות המה בנים לא אמון בם דען זייא זיינען איין פאר קערטער דור וועלכע קינדער האס ביי זייא איז ניט פר האנדין קיין אמונה ואמר באנשי האמונות כו' און פון די געטרייע לייט וואס זיינען זיך נוהג אין זייערי תפלות וויא עס געהער צו זיין און טוען תפלה מיטן גאנצן הארץ זאגט דער פסוק אין תהלים אויף זייא עיני בנאמני ארץ מיינע אויגין זעהן אויף די געטרייע לייט וואס אויף דער ערד · ואם יעשה מחובות הגופות און ווען איינר טוט א מצוה וואס מען באדארף זיא טאן מיטן גוף גלייך אז סוכה אדער לולב און דיא איבריגע מצות וואס מיר האבן אויבן אין דעם חלק געשריבן חייב להקדים כונת הלב מוז ער מקדים זיין צו שטעלן זיין כוונה צו גאט איידער ער טוט נאך די מצוה כדי שיהא שורש מעשהו כדי דער שורש פון זיין ווערק זאל זיין צוא פאלגין דאס געבאט פון דעם באשעפער לגדלו ולרוממו צו אכפערין און צו דער הויבין אים ולהודות לו

און

ולרוממו ולהודות לו ולשבחו על גודל טובותיו ורוב חסדיו עליו ויגיע בה אל קץ גבוליה בתחלת המעשה ובאמצעיתו ובסופו יראה מהאל וחפץ במה שיגיע לרצונו וירחיק מקצפו כמ"ש דוד ע"ה (סס מ) לעשות רצונך אלהי חפצתי וישא נפשו בזה על ההקשה אשר קדמתי בתחלת הפנים האלה מדבר המלך ויהיה על לבו תמיד ואז ימצא חריצות מאבריו למעשה העבודה בעז"ה כמו שהקדמנו מדברי דוד ע"ה (סס קיט) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך חשתי ולא התמהמהתי וגו' :

והעשירי חשבון האדם עם נפשו בהשקפת הבורא על נגלהו ונסתרו ושהוא רואה אותו וזוכר כל מעשיו ומה שעובר על לבו מן המחשבות הטובות והרעות ויהיה מפחד תמיד ממנו ומשתדל לתקן נגלהו ונסתרו לאלהים יתברך, וימשל בזה אלו היה משקיף עליו אדם ושומר תנועותיו תמיד הנכון היה לו לעשות דבר שהוא מואס האדם ההוא, כ"ש שיהיה בוראו המשקיף עליו כמה הוא חייב להכלם ולהתבושש לפניו ולהזהר מהמרותו

מרפא לנפש

כמו שאין בו אמונת האל שהקב"ה יודע מחשבותיו : ויגיע בה אל קץ גבולה כו' ר"ל מן תחלת המצוה מן באמצעו עד סופה שהם גבולי כל דבר ראש וסוף והאמצע ר"ל שיעשנה מתחת יראת האל ית' ובהוא חפץ לעשות רצונו ית' ובאם לא יעשנה יהיה עליו קשה ועונש הנורא והוא יעשנה בזריזות וזריזות עד שנעשה השלום בשלימות : וישא נפשו בזה כו' וסמיך יעלה על לבו הראיה והפסוק שכתב לעיל המלך ב"ו כשהוא מטיל עליו מעשה מן המעשים כמה מן הזריזות והזריזות שעושה אותה ק"ו ויותר לבוראו עיין שם :

והעשירי חשבון האדם עם נפשו בהשקפת הבורא וכו' יזכור תמיד שהש"י משקיף עליו ויודע מה שיש בנגלותיו של אדם ומה שיש בלבו ובמצפונו ובנסתרו : ומה שעובר ומה שמעביר האדם על לבו כו' : וימשל בזה אלו היה משקיף עליו כו' כמ"ש הרמב"ם בתחלת ספר המורה שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול כו' כמו שכתוב בריש ס"ע

אוּנ צוּ דַאנְקֶען אִים ולשבחו על גודל טובותיו אוּנ צוּ לוֹיבְּן אִים אוֹיף זַיין גְרוֹיס גוּטְס אוּנ זַיין פִיל חֶסֶד וָואס עֶר הָאט אִים גִיטָאן ויגיע בה אל קץ גבוליה אוּנ דָם עֶר זָאל קָאנֶען גְרַייכֶען בִּיז צוּם סוֹף פוּן אִיר הֶעכְסְטִיר כַּוָּונָה דָם עֶר זָאל קָאנֶען טָאן דִיא מִצְוָה בִּשְׁלֵימוּת בתחלת המעשה אִין דֶעם אָן הֵייבּ פוּן דֶער מִצְוָה אוּנ אִין מִיטִין דֶער מִצְוָה אוּנ אִין סוֹף דָם פוּן אָנְפַאנְג בִּיז צוּם סוֹף זָאל זַיין כַּוָּונָה נָאר אַז עֶר טוּט זִיא מֵחֲמַת יראה מהאל עֶר פָארְכְט זִיךְ פַר גָאט וחפץ במה שיגיע ברצונו אוּנ פַאר לַאנְגְט גָאטְס ווִילֶין צוּ טָאן וירחיק מקצפו אוּנ כְּדֵי עֶר זָאל זִיךְ דֶער וַוייטֶערִין פוּן זַיין צָארִין וָוארוּם אַז עֶר וָועט דִיא מִצְוָה נִיט טָאן וָועט דָאךְ גָאט אוֹיף אִים צָארְנִין אוּנ עֶר וִויל אָבֶּער טָאן גָאטְס ווִילִין ווִיא דָוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה הָאט גְזָאגְט אִין תְּהִלִּים לעשות רצונך אלהי חפצתי צוּ טָאן דַיין ווִילִין מַיין גָאט הָאבּ אִיךְ בַּגֶערְט וישא נפשו בזה אוּנ זָאל זַיין כַּוָּונָה הָאבִּין דְרִינֶען אוֹיף דֶעם גְלַייכְנִיש אשר קדמתי וָואס אִיךְ הָאבּ אוֹיבִּין גְזָאגְט מדבר המלך ווִיא אַזוֹ עֶר טוּט צוּ אַיין מֶלֶךְ ויהיה על לבו תמיד אוּנ דָם זָאל תָּמִיד זַיין אוֹיף זַיין הַארְץ ואז ימצא חריצות מאבריו אוּנ דֶערְנָאכְט אַז עֶר וָועט אַזוֹ טָאן וָועט עֶר גְפִינֶען פוּן זַיינֶע גְלִידֶער פְלַייסִיגְהַייט צוּ גָאטְס דִינְסְט כמו שהקדמנו ווִיא מִיר הָאבִּין אוֹיבִּין גִיזָאגְט ווִיא דָוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָט גְזָאגְט אִין תְּהִלִּים חשבתי דרכי אִיךְ הָאבּ אִיבֶּער גִירֶעכִינְט מַיינֶע וֶועגִין ווִיא אִיךְ בִּין מִיךְ נוֹהֵג מִיט אַבָּשָׂר וָדָם ווִיא אִיךְ בִּין אוּנ דוֹרְךְ דֶעם ואשיבה רגלי אל עדותיך הָאבּ אִיךְ מַיינֶע פִים גִיוָוענְדֶעט צוּ דַיין תּוֹרָה חשתי ולא התמהמתי אִיךְ הָאבּ מִיךְ גִיאַיילְט צוּ דַיינֶע מִצְוֹת אוּנ הָאבּ מִיךְ נִיט גְזַאמְט :

והעשירי אוּנ דָם צֶעהֶנְטֶע אִיז חשבון האדם עם נפשו דֶער מֶענְטְשׁ זָאל בַּייא זִיךְ זֶעלְבְּסְט גִידֵיינְקֶען בהשקפת הבורא ווִיא דֶער בַּשֶׁעפֶר לוּגְט אוֹיף זַיין אַנְפְּלֶעקְטֶע אוּנ פַר בָּארְגֶענֶע זַאכִין ושהוא רואה אותו אוּנ אַז עֶר זֶעהְט אִים וזוכר כל מעשיו אוּנ גִידֵיינְקְט אַלֶע זַיינֶע מַעֲשִׂים ומה שעובר על לבו אוּנ אַלֶע מַחֲשָׁבוֹת וָואס גֵייט אִים אִיבֶּער אוֹיף זַיין הַארְץ הטובות והרעות סַייא גוּטֶע אָדֶער שְׁלֶעכְטֶע ויהיה מפחד תמיד ממנו אוּנ זָאל זִיךְ פָארְכְטִין תָּמִיד פַר אִים וישתדל לתקן נגלהו אוּנ זָאל זִיךְ פְלַייסִין צוּ פַר רִיכְטִין זַיינֶע אַנְטְפְּלֶעקְטֶע אוּנ פַר בָּארְגֶענֶע זַאכֶן וָואס עֶר הָאט גִיטָאן קֶעגֶן גָאט יִתְבָּרַךְ וימשל בזה אוּנ זָאל זִיךְ דְרִינֶען אַמָּשָׁל גֶעבֶּן אלו היה משקיף עליו אדם וֶוען אַמֶענְטְשׁ זָאל תָּמִיד קוּקֶן אוֹיף אִים ושומר תנועותיו תמיד אוּנ זָאל תָּמִיד הִיטֶן זַיינֶע תְּנוּעוֹת אוּנ זַיינֶע מַעֲשִׂים וָואס עֶר טוּט הנכון היה לו כו' וָואלְט דֶען גֶעכְט גִיוֶועזְן אִים צוּ טָאן אַזוֹ אַזַאךְ וָואס דֶער מֶענְטְשׁ פַר מִיאוּסְט עֶס כל שכן שיהיה בוראו כו' כְּלָל שֶׁכֵּן וֶוען דֶער בַּשֶׁעפֶר גִיט אַכְטוּנְג אוֹיף אִים כמה הוא חייב להכלם ווִיא נָאךְ מֶער

למהר לעבודתו ולסבב רצונו ואהבתו. ועוד כי מן הידוע אצלנו שאנו מתקשטים כמבחר מה שנוכל עליו מן המלבושים בצאתנו לקראת מלכינו ושרינו וגדולי דורנו מפני שהם משקיפים על גלוינו כמו שאמר (אסתר ד) כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק ואמר (בראשית מא) וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצוהו מן הבור ויגלח ויחלף שמלותיו. וכפי זה אנו חייבים להתקשט בעבודת האלהים בנראנו ובנסתרנו לאלהים מפני השקפתו עלינו בשוה תדיר. ואלו היינו מעלים בלבנו כי השקפת המלכים על הנסתר ממצפונינו כהשקפתם על הנראה מגופנו לא היינו מתעכבים לקשט מצפונינו כרצונם ממנו. הלא תראה כי רוב בני אדם אין עלת השתדלותם ללמוד החכמות וללמדם אלא להתגדל בהם אצל המלכים בלבד וכן בהרבה מעניני התורות כי עם הארץ מצווים על דת מלכם, והאל יתברך יותר ראוי לו ויותר חובה עלינו להתקשט בעבודתו במצפונים ובלבבו ובאברים להשקפתו עליהם וראותו אותם תמיד לא יטרידנו דבר מדבר כמו שאמר הכתוב (ירמיה יז) אני ה׳ חוקר לב בוחן כליות ואמר (משלי טו) בכל מקום עיני ה׳ וגו׳ (זכריה ד) עיני ה׳ המה משוטטים בכל

מרפא לנפש

פו״ס: וכן בהרבה מעניני התורות ר״ל במדים תורותיהם ומנהגיהם ומקיימים אותם לכבוד מלכם: כי עם הארץ

איז ער חייב צו שעמן זיך פאר אים ולהזהר מהמרותו אונ צו היטן זיך פון צו ווידר שפעניגין אים ולמהר לעבודתו אונ צו איילין זיך צו זיין דינסט ולסבב רצונו ואהבתו אונ צו טראכטן נאך זיין ווילן אונ זיין ליבשאפט ועוד אונ נאך גיהער ער צו טראכטן כי מן הידוע אצלנו דען דס ווייסן מיר דאך שאנו מתקשטים כו׳ אז מיר צירין זיך דאך מיט אלי בעסטי מלבושים וואס מיר קאנען בצאתנו לקראת מלכינו אז מיר גייען אנטקעגן אונזרי מלכים אדר שרים אדער די חשובים פון אונזר דור מפני שהם משקיפים וויל זייא גיבן אכטונג אויף אונזרע אנטפלעקטי זאכן דרום גייען מיר זייא אנטקעגין מיט די שענסטע קליידר ווי מרדכי הט גיזאגט כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק דען מען טאר ניט קומן צו דעם טויער פון דעם מלך מיט איין זאק בקלייד אונ אין בראשית שטייט וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצוהו מן הבור ויגלח ויחלף שמלותיו אונ פרעה הט גישיקט אונ האט גילאזט רופן צו יוסף אונ זיי האבן אים ארויס גיפירט פון דעם גרוב אונ ער הט זיך אפ גישארין אונ האט פאר ביטן זייני קליידר וכפי זה אונ אז עס איז יוא אזו אנו חייבים להתקשט זיינען מיר דאך שולדיג צו צירין זיך אין גאטס דינסט בנראנו ובנסתרנו אין אונזערי גיזעהענע אונ פר בארגעני זאכן וואס מיר מוען צו גאט מפני השקפתו עליהם וויל ער גיט אכטונג אויף די ביידע גלייך סייא אויף די אנפלעקטי זאכן אונ סייא אויף די פר בארגעני זאכין ואלו היינו מעלים בלבנו אונ ווען מיר זאלין אויף ברייגגן אויף אונזר הארץ אונ מיר זאלין טראכטין כי השקפת המלכים כו׳ אז די מלכים קוקן אויף אונזרי פר בארגעני זאכין כהשקפתם על הנראה אזו וויא זייא גיבין אכטונג אויף די זאכן וואס ווערן פון אונז גיזעהן לא היינו מתעכבים כו׳ וואלטן מיר דאך זיך בוודאי ניט פאר זאמט פון צו צירן אונזרי פאר בארגעני זאכן אז זייא זאלין אזו זיין כרצונם ממנו אזו וויא זייער ווילין איז פון אונז אונ מיר וואלטין בוודאי גיזעהן אז די פר בארגעני זאכן זאלן אויך זיין וויא זייא ווילן הלא תראה פר וואר דו קאנסט דאך זעהן כי רוב בני אדם אז פיל מענטשין אין עילת השתדלותם כו׳ איז מער ניט זייער טעם וואס זייא פלייסין זיך צו לערנן די חכמות וללמדם אונ צו מאכן לערנן זייא ווייטר אלא להתגדל בהם נאר כדי זיי זאלן דורך זייא גרוס ווערן ביי די מלכים וכן בהרבה מעניני התורות אונ אזו אויך לערנן זייא זייערי גימוסים אונ זיינען זיי מקיים פון דעם כבוד וועגין פון מלך כי עם הארץ מצווים על דת מלכם ווארום אלי לייט זיינען חייב צו האלטן דס גיזעץ פון כלך והאל אונ גאט יתברך יותר ראוי לו איז דאך גיוויס ראוי אז מען זאל אים פאלגן ויותר חובה עלינו אונ עס איז אויף אונז מער חיוב מיר זאלן זיך צירן אין זיין דינסט במצפונים ובלבבות מיט די מחשבות אונ מיט די הערצר אונ מיט די גלידר להשקפתו עליהם וויל ער גיט אכטונג אויף די אלי וראותו אותם תמיד אונ זעהט זיי אלי צייט לא יטרידנו דבר מדבר איין זאך מאכט אים ניט טרוד אז ער זאל דורך דעם ניט קאנען קוקן אויף דר אנדרר זאך וויא עס שטייט אין ירמיה אני ה׳ איך גאט פארשט דס הארץ אונ פרוב די ניירן. אונ אין משלי שטייט

הארץ ואמר הכתוב בענין היראה מהשקפת הבורא (קהלת ה) אל תבהל על פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר וגו' ואמר (תהלים יד) ה' משמים השקיף על בני אדם. וכאשר יהיה הענין הזה שב אל רעיון המאמין תמיד ויחשוב המאמין תדיר עם נפשו עליו יהיה הבורא יתברך נמצא עמו במצפונו יראהו בעין שכלו ויהיה ירא אותו תמיד ומרוממו ובוחן את מעשיו וחוקר את פעליו בהנהגת בריותיו המעידות על גדולתו ורוממותו וחכמתו ויכלתו. וכאשר יתמיד על זה יניח הבורא לו מעצבו וירגיע לבו מפחדו ויפתח לו שערי ידיעתו ויגלה לו סודות חכמתו וישים עיניו על הדרכתו והנהגתו ולא יניחהו לעצמו וליכלתו כמו שאמר (תהלים כג) במזמור ה' רועי לא אחסר עד סופו. ויהיה במדרגה העליונה ממדרגות החסידים ובמעלה הרמה ממעלות הצדיקים ויראה מאין עין וישמע מבלי אזן וידבר בלי לשון

מרפא לנפש

מצווים כו' וכאשר יהיה הענין הזה כו' ע' לעיל לשון כמורה על פסוק נר אלהים נשמת אדם וחפש כל בטנו: וכאשר יתמיד על זה יניח הבורא לו מעצבו כו' שלא יתעצב עוד על חסרון פרנסה וצרכיו וכן לא יפחד שיבא לידו שום חטא ועון כי ה' יהיה בכסלו ולא יעזבו לעצמו ויגלהו כמ"ש לעיל בחשבון ז' ולא יניחהו לנפשו ולתלונות סכלתו בהנהגת עניניו ע"ש פי': ויהיה במדרגה העליונה כו' ויראה מאין עין יראה ברוח קדשו דברים נסתרים כרחוק שאין אדם יכול לראותם בעין הגשמי והוא יראה אותם בעין שכלו כמו שאמר במדבק תוכרו כ"כ עד שמקיים תמיד שויתי ה' לנגדי תמיד והוא מדרגת הנביאים והחסידים העליונים כמו שידוע מברייתא דר' פ"ב בן יאיר תורה מביאה לידי מעשה כו' והחסידות גדולה מכלם שמביאה לידי רוח הקודש כמ"ש בחשבון כ"א ע"ש. וכן ידבר עם חבירו בלא לשון גשמיות: וישער בענינים הבלעדי הקיצה שאין צריך להביא ראיה ויוקש בכמה הכמות ביניהו המתבררים לאות ומופתים עליהם והמשכיל יוכל לשער בדמיונו

בכל מקום עיני ה' אויף אלע ערטער זיינען דיא אויגען פון גאט אונ אין זכריה שטייט עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ דיא אויגען פון גאט שוועבען איבער די גאנצע ערד ואמר הכתוב בענין היראה אונ דער פסוק זאגט אין קהלת וויא מען זאל זיך פארכטין ווייל דער בשעפער לוגט אויף אלעמען אל תבהל על פיך דו זאלסט זיך ניט איילין צו ריידין מיט דיין מויל ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלהים אונ דיין הארץ זאל זיך ניט איילין אויס צוא ריידין איין ווארט פאר גאט אונ אין תהלים שטייט ה' משמים השקיף על בני אדם גאט לוגט פון דעם הימל אויף דיא מענטשן. וכאשר יהיה הענין הזה אונ ווען דער וואס גלויבט אין גאט ווערט דעם ענין תמיד האבין אין זיינע מחשבות ויחשוב המאמין אונ דער וואס גלייבט אין גאט ווערט דרויף תמיד חשבון האלטין מיט זיין נפש יהיה הבורא יתברך ווערט דער בשעפער יתברך מיט אים זיין אין זיינע גידאנקען יראהו בעין שכלו אונ ער ווערט אים זעהן מיט זיין שכל ויהיה ירא אותו תמיד אונ ווערט זיך אלע צייט פאר אים פארכטין ומרוממו אונ ווערט דער הייבין אים ובוחן את מעשיו אונ ווערט פאר שטיין דעם בשעפער יתברך דורך זיינע מעשים וחוקר את פעליו אונ ווערט נאך פארשטין זיינע ווערקן וויא ער איז זיך נוהג מיט זיינע בשעפענים המעידות על גדולתו וואס די ווערק זאגין עדות אויף זיין גרויסקייט אונ זיין הויכקייט וחכמתו ויכלתו אונ אויף זיין חכמה אונ אויף זיין קראפט וכאשר יתמיד על זה אונ אז דער מענטש ווערט אלע צייט אזו טאן יניח הבורא לו מעצבו ווערט אים דער בשעפער רוא מאכין פון זיין טרויעריקייט ער ווערט שוין ניט בדארפין טרויערן ווייל ער האט ניט זיין בדערפעניש וואורום ער ווערט אים שוין געבין אלע זיינע בדערפענעס וירגיע לבו מפחדו אונ ווערט אים זיין הארץ גירועט שטעלין פון זיין פחד ער ווערט שוין קיין מורא ניט האבין טאמער ווערט אים זיך טרעפין ער ווערט טאן איין עבירה וואורום גאט ווערט אים העלפין עס זאל אים זיך קיין מאל נאר ניט מזדמן זיין קיין עבירה ויפתח לו שערי ידיעתו אונ ער ווערט אים עפענען דיא טויערן פון זיין וויסין שאפט ויגלה לו סודות חכמתו אונ ווערט אים אנטפלעקן דיא סודות פון זיין חכמה וישים עיניו על הדרכתו אונ ווערט זיינע אויגין אונ זיין השגחה געבין אויף זיינע דרכים אונ אויף זיינע הנהגות ולא יניחהו לעצמו וליכלתו אונ ווערט אים ניט לאזין גיין פאר זיך זעלבסט ער זאל זיך פירן נאך זיינע אייגענע מאכט נאך נייערט גאט ווערט אין זיין הילף זיין וויא עס שטייט אין תהלים אין דעם קאפיטל כ"ג וואס עס הייבט זיך אן (מזמור לדוד ה' רועי) ביז אין סוף קאפיטל ויהיה במדרגה העליונה אונ ער ווערט זיין אין דער העכסטער מעלה פון דיא חסידים ובמעלה הרמה אונ אין דיא הויכע מעלה פון די מעלות פון צדיקים ויראה מאין עין אונ ווערט זעהען אן אויגין וישמע מבלי אזן אונ ווערט הערין אן אויערין וידבר בלי לשון אונ ווערט ריידין מיט זיין הבר ניט מיט קיין

צונג

זירגיש בענינים מבלתי חושים ויטער בהם מבלעדי הקשה ואיננו קץ במאומה מעניננו ולא בוחר ענין יותר מענין מטה שבחר הבורא תולה רצונו ברצון הבורא ואהבתו באהבתו והנאהב אצלו מה שאהוב לו והנמאס אליו מה שמאוס לו וכבמוהו אמר החכם (משלי ח) אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום ואמר (שם) כי מוצאי מצא חיים ויפק רצון מה' :

והאחד עשר חשבון האדם עם נפשו על מה שעבר מימיו אם התעסק בהם בעבודת אלהיו או בעבודת יצרו. וימשל בזה כאלו המלך נתן לו ממון להוציאו בפנים מאופני הוצאותיו והזהירו שלא יוציא ממנו מאומה בזולתם והודיעו כי יחשוב אתו עליו בכלות שנתו ולא ימחול לו ממנו מאומה האין מן הזריזות לו שיחשוב עם נפשו בסוף כל חדש וחדש מחדשי השנה לדעת מה שהלך מן הממון ובמה הוציאו ויהיה נזהר בשאר הממון ובשאר הזמן קודם שיפגעהו החשבון פתאום והוא אינו יודע מה שיש לו ומה שיש עליו. ועל הדמיון הזה אחי צריך שתפקוד את נפשך אם תוכל בכל יום מימיך ותחשוב עמה

מרפא לנפש

וכבלו חבלי סיקה ומוסה וכן כמדוה ומשקלות : ואיננו קץ במאומה מעניינו כל מה דעבדן לית מן שמיא הוא טוב אלא ואינו קץ בהם כי הוא יודע שהכל לטובתו :

צונג וירגיש בענינים מבלתי חושים אונ וועט פילן זאכן אן דיא חושים ויטער בהם אונ וועט קאנען זאכן בטראכטין מבלעדי הקשה אן פאר גלייכענעס אדער ראיות נאר מען וועט עס אזו אויך פר שטיין ואיננו קץ במאומה ער וועט ניט פאר מיאוסין אין קיין שום זאך ווי עס וועט זיך אים פירין וועט פאר אים גוט זיין ולא בוחר ענין אונ ער וועט זיך ניט אויס קלייבין קיין בעסערע פירונג פון דעם וואס דער באשעפער קלייבט אים אויס תולה רצונו ברצון הבורא ער וועט אן הייגן זיין ווילין אין דעם ווילין פון דעם באשעפר ואהבתו אונ זיין ליבשאפט באהבתו אין גאטס ליבשאפט והנאהב אצלו מה שאהוב לו אונ ביי אים וועט גיליבט זיין וואס ביי גאט איז גיליבט אדער וואס גאט האט ליב פון זיינט וועגין ובכמוהו אמר החכם אונ פון אזו אגלייכין האט גיזאגט דער חכם שלמה המלך אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום וואול דעם מענטשין דער וואס פאלגט מיך ווס ער היילט זיך אלע טאג צוא גיין אין מיינע טירין אין די שולין אונ אין די בתי מדרשות :

והאחד עשר אונ דאס עלפטע איז חשבון האדם עם נפשו דר מענטש זאל זיך זעלבסט ברעכענען על מה שעבר מימיו אויף זיינע טעג וואס זיינען שוין ביי אים אוועק גיגאנגין אם התעסק בהם בעבודת אלהיו אויב ער האט אין דיא טעג עוסק גיוועון אין גאטס דינסט או בעבודת יצרו אדער מיט דער דינסט פון זיין יצר הרע וימשל בזה אונ זאל זיך דריגען איין משל געמען כאילו המלך נתן לו ממון גלייך ווי איין מלך האט אים גיגעבין געלד להוציאו בפנים מאופני הוצאותיו אז ער זאל אוים געבין אין אזעלכע אופנים פון הוצאות וויא ער האט אים בפוילין והזהירו שלא יוציא ממנו כו' אונ הט אים אנגעזאגט אז ער זאל דער פון ניט אוים געבין דאס מינדעסטי אויף אנדרע זאכין והודיעו אונ ער האט אים מודיע גיוועזן כי יחשוב אתו עליו כו' אז דאס יאר וועט אוס גיין וועט ער מיט אים אוף דעם איין חשבון האבין ולא ימחול לו אונ וועט אים דר פון גאר ניט שיינקען האין מן הזריזות כו' גיהער דען ניט צו דיין אז ער זאל זיך זעלבסט בארעכענען בסוף כל חודש וחודש אלע סוף חודש פון דעם יאר לדעת ער זאל וויסן וויא פיל געלט עס איז ביי אים שוין אוועק גיגאנגען ובמה הוציאו אונ אין וואס ער האט אוים גיגעבין ויהיה נזהר בשאר הממון אונ ער זאל זיין גיווארינט מיטין איבריגין געלט אונ אין דר איבריגער צייט גיהער ער דאך דם בוודאי בעסר צו טאן קודם שיפגעהו החשבון איידער דר חשבון פון דעם מלך וועט אים פלוצלונג אן קומן והוא איננו יודע אונ ער וועט ניט וויסן מה שיש לו וואס ער האט חובות ביי אנדערע ומה שיש עליו אונ וואסערע חובות עם זיינען פאר האנדין אויף אים ווארום דער שטייגער איז פון אבעל משא ומתן ער איז אנדרע שולדיג אונ אנדרע זיינען אים שולדיג ועל הדמיון הזה אונ אויף דעם גלייכנס אחי מיין ברודר צריך שתפקוד כו' גיהערסטו דיין זייל איטליכין טאג אליין צו בדיינקען פון דיינע

טעג

על עבודת האלהים שהיא חובה עליך בו. ואם התעלמת מזה מה שעבר מימיך אין פחות משתחשב עם נפשך במה שנשאר מהם ואל תדלק אחר ההעלמה בהעלמה ותרדוף ההנחה בהנחה כי אין לפני ה' אלהיך העלמה ולא הנחה ולא שכחה וכבר נאמר כי הימים מגלות כתבו בהם מה שתחפצו שיזכר לכם ואמר (תהלים לב) אל תהיו כסוס כפרד אין הבין ונאמר במי שארך זמן התעלמותו (הושע ז) גם שיבה זרקה בו והוא לא ידע:

והשנים עשר חשבון האדם עם נפשו בעת המית לבו והריצותו על העולם בכל השתדלותו ותכלית תחבולותיו וסוף יכלתו וישקול עסה בזותו בעניני אחריתו ועותו (ס"א ונטותו) מעבודת אלהיו ואז ימצא מחשבתו בעניני עולמו הרמה שבמחשבות ותוחלתו בו הרמה שבתוחלת כי לא יספיק לו ממיני קניניו מאומה אך הוא

מרפא לנפש

והאחד עשר כו' צריך שתפקוד את נפשך שתזכור ותחשוב עם נפשך. כמו פוקד עון אבות: **שהיא חובה עליך בו** ר"ל בו ביום: **אין פחות** ר"ל לכל הפחות כו' עכ"פ תחשב עם נפשך גם הימים הנשארים: **ואל תדלק אחר העלמה בהעלמה** למ"ש ואל תחזור שהבה"י מתעלם ממעשיך ומניחם להבנות עליהם כיון שאתה רואה שאין הש"י מעניש את הרשעים מהרה ולכן תתעלם ותניח גם אתה אינו כן כי אין לפני כו'. וג"כ אל תדלק אחר העלמה שתתענג מהיום והלאה לחשב עם נפשך כהעלמה מאחר שהתעלמת עד הנה ומאחר שהנחת עבודת ה' עד הנה הנח כן יותר ימיך: **כי אין לפני ה' אלהיך העלמה ושכחה** אעפ"י שאתה שכחת אבל הוא לא שכח וכל מעשיך בספר נכתבים: **וכבר נאמר כי הימים מגלות** פירוש עלמם הם כמו מגלה שכותבים בו בין טוב בין רע בין כל יום ויום הוא בא בפני עצמו כמו שתקנו בתפלה המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית וכל מה שאדם עושה בו עושה רושם ביום זה בעצמו כמו הכתיבה והרשימה במגלה ובזוהר פ' ויחי דף רכ"ד הא"ריך מאד בענין הזה על פסוק ואברהם זקן בא בימים שבא עם כל ימיו שלמים וקיימים שלא היה בהם שום פגם ואמרו שם שהימים האלה שהאדם מביא עמו לעוה"ב הן הן מלבושיו שמלבישים את הנשמה להתעדן בהם בג"ע והכתב ועל ידיהן יעמוד בתחיית המתים כמ"ש ימים יוצרו וגו' ואוהב ימים לראות טוב וכן כמה פסוקים והבאתי לבונם בסוף הקדמה שמתגר ע"ש באורך: **כתבו בהם** כו' בחיר"ק כמו כתבו על היהודים:

והשנים עשר חשבון כו' **ואז ימצא מחשבתו בעניני עולמו** ר"ל לעוה"ז: **הרמה שבמחשבות** ילאה כענין שכלו ממחשבותיו וכן כל תחבולותיו מה שהוא מתעסק בהם תמיד העיקר אלו על עניני העוה"ז והוא עיקר ויקרה וגדולם

מעג אויב דו קאנסט ותחשב עמה אונ זאלסט מיט איר אפ רעכענען על עבודת האלהים פון וועגן גאטס דינסט וואס איז אויף דיר איין חוב דרינען ואם התעלמת מזה אונ אויב דו האסט דיך פאר הוילין דער פון אונ האסט עס ניט גיטאן אין דיינע טעג וואס זיינען שוין אוועק גיגאנגען אין פחות קאן שוין וויניגער ניט זיין משתחשב עם נפשך אז דו זאלסט זיך דאטשע בארעכענען אין די טעג וואס איז דיר נאך איבער גיבליבין ואל תדלק אחר העלמה אונ דו זאלסט ניט נאך יאגין נאך נאכלעסיגקייט בהעלמה ווייל דו ביזט ביז אהער גיוועזין נאכלעסיג ותרדוף אונ דוא וועסט וועלין נאך יאגין ההנחה שטיין צו לאזין גאטס דינסט בהנחה ווייל דו האסט ביז אהער שטיין גילאזין גאטס דינסט זאלסטו אזו ניט טאן כי אין לפני ה' אלהיך העלמה כו' דען פאר דיין גאט איז ניט פר האנדין קיין פאר הוילענעס אונ קאזט ניט נאך קיין שום זאך אונ ער פאר געסט ניט אונ אלע דיינע מעשים זיינען פאר שריבין אין איין בוך וכבר נאמר אונ עס איז גיזאגט גיווארין כי הימים מגילות אז דיא טעג זיינען גלייך אז ביכער כתבו בהם מה שתחפצו דרום שרייבט אין זיי וואס איר וואלט גערין גידייגקען אזו אויך וואס מען טוט דעם טאג מאכט עס אצייכין אין דעם טאג זעלבסט אונ אין תהלים שטייט אל תהיו כסוס כפרד אין הבין איר זאלט ניט זיין וויא איין פערד ווי איין מויל איזיל וואס האט קיין פאר שטאנד ניט ונאמר כו' אונ פון איינעם וואס האט זיך פר נאכלעסיגט אלאנגע צייט אונ האט ניט גיזוכט צו גידיינקען אויף זיינע מעשים ווערט גיזאגט אויף אים אין הושע גם שיבה זרקה בו והוא לא ידע איז שוין אין אים גרייכט ארויין גיפאלין אונ ער האט ניט בגערט צו וויסין:

והשנים עשר אונ דם צוועלפטע איז חשבון האדם עם נפשו דר מענטש זאל זיך זעלבסט בארעכינן בעת המית לבו אין דער צייט אז זיין הארץ טוט פר לאנגען אונ טראכטין אויף דר וועלט בכל השתדלותו מיט גאר זיין פלייסיקייט ותכלית תחבולותיו אונ מיט די גרעסטע תחבולות וסוף יכלתו אזו ווייט ווי זיין יכולת גרייכט וישקול עסה אונ זאל דר קאנען וועגין בזותו בעניני אחריתו וויא ער פערנאכלעסיגט דיא זאכין וואס גיהערין צו זיין סוף ונטותו מעבודת אלהיו אונ ער נייגט אוועק פון גאטס דינסט ואז אונ דענמאלט אז ער וועט אזו טאן ימצא מחשבתו וועט ער אליין פר שטיין אז זיינע מחשבות וואס ער האט פון דער וועלט ווענין הרמה שבמחשבות איז דאס העכסטע

פון

כאש כל אשר תוסיף עצים היא מוסיפה להבה וכל לבו וכונתו מושכים אליו יומם ולילה, איננו חושב לאוהב אלא מי שיעזרהו עליו ולא ריע נאמן אלא המישרהו אליו ויצפה לעתות אצור המסחרים ועתי מכירתם וצופה עניני השער וחוקר על יוקר הסחורות וזלותם ועלותם וירידתם בכל קצוי הארץ ולא יעכבהו מלכת בדרכים הרחוקים חום ולא קור ולא סער הים ולא אורך הדרך במדברות אך כל זה לתקותו שיגיע אל תכלית ואין תכלית לו ואפשר שתהיה יגיעתו לריק ולא יעלה בידו כי אם הצער הארוך והטורח והעמל, ואם הגיע אל קצת מה שקוה שמא לא יהיה לו ממנו כי אם שמירתו והנהגתו והצנעתו מן הפגעים עד שיהיה למי שנגזר לו בו אם בחייו כמו שנאמר (ירמיה יז) בחצי ימיו יעזבנו או לאחר מותו כמו שכתוב (תהלים מט) ועזבו לאחרים חילם. וכבר הזהירנו החכם מן החריצות וההשתדלות

מרפא לנפש.

אלא כמו שמספר והולך: כי לא יספיק לו כו' ובפניני אחריתו כוח מתעלל ומבזה אותם באינם הטובים בעיניו מסכי לאנו משתדל בכן בהרינות כזה כמו בעמעו עוב"ז: וצופה בעניני השער לי' פסקפס: וזלותם לשון זול וכוי"ו כחולים: למי

פון דיא מחשבות דאס איף דעם טראכט ער דעם עיקר ותוחלתו בו אונ זיין האפנונג וואס ער האפט צו קריגן איף דער וועלט הרמת שבתוחלת איז דאס העכסטע פון זיין האפנונג כי לא יספיק לו דען פון אלע זיין האב אונ גוטס וועט אים ניט גינוג זיין אך הוא כאש נאר עס איז גלייך וויא פייער כל אשר תוסיף עצים דאס וויא מער האלץ מען לייגט דר בייא היא מוסיפה להבה טוט זיך אלץ מערין דער פלאם וכל לבו וכונתו אונ נאר זיין הארץ אונ זיין כוונה ציט אים דער צוא טאג אונ נאכט איננו חושב לאוהב ער רעכינט אנדרס קיינעם ניט פאר קיין פריינד אלא מי שיעזרהו נאר דעם וואס העלפט אים דער צוא ולא ריע נאמן אונ אויך איז בייא אים קיינער ניט קיין גיטרייער חבר אלא המישרהו אליו נאר דער וואס ברייגנט אים דער צו ויצפה אונ ער האפט אויף די צייטן וואס ער וועט קאנען סחורות איין זאמלן ועתי מכירתם אונ אויף דיא צייטן וואס ער וועט זייא קאנען פאר קויפן וצופה עניני השער אונ ער קוקט אויף דעם מקח וואס זיי גילטין וחוקר על יוקר כו' אונ ער פארשט נאך אויב די סחורות זיינען טייער אדר בזול ועלותם וירידתם אונ אין וואסערע מדינות אלערלייא מיני סחורות זיינען הויך אונ טייער אונ וואסערע מדינות זיי זיינען נידעריג אונ וואלויל ולא יעכבהו מלכת בדרכים הרחוקים אונ קיין היץ אדער קעלט אדער שטורעם פון דעם ים וועט אים ניט אפ האלטין אז ער זאל וועגין דעם ניט גיין אין ווייטע וועגין ולא אורך הדרך במדברות אונ אויך האלט אים ניט אפ דער ווייטער וועג צו גיין אין דיא מדברות אך כל זה נאר פאר וואס טוט ער דס אלץ לתקותו שיגיע אל תכלית ווייל ער טוט האפין ער זאל דורך דעם קומען צו איין תכלית ואין תכלית לו אבער דאס איז פאר אים קיין תכלית ניט אדער אזו איז דר פשט אבער צום אמת וועט דם ביי אים צו קיין ענד אונ סוף ניט קומען ווארום וואס ער וועט מער געלד האבין וועט ער אלץ נאך מער וועלין ואפשר שתהיה יגיעתו לריק אונ איז נאך גימאלט אז זיין מיא זאל זיין אום זונסט אונ ער זאל נאר אין דעם וועג ניט פאר דינען קיין געלט ולא יעלה בידו אונ ער וועט דער פון מער ניט האבין כי אם הצער הארוך נאר אז איין לאנגען צער והטורח והעמל אונ טרחא אונ מידיקייט ואם הגיע אל קצת מה שקוה אונ ווען ער האט שוין גיגרייכט צוא אביסל פון דעם וואס ער האט גיהאפט שמא לא יהיה לו ממנו טאמער וועט ער דער פון מער ניט האבין כי אם שמירתו נאר ער זאל דאס געלט היטין והנהגתו אונ זאל זיך דר מיט נוהג זיין וויא ארום עס זאל נאך אלע מאל מער ווערין והצנעתו מן הפגעים אונ זאל עס בהאלטין אונ היטין פר שאדין עד שיהיה למי שנגזר כו' ביז עס זאל זיין צו דעם וואס עס איז צוא אים נגזר גיווארין אם בחייו אדער ביי זיין לעבין וועט עס נאך יענר צו נעמן ווי עס שטייט אין ירמיה בחצי ימיו יעזבנו אין דער העלפט פון זיינע טעג וועט אים דאס עשירות פאר לאזין או לאחר מותו אדר נאך זיין טויט וויא עס שטייט אין תהלים ועזבו לאחרים חילם זיי וועלין פאר לאזין צו אנדרע זייער גוטס וכבר הזהירנו החכם אונ דער חכם שלמה המלך האט אונז לאנג גיווארענט מן החריצות וההשתדלות כו' פון טראכטין מיט חריצות אונ פלייסין זיך צו מערין געלד אזו ווי עס שטייט אין משלי אל תיגע.

להרבות בממון כמו שכתוב (משלי כג) אל תיגע להעשיר מבינתך חדל וספר מדה הנמצא
בו באמרו (שם) התעיף עיניך בו ואיננו וגו' והורנו החכם האחד ואישר אותנו על
השתדלותנו בענין המזון והספוק בלבד באמרו (תהלים קכח) יגיע כפיך כי תאכל אשריך
וטוב לך, וכן שאל החסיד מאלהיו לתת לו מן המזון די ספוקו ולהרחיק ממנו העושר
המביא אל המותרים והריש המביא אל אבדת המוסר והתורה באמרו (משלי ל) שתים
שאלתי מאתך ראש ועושר אל תתן לי הטריפני לחם חקי ושאר הענין. וכמוהו מצאנו
יעקב אבינו עליו השלום שאל מאלהיו ספוקו באמרו (בראשית כח) ונתן לי לחם לאכול ובגד
ללבוש. הלא תקין אחי ותראה חסרון מה שחרצת עליו ומהרת אליו להעמיד גופך על
ענינו אשר לא תתמיד לך חברתו כ"א זמן מועט לא יפרד ממנו צער ולא ימלט מפגע
בעוד התחברותך עמו אם ישבע יהלה ואם ירעב יחלש ואם תלבישנו יותר מצרכו יקוץ
ואם תניחנו עירום מצטער ועוד שהנהגתו בבריאותו וחליו וחייו ומותו איננה ברצונך

מרפא לנפש

שנגזר בו כעולם. ר"ל: אל תיגע להעשיר כוח פועל יוצא ור"ל להסתכל לאחרים כ"כ ר"מ הלבוך: אשר לא תתמיד
לך חברהו כי רק זמן מועט יסיג א"ריס הגוף עם הנפש ימי בנותינו וגו' ואף גם זאת בלא ימלט הגוף רבת א' מלער ומכנעים
רעים כלא תראה: אם ישבע שאוכל יותר מדאי כוא חולה: ואם ירעב הגוף: יחלש כחו ואיה יתרון, נפשך על גופך

תיגע להעשיר דוא זאלסט זיך ניט מיהען דערוועגן רייך צו ווערין מבינתך דורך דיין פר שטאנד חדל
פאר מייד עס פון דיר וספר מדות הנמצא בו אונ ער האט דער ציילט דעם ווייטאג וואס ווערט
בייא דעם עשירות גיפונען באמרו מיט דעם וואס ער האט גיזאגט אין משלי התעיף עיניך בו דוא
וועסט נאר דיינע אויגין דער ווענדין ואיננו וועט עס שוין ניט זיין והורנו החכם האחד אונ אנאנדער
חכם דאס איז דוד המלך האט אונז גילערינט ואישר אותנו אונ האט אונז גימאכט טרעטען
אויף דעם וועג אז מיר זאלין מער זיך ניט פלייסין נאר אויף אונזער שפייז אין אזעלכע זאכין וואס
נייטיג איז באמרו מיט דעם וואס ער זאגט אין תהלים יגיע כפיך כי תאכל ווען דוא וועסט עסין
פון דעם וואס דו פר ארבעסט מיט דיינע הענד אשריך וטוב לך איז וואול דיר אויף דעם עולם
אונ עס וועט דיר גוט זיין אויף עולם הבא וכן שאל החסיד מאלהיו אונ אזוי אויך האט גיבעטין
דער חסיד שלמה המלך פון גאט לתת לו מן המזון די ספוקו דאס ער זאל אים געבין פון זיין
שפייז נאר וואס ער בדארף נייטיג ולהרחיק ממנו העושר אונ זאל פון אים דר ווייטערין דם רייכקייט
המביא אל המותרים וואס עס ברייגט מען זאל וועלין איבעריגע זאכין אונ אויך האט ער גיבעטין
והריש המביא כו' אז ער זאל אים בהיטין פאר דעם ארומקייט וואס עס ברענגט צוא פאר לירין
דיא גוטע מדות אונ דיא תורה וויא ער האט גיזאגט אין משלי שתים שאלתי מאתך צוויא זאכין
טוא איך בעטין פון דיר ריש ועושר אל תתן לי ארומקייט אונ רייכקייט זאלסטו מיר ניט געבין
הטריפני לחם חוקי שפייז מיר מיין אפ גיזעצטע ברויט כלומר ווי פיל איך בדארף אונ ווי ווייטער
שטייט ובכמוהו מצאנו יעקב אבינו ע"ה אונ אזוי אגלייכין גיפינען מיר בייא יעקב אבינו ע"ה שאל
מאלהיו ספוקו דאס ער האט גיבעטין פון גאט ער זאל אים געבין נאר זיין בדערפנים באמרו מיט
דעם וואס ער האט גיזאגט ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש אונ ער וועט מיר געבין ברויט צוא
עסין אונ אקלייד אן צו קליידין הלא תקין אחי פאר וואר נאך אויף מיין ברודער ותראה חסרון
וועסטו זעהן דעם חסרון פון דעם זעלביגין וואס דוא האסט דרויף גיטראכט אונ גיפלייסט זיך
אונ האסט זיך דער צו גיאיילט להעמיד גופך על ענינו צו שטעלין דיין גוף אויף זיין שטאנד אשר לא
תתמיד לך חברתו וואס זיין בהעפטונג וועט ניט זיין תמיד מיט דיר כי אם זמן מועט נאר ווייניג
צייט ווארום נאך דעם טויט וועט דער גוף זיך פון דיר אפ שיידין אונ אפילו אין דר צייט וואס
ער איז מיט דיר לא יפרד ממנו צער טוט זיך אויך ניט אפ שיידין פון אים קיין צער ולא ימלט מפגע
אונ איז ניט בשירמט פון שאדין אין דער צייט ווס ער איז מיט דיר בהעפט אם ישבע יהלה ווען
ער איז זאט דאס מיינט מען אז ער עסט צו פיל ווערט ער קראנק ואם ירעב יחלש אונ אז ער
איז הונגעריג ווערט ער שלאף ואם תלבישנו כו' אונ אז דו וועסט אים באקליידין צו פיל קאן ער
עס ניט פאר טראגין ואם תניחנו עירום מצטער אונ אז דו וועסט אים לאזין נאקיט האט ער דאך

צער

ולא ברשותך כי הכל להנהגת בוראך יתעלה ואיה יתרון נפשך על גופך ומעלת עולמה על עולמו ועלותה מירידתו ורוחניותה מגשמותו ועמידתה מחליפתו וקיומה מהפסדו ופשיטותה מהרכבתו ודקות עצמה מעביו והבנתה מבהמותו וקבולה המדות הטובות מקבולו המגונות, ואם אתה נוהג בחריצות הזאת וההשתדלות הזאת בתקנת גופך עם פחיתותו וגנותו ועם חלישותך מהזיקו והועילו כמה אתה חייב שתתנהג בו מן החריצות וההשתדלות בתקנת נפשך החשובה הנשארת לך אשר צוית להנהיג ענינה ולעיין בתקוניה בקנות החכמות והבינות כמ"ש (משלי כג) אמת קנה ואל תמכור (שם ד) קנה חכמה קנה בינה ואמר (שם טז) קנה חכמה מה טוב מחרוץ ואמר (שם יד) כן דעה חכמה לנפשך ואמר (שם ט) אם חכמת חכמת לך כלומר שהקנינים הרוחניים הם שלך לא ישלול אותם ממך זולתך

מרפא לנפש

כלא ידוע לכל רואי שמש שהנפש היא הבינה יותר מהגוף במעלתה ובכל ענינים כמו שמפרש וא"כ ראוי הוא שהעסק לנפשך יותר מן הגוף. ואיה כו': אשר צוית בגלגלתוס"ס אשר נצטוית עליה לתת לה די הותר מחכמה ובינה: כי אתה נתבע כפי

צער ועוד אונ נאך מער שהנהגתו בבריאותו דם זיין פירונג אין גיזונדייקייט אונ אין קראנקייט אונ זיין לעבן אונ זיין טויט איננה ברצונך איז ניט אין דיין ווילן ולא ברשותך אונ ניט אין דיין רשות כי הכל להנהגת בוראך יתעלה נאר עס מוז אלץ זיין אזו וויא דיין בשעפער פירט דיך ואיה יתרון נפשך אונ וואו איז דיא מעלה וואס דיא נשמה האט מער פון דיין גוף כלומר ווען זייא זאלין אפילו בייד גלייך זיין אין דער מעלה גיהערסטו דאך אזו פיל טראכטן פאר דער נשמה וויא פאר דעם גוף אונ וואו איז נאך דם וום דיא נשמה איז בעסר אין דר מעלה פון דיין גוף ומעלת עולמה על עולמו אונ דיא מעלה פון איר עולם דאס הייסט עולם הבא איף עולם הזה פון דעם גוף ועלותה מירידתו אונ איר אויף גאנג איז בעסר פון זיין נידעריג דאס נאך דעם טויט גייט די נשמה ארויף צו גאט אונ דער גוף ניהרט אראפ אין דער ערד ורוחניותה אונ וואו איז דאס וואס איר רוחניות איז בעסער מגשמותו פון זיין גשמיות ועמידתה אונ איר באשטאנד וואס זיא האט תמיד איין בשטאנד אן איין שום ענדערונג איז בעסר מחליפתו פון זיין פאר ענדערונג ווארום דר גוף ווערט אלע מאל פאר ענדערט וקיומה אונ איר קיום ווארום די נשמה האט דאך אקיום אויף אייביג איז דאך גיוויס בעסר מהפסדו פון זיין פערדארבונג ווארום דער גוף ווערט דאך פאר דארבן נאך דעם טויט ופשיטותה אונ דיא איינציקייט פון דער נשמה וואס זיא איז מיט קיין שום זאך ניט צו נויף גיקניפט איז דאך בעסר מהרכבתו פון זיין צוא נויף קניפונג ווארום דער גוף איז דאך צו נויף גיקניפט פון פיר יסודות ודקות עצמה אונ דם איידלקייט פון איר ניהערין דאך איין גרעסערע מעלה צו האבין מעביו פון דעם גראבהייט פון דעם גוף והבנתה אונ איר פר שטאנדיקייט איז דאך געוויס בעסר מבהמותו פון דעם גוף וום ער וויל זעלכע זאכין ווי איין בהמה וקבולה המדות הטובות אונ דם וום זיא נעמט אן נאר גוטע מדות גיהער דאך בוודאי בעסר זיין מקבולו המגונות פון דעם גוף וום ער נעמט אן נאר שענדליכע מדות ואם אתה נוהג כו' אונ ווען דוא ביסט זיך נוהג מיט אזו פיל חריצות וההשתדלות הזאת אונ אזו פיל פלייסונג בתקנת גופך פון דר תקנה תענין פון דיין גוף עם פחיתותו וגנותו האמשע ער איז גאנץ שלעכט אונ מבוזה אונ האמשע דו ביסט דאך שלאף פון צו העלפין אדר שאדין טאן אים ווארום עס איז דאך ניט ביי דיר אין די הענד נאר עס מוז זיין וויא גאט וויל פון דעסט וועגין טראכסטו פארט וויא ארום עס זאל זיין עפעס איין תקנה צום גוף כמה אתה חייב פאר שטייא דאך אליין וויא פיל ביסטו שוין חייב צו טראכטן אונ צו פלייסן זיך בתקנת נפשך החשובה אין דר תקנה וויא ארום צו העלפין צוא דר נשמה וום זיא איז זייער חשוב הנשארת לך וום זיא איז אויף אייביג אשר צוית וום דו ביסט גיבאטן גיווארן להנהיג ענינה צו פירין אירע זאכן ולעיין בתקוניה אונ צו טראכטן וום עס איז צו איר אתקנה בקנות החכמות והבינות כמ"ש דעם וום דו זאלסט קויפן חכמות אונ פר שטאנדיקייט ווי עס שטייט אין משלי אמת קנה ואל תמכור אמת קויף אונ פר קויף ניט אונ פריער שטייט קנה חכמה קנה בינה קויף חכמה קויף פר שטאנדיקייט אונ נאך שטייט דארטן קנה חכמה מה טוב מחרוץ קויפן חכמה איז בעסר אז גין גאלד אונ ווייטר שטייט כן דעה חכמה לנפשך אזו לאז דיך וויסן די חכמה צו דיין לייב אונ פריער שטייט אם חכמת

חכמת

כאשר יקרה בקנינים הגופיים . ראה אחי מה בין שני הדברים ומה בין שני הענינים ונטה סמותרות עולמך והשתדל במה שאתה צריך לאחריתך, ואל תאמר ימצאני מה שימצא הכסיל כי אתה נתבע כפי הכרתך ועונשך יותר חזק וההשבון על התעלמותך יותר מדוקדק. ואל תסמוך על דבר שאין לך בו זכות ותנוח דעתך על טענה שהיא עליך ולא לך . והמאמר בהשלמת הענין הזה יארך ודי לך ממני שהעירותיך אליו והוריתיך עליו וכפי תבונתך הסתכל דברי והבן רמיזותי וחקור עליהם בספר תורת האלהים ודברי רז"ל יראה לך ברורם מן הכתוב ומן המושכל ומן המקובל בעזרת האל :

והשלשה עשר חשבון האדם עם נפשו על מעשהו ותוספת הכרתו על השתדלותו

מרפא לנפש

הכרתך ומלאתי לכתוב ר"י יעב"ץ ז"ל שכתב משל נמרץ נגד לומדי הפילוסופיא ומתרחקים מחכמת מן התורה ומצות ואמר שהם כעבדים שצוה להם המלך ללכת ממקום אל מקום פלוני אלמוני וקצתם מלאו חן בעיניו ונתן להם סוסים טובים עד מאד וקצתם אין להם בלתי את גויתם והלכו לאטם עד שהגיעו למחוז חפץ המלך ובעלי הסוסים נתגאו בסוסים וכלו זמנם בטיול ובשמחה וביופי הסוסים ולא באו לתכליתם אל המלך ולעבודתו כאשר צוה עליהם כן אלה המאמינים בחכמתם שמתרחקו יותר כו' ע"ש שכתב ספור נחמד עליהם . וכן כוונת בכל שאר הדברים שהאדם עושה בחכמתו ובעשרו ומתרחק על ידם מעבודת הבורא ית' ועתיד ליתן את הדין על חכמתו או על עשרו ומזה תבין כמה מקומות בזה הספר בענין הזה : על טענה שהוא עליך ולא לך כל מה שתטעון ותהרן עצמך אינו כלום שבטענת עצמך אתה נענש והוא טענה עליך שהרי גם אתה ידעת שהוא כסיל ומעשיו נבוכים ואין תלמוד ממנו :

והשלשה עשר כו' על מעשהו ותוספת הכרתו על השתדלותו וכו' ר"ל יראה ויכוין בדעתו ושכלו על מעשהו מה

הכמת לך אז דו ביסט קלוג ביסטו דיר קלוג דאס מיינט ער שהקנינים הרוחניים הם שלך דם גוטס אונ השובע זאכן וואס דו האסט וואס געהערין צו דר נשמה די בלייבן בייא דיר לא ישלול אותם דאס קאן איין אנדרר בייא דיר ניט אוועק נעמן כאשר יקרה וויא עס קאן זיך טרעפין בייא דעם גוטס וואס געהער צום גוף קאן מען דאך יוא אוועק נעמן אבר די מצות אונ מעשים טובים אונ די חכמה דאס קאן קיינר בייא דיר ניט אוועק נעמן ראה אחי זעה מיין ברודר מה בין שני הדברים וואס דער חילוק איז צווישן די ביידע זאכן צווישן דעם גוף אונ צווישן דער נשמה ומה בין שני הענינים אונ וואס פר איין חילוק איז צווישן די ביידע זאכן אונ אויף וועלכעם מען בדארף בעסר בראכטין אונ וועלכס עס איז בייא מענטשין אין די העוד אז ער זאל מיט זיין טראכטין קאנין דר צו העלפין ונטה סמותרות עולמך אונ גייא אוועק פון צו וועלין איבריגע אום נוצליכע וועלטליכע זאכן והשתדל במה שאתה צריך לו אונ פלייס זיך אין דעם וואס דו בדארפסט צו דיין סוף ואל תאמר אונ זאלסט ניט זאגין לאז מיר דאס גרייכן וויא עס וועט גרייכן דעם נאר כי אתה נתבע כפי הכרתך ווארום דו ווערסט גימאנט לויט דיין פר שטאנד ועונשך יותר חזק אונ דיין עונש איז שטארקר אז דר עונש פון דעם נאר והחשבון על התעלמותך אונ דעם חשבון וואס דו וועסט בדארפין געבן אויף דיין נאכלעסיגקייט וואס דו האסט זיך פר הוילין פון גאטס דינסט יותר מדוקדק וועט מען מער מיט דיר מדקדק זיין אין חשבון וויא מיט דעם נאר ואל תסמוך אונ זאלסט זיך ניט פר לאזין אויף אזו אזאך וואס דו קאנסט דורך דעם דיך ניט גירעכט מאכן ותנוח דעתך דם דו זאלסט מאכן רואן דיין דעה אויף אזו א טענה וואס דורך דר טענה אליין וועסטו גישטראפט ווערין ווארום דו זאגסט דאך לאז מיר דם גרייכן ווי דעם נאר ווייסט דאך אליין אז ער איז איין נאר אונ פירט זיך ניט שיין אונ וויא אזו קאנסטו דיך פון אים אפ לערנן דו האסט דאך מער שכל פון אים ולא לך אונ די טענה איז ניט גוט פר דיר . זאגט דר מחבר והמאמר בהשלמת הענין אונ ווען איך זאל דיר וועלן זאגין אין גאנצין וואס פון דער זאך קאן נאך גיזאגט ווערין יארך וואלט עס זייער לאנג גיוועזן ודי לך אונ לאז דיך בגוגין דר מיט וואס איך האב דיך דא דר וועקט והוריתיך אונ האב דיך גילערינט וכפי תבונתך אונ לויט דיין פאר שטאנד הסתכל דברי זאלסטו קוקן אין מיינע רייד וואס איך האב דא גישריבן והבן רמיזותי אונ פאר שטייא וואס איך האב דא ברמז אונ קורץ גשריבן וחקור עליהם אונ פארשט דרויף אין גאטס תורה ודברי רז"ל אונ אין די רייד פון די חכמים ז"ל יראה לך בירורם וועט דיר ניוויזן ווערן זייער קלארהייט מן הכתוב ומן המושכל אויס דעם פסוק אונ אוס דעם שכל ומן הקבלת אונ אויס דר קבלה וואס מיר האבין מקבל גיוועזן פון אונזערע חכמים וועסטו פר שטיין אז וויא איך האב דיר דא גישריבן איז גוט אונ קלאר בעזרת האל מיט די הילף פון גאט :

• והשלשה

בעבודת הבורא והגעת יכלתו על מה שהוא משלם מחובות הבורא על טובותיו עליו. וימשל בזה אל עבד שנתן לו אדוניו אדמה לזרוע ונתן הזרע כפי צרכו וזרע קצתה והוציא שאר הזרע בצרכיו וכאשר פקד אדוניו את האדמה מצאה בלתי זרועה וכששאלו על זה הודה בקצורו בענינה וחשב עמו על מה שאמר כי זרע מן הזרע באדמה ופקד הנזרע ממנה וחשב על מה שעלה בו עד תכלית ותבעו בשאר הזרע וחייבו לפרעו כל מה שהיתה האדמה עושה וגדל מדוהו ונכפלה רעתו. וכן אחי ראוי לך לחשוב עם נפשך על מה שהנחך האלהים מהבנתך אותו ואת תורתו ומה שנתן לך מן הכח והיכולת לפרוע מה שאתה חייב לו ועשה בזה מה שיצא אל גבול המעשה ממך ויראה לך כי אתה נתבע בכל זה ובא עליו לידי חשבון. כ"ש עת המשך הטובות אליך מאת הבורא, וראוי לך להשתדל

מרפא לנפש

בעוסק במצות הבורא ונאמן כפי יכלתו והכרתו כיס יכולת בידו להוסיף. כמלות כי ממה בהוא רגיל ואיך ענוש יסכם על הקלוד הזה כמו שמפרש. ובס"א הבנון כאדם עם נפשו על יתרון הכמתו על מעשהו כו' כ"ל מ"ה: וכאשר פקד אדוניו כו' כמו פקוד פקדתי אתכם: וחשב עמו כו' ופקד הנזרע כבנה וגולה ומעיין במקלת בזרע ממנה ותבב כמס כיס עוכס ולפי הבנון כזה הנעו לבלבי לו כל הזרע כי אם כיס כונו נזרע כיה עובה נ"כ כחשבון הזה: וגדל מדוהו כפי ועשה בזה מה שיצא למ"כ. ועבה נפועל מה כיש כי"ך בכח שיכול לנאת אל כמעשה וזה ע"ד כל אבר המלא ידך

והשלטה עשר אונ דם דרייצעהנטע איז חשבון האדם עם נפשו דם דר מענטש זאל מיט זיך זעלבסט חשבון האלטין על מעשהו אויף זיינע מעשים ותוספת הכרתו אונ דאס זיין שכל איז גרעבר אז זיין פלייסין אין גאטס דינסט והגעת יכלתו אונ ער קאן גרייכין מיט זיין קראפט אין גאטס דינסט על מה שהוא משלם מער איידער ער טוט בצאלין וואס ער איז שולדיג צום בשעפר על טובותיו עליו פר זיינע טובות וואס ער האט אים גיטאן דם ער האט מער גיקאנט דינען גאט איידער ער דינט אים וימשל בזה אונ ער איז דרינען גלייך אל עבד שנתן לו אדוניו צו אקנעכט וואס זיין האר האט אים גגעבן ערד ער זאל זיא בזייען מיט תבואה ונתן הזרע כפי צרכו אונ ער האט אים גגעבין זוימען לויט ער בדארף צו זייען די גאנצע ערד וזרע קצתה האט דר קנעכט נאר אטייל ערד גזייעט והוציא שאר הזרע בצרכיו אונ האט די איבעריגע זוימען אוים גגעבן אויף זיין בדערפעניש וכאשר פקד אדוניו כו' אונ אז זיין האר האט באזוכט די ערד מצאה בלתי זרועה האט ער זיא גיפונען אז זיא איז ניט אין גאנצין גיזייעט גיווארין וכששאלו על זה אונ אז זיין האר האט אים דרויף גפרעגט פר וואס האסטו ניט גיזייעט די גאנצע ערד הודה בקצורו בענינה האט אים דר קנעכט מודה גיוועזן אז ער האט אים ניט רעכט גיטאן וחשב עמו האט דר האר זיך ברעכינט מיט דעם קנעכט על מה שאמר כי זרע כו' אויף דעם שטיקל ערד וואס דר קנעכט האט גיזאגט ער האט גיזייעט ופקד הנזרע ממנה אונ האט ברעכינט וויפיל ער האט דרינען גיזייעט וחשב על מה שעלה בו אונ האט ווידר בערעכינט וויפיל עס איז אויס גיוואקסין דר פון האט ער עס אלץ בערעכינט ביז צום ענד ותבעו בשאר הזרע אונ דר נאך האט ער אים גימאנט פר דעם איבריגין זוימען וואס דער קנעכט האט אוים גגעבין אויף זיין בדערפניש זעלבסט וחייבו לפרעו אונ האט אים מחייב גיוועזן צו בצאלין כל מה שהיתה האדמה עושה אזוי פיל וואס עס האט גיקאנט דרויס אויס וואקסין ווען ער האט גזאגט ווען דו וואלסט עס גיזייעט וואלט אזוי פיל דרויס גיוואקסין דרום בדארפסטו מיר בצאלין וויא פיל עס וואלט דרויס גיקאנט אויס וואקסין וגדל מדוהו אונ אז דר קנעכט דאס דר הערט איז אים זייער גרוים גווארין זיין ווייטאג ונכפלה רעתו אונ זיין בייטקייט איז אים גיטאפילט גיווארין (עיין בפי') וכן אחי ראוי לך לחשוב אונ אזוי אויך מיין ברודר גיהערטו דיך זעלבסט בערעכינן על מה שהנחך האלהים אויף דעם וואס גאט האט זיך איבר דיר דר בארימט מהבנתך אותו פון דעם פר שטאנד וואס ער האט דיר גגעבן אז דוא זאלסט אים פר שטיין ואת תורתו אונ זיין תורה ומה שנתן לך מן הכח אונ וואס ער האט דיר קראפט אונ מאכט גגעבין לפרוע מה שאתה חייב לו דו זאלסט קענען בצאלין דאס וואס דו ביסט אים שולדיג ועשה בזה אונ מיט דעם כח וואס גאט האט דיר גגעבן זאלסטו טאן מצות אונ זאלסט זיך ניט לאזן בנוגין ווייל דו פר שטייסט גאט נאר דו מזט טאקע טאן מיט די גלידר ויראה לך אונ עס זאל דיר גוויזין ווערין גלייך כי אתה נתבע בכל זה וויא דו ווערסט איצונד גימאנט אויף דעם וואס דו דינסט אים ניט לויט דיין פר שטאנד אונ אויף די אלע טובות וואס גאט האט דיר גיטאן ובא עליו לידי

חשבון

בכל כחך ותטרח בכל יכלתך לפרעו ולהשוות מעשיך לחכמתך והכרתך עם השתדלותך והותר כל טרחך לעשות כפי חכמתך, ואל תתנהג במותר עולמך פן תלאה לשלם חובות תורתך שהאל יתעלה נתן לאדם מן הכח כפי צרכו לתורתו ולעולמו, ומי שהוציא ממנו מאומה במותרות אשר יתכן לעמוד זולתם יפקדנו בעת הצורך אליו בדברים הצריכים. ואל תתלה עצמך בלו ואולי ותאמר, לו הגעתי למעלת כך וכך מן הממון וההכמה הייתי משלם כל מה שאני חייב מן העבודה לבורא יתעלה והדומה לזה מן הדברים, כי הם דברי כזבים יתעה מי שיתלה עצמו בהם ויפול מי שנשען עליהם, וזאת היא הגדולה שבתעות בעלי המשכון אשר זכרתי לך בשער הבטחון, השמר לך פן תקחנה לטענה לך ולאמתלא כי אתה בזה בכל חוטא שיטען כזה, וכבר ידעת שאינה

מרפא לנפש

לעשות כחך עתה : ויראה לך כי תרצה כענין שכלך כי אתה וכו׳ עכ״ל : והותר כל טרחך וכו׳ למ״ש . והותר לו יתרון כלומר יתרון כל טרחך ועמלך יהיה לעשות כו׳ עכ״ל אבל לעשות עולמך אל תטריח יותר רק לפי צורך פרנסתך : פן תלאה ככול תכול ותלכה כהוסיף בדברי הבל ואין בה מועיל ובהשלמתך לעבוד את ה׳ ולא יהיה לך כח וגם כחך מתמם גודל יגיעות שיגעת על מהר דברים : יפקדנו בעת הצורך כו׳ ימסר ממנו כמו ולא נפקד ממנו איש : ואל תתלה עצמך וכו׳ סוף ל׳

חשבון אונ גלייך וויא דו קומסט איצונד אויף דעם אפ געבן חשבון כל שכן עת תמשך הטובות כו׳ מכל שכן אין דר צייט אז עס ווערט דיר נאך צו גצויגן טובות פון דעם בשעפר אונ דר בשעפ־ טום דיר נאך ווייטר בשטענדיג גרויסע טובות בדארפסטו בוודאי אים קיין כפוי טובה ניט זיין זראוי לך להשתדל אונ דו גיהערסט דיך צו פלייסין מיט גאר דיין קראפט ותטרח בכל יכלתך אונ מטריח צו זיין מיט גאר דיין מאכט לפרעו צו בצאלין אים די טובות ולהשוות מעשיך לחכמתך אונ גלייך צו מאכין דיינע מעשים מיט דיין חכמה והכרתך אונ דיין פר שטאנד זאל גלייך זיין עם השתדלותך מיט דיין פלייסונג וואס דו פלייסט זיך אים צו דינן והותר כל טרחך אונ דם מערונג פון גאר דיין טירחא זאל נאר זיין לעשות כפי חכמתך צו טאן מעשים טובים לויט דיין חכמה דאס דיין עיקר טירחא זאל גאר זיין אויף דעם אז דו זאלסט מעשים טובים טאן לויט דיין חכמה ואל תתנהג במותר עולמך אונ זאלסט ניט גיין נאך די איבריגע זאכן פון דעם עולם פן תלאה לשלם חובות תורתך ווארום טאמער ווערסטו מיד ווערין צו בצאלין די שולדיקייט פון דיין תורה שהאל יתעלה ווארום גאט גלובט איז ער נתן לאדם מן הכח האט געגעבן דעם מענטשין אזו פיל כח כפי צרכו לתורתו ולעולמו ווי פיל ער בדארף צו דר תורה אונ צו דם עולם ומי שהוציא ממנו מאומה אונ דר וואס צערט עפים פון דעם כח במותרים אויף איבריגע זאכין וואס זיינען איבריג אשר יתכן לעמוד זולתם וואס ער וואלט זיך גקאנט באגיין אן זייא יפקדנו בעת הצורך אליו וועט אים דר כח אפ גיין אין דר צייט אז ער וועט אים בדארפן צו נוצליכע זאכין ואל תתלה עצמך בלו ואולי אונ זאלסט דיר ניט מאכין האפונג אויף די רייד פון (לו ואולי) דם הייסט ווען איך וואלט דס גיהאט אדר ווען איך זאל זיין וויא יענר ותאמר אונ זאלסט זאגין לו הגעתי למעלת כך וכך כו׳ ווען איך וואלט גרייכט צו אזו פיל געלד אדר איך זאל אזו פיל חכמה האבן ווי יענער האט הייתי משלם כו׳ וואלט איך אלץ בצאלט וואס איך בין שולדיג צו דינן דעם בשעפר גילויבט איז ער והדומה לזה מן הדברים אדר אנדערע רייד אזו אגלייכן זאלסטו זיך אויף דעם ניט סומך זיין אונ זאלסט עס ניט זאגין כי הם דברי כזבים ווארום דאס זיינען רייד פון ליגן יתעה דר וואס היינגט זיך דראן אן דר ווערט פר אירט ויפול אונ דר וואס לעהנט זיך אן אויף זייא דר וועט פאלין וזאת היא הגדולה כו׳ אונ דם איז דם גרעסטע פון דעם פר אירטקייט וואס די (בעלי המשכונות) זיינען פר אירט זיי ווילן פון גאט משכון זייא זאגין אז ער וועט אונז פריער גוטס טאן · קייא מיט חכמה אונ קייא מיט עשירות וועלין מיר אים ערשט דר נאך דינען אשר זכרתי לך וואס איך האב דיר פון זייא דר מאנט אין (שער הבטחון) השמר לך היט דיך פן תקחנה לטענה לך ולאמתלא דו זאלסט עס ניט נעמן פר קיין טענה אונ איין פאר ענטפערונג כי אתה בזה ווארום דוא וועסט דריגען גלייך זיין ככל חוטא אזו וויא איטליכר בעל עבירה שיטען כזה וואס ער טוט זיך אויך פר ענטפערין מיט דר טענה ווען גאט וואלט אים געגעבן געלד אדר חכמה וואלט ער געסר גיוועזן וכבר ידעת שאינה מצלת אונ דוא ווייסט דאך שוין אז די טענה קאן אים ניט מציל זיין פון דעם וויא שלמה המלך האט גזאגט אין משלי אויף

מצלת אותו מן העונש כמ"ש שלמה ע"ה על הגנב (משלי ו) לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב ונמצא ישלם שבעתים, אע"פ שדחקו נראה וצרכו הביאו לקחת ממון אחרים לא ינצל בזה מן העונש ותשלומי כפל כ"ש שאר החטאים. על כן שים לך האריכות הזאת לשלל בעוד שתוכל לפרוע מה שאתה חייב בו לבורא יום יום ואל תאחר מעשה יומך למחרתך פן יכבד עליך לפרעו אם תגיע למחרת ותהיה מנושיו (ס"א מאנשיו) וקשה מזה אם יבא קצך ותצר עליך האמתלא ותפסק טענתך כי העולם כשוק שיתקבץ ואחר יפרד ומי שסחר והרויח שמח ומי שהפסיד התחרט ועל כן אמר החכם (קהלת יב) וזכור את בוראך בימי בחורותיך וגו':

והארבעה עשר חשבון האדם עם נפשו בעת אהבתו ונטות נפשו וכלות רוחו

מרפא לנפש

תוחלת ותקוה ויש גורסין תחלה: ותאמר לו כו' ר"ל שמא: ע"כ שים לך האריכות הזאת לשלל וכו' ר"ל כל יום שאתה מאריך על האדמה יהיה לך לשלל ולריוח והשלם היום מה שאתה חייב לבורא ואל תאמר מחר אשלם שמא לא תפנה לשלם ותהיה נגוש. ובא"ל מסיים וז"ל אלא כל אדם יעשה מיד כפי חכמתו ועברו למה שהוא עתה ואם יהיה לו יותר יעשה יותר עכ"ל: כי העולם כשוק ור"ל כירוד: בימי בהורותיך והאר כל הענין שם ע"ש:
והארבעה עשר כו' בעת אהבתו כו' כשעה שהוא אוהב ביותר להאדם א' כאהבה רבה מפני שמספר כדעהו שגם הוא

אין גנב לא יבוזו לגנב מען זאל ניט פאר שעמען דעם גנב כי יגנוב ווייל ער גנבת עס דרום למלא נפשו כי ירעב זיין לייב צו דר פילן ווייל ער איז הונגעריג אונ פון דעסט וועגן תאמשע ער האט איין גוט פר ענטפערונג ונמצא אז ער ווערט גיפונען ישלם שבעתים מוז ער צאלין פיל מאל אזו פיל דהיינו אז ער קוילעט אדר ער פר קויפט מוז ער בצאלין ארבעה וחמשה אע"פ שדחקו נראה תאמשי מען זעהט דאך זיין דוחק וואס ער לייט וצרכו הביאו אונ זיין נויט האט אים גיבראכט דר צו אז ער זאל גנבענען פרעמדע געלד פון דעסט וועגן לא ינצל בזה מן העונש ווערט ער דורך דר טענה ניט ניצול פון דעם עונש ותשלומי כפל אונ מוז בצאלין טאפיל מכל שכן שאר החטאים איז שוין מכל שכן אנדערע זינדיגע וועלין בוודאי ניט פרייא זיין פון דעם עונש על כן שים לך האריכות הזאת דרום טוא דיר דיא פאר לענגערונג וואס גאט שיינקט דיר דס לעבין לשלל צו איין מציאה אונ איטליכר טאג וואס דו לעבסט זאל זיין ביי דיר גלייך ווי דו האסט גיפונען איין מציאה בעוד שתוכל לפרוע כו' אונ זייא זיך משמח מיט דעם וואס דו קאנסט נאך אלע טאג בצאלין וואס דו ביסט חייב צום בשעפר ואל תאחר מעשה יומך אונ זאלסט ניט פר זאמען דאס וואס דו ביסט היינט שולדיג צו טאן אונ וועסט עס וועלין אפ לייגין אויף מארגין פן יכבד עליך לפרעו טאמער וועט דיר נאך צו שווער זיין אויף דיר צוא בצאלין עס אם תגיע למחרת אפילו ווען דו וועסט שוין לעבין ביז מארגין דען טאמער וועסטו גאר ניט לעבן ביז מארגין אונ אפילו אז דו וועסט שוין יוא לעבין וועט פר דיר מארגין צו שווער זיין צו בצאלין פר צוויי טעג ותהיה מנושיו אונ וועסט זיין פון דיינע שולדנער וואס בלייבין אים שולדיג אונ האבין ניט צו צאלין וקשה מזה אונ וואס נאך ערגער איז אם יבא קצך אז דיין ענד וועט קומען צו שטארבין דען טאמער וועסטו פלוצלונג שטארבין וועסטו שוין ניט קאנין אים בצאלין וואס דו ביסט שולדיג ותצר עליך האמתלא אונ עס וועט דיר זיין איינג דו זאלסט זיך מציל זיין מיט איין אום רייד ותפסק טענתך אונ דיינע טענות וואס דו זאלסט זיך מיט זייא פר ענטפערין וועלין נפסק ווערין כי העולם כשוק דען די וועלט איז וויא א מארק טאג אדר איין יריד שיתקבץ וואס זאמלין זיך אין אים צו נויף מענטשין ואחר יפרד אונ דר נאך צו פארין זיך די מענטשין ומי שסחר אונ דר וואס האט גיהאנדילט אונ האט מרויח גיוועזן דר איז פריילך ומי שהפסיד התחרט אונ דר וואס האט אן גיווארין דער האט חרטה אזו אויך דר וואס האט אויף דר וועלט פיל מצות אונ מעשים טובים גיטאן דער איז אויף יענער וועלט פריילך אונ דר וואס האט ניט דער האט חרטה פר וואס ער האט זיין וועלט פר בראכט אין נארישקייט ועל כן אמר החכם אונ דרום האט דער חכם שלמה המלך גזאגט וזכור את בוראך בימי בחורותיך אונ גידיינק דיין בשעפר אין די טעג פון דיין יוגינד:

והארבעה עשר אונ דאס פערצענטע איז חשבון האדם עם נפשו אז דר מענטש זאל זיך וועלבסט ברעכנן בעת אהבתו אין דר צייט אז ער האט איין ליבשאפט ונטות נפשו וכלות רוחו

אל כל מי ששוער ממנו שהוא אוהבו כמו כן כמו שכתוב (משלי כז) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם, וכל שכן אם יהיה האיש ההוא שר או נגיד, ויותר מזה כשיראה ממנו אות על זה מהקרבתו והבטחתו ושהוא מטיב אליו ועושה עמו חסד לבלי צורך אליו שלא יטרידנו דבר מאהבתו ולא יניח מיכלתו (נ"א מכלתו) לנפשו מאומה, אבל יוציאנה כלה במצותו ועבודתו ויתנדב בנפשו ובממונו ובניו כגמולו. וכיון שנעשה זה לנברא חלוש כמונו כמה אנו חייבין מכפלי זה לבוראנו יתברך אשר הודיענו הנביא כי הוא אוהב אותנו, כמו שאמר (דברים ז) לא מרבכם מכל העמים וגו' כי מאהבת ה' אתכם וגו'. ועם מה שהודיענו בזה ראינו אותות אהבתו אותנו ועזרתו לנו חדשים גם ישנים עם הקרבתו והבטחתו לנו בכל דור ודור כמו שאמר (ויקרא כו) ואף גם זאת וגו' ואמר (עזרא ט) כי עבדים אנחנו ובעבדותנו לא עזבנו אלהינו. ומהשלמת הענין הזה כי מן הידוע אצלנו שמי שהיה ריע אבותינו ואבות אבותינו חייבים אנחנו לזכור לו את האהבה בכבודו ואהבתו כמו

מרפא לנפש

אוהב אותו: וכל שכן אם כו' וכיון שנעשה זה לאדם לאהוב אותו כ"כ על אחת כמה וכמה שנאהב את ה' הנכבד והבורא שידענו בו שאוהב אותנו ואהב את אבותינו כמו שמסיים: כמ"ש כי מאהבת ה' אתכם ומשמרו את השבועה אשר

אונ זיין ליב גייגט אונ זיין גמיט גילוסט אל כל מי ששוער ממנו כו' צו איטליכן וואס ער איז זיך פון אים משער אז ער איז זיין ליב האבער וויא עס שטייט אין משלי כמים הפנים לפנים וויא דאס וואסר ווייזט דאס פנים פון דעם וואס קוקט אריין דריגען כן לב האדם לאדם אזו איז אויך דאס הארץ פון איין מענטשין צו דעם אנדרין אז א מענטש האט דעם אנדרין ליב אין הארצין האט בוודאי יענר אים אויך ליב מיט זיין הארצין וכל שכן אונ מכל שכן אז דר וום האט אים ליב איז איין שר אדר אחשוב האט ער אים בוודאי אויך ליב מיטן גאנצין הארצין ויותר מזה אונ נאך מער אז ער ווערט פון אים איין צייכן אויף דעם מהקרבתו פון זיין פריינדשאפט אונ זיין פר זיכרונג וואס ער הט אים צו גזאגט גוטס צו טאן ווערט ער דער פון אצייכן אז עס איז אמת ועושה עמו חסד אונ ער טוט מיט אים גוטס תאמטשע יענר וואס טוט אים גוטס בדארף גאר צו אים נישט איז שון אפשיטא שלא יטרידנו אז עס ווערט אים קיין שום זאך ניט בשעפטיגן אונ ניט צו פר ענדרין פון זיין ליבשאפט ולא יניח מיכלתו אונ פון אלע זיין מאכט וואס ער קאן נאר טאן הערט ער פאר זיך זעלבסט ניט האלטין אבל יוציאנה כלה נאר ער ווערט עס אלץ אויס געבין צו דעם זעלביגן זיין גיבאט צו טאן אונ זיין דינסט ויתנדב בנפשו אונ ווערט זיך דר צו בווילגן מיט זיין לייב אונ מיט זיין געלד אונ מיט זיינע קינדר כדי ער זאל קאנין יענעם גוטס אפ טאן כגמולו וויא ער גיהער אים צו בצאלין פר די טובות וואס ער האט פון אים מקבל גיוועין וכיון שנעשה זה לנברא אונ ווען מיר זאלין דאס טאן צו איין בשעפינש חלוש כמונו וואס ער איז אזו שלאף וויא מיר כמה אנו חייבים וויא פיל טאפיל מאל זיינען מיר מער שולדיג צו טאן צו אונזר בשעפר יתברך אשר הודיענו הנביא וואס דר נביא משה רבינו האט אונז מודיע גיוועין כי הוא אוהב אותנו אז ער האט אונז ליב כמו שאמר אזו וויא ער האט גיזאגט אין דברים לא מרובכם מכל העמים ניט ווייל איר זייט מער פון אלע פעלקער דרום האט גאט אייך אויס דר ווילט כי מאהבת ה' אתכם נאר ווייל גאט האט אייך ליב ועם מה שהודיענו בזה אונ מיט דעם וום ער האט אונז דם צו וויסן גיטאן ראינו אותות אהבתו אותנו כו' האבין מיר אויך גזעהן נייע אונ אלטע צייכן פון זיין ליבשאפט וום ער האט אונז ליב וויא ער העלפט אונז עם הקרבתו מיט דעם וום ער גינעהנט זיך צו אונז והבטחתו לנו אונ איז אונז מבטיח אין איטליכן דור צו העלפן אונז אונ עזרא האט גיזאגט כי עבדים אנחנו דען מיר זיינן קנעכט ובעבדותנו לא עזבנו אלהינו אונ אין אונזר דינסט האט אינז אונזר גאט ניט פר לאזין ומהשלמת הענין הזה אונ אז מיר ווילין דעם ענין גאנץ רעכט ווילין פר שטיין ווילין מיר אזו זאגין כי מן הידוע אצלנו דען דאס איז דאך ביי אונז בעוואוסט שמי שהיה ריע אבותינו אז דר וום איז גיוועין איין פריינד פון אונזרע עלטרין אונ פון אונזרע עלטריגס עלטערין חייבים אנחנו לזכור לו זיינען מיר דאך בהייב דעם זעלביגן זיין פריינדשאפט צו גדיינקען מיט דעם קען זאל אים כבוד אן טאן אונ אים ליב האבין וויא דר חכם שלמה המלך

האט

שאמר החכם (משלי כז) רעך ורע אביך אל תעזוב והבורא יתברך מזכיר לנו ברית אבותינו והשגחתו עלינו בעבורם ולהקים בריתו עמהם כמו שאמר (דברים ז) ושמרו את השבועה והרבה כזה. ואנו כאשר לא תבטח נפשנו עליו ותסמוך על חסדו ותנוע לאהבתו ולהדבק בעבודתו ולפני האלהים נשפוך שיחנו כמה טבענו עבה וערפנו קשה ואמונתנו מעוטה וכמה אנו קשים להמשך אחר האמת, לא אהבת אבותינו ואבות אבותינו נזכור ולא לאהבת הבורא והשגחתו עלינו נגמול ולא בעבור הבטחתו והקרבתו לנו נעשה ולא לגודל טובתו מאתנו ורוב חסדו עמנו נשמע ולא בעבור בריאתו אותנו והנהגתו הטובה לא נבוש. הקיץ אחי מן השינה הזאת וגול מעל לבך את מסך יצרך אשר נסך עליך עד שהבדיל בינך ובין אור שכלך כעכביש אשר יארוג על מאור הבית וכאשר יתמיד יעבה ויסתום עד שימנע הגעת אור השמש אל הבית ובתחלת אריגתו הוא חלוש ודק עד מאד וכל אשר יתמיד הדבר יחזק ויעבה וימנע אור השמש מעבור בו ומהגיע אל הבית. וכן מעשה היצר בלבבך יהיה בתחלת ענינו חלוש מאד לא ימנעך מראות האמתיות, ואם תרגיש בו בעת ההיא

מרפא לנפש

כנגד לאבותיכם כדאמר כי אתכם וגו' וידעת כי ה' אלקיך הוא האלהים וגו' שומר הברית והחסד לאוהביו ולשומרי מצותיו לאלף דור וגו': וגול מעל לבך כו' ויגל את האבן כלומר הסיר מעל לבך:

האט געזאגט רעך ורע אביך אל תעזוב דיין פריינד אונ דיין פאטערס פריינד זאלסטו ניט פר לאזין והבורא יתברך מזכיר לנו ברית אבותינו אונ דער באשעפר יתברך געדיינקט אונז דעם ברית פון אונזערע עלטערין והשגחתו עלינו בעבורם אונ זיין השגחה איז אויף אונז פון זייערט וועגין ולהקים בריתו עמהם אונ כדי צו האלטין דעם ברית וואס ער האט מיט זיי געמאכט ווי עס שטייט אין דברים ושמרו את השבועה אונ ווייל ער וויל זיין שבועה האלטין והרבה כזה אונ נאך פיל פסוקים שטייט אזעלכע גלייכין ואנו כאשר לא תבטח נפשנו עליו אונ אז מיר זאלין אונז ניט פר זיכערין אין אים ותסמוך על חסדו אונ צו פאר לאזין זיך אויף זיין גינאד ותנוע לאהבתו אונ צו בעוועגין זיך צו זיין ליבשאפט ולהדבק בעבודתו אונ צו בהעפטין זיך אין זיין דינסט ולפני האלהים נשפוך שיחנו אונ פאר גאט אונזר תפלה צו פר גיסן ווען מיר זאלין דס אלץ ניט טאן כמה טבענו עבה וויא גראב וואלט געוועזן אונזר נאטור וערפנו קשה אונ אונזר אקין וויא הארט ואמונתנו מעוטה אונ אונזר אמונה וואלט קליין געוועזן וכמה אנו קשים כו' אונ וויא שווער וואלטין מיר זיין נאך צו ציהען זיך נאך דעם אמת לא אהבת אבותינו כו' דס מיר זאלין ניט געדיינקען די ליבשאפט פון אונזערע עלטערין אונ פון אונזערי עלטערינס עלטערין ולא לאהבת הבורא אונ ניט צו בצאלין די ליבשאפט פון אונזר באשעפר אונ דס וואס ער גיט אכטונג אויף אונז ולא בעבור הבטחתו כו' אונ ניט מיר זאלין טאן פון וועגין זייני גוטי הבטחות אונ פריינדשאפט וואס ער בווייזט אונז ולא לגודל טובתו אונ אויך ניט צו פאלגין אים וועגין זייני גרויסי טובות אונ זיין פיל גינאד וואס ער טוט מיט אונז ולא בעבור בריאתו אותנו אונ אויך ניט צו שעמען זיך פון וועגין ווייל ער האט אונז באשאפן אונ מחמת זייני גוטי הנהגות וואס ער פירט מיט אונז. דרום הקיץ אחי וואך אויף מיין ברודער פון דעם דאזיגן שלאף וגול מעל לבך אונ טוא אפ פון דיין הארץ די דעק פון דעם יצר הרע אשר נסך עליך וואס ער האט איבר דיר אריבער גידעקט עד שהבדיל בינך כו' ביז ער האט צו שייד צווישין דיר אונ צווישן דעם ליכט פון דיין שכל כעכביש וויא א שפין וואס ער וועבט קעגין דעם ליכט פון איין הויז וכאשר יתמיד יעבה אונ אז עס געווערט לאנג ווערט עס גראב אונ עס ווערט גדיכט ביז עס פר שטעלט אז די ליכט פון דר זון זאל ניט קאנן קומן אין שטוב אריין ובתחלת אריגתו הוא חלוש אונ אין דעם אן הייב אז דער שפין הייבט אן צו וועבין איז דס גאר שלאף אונ זייער דין וכל אשר יתמיד הדבר אונ וויא לייננער עס געווערט דאס וועבינץ יחזק ויעבה ווערט עס אלץ שטארקער אונ גראבער וימנע אור השמש אונ עס פר שטעלט די ליכט פון דער זון פון דורך צו גיין דורך דעם וועבינץ ומהגיע אל הבית אונ פון צו גרייכן דס ליכטיקייט אין שטוב אריין וכן מעשה היצר בלבך אונ אזו איז די ווערק פון דעם יצר הרע אויך אין דיין הארצן יהיה בתחלת ענינו צום ערשטין פון דיין פירונג וויא ער הייבט דיך אן אריין פירן טוט ער זיין זייער שלאף לא ימנעך ער ווערט דיך ניט פר מיידין פון צו זעהן די ווארהאפטיגע זאכין ואם תרגיש בו אונ אז דוא

ווערסט

ותגלהו מעל לבך יקל עליך הדבר ואם תקל בו ותתעלם ממנו יחזק מעשהו וימנע אור שכלך ממך ויקשה לגלותו מעל הכרתך, על כן מהר להציל את נפשך והעזר באלהים לדחותו מעליך וטרח והשתדל תאיר באור החכמה ותראה אמתת הדברים בעין לבך. וכבר משלו קדמונינו ע"ה מעשה היצר באדם במשלים נחלקים מן הכתוב באמרו (שמואל ב יב) ויבא הלך לאיש העשיר ואח"כ קראו ארח ואח"כ קראו איש ואמר (תהלים א) אשרי האיש אשר לא הלך וגו' ואחר כך עמד ואחר כך ישב והדומה לזה הרבה. חשוב עם נפשך אחי על זה והדומה לו והבריח אותה על מה שיש בו הצלתה כי כבר אמר החכם במתעלמים מהתכל (משלי כח) אנשי רע לא יבינו משפט וגו':

והחמשה עשר חשבון האדם עם נפשו בהזמנתו במזונותיו קודם הצורך אליהם ואיננו יודע אם יעמוד ויהיה עד עת שיהנה מהם וכן כשהוא צריך ללכת בדרך רחוקה מזמין עניני הליכתו קודם לכן בימים ויעיין במה שהוא עובר במקום שהוא הולך אליו מן המסחרים ואח"כ במה שירכב ובמה שיגיעהו מן הצדה ובחכרה ובמתנות אשר

מרפא לנפש

והעזר באלהים לדחותו מעליך פירוש להתפלל אל ה' שיצילו מיצר הרע כמ"ש חז"ל אלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו:
והחמשה עשר כו' ויעיין במה שהוא עובר ר"ל הוא מעיין וחוקר אותם המקום הוא עובר לשמור עם במדינה ההיא

וועסט עס תיכף אין דער צייט דער פילן ותגלהו מעל לבך אונ דוא וועסט אים אפ טאן פון דיין הארץ יקל עליך הדבר וועט דיר דיא זאך גרינג אן קומן ואם תקל בו אבער אז דוא וועסט עס פאר לייכט האלטין אונ וועסט זיך פאר הוילן פון אים יחזק מעשהו וועט ער שטארקן זייני מעשים וימנע אור שכלך אונ וועט פאר מיידן פון דיר דס ליכט פון דיין שכל ויקשה לגלותו אונ עס וועט דיר שווער זיין אים אפ צו טאן פון דיין פאר שטאנד ע"כ מהר להציל את נפשך דרום איל דיך מציל צו זיין דיין לייב והעזר באלהים אונ נעם דיר גאט צו הילף דעם יצר הרע פון דיר אפ צו שטויסן אונ בעט גאט ער זאל דיר העלפן דער צו וטרח והשתדל אונ זייא זיך מטריח אונ פלייס דיך דער צו תאור באור החכמה וועסטו לייכטן אין דעם ליכט פון חכמה ותראה אמיתת הדברים אונ וועסט זעהן דעם אמת פון די זאכן מיט די אויגן פון דיין פאר שטאנד וכבר משלו קדמונינו ע"ה אונ אונזערי ערשטי חכמים האבן גיגליכן מעשה היצר דיא מעשים פון דעם יצר הרע וויא ער פירט זיך מיט דעם מענטשין במשלים נחלקים מיט פארשידעני משלים כלומר אמאל מיט אזו א משל אונ אמאל מיט אנדר משל ווי עס שטייט אין שמואל ויבא הלך לאיש העשיר אונ עס איז צום רייכן מאן גיקומן איין דורך וואנדערער וואס ער קומט אונ גייט באלד אוועק ואח"כ קראו אונ דער נאך רופט ער אים אורח איין גאסט וואס ער איז אלאנגע צייט בייא דעם בעל הבית ואח"כ קראו אונ דער נאך רופט ער אים איש איין הויז מענטש דס הייסט ער ווערט שוין א בעל הבית. אונ אין תהלים שטייט אשרי האיש אשר לא הלך בעצת וואול דעם מענטשין וואס ער איז ניט גיגאנגן אין דיא ראט פון דיא רשעים ואח"כ עמד אונ דער נאך זאגט ער אונ ער איז בייא די זינדיגע ניט גישטאנען ואח"כ ישב אונ דער נאך זאגט ער אונ ער איז ניט גיזעסין צווישן די שפעטערס והדומה לזה אונ נאך פיל זעלבע גלייכן וחשוב עם נפשך אחי בדענק דיך מיין ברודער מיט דיר זעלבסט אויף דעם אונ זעלבע גלייכן והבריח אותה אונ נייט דאס נפש על מה שיש בו הצלתה אויף זעלבע זאכן וואס עס איז דרינען פאר האנדין איר באשירמונג. כי כבר אמר החכם ווארום דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט פון דיא וואס פאר הוילן זיך אונ בגערין ניט דרויף צו קוקן אונ צו טראכטין אנשי רע לא יבינו משפט דיא שלעכטע לייט פאר שטייען ניט דעם משפט:

והחמשה עשר אונ דס פופצענטע איז חשבון האדם עם נפשו דס דער מענטש זאל מיט זיך חשבון האלטן בהזמנתו במזונותיו וויא ער בגרייט זיך אן זיין שפייז איידר ער בדארף עס גייטיג ואיננו יודע כו' אונ ער ווייסט ניט אויב ער וועט אזו לאנג לעבין ביז ער וועט דער פון הנאה האבן וכן כשהוא צריך ללכת אונ אזו אויך אז ער בדארף גיין אין איין ווייטן וועג אריין מזמין עניני הליכתו גרייט ער זיך אן עטליכע טעג פריער איידער ער גייט די זאכן וואס ער בדארף צו דעם וועג ויעיין במה שהוא עובר כו' אונ ער בטראכט וואס פאר אסחורה עס גייט אן אין דעם ארט וואו הין ער גייט ואח"כ

במה

יחנה בהם בדרכו והדומה לזה ואיננו יודע במה שגזר לו הבורא מזה ולא באריכות ימיו. ועל הדרך הזה אחי אנחנו חייבים להיות נכונים למועד ולהזדמן לדרך הרחוקה אל העולם האחר אשר אין לנו מברח ממנו ולא מנוס מפניו ולחשוב בצדה ובמה שנפגע בו בוראנו יום החשבון הגדול שאמר עליו הכתוב (מלאכי ג) כי הנה היום בא בוער כתנור, ואיך נתעלם והנסיעה מתמדת וההעתקה תדירה והדרך ארוך והמרגוע רחוק ומדוע לא שמנו אל לבנו לזכור אחריתנו ולא השבנו על הצדה לבית מועדנו, התעסקנו בעולם הכלה והנחנו הקיים ובמדוי גופנו ושכחנו מדוי שכלנו ובעבודת רוע יצרנו ועזבנו עבודת יוצרנו ונעבוד את תאוותינו ולא עבדנו את אלהינו, הה למבוכה הזאת כמה היא כוללת ולשכרות הזאת כמה היא חזקה כמו שאמר הכתוב (ישעיה מד) כי טח מראות עיניהם מהשכיל לבותם ואמר (שם כט) שכרו ולא יין וגו':

מרפא לנפש

ואיך לבם והיאך נתעלם הניתה והיא נוהגת תמיד ונוסעים לבם ונעתקים לבם תדיר: שנפגע בו ר"ל וכמה שנפגע בו היה חשובה לסבת לפניו ית' עת שנפגע בו כלומר כשיעמידנו לפניו ית' ליתן דין וחשבון: והדרך ארוך לעולם הבא: והמרגוע המנוחה רחוק לנוח שם כי מי יודע עד כמה שנים שהולך לסיום שנשמה נעה ונדה בימים ונהרות וביערים ובמדברות ובבהמות ובחיות טהורות וטמאות ונחוק כף הקלע ושאר גלגולים שעוברים עליה קודם שהגיע למתוו חפלה כמו שמאריכו בזוהר ובכמה ספרים הידועים וא"כ אם מזמין לדה לדרך הקרוב שלו והאיך לא נזמין לדה להדרך הרחוק שהוא שאין מנוס ממנו: הה למבוכה הזאת מלשון כילילו הם ליום שהוא לשון צעקת וי כמו אהה אלהים:

במה שירכב אונ דר נאך טראכט ער מיט וואס ער וועט פארין אדער רייטין ובמה שיגיעהו מן הצדה אונ וואס פר אשפייז אונ וואס פר איין געזעלעשאפט ער וועט האבין ובמחנות אשר יחנה אונ אויף די הארבריגען וואו ער וועט רוען אונטר וועגינס והדומה לזה אונ נאך זאכן וואס איז אזעלכע גלייכן ואיננו יודע אונ ער ווייס דאך ניט וואס דער בשעפר האט אויף אים גוזר גיוועזן אין דעם ייג ולא באריכות ימיו אונ אויך ווייס ער דאך ניט וויא לאנג ער וועט לעבן פון דעסט וועגין טראכט ער פארט דס אלץ ועל הדרך הזה אונ אויף דעם גלייכן אחי מיין ברודער אנחנו חייבים גיהערין מיר גרייט צו זיין צו דר לעצטר צייט להזדמן לדרך הרחוקה אונ מיר גיהערין זיך גרייט צו מאכן צו דעם ווייטן וועג אל העולם האחר צום אנדרן עולם אשר אין לנו מברח וואס מירן קאנן פון אים ניט אנטלופן ולא מנוס מפניו אונ פר אים איז ניט פר האנדין קיין אנטלופונג ולחשוב בצדה אונ מיר גהערין צו טראכטן אויף די שפייז ובמה שנפגע עם בוראנו אונ מיט וואס מיר זאלין זיך טרעפן מיט אונזר בשעפר אין דעם טאג פון דעם גרוסן חשבון וואס דר פסוק זאגט אויף דעם טאג כי הנה היום בא בוער כתנור דען דר טאג וועט קומן דס די זון וועט ברענן וויא איין אויבן ואיך נתעלם אונ וויא אזו זאלן מיר זיך פר הוילין והנסיעה מתמדת אונ דאס אוועק ציהען פון דער וועלט דאס גישעט אלי צייט וההעתקה תדירה אונ דאס איבר צידונג איז תמיד והדרך ארוך אונ דער וועג איז לאנג והמרגוע רחוק אונ די רוא איז ווייט אי מען קומט דער צו ומדוע אונ ווארום האבן מיר אונז ניט גינומען צום הארצין לזכור אחריתנו צו גידייגקן אונזר סוף ולא השבנו על הצדה אונ מיר האבן ניט גיטראכט אויף די שפייז וואס מיר בדארפן אין דעם הויז וואס איז אונז בשטעלט התעסקנו בעולם הכלה מיר האבין עוסק גיוועזן אין די זאכן פון דער וועלט וואס ווערט פר לענט והנחנו הקיום אונ מיר האבן גילאזט שטיין די וועלט וואס האט אקיום אויף אייבג ובמדוי גופנו אונ אין דיא ווייטאג פון אונזר גוף האבין מיר יוא גיטראכט ושכחנו מדוי שכלנו אונ מיר האבן פר געסין אין די ווייטאג פון אונזר שכל ובעבודת רוע יצרנו אונ מיר האבן עוסק גיוועזן אין די דינסט פון אונזר יצר הרע ועזבנו עבודת יוצרנו אונ מיר האבן פר לאזן די דינסט פון אונזר בשעפר ונעבוד את תאוותינו אונ מיר האבן גדינט אונזר גלוסטיקייט ולא עבדנו את אלהינו אונ מיר האבין ניט גדינט אונזר גאט הה וויי גישריען למבוכה הזאת צו דעם פר אירטקייט וואס פר פירט זייער פיל מענטשין ולשכרות הזאת אונ וויא גשריען איבר אזו אשכרות וואס איז אזו שטארק וויא עס שטייט אין ישעיה כי טח מראות עיניהם דען זייערי אויגן זיינען פאר קלעפט פון צו זעהן מהשכיל לבותם אונ זייערי הערצר זיינען פר קלעפט פון צו פר שטיין. אונ נאך שטייט אין ישעיה שכרו ולא יין זייא זיינן שכור אונ ניט פון ויין:

והששה עשר חשבון האדם עם נפשו על אורך זמן עמדו בעולם ויעלה על לבו קרבת קצו ובוא המות אליו בעת שהוא רואה מיתת שאר החיים פתאום ממדבר וזולתו מבלי הקדמת ידיעה בדבר ולא רמז ולא מועד ידוע שיהיה בטוח מהיותו בו, איננו מתעכב מבוא בכל חדש מחדשי השנה ולא ביום מימות החדש ולא בשעה משעות היום ואיננו בא בימי הזקנה מבלעדי הישישות והבחרות והנערות והילדות והינקות, אך הוא קורה (ס"א קורא) את החיים בכל זמן ובכל עת ובכל מקום, וימשל בזה כאלו המלך הפקיד אצלו פקדון ולא קצב לו זמן להשבתו וצוהו שיהיה מצפה לו בכל עת כדי שלא ילך למקום אחר ושיהיה נמצא עת שיבקשהו המלך היתכן לו לדור הוץ ממקום המלך (ס"א לסור ממקום המלך) בעוד שהפקדון בידו. ויש שממשל במי שיש עליו חוב בלי זמן קצוב והוא מצפה עליו בכל עת לא תנוח נפשו עד שיפרענו. וכאשר יחשוב האדם עם נפשו על אורך עמידתו בעולם ויזכור כי קהל מחבריו נסעו אל העולם האחר קודם ממנו בעת שהיתה תקותם

מרפא לנפש

והששה עשר חשבו. כו' על אורך זמן עמדו בעולם כשהאדם מאריך ימים על האדמה אז יבטח בעצמו שלא ימות מהרה כ"י מי יודע מה ילד יום כי האדם הולך אל בית עולמו וכל יום מתקרב יותר ולכך אמרו ולאן אתה הולך למקום עפר כו': שיהיה בטוח מהיותו בו ר"ל המות. ר"ל: וימשל בזה והנמשל בזה שצריך האדם לכוון דעתו לדביקת הבורא בה"ס וסיח דעתו מכני יה כדי בוא נחון למקומו: ויש שממשל כו' והנמשל בזה שחייב האדם לגלות ידי הוכחו בעודנו חי

והששה עשר אין דם זעכצעהנטע איז חשבון האדם עם נפשו דער מענטש זאל מיט זיך חשבון האלטן על אורך זמן עמדו בעולם איבער דער צייט וואס ער האט נאך צו לעבן אויף דר וועלט ויעלה על לבו אונ עס זאל אויף גיין אויף זיין הארץ אז זיין סוף איז נאהענט ובא המות אליו אונ דר טוט וועט קומען צו איהם אין דם זאל ער טראכטן בעת שהוא רואה אין דער צייט אז ער זעהט אז אנדערע לעבעדיגע בעשעפענ׳ס שטארבן פלוצלינג ממדבר וזולתו סייא מענטשן אונ סייא אנדערע בעשעפענים מבלי הקדמת ידיעה אונ זייא האבן דער פון פריער גאר ניט געוואוסט ולא רמז אונ האבן קיין וואינק דער פון ניט געהאט ולא מועד ידוע אונ האט ניט קיין געוויסע צייט שיהיה בטוח ער זאל זיין פר זיכרט אז דיא טוט וועט אויף איהם ניט קומען ביז אין דער צייט איננו מתעכב מבוא דער טויט פאר זאמט זיך ניט אונ עס איז ניט פר האנדין איין חודש אז דער טוט זאל אין איהם ניט קומען אויף די מענטשן ולא ביום מימות החודש אונ מען איז ניט פר זיכערט אפילו איין טאג אין חודש אז דעם טאג וועט כען זיכער ניט שטארבן ולא בשעה אונ אויך זייען מיר ניט פאר זיכרט פאר דעם טויט אפילו אין איין שעה פון טאג ואיננו בא בימי הזקנה אונ ער קומט ניט דווקא אויף דער עלטיר אונ ניט אין דיא יארן אז ער איז נאך העכסט אלט והבחרות אונ אז ער איז נאך איונגער מאן והילדות אונ אז ער איז נאך אקינד והינקות אדר אז ער זייגט נאך איז מען אויך ניט בווארינט אז דר טויט וועט דענקמאלט ניט קומען אך הוא קורה נאר ער טרעפט די לעבעדיגע אין אלי צייט פון זיין לעבין ובכל עת אונ אין אלי צייט פון יאהר ובכל מקום אונ אויף איטליכין ארט. וימשל בזה אונ דער משל איז דרינן כאלו המלך הפקיד אצלו פקדון גלייך וויא א מלך האט איהם גיגעבין צו בהאלטין א פקדון ולא קצב לו זמן אונ האט איהם ניט אפ גיזעצט קיין צייט ווען ער זאל איהם עס ווידר אפ געבן וצוהו שיהיה מצפה כו' אונ האט איהם גבאטן אז ער זאל ווארטן אלי צייט דאס דער מלך וועט קומען אונ וועט פון איהם נעמען דעם פקדון כדי שלא ילך כו' אונ דרום האט ער ניט אפ גיזעצט קיין צייט ווען ער וועט איהם אפ נעמען כדי ער זאל אין ערגיץ ניט גיין ושיהיה נמצא כו' אונ ער זאל זיין אלי צייט וואס דער מלך וועט איהם זוכן. זאגט דר מחבר היתכן לו לדור כו' איז דען אום רעכט אז ער זאל וואוגן ניט אויף דעם ארט וואו דר מלך איז בעוד שהפקדון בידו כל זמן אז ער האט דעם פקדון ביי זיך. ויש שממשל אונ איין טייל פר גלייכן עס מיט דעם ווען איינר האט אויף זיך א חוב בלי זמן קצוב אונ האט אויף דעם ניט קיין אפ גיזעצטע צייט ווען ער זאל דעם חוב בצאלין והוא מצפה עליו בכל עת אונ ער ווארט אלי מינוט אונ האט מורא טאמער וועט יענר קומען מאנען דעם חוב לא תנוח נפשו וועט ער דאך ניט רוען ביז ער וועט איהם בצאלן וכאשר יחשוב האדם אונ אז דער מענטש וועט ביא זיך זעלבסט גידיינקען על אורך עמידתו וויא לאנג ער האט שוין גילעבט אויף דער וועלט ויזכור כי קהל מחבריו אונ וועט

וחזקה לחברת העולם ולא ראה לנפשו יתרון שיחייב לו התאחרו מהם יקצר תוחלתו בעולם ויוחיל לאחריתו ויחשוב בצדתו לעת נסיעתו ויהשוב עם נפשו קודם יום החשבון . ואמר אחד מן החכמים מי שקדם המות לפניו תקן את עצמו ואמר החכם (קהלת ז) לב חכמים בבית אבל ואמר (שם) טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו , רוצה לומר בהי מי שלבו חי כלומר המבין המכיר ואמר (תהלים קמד) אדם להבל דמה :

והשבעה עשר השתכלותו בעת שתטה נפשו לחברת בני אדם ולהשתעשע בהם במעלות הבדידות והפרידה מבני אדם וברוע חברת כסיליהם מבלי דוחק שיביאנו לכך ומרעת חברתם מותרי הדברים ואמר ונאמר ובלבול ארוך אין צורך אליו ואמר החכם

' מרפא לנפש

ומאחר שקבלת חייו אינם ידועים לו כדי כוח כתוב כלא זמן קצוב לפרעון : מי שקדם המות לפניו תקן את עצמו מי שרואה בכאר כ״א מתים לפניו קודם מכים על לבו ומתקן גם כוח א״ע לדבר זה ומחשב לנדהו :

והשבעה עשר השתכלותו בעת שתטה נפשו כבעם שיחאוס האדם ויבהוקק ליסב עם חברת בני אדם ולהשתעשע עמהם והוא כונר בהוא לו לטובה ולנחת רוח אבל יסתכל בשבנו כמה מעלות טובות יש בבדידות ובפרידות מב״א וכמה רעות מתרגשיה בחברת כסילים וכוא מפרש הוהם אחד לאחד : ומרעת חברתם אחד כוא ממותרי כדברים כס דברים בטלים : ואמר כל מה שהוא יכול לדבר ולספר וכן : ונאמר מכם כהלה וההלם . או ואמר כך אמר פלוני ולאמר אנהנו בהוא ככל כלבול דעת והואת סמן כיוך לבטלה ועוד נובע מישיבת בתי כנסיות של ע״ה שמדברים מב״א ומספרים

זיך דער מאגען וויא וויפיל פון זיינע חברים זיינען שוין פריער פון אים געשטארבען בעת שהיתה תקותם חזקה אין דער צייט ווען זייער האפונג איז נאך שטארק געוועזען צו לעבען אויף דער וועלט אונ האבען זיך ניט גירעכט צו שטארבען ולא ראה לנפשו יתרון אונ ער זעהט ביי זיך גיט קיין בעזונדערקייט שיחייב לו אז עס זאל אים מיט ברענגען מער צו פערזאמען זיך אויף דער וועלט אונ לייגער צו לעבען פון זיי . אז ער וועט אזוי דעם גידענקען יקצר תוחלתו בעולם וועט ער שוין ווייניג האפען אויף דיא זאכען פון דער וועלט ויוחיל לאחריתו אונ וועט האפען אויף זיין סוף דאס הייסט אויף עולם הבא ויחשוב בצדתו אונ וועט גידיינקען אויף זיין שפייז ער זאל האבען מיט צו נעמען לעת נסיעתו צו דער צייט אז ער וועט אוועק ציהען פון דעם עולם ויהשוב עם נפשו אונ ער וועט זיך אפ רעכענען מיט זיין זייל איידער דער טאג פון דעם רעכטען חשבון וועט קומען ואמר אחד מן החכמים אונ איינער פון די חכמים האט גיזאגט מי שקדם המות לפניו דער וואס זעהט וויא אנדערער שטארבט תקן את עצמו דער מאכט זיך צוגרייט דער צו . אדער דער פשט איז דער וואס טראכט תמיד טאמער וועל איך איצונד שטארבען איף דעם זיינען מיר בטוח אז ער האט זיך גרייט גימאכט צום טויט אונ האט בוודאי תשובה גיטאן . אונ שלמה המלך האט גיזאגט לב חכמים בבית אבל דאס הארץ פון דיא חכמים איז אין דעם הויז וואו מען טרויערט אונ נאך האט ער גזאגט טוב ללכת אל בית אבל מלכת וגו׳ עס איז בעסער צו גיין אין איין טרויעריג הויז איידער אריין צו גיין אין איין טרינק הויז באשר הוא סוף כל האדם ווייל דס טרויעריקייט איז דער סוף פון אלי מענטשין והחי יתן אל לבו אונ דער לעבעדיגער מענטש וועט זיך נעמין צום הארצין אז ער וועט אויך אמאל שטארבין וועט ער תשובה טאן רוצה לומר בחי אונ מיט דעם ווארט חי מיינט ער מי שלבו חי אזעלכין וואס זיין הארץ לעבט המבין המכיר דער וואס פר שטייט אונ גיט אכטונג אויף אלימען . אונ אין תהלים שטייט אדם להבל דמה דער מענטש איז גיגליכין צו גישט :

והשבעה עשר אונ דס זיבעצעהנטי איז השתכלותו ער זאל קוקן מיט זיין שכל בעת שתטה נפשו כו׳ אין דער צייט אז זיין לייב נייגט צו בהעפטין מיט מענטשין ולהשתעשע בהם אונ ער זאל זיך פאר ווילען מיט זיי זאל ער דערמאנט גידיינקען במעלות הבדידות אין דער מעלה פון איינזאמקייט אונ אז מען שייד זיך אפ פון מענטשין אונ זאל ווידר גידיינקען ברוע חברת כסיליהם אין דעם שלעכטס פון נארישע גיזעלשאפט מבלי דוחק אונ קיין שום נויט ברענגט אים דער צו ניט ער זאל זיך מיט זיי בהעפטין זאל ער דערמאנט די ביידי גידיינקען . וועט ער זעהן דעם חילוק צווישן זייא . זאגט דר מחבר איך וועל דיר זאגן וואס עס קומט ארויס פון דעם גיזעלין שאפט מיט מענטשין ומרעת חברתם אונ פון שלעכטי וואס פון דער חברותה קומט איז מותרי הדברים איבריגע רייד ואמר

(משלי י) ברוב דברים לא יחדל פשע וגו', ואמר אחד מן החכמים אצור מותר דבריך וחסום מותר לשונך ומדבר בבני אדם והזכיר רעותיהם וספר בגנותם, ואמר הכתוב בענין הזה (תהלים נ) תשב באחיך תדבר וגו' והכזב ודברי השקר ובזה אמר (שם נה) הוות בקרבה ואמר (ירמיה ח) הקשבתי ואשמע לא כן ידברו ושבועת השקר והשוא שאמר הבורא עליהם (שמות כ) כי לא ינקה ה'. ואמר א' מן החסידים לתלמידיו התורה התירה לנו להשבע בשם הבורא באמת ואני איעצכם שלא תשבעו בו לא באמת ולא בשקר אמרו הן או לאו והגאוה והליצנות ובזות קצת היושבים והשחוק עמהם. וכבר יחדתי בהרחקת הענין הזה שער בספר הזה והוא שער הכניעה והעדר יראת האלהים מלבו בעת התערבו עם בני אדם ושיחתו עמהם עם מעוט הצלה מהזקתם בממונו ודברם בו והחונף ואהבת קנות השם להתנאות בדם

מרפא לנפש

בגנותם וגם לשבעים בתוך דבורם לשוא ולשקר ללא צורך : אמרו הן או לאו כלומר תרגילו עצמכם שהן שלכם יהיה צדק ולא שלכם יהיה צדק ולא תשבעו לעולם אלא אמרו. (בחירק) הן או לאו ואמנו דבריכם : והעדר יראת האלהים מלבו כיון שהוא במושב לצים בודאי לא ישים אלהים לנגד עיניו וכל הכתות שזכר הם אותן שאינם מקבלים פני השכינה והם כת חנ' ס. כת שקרים כת לצים וכת מספרי לה"ר וכולן תלויין בדבור ונקראים רע וכתיב כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע. וז"ל ר"ת הקובע עצמו בבית קרקות לביתם בטלם ודברים בטלים נקרא לץ כיון שאפשר לו לעסוק בד"ת אותו העת ואינו עוסק נקרא לץ כי הוא דומה למי שאמר לו המלך מנה זהובים שעה א' וכל שתמנה יהיה שלך והוא יושב בטל כלא זה שמתלוצץ מן הזהובים ובזויים אלו כיס ליצנות גדול מזה. כן המבטל מד"ת אחר שיודע השכר הגדול להעוסק בתורה אינו כ"א לץ ממש

אונ אזו האט יענר געזאגט ונאמר אונ אזו וועלין מיר זאגן ובלבול ארוך אונ אלאנגר שמועס וואס איז אבלבול דעת ואין צורך אליו וואס ער בדארף עס גאר ניט · אונ דער חכם שלמה המלך האט געזאגט אין משלי ברוב דברים לא יחדל פשע דורך פיל רייד ווערט ניט פר מיטן די זינד ואמר אחד אונ איינר פון די חכמים האט געזאגט עצור מותר דבריך האלט איין דייני איבריגע רייד וחסום מותר לשונך אונ פר שליס דיין צונג פון איבריגע רייד ומדבר בבני אדם אונ פון צוא ריידען פון מענטשן והזכיר רעותיהם אונ פון צו דער מאנן זייערי שלעכטי מעשים אונ פון דר ציילין זייערי שלעכטי מדות אונ דער פסוק אין תהלים זאגט פון דעם ענין תשב באחיך תדבר דו זיצט אונ רעדסט פון דיין ברודר אונ אויך קומט ארויס פון די שלעכטי חברותות הכזב ודברי השקר ליגען אונ פאלשע רייד ובזה אומר אונ פון דעם זאגט דר פסוק אין תהלים הוות בקרבה ברעכענס איז אין איהי גדאנקן · אונ ירמיה האט געזאגט הקשבתי ואשמע לא כן ידברו איך האב פר נומן אונ געהערט אז זיי ריידן די רייד וואס ניט רעכט איז · אונ נאך קומט ארום פון דיא שלעכטי חברותות שבועת שקר והשוא פאלש שווערין אונ אום זיסט שאמר הבורא עליהם וואס דער בשעפר האט אויף זייא אן געזאגט אין ספר שמות כי לא ינקה ה' דען גאט וועט ניט לייריג מאכין דעם וואס שווערט פאלש ואמר אחד מן החסידים אונ איינר פון די חסידים האט געזאגט צו זייני תלמידים התורה התירה לנו להשבע די תורה האט אונז מתיר געווען צו שווערין מיט דעם בשעפערס נאמן אויף אמת ואני איעצכם שלא תשבעו בו אונ איך ראט אייך איר זאלט ניט שווערין מיט זיין נאמן ניט מיט אמת אונ ניט מיט פאלשקייט אמרו הן או לאו נאר זאגט יוא אדער ניין איר זאלט אייך געוואוגען אז אייער דבור זאל זיין אמת אונ זאלט ניט שווערין · אונ נאך קומט פון זעלבע חברותות והגאות והליצנות שטאלצהייט אונ שפעטין ובזות קצת היושבים אונ מבזה צו זיין אטייל פון די זיצערס בלומר טאקי אין דר איינענר חברותה איז זיך מבזה איינס דאס אנדרי והשחוק עמהם אונ שפעטין מיט אנאנדר וכבר יחדתי אונ דם וואס מען ניהער זיך פון זעלבע זאכן דער ווייטערין האב איך שוין דער פון געשריבן אבזונדערן שער אין דעם ספר והוא שער הכניעה אונ דאס איז דער שער פון אונטער טעניג זיין והעדר יראת האלהים מלבו אונ עס ווערט אוועק גינומען גאטס פארכט פון זיין הארץ אין דער צייט אז ער צו מישט זיך מיט די מענטשין ושיחתו עמהם אונ רעט מיט זייא עם מעוט הצלה אונ דער ביי איז ער גיט בשירמעט פון שאדין וואס זיי וועלין אים טאן אין געלט ווארום אז מעי צו רעט זיך מיט מענטשין איז מען מגלה פר בארגעני זאכין אונ דורך דעם קאנן זיי אים שאדין טאן אין זיין געלט ודברם בו אונ וועלן ריידן פון אים והחונף אונ אויך קומט דער פון חניפה אז ער וואלט גערין גיקריגן אשם אונ דאס וועט אים ברענגן להתנאות בהם ער זאל טאן מעשים טובים פון לייט וועגן דאס

ער

ולהתגדל אצלם במה שהוא יודע ובמה שאינו יודע ממיני החכמות והמעשים, ומהם חיוב הצווי בטוב וההזהרה מן הרע אשר צונו הבורא עליו באמרו (ויקרא יט) הוכח תוכיח את עמיתך ואנחנו חייבים להזהיר מן הרע בג' דברים הא' מהם בפניעת היד כמו שעשה פינחס בדבר זמרי וכזבי. והב' למחות בדברים כמו שעשה משה באמרו לרשע (שמות ב) למה תכה רעך. והג' בלב כמ"ש דוד ע"ה (תהלים כו) שנאתי קהל מרעים וגו'. ואם יכול למחות הרשעים עכ"פ ימחה שאין עמי הארץ נמלטים מן הקצור. וכאשר תתבודד בטלה מעליך חובת הצווי בטוב וההזהרה מן הרע בלי ספק והוא דבר קשה לקיים מצותו ולהשלים חובתו כמו שאמרו חז"ל העבודה אם יש בדור הזה מי שמקבל תוכחה ואמרו קצתם העבודה אם יש בדור הזה מי שיודע להוכיח ומהם הפסד העצה והסרון הכרת השכל בחברתם וריעותם והתלמד רוע מדותם כמו שאמר החכם (משלי יג) ורועה כסילים ירוע. וע"כ אמרו רז"ל שיחת הילדים וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ מוציאין את האדם מן העולם. וכללו של דבר כי רוב העבירות לא

מרפא לנפש

ומלבד זה הוא עובר בעשה ודברת בם ובפרט לומדי תורה צריכין להזהר מדברים בטלים כי אם נכנס דבר ליצנות ללב יצא כנגדו ד"ת כו' וכיוצא וכל סגולה לכהרחק מעבירות יתרחק מחברת רשעים ע"ש באורך: ואם יכול כו' כלומר א"ת אדרבה שענין הוא מחייב להתחבר דוקא בחברתם ונפקות עין על מעשיהם כדי לידע כסלונם ולהוכיח אותם מכ"ש אם אתרחק מהם ולא אדע לא אוכל לקיים מצות הוכח תוכיח לז"א שאינו כי ממ"נ אם יכול הוא למחות ודבריו נשמעים א"כ שלא ידע עונם

ער זאל זיך פר זייא ווייזן ער האט אין זיך שייני מעשים ולהתגדל אצלם אונ ער זאל ביי זיי גרוס זיין אונ ער וועט זיך בארימן מיט חכמות אונ מעשים במה שהוא יודע מיט אזעלכע וואס ער ווייס אונ מיט אזעלכעס וואס ער ווייס ניט ממיני החכמות פון די ארטין פון חכמות אונ מעשים טובים ומהם אונ נאך איז שלעכט צו זיצן מיט אחברותה ווארום דער וואס זיצט מיט זייא חיוב הצווי בטוב מוז ער זייא גיביטן גוטס צו טאן אונ מזהיר צו זיין פון שלעכטס אשר צונו הבורא וואס דער באשעפר האט אונז גיבאטן דרויף באמרו מיט דעם וואס ער זאגט אין ויקרא הוכח תוכיח את עמיתך דוא זאלסט שטראפן דיין גיזעלין ואנחנו חייבים להזהיר מן הרע אונ מיר זיינן חייב אפ צו האלטן פון שלעכטס אוף דריי ערליי ארטין האח' מהם איינס איז מען זאל יענעם אן גרייפן אונ שטעלין צו געריכט והשני אונ דאס אנדערי איז למחות בדברים צו ווערין אים מיט רייד כמו שעשה משה אזו ווי משה האט גיטאן באמרו לרשע למה תכה רעך וואס ער האט גיזאגט צום רשע וואס ווילסטו שלאגין דיין גזעלין והשלישי אונ דאס דריטע איז בלב ער זאל אים פיינד האבין אין הארצן וויא דוד המלך עליו השלום האט גיזאגט שנאתי קהל מרעים איך האב פיינד דם איין זאמלונג פון די שאלקהפטיגע לייט ואם יכול למחות הרשעים אונ אז ער קאן ווערין די רשעים על כל פנים ימחה אין וואס פר איין אופן עס איז זאל ער אלץ ווערין שאין עמי הארץ ווארום די שלעכטי לייט איז ניט גימאלט אז זייא זאלן ניט טאן קיין זינד דרום אז ער קומט זיך צו נויף מיט זייא מוז ער זייא שטראפן (עיין בפי') וכאשר תתבודד אבער אז דו וועסט זיצן אליין בטלה מעליך חובת הצווי בטוב כו' ווערט אן ספק בטל פון דיר דער חיוב פון צו גביטן לייט גוטס טאן אונ מזהיר צו זיין פון בייז והוא דבר קשה אונ דם איינר זאל שטראפן אנדערי איז איין שווערי זאך מקיים צו זיין ולהשלים חובתו אונ צו טאן אין גאנצין כמו שאמרו רז"ל וויא אונזרי חכמים האבן גיזאגט העבודה אם יש בדור הזה כו' איך שווער אויב אין דעם דור איז דא איינר וואס איז מקבל שטראף רייד ואמרו קצתם אונ אטייל האבין גיזאגט העבודה אם יש בדור הזה כו' איך שווער אויב איינר איז דא אין דעם דור וואס ער ווייס רעכט צו שטראפין. ומהם אונ נאך איז פר האנדין וואס קומט ארויס פון די חברותות הפסד העצה ער פר לירט די עצות אונ עס ווערט אים פר לורין דם דער קענונג פון דעם שכל בחברתם וריעותם דורך זייערי חברותות אונ גיזעלין שאפט והתלמד רוע מדותם אונ ער לערינט זיך אפ פון זייערי שלעכטי מדות וויא דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין משלי ורועה כסילים ירוע אונ דער וואס גיזעלינט זיך מיט נארין דער ווערט צו בראכן ועל כן אמרו רז"ל אונ דרום האבן אונזרי חכמים גיזאגט שיחת הילדים דם ריידין וואס מען רעט אלץ מיט קינדר וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ אונ דם זיצן אין די הייזר וואו דיא נידעריגע לייט זאמלן זיך איין מוציאין את האדם מן העולם דם ברייגנט ארויס דעם מענטשין

ינמרו אלא בשנים כמו הזנות ורוע משא ומתן ושבועת שקר ועדות שקר וכל העבירות שיהיו בלשון לא ינמרו אלא בחברה ובהתערב עם בני אדם. אבל הבדידות והפרידה מבני אדם סבת ההצלה מכל מה שזכרנו מן העבירות והוא מהחזק שבדברים המביאים אל המדות הטובות, וכבר נאמר כי עמוד בר הלבב אהבת הבדידות ובחירת היחידות. על כן השמר אחי פן ישיאך היצר וייפה בעיניך החברה והתערובת עם בני אדם ויסיתך לכסוף בעת היחידות והבדידות להם. ואח"כ השמר פן יטעה אותך רעיון לכך כי בחברת חכמים היודעים את האלהים ואת תורתו והתערב עם גדולי בני אדם העדר ענין הבדידות והנחת מעלות היחידות אך היא הבדידות הגמורה והיחידות השלמה ובחברת אנשי החסד והתורה מעלות רבות יתירות על מעלות היחידות יארך ספורם ואמר החכם (סס) הולך את חכמים יחכם וגו' ואמר (סס כב) הט אזנך ושמע דברי חכמים ואמר במי שלא התחבר עם אנשי החסד (סס טו) לא יאהב לץ הוכח לו וגו'. ואחז"ל קבוץ לרשעים רע להם ורע לעולם

מרפא לנפש

יכול למחות ולקיים מצות הוכח תוכיח מאין עם הלכן וכו' והכן. פיל: ואח"כ השמר פן יטעה כו' ר"ל חחר מהרגיל עצמך בבדידות פן הטעה והאמר בכבך כבתתחבר עם הכמים אמתים וגדולי ב"א מגוס העדר ענין הבדידות והאמר פהבדידות יוסר טוב מלהתחבר נהכמים אל התחבר כן אך כאשר התחבר אל החכמים כיא הבדידות הגמורה וכיא תו"ל מרב אל סבנים הרב על בונתיהן כל תיה מעוסקין בתורה בד בבד והמרו קנה לך חבר:

מענטשין פון דער וועלט וכללו של דבר אונ דער כלל פון דער זאך איז כי רוב העבירות אז פיל עבירות קאנען ניט גיטאן ווערין נאר דורך צוויי מענטשין כמו הזנות כו' גלייך אז מונה זיין אדער שלעכטי האנדל שאפט ושבועת שקר אונ פאלש שווערען אונ פאלש עדות זאגן מוז דאס אלץ זיין דורך צווייא מענטשין וכל העבירות אונ אלי עבירות וואס גישעהען דורך דער צונג לא יגמרו אלא בחברה דיא קאנען ניט גיטאן ווערין נאר אז ער בהעפט זיך אונ צו מישט זיך מיט לייט אבל הבדידות אבער דס איינזאמקייט אונ דס אפ שיידונג פון לייט דס איז סבת ההצלה די סבה וואס ער ווערט ניצול פון די אלי עבירות וואס מיר האבין דער מאנט והוא מהחזק שבדברים אונ דס איז די שטארקסטי זאך וואס ברייגגט צו גוטי מדות וכבר נאמר אונ מען האט גיזאגט כי עמוד בר הלבב דער די זייל אונ דער יסוד פון אקלארר הארץ איז אהבת הבדידות די ליבשאפט פון איינזאמקייט ובחירות היחידות אונ דאס אויס דער וויילונג פון צו זיין תמיד אליין על כן השמר אחי דרום היט דיך מיין ברודער פן ישיאך היצר מאכער וועט דיך אן ריידין דער יצר הרע וייפה בעיניך החברה אונ וועט בשיינען אין דייני אויגן דיא חברותות אונ צו בהעפטין זיך מיט לייט ויסיתך לכסוף אונ אין דער צייט אז דוא וועסט אליין זיין וועט ער דיך אן ריידין עס זאל דיר גילוסטין צו מאהעפטין זיך מיט דיא חברותות ואח"כ אונ דער נאך אז דוא וועסט זיך שוין גיוואונן מיט דער מדה פון בדידות השמר היט דיך פן יטעה אותך מאכער וועט דיך פר פירן דיינע גדאנקען פון הארץ אונ וועט דיר זאגין כי בחברת החכמים כו' אז דו וועסט זיך בהעפטין מיט די חכמים וואס ווייסן גאט אונ זיין תורה והתערב כו' אונ אז דו וועסט זיך צו מישן מיט גרויסע לייט העדר הבדידות ווערט נעהער די מדה פון בדידות והנחת מעלת היחידות אונ עס ווערט אוועק גלאזין די מעלה פון איינזאמקייט דרום איז בעסער דו זאלסט זיך מיט זייא אויך ניט מתחבר זיין זאלסטו אזו ניט גדיינקען אך היא הבדידות הגמורה נאר דאס בהעפטונג מיט אזעלכע לייט דס איז די רעכטע בזונדערהייט והיחידות השלמה אונ דס איז דס גאנצע איינזאמקייט ובחברת אנשי החסד והתורה אונ מתחבר צו זיין זיך צו אזעלכע חברותות פון פרומע אונ גילערינטע לייט מעלות רבות יתרות איז פיל העכירע אונ גרעסירע מעלות איי די מעלות פון איינזאמקייט ואורך ספורם עס וואלט לאנג גיוועזן זייער דר צייילונג אונ דר חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין משלי הולך את חכמים יחכם דער וואס גייט מיט חכמים דר ווערט קלוג אונ נאך שטייט דארטן הט אזנך ושמע דברי חכמים נייג דיינע אויערין אונ הער די רייד פון די חכמים ואמר במי שלא התחבר אונ פון דעם וואס האט זיך ניט בהעפט מיט די פרומע לייט האט ער גיזאגט אין משלי לא יאהב לץ הוכח לו דער שפעטער האט ניט ליב מען זאל אים שטראפין ואמרו חז"ל אונ אונזרע חכמים האבן גיזאגט קבוץ לרשעים ווען די רשעים זאמלן זיך צוזאמען באנאנדר רע להם ורע לעולם דס איז שלעכט פר זייא

אונ

ולצדיקים טוב להם וטוב לעולם פזור לרשעים הנאה להם והנאה לעולם ולצדיקים רע להם ורע לעולם, ואמרו יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את דבריהם ואמר (מלאכי ג) אז נדברו יראי ה׳ איש אל רעהו ויקשב ה׳ וישמע:

והשמונה עשר חשבון האדם עם נפשו בעת גבהותה והתגדלה ורוחק משאליה (ס״א מאויה) בעוה״ז והוא שיתבונן ערכו בין העליונים והתחתונים ויתבאר לו קטנותו וזעירותו בין יצירות הבורא יתברך כמו שבארתי בענין הזה בשער הששי מן הספר הזה ויסתכל אח״כ במה שחלק הבורא מן הגדולה לאדם שהשליטו במיני החיים והצמחים והמוצאים כמו שכתוב (תהלים ח) תמשילהו במעשי ידיך וגו׳ ושהודיעו חקי תורתו והעמידו על כל מה שיש בו תקנתו מסודות עליון העוה״ז ותחתונו והרים מעלתו בשבחו ובהודאתו לבוראו ובקראו אליו בצרות ובענותו בעת המצוקות ובחרו בו ושלחו

מרפא לנפש

והשמונה עשר חשבון האדם עם נפשו בעת גבהותה וכו׳ ר״ל כשתבא גאוה וגדלות בלבו של אדם לומר מי כמוני בכמה מעלות ובפרט שהשי״ת הרים מעלתו על כל הברואים ועי״ז הוא שואל והפן דבריו בהם רחוקים ממנו ואמר שבאוים הם לו אבל באמת יתבונן שהוא קטן ונבזה מכל העליונים והתחתונים כאשר נתבאר בשער הכניעה ובהקדמת שער הבחינה ויתבאר שהאדם חסר והלא מאחר בעית בגי׳ דברים ע״ם ואע״פ שהרים מעלתך ונתן לך גדולים וממשלה על הכל כמו שמספר

און שלעכט פאר דער וועלט ולצדיקים און אז די צדיקים זאמלען זיך איין בנאנדער טוב להם וטוב לעולם איז דאס גוט פאר זייא און גוט פאר דער וועלט פזור לרשעים דאס פאר שפרייטונג פון רשעים טוב להם וטוב לעולם איז גוט פאר זייא און גוט פאר דער וועלט ולצדיקים און ווען די צדיקים זיינען פאר שפרייט און זיינען ניט אין איינעם רע להם ורע לעולם איז שלעכט פאר זייא און עס איז שלעכט פאר דער וועלט ואמרו און נאך האבין זייא געזאגט יהי ביתך בית ועד לחכמים לאז דיין הויז זיין איין פארזאמלונג הויז פאר די חכמים דאס זייא זאלין זיך תמיד איין זאמלען אין דיין הויז והוי מתאבק בעפר רגליהם און בעשטויב דיך מיט דעם שטויב פון זייערע פיס און מלאכי האט געזאגט אז נדברו יראי יי איש אל רעהו דענסמאלט טוען זייא ריידן די גאטס פארכטערס איינער צום אנדערן ויקשב יי וישמע און גאט האט עס פאר נומען און געהערט:

והשמונה עשר און דאס אכצענטע איז חשבון האדם עם נפשו דאס דער מענטש זאל אחשבון האלטן מיט זיין נפש בעת גבהותה והתגדלה אין דער צייט אז זיא האלט זיך הויך און מאכט זיך גרויס כלומר אז עס קומט אים אין הארצן אריין גאוה און זאגט ווער האט אזו פיל מעלות ווי איך און דורך דעם ורוחק משאליה בעט זיא און גלוסט אזעלכע זאכין אויף דער וועלט וואס געהערן גאר צוא אים ניט און ער זאגט עס קומט אים יוא די זאכן זאל ער דענסמאלט חשבון האבן מיט זיך אליין והוא און דאס איז דער חשבון שיתבונן האדם ערכו דער מענטש זאל פאר שטיין אין וואס פאר איין ערך און מעלה ער איז צווישן די אייבערשטע און אונטערשטע בשעפעניש ויתבאר לו קטנותו וועט ער פאר שטיין זיין קליינקייט און זיין גרינגהייט וואס ער איז צווישן די בשעפעניש פון דעם בשעפער יתברך כמו שבארתי בענין הזה ווייא איך האב בשרייבן פון דעם ענין אין דעם זעקסטין שער פון דעם ספר ויסתכל אח״כ און דער נאך זאל ער קוקין במה שחלק הבורא כו׳ אין דעם השיבות וואס דער בשעפער האט אפ געטיילט צו דעם מענטשין שהשליטו במיני החיים וואס ער האט אים געמאכט געוועלטיגן אויף אלערלייא לעבעדיגע בשעפעניש והצמחים און איבער די זאכן וואס שפראצן אויס דער ערד והמוצאים און איבער וואס עס ווערין אויס געצויגן אויס דער ערד גלייך אז איזן אדער קופער און נאך אזעלכע גלייכן ווייא עס שטייט אין תהלים תמשילהו במעשי ידיך דו האסט אים געמאכט געוועלטיגן איבער די ווערקן פון דיין האנד ושהודיעו חקי תורתו און וויא גאט האט אים מודיע געווען דס געזעץ פון זיין תורה והעמידו כו׳ און האט אים געמאכט פאר שטיין אלץ וואס ער קאן גהאלפין ווערין און עס קאן אים צו גיין קומן מיט דעם וואס ער פאר שטייט מסודות עליון העולם פון די פאר בארגענע זאכן וואס זיינען אין דער אויבערשטער וועלט דס הייסט די גלגלים און די שטערין און די אונטערשטע זאכין פון דעם עולם והרים מעלתו און האט דער הייכט זיין מעלה בשבחו והודאתו לבוראו מיט דעם וואס ער זאל מעגין לויבן און דאנקן צו זיין בשעפער ובקראו אליו בצרתו און ווען עס קומט אויף אים חס ושלום אצרה זאל

אל ברואיו ומסרו אליו סודות גבורתו והראות המופתים על ידו עם מה שיארך ספורו מן
הטובות הנסתרות והנראות הגופיות והרוחניות הכוללות והמיוחדות חסד וטובה עלינו.
והסתכל אחי כמה ערכך נקלה ועניניך נבזה וכמה גדלך בוראך עם מה שאינו צריך לך
וגודל צרכך אל השגחתו והנהגתו וחוס על העטרה הגדולה (ס"א המעולה) הזאת אשר
עטרך בה והמעלה הרמה שהרימך אליה בעולם הזה והגמול הגדול שצפנו לך בעוה"ב
והדבק בעבודתו ובהודותו. ואל יביאך מה שנשאך הבורא בו כמה שזכרתי לך מחסדיו
וטובותיו להתגאות בעניניך ולהתגדל בנפשך ולהתרומם בחסד הבורא עליך ותחשוב כי
מן הדין הוא לך ושאתה ראוי לו ויאות לך כמוהו. אבל הדבק בכניעה ובענוה ובשפלות
שאתה ראוי לה כשתודה באמת על ערכך בבריאת הבורא יתעלה כמה שחייב בו העבד
השלש הנבזה הנקלה כשינשא אדוניו מעלתו וישימהו עם אנשי סגולתו חסד ממנו עליו
מבזות נפשו והיותה בעיניו כערכה הראשון קודם שיגביר אדוניו חסדו עליו ואל יתגדל

מרפא לנפש

אל יגביה לבך המכיר זה לפני הש"י כי הוא הנותן לך כל אלה רק תהיה כעבד הנבזה שמרים אדונו מעלתו ראוי לו שיכנע
יותר לפני אדונו: ושלחו אל ברואיו מי שהוא ראוי לנבואה (או ר"ל למשול בהם):

זאל ער אן רופן צו גאט ובענותו בעת המצוקות אונ מיט דעם וואס ער ענטפערט אים אין זיין נויט
אונ העלפט אים וכחרו בו אונ וואס ער האט אים אויס דר וויילט ער זאל אים דינען ושלחו אל ברואיו
אונ וואס ער האט אים גשיקט צו זיינע בשעפעניש ער זאל גוועלטיגן איבר זייא ומסרו אליו סודות
גבורתו אונ האט אים איבר גענטפערט די סודות פון זיין שטארקייט והראות המופתים על ידו אונ
האט גוויזן דורך אים וואונדערליכע זאכן עם מה שיארך ספורו נאך מיט פיל טובות וואס איז לאנג
צו דר ציילן זייא מן הטובות הנסתרות פון די פר בארגענע טובות אונ פון די גזעהענע הגופניות והרוחניות
זעלכע טובות וואס געהערין צו די גופים אונ צו די נשמות הכוללות זעלכע טובות וואס זיינן פר אלע
והמיוחדות אונ זעלכע וואס זיינן גאיינציגט אטייל האבן זייא יוא אונ אטייל ניכט אונ דאס אלץ טוט
ער אונז חסד וטובה עלינו מחמת זיין חסד אונ מחמת גוטקייט והסתכל אחי אונ קוק אונ גדיינק מיין
ברודער כמה ערכך נקלה וויא דיין שאצונג זעלבסט איז גרינג ועניניך אונ דיין פירונג איז נידעריג
וכמה גדלך בוראך אונ וויא גרויס דיין בשעפר האט דיך גמאכט עם מה כו' ווען אויך ער בדארף
דיך ניט וגודל צרכך אל השגחתו אונ דו בדארפסט יוא זייער גייטיג צו זיין השגחה והנהגתו אונ צו
זיין הנהגה ער זאל דיך פירין דו זאלסט קאנן אקיום האבן וחוס על העטרה הגדולה אונ האב חס
אויף די גרויסע אונ חשובע קרוין אשר עטרך בה וואס ער האט דיך מיט איר געקריינט והמעלה הרמה
שהרימך אונ אויף דר הויכער מעלה וואס ער האט דיך דר הויבן אויף דר וועלט והגמול הגדול
שצפנו לך אונ אויף דעם גרויסן שכר וואס ער האט דיר בהאלטין אויף יענר וועלט והדבק בעבודתו
אונ וואס ער האט דיך בהעפט צו זיין דינסט אונ זיין לויב ואל יביאך כו' אונ לאז דיך ניט בריינגן
דס וואס דר בשעפר האט דיך דר מיט גרויס גימאכט כמה שזכרתי לך מיט דעם וואס איך האב פריער
דיר דר מאנט מחסדיו וטובותיו פון זיינע חסדים אונ זיין גוטס זאל דיך דאס ניט בריינגן להתגאות
בעניניך דו זאלסט דיך גרויס האלטין אין דיין פירונג אונ זאלסט גרויס זיין ביא דיר ולהתרומם אונ
זאלסט זיך דר הייבין בחסד הבורא עליך מיט דעם חסד וואס דר בשעפר האט דיר גיטאן ותחשוב אונ
זאלסט טראכטין כי מן הדין הוא לך אז עס קומט דיר מיטן דין ושאתה ראוי לו אונ אז דו ביסט דס
ווערט ויאות לך כמוהו אונ מען גיהער דיר מאקע צו טאן אזעלכע חשובע זאכין זאלסטו אזו גאר
ניט טראכטין אבל הדבק בכניעה נייערט בהעפט דיר אין אונטער טעניקייט ובענוה ובשפלות אונ אין
דעמוטיקייט אונ אין נידריקייט שאתה ראוי לה וואס דו ביסט ראוי דר צו אז דו זאלסט זיין אונטר
טעניג כשתודה באמת אז דו ווערסט באמת בקענין וואס דיין ערך איז אנטקעגין די בשעפניש פון
דעם בשעפר גלויבט איז ער כמה שחייב בו העבד גלייך וויא עס איז חייב איין קנעכט וואס ער איז
שלאף אונ נידריג אונ גרינג כשינשא אדוניו מעלתו אז זיין האר דר הייבט זיין מעלה וישימהו עם אנשי
סגולתו אונ ער זעצט אים מיט זיינע טייערע לייט חסד ממנו עליו אונ דאס אלץ האט אים דר האר
גטאן מחמת זיין חסד אונ דר קנעכט האט עס ניט פר דינט גיהער דאך בוודאי דר קנעכט גידיינקן

כבזות

לפניו ואל יגבה לבו במה שהגיע אליו מן הגדולה והיקר ואל יבקש ממנו משאליו דרך רגילות, אך יעזוב ענינו אליו ויבטח עליו ועל טובו. ואמרו על א׳ מן הצדיקים שהיה אומר אחר תפלתו אלהי לא נשאני לעמוד לפניך סכלי בפחיתות ערכי ומעוט ידיעתי בגדולתך ורוממותך כי אתה רם ונשא ואני נקלה ונבזה וקטן משאול ממך ומקרוא אליך שבח והלל וקדש שמך המקודש בקולות המלאכים העליונים הקדושים אבל הרשני (ס״א נשאני) על זה מה שרוממתני בצוותך אותי לקרוא אליך והרשתני לשבח את שמך העליון כפי הכרתי אותך וידיעתי בכבודך עם הראותי עבודתי לך ושפלותי לפניך ואתה יודע תקנתי ואופני הנהגתי ולא הודעתיך בצרכי להעיר אותך עליהם אלא שארגיש בגודל חסרוני אליך ובטחוני בך. ואם אשאל ממך בסכלותי מה שאינו טוב לי ואבקש ממך שאין בו תקנתי בחירתך העליונה טובה מבחירתי וכבר הנחתי כל עניני אל גזרתך הקיימת והנהגתך

מרפא לנפש

ואל יבקש ממנו משאליו דרך רגילות ·לומר מאחר שנתן לי עד הנה מחוייב לתת לי כן לעולם אך יעזוב ענינו אליו כו׳: וקדש שמך ולקדש שמך כו׳ ולענין התפלה הזאת עיין לעיל בחשבון התשיעי ותבין היטב: כגמול עלי אמו כו׳ כבר פירשתי לעיל:

מבזות נפשו פון דעם וויא זיין לייב איז פריער מבוזה געוועזן והיותה בעיניו אונ זיין לייב זאל בייא אים זיין אין די אויגן וויא איר ערשטער שאצונג אונ געהער זיך היינט ניט גרעסער האלטין וויא ער איז פריער געוועזן קודם שיגביר אדוניו איי זיין האר האט מיט אים אזו אגרוים חסד געטאן ואל יתגדל אונ זאל זיך ניט גרוים האלטין פאר אים ואל יגבה לבו אונ זאל זיין הארץ ניט דער הייבן פון וועגין די גדולה אונ חשיבות וואס ער האט געקריגן ואל יבקש ממנו אונ ווען ער בעט עפים פון גאט זאל ער עס ניט בעטין ווייל ער איז אזו געוואונט געווארין ווייל גאט האט אים געגעבן ביז אהער אלין דינג דרום בדארף ער אים ווייטער געבין אך יעזוב עניני בייערם ער זאל פר לאזין זיינע פירונג אויף גאט ויבטח עליו אונ זאל זיך פר לאזין אויף אים אויף זיין גוטקייט אז ער וועט אים בוודאי טאן וואס פר אים צום בעסטין איז ואמרו על אחד מן הצדיקים אונ מען האט געזאגט אויף איינם פון די צדיקים שהיה אומר אחר תפלתו וואס ער פלעגט זאגין נאך זיין תפלה אלהי מיין גאט לא נשאני לעמוד לפניך ניט דרום האב איך מיך דר וואגן פר דיר צו שטיין תפלה טאן סכלי בפחיתות ערכי ווייל איך בין נאריש אונ ווייס ניט פון מיין קליין שאצונג ומעוט ידיעתי אונ ווייל איך ווייס ווייניג פון דיין גרויסקייט אונ הויכקייט ניט אזו גאר איך ווייס יוא כי אתה רם ונשא אז דו ביסט רויך אונ דר הויבן ואני נקלה אונ איך בין גרינג אונ מבוזה אונ קליין משאול ממך אז איך זאל ראוי זיין עפים צו בעטין פון דיר ומקרוא אליך אונ פון אן צו רופין דיך מיט לויב וקדש שמך אונ פון צו הייליגן דיין נאמן המקודש בקולות המלאכים וואס ער איז געהייליגט דורך די קולות פון די אויבערשטע הייליגע מלאכים אבל הרשני על זה נאר פר וואס האב איך מיך יוא דר וואגין צו שטיין פר דיר תפלה טאן מה שרוממתני בצוותך כו׳ ווייל דו האסט מיך הויך געמאכט מיט דעם וואס דו האסט מיר געבאטין איך זאל דיך אן רופין והרשתני לשבח אונ האסט מיר רשות געגעבן צו לויבן דיין גרויסין נאמן כפי הכרתי לויט איך האב דיר דער קענט וידעתי בכבודך אונ לויט איך ווייס פון דיין כבוד עם הראותי עבודתי אונ אויך מיט דעם וואס איך ווייז דיר מיין דינסט אונ מאך מיך נידריג פר דיר ואתה יודע תקנתי אונ דו ווייסט וואול מיין תקנה בלומר וואס פר מיר גוט איז אונ די אופנים פון מיין פירונג ולא הודעתיך בצרכי אונ ניט דרום בעט איך מיין בעדערפניש פון דיר איך זאל דיך דרויף דר מאנן אז איך בדארף דס אונ דם האבן אונ דו זאלסט מיר אויף דעם העלפין דען ניט איך ווייס אז מען בדארף דיך ניט דר מאנן אלא נאר דרום בעט איך מיין בעדערפניש שארגיש בגודל חסרוני כדי איך זאל וועלבסט דר פילן אז מיר גייט אפ מיין בעדערפניש אונ בדארף זייער צו דיר האבין ובטחוני בך אונ איך זאל שטעלין מיין בטחון אויף דיר ואם אשאל ממך בסכלותי אונ ווען דורך מיין אום פר שטאנדיקייט וועל איך בעטן אזעלכעס וואס איז ניט גוט פר מיר ואבקש ממך אונ וועל פון דיר בעטן שאין בו תקנתי אזעלכעם וואס מיר דאכט זיך אז דם איז גוט פר מיר אונ צום אמת איז דם ניט גוט בחירתך העליונה אזו איז דאך דיין הויכע אויס דער וויילונג בעסר אז מיין אויס דער וויילונג דם דו דער ווילסט מיר בעסר אויס איידר איך דר וויל מיר אויס וכבר הנחתי כל עניני כו אונ איך האב גלאזין גאר

מיין

העליונה כמו שאמר דוד ע"ה (תהלים קלא) ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני אם לא שויתי ודוממתי נפשי כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי:

והתשעה עשר חשבונו עם נפשו בהצלת הבורא אותו מפגעי העולם וצרותיו ומיני חלאי בני אדם בו ואופני המאורעים והמצוקים ממאסר ורעב וצמא וקור וחום וסמי המות והחיות הרעות והצרעת וטרוף הדעת ומיני בטול ההרגשות ומה שדומה לזה עם ידיעתו שהוא ראוי להם ומחויב בהם על מה שקדמו לו מן העונות והחטאים לפני הבורא וגודל מה שעבר מהמרותו את אלהיו ובזותו בדבריו ועזבו הוראתו ושכחו וסורו מעבודתו והנחת התשובה וההודאה לפני האלהים מאורך זמן מריו עם התמדת טובותיו לו ותדירות חסדו עליו, כשיסתכל המשכיל בזה ויחשוב במה שמנסה הבורא בו את בני אדם במה שספרנו מן הפגעים בעוה"ז ובהצלתו מהם והמלטו מהמהם עם מה שהוא ראוי להם, יגדל שבחו על טובות האלהים עליו וימהר אל התשובה ובקשת המחילה

מרפא לנפש

והתשעה עשר כו' מהמהם כוא ל' פסוק ביחזקאל כי' ז' לא מהם ולא מהמונם ולא מהמהם ואין בו כפול כאלו אמר כי

מיין פירונג צו דיין בשטימונג וואס זיא האט אקום אויף אייביג והנהגתך העליונה אונ אויף דיינע הייליגע רעגירונג וויא דוד המלך האט גזאגט אין תהלים ה' לא גבה לבי גאט איך האב מיין הארץ ניט אויף גיהויבן ולא רמו עיני אונ האב ניט דער הויבן מיינע אויגן ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני אונ איך בין ניט גגאנגען אין זאכן וואס זיינען גרויס אונ פר הויכן פון מיר אם לא שויתי ודוממתי נפשי האב איך מיך דען ניט גגליכן כגמול עלי אמו צו איין אפ גיוואונט קינד ביי זיין מוטר כגמול עלי נפשי צו איין אפגעוואונטען איז מיין זייל גליך ביא מיר:

והתשעה עשר אונ דאס ניינצינטע איז חשבונו עם נפשו ער זאל זיך זעלבסט ברעכענען בהצלת הבורא אותו ווי דר בשעפר האט אים מציל גיוועזן מפגעי העולם וצרותיו פון בייזע באגעגנים פון דער וועלט אונ פון זיינע צרות ומיני חלאי בני אדם אונ פון אלירליא קראנקייט וואס גייט אום אין דר וועלט ואופני המאורעים אונ פון אלירליא טרעפונג והמצוקים אונ איינגשאפט ממאסר ורעב גליך אז גיפיינקנים אונ הונגער אונ דארשט אונ קעלט אונ היץ וסמי המות והחיות הרעות אונ סם המות אונ חיות רעות אונ אויס שלעק וטרוף הדעת אונ פון פאר מישונג פון שכל דאס איז שגעון ומיני בטול ההרגשות אונ פון דעם וואס עס טרעפט זיך ביי איינעם ווערין בטל דיא גיפיל ומה שדומה לזה אונ נאך פון אזו אגלייכין עם ידיעתו האטשע ער וייס דאך אז ער האט חיו פאר דינט זעלכע שטראף ומחויב בהם אונ איז מחויב גיווארין אין זייא על מה שקדמו לו מן העונות איף דעם וואס ער האט פריער גיזינדיגט קעגין בשעפר וגודל מה שעבר אונ ווי פיל ער האט ביז אהער ווידר גישפעניגט קעגין זיין גאט ובזותו בדבריו אונ ווי ער האט זיינע רייד מבזה גיוועזן ועזבו הוראתו אונ האט פאר לאזין פון צו דאנקען אונ לויבין אים וסורו מעבודתו אונ הט אפ גיקערט פון זיין דינסט והנחת התשובה אונ הט ניט בגערט תשובה צו טאן וההודאה לפני האלהים אונ צו בקענן זיינע זינד פאר גאט פון אלאנגע צייט וואס ער האט ווידר גישפעניגט קעגין גאט עם התמדת טובותיו אונ נאך מיט דעם וואס גאט האט אים תמיד טובות גיטאן ותדירות חסדו אונ זיין חסד איז אלע צייט אויף אים פון דעסט וועגין האט ער פארט קיין תשובה ניט גיטאן אויף זיינע זינד כשיסתכל המשכיל אז דער פאר שטאנדיגער מאן וועט דרויף קוקין אונ טראכטין ויחשוב במה שמנסה הבורא אונ וועט גידיינקען אין אלכין וואס דר בשעפר פרובט דער מיט די מענטשין אונ מיט וואס פרובט ער אים במה שספרנו מן הפגעים מיט דיא אלע פגעים וואס זיינען אויף דער וועלט וואס מיר האבין פריער דער ציילט ובהצלה. .מהם אונ זאל טראכטין וויא ער הט אים מציל גיוועזן פון זייא והמלטו מהמהם אונ איז אנטרונען גיווארין פון זייער פילקיים עם מה שהוא ראוי להם האטשע ער האט זעלבע שטראף פאר דינט אז ער וועט דאס אלץ גידיינקן יגדל שבחו וועט ער גאט אגרויסין שבח געבין אויף דיא טובות וואס גאט האט אים גיטאן וימהר אל התשובה אונ וועט זיך איילין צו טאן תשובה ובקשת המחילה אונ צו בעטין גאט ער זאל אים מוחל זיין אויף

על מה שקדם לו מן העונות והחטאים אשר הסתירם הבורא עליו זמן ארוך וירוץ להדבק בעבודת הבורא ליראה מהם ולדחות אותם כמ"ש (דברים כח) והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלהיך ואמר (פס ז) והסיר ה' ממך כל חולי וכל מדוי מצרים וגו', ואמר אחד מחסידינו הקדמונים ז"ל ראו שאין ערוד ממית אלא החטא ממית ואמר דוד ע"ה (תהלים נא) על שחל ופתן תדרוך תרמוס כפיר ותנין כי בי חשק ואפלטהו וגו':

והעשרים חשבונו עם נפשו אם יהיה לו ממון כפנים שקנהו מהם ובאופני הוצאתו והוצאת חובות הבורא ממנה ופרוע חובות בני אדם כמו שהוא חייב בו ממנו ואל יחשיבנו מעמד עליו בלבד וידע כי הוא אצלו כמו הפקדון ישאר כל עוד (ס"א עת) שירצה הבורא בידו ואח"כ יפקידנו אצל אחר בעת שירצה וכאשר יחשוב בעל הממון בנפשו זה לא יפחד מפגעי הזמן עליו. ואם ישאר הממון בידו יודה הבורא וישבחהו ואם

מרפא לנפש

פעמים מהם עכ"ל מ"ס. ור"ל פי' מריבם: ראו שאין ערוד ממית במסכת דר"ח בן דוסא בברכות-פ"ס ע"ש:
העשרים חשבונו עם נפשו אם יהיה לו ממון כו' כלומר מי שיש לו ממון יתבונן באיזה פנים ובאיזה אופן בא לידו כממון באם אין בו מגזל ורבית ואונאה וכיוצא שרגילין לקנות הון ועושר שלא במשפט ויראה להשיב את הגזלה או את כו' כי זולת זה אין זו תבונה כי הסרן בידו ככ"ל: ובאופני הוצאתו אם מוציאו באופני יושר כ"ל בצדקה וגמ"ח ואם לאו סוף ביעבם בו הסר לאומים ויהיה לו לתעלה ועניים מרודים תביא בית: ואל יחשיבנו מעמד עליו בלבד שסוף אין לו מעמד רק באותן מעות או שבמעות אין לו מעמד אלא הגלו רק שסוף פקדון אלו וכו' כמ"ש לעיל כמה פעמים:

דיא זינד וואס ער האט פריער געטאן אשר הסתירם הבורא וואס דער באשעפער האט זיא אים פאר באהאלטן א לאנגע צייט וירוץ להדבק בעבודת הבורא אונ וועט לויפן צו באהעפטן זיך אין דעם דינסט פון דעם באשעפער ליראה מהם ווייל ער וועט זיך פארכטן פאר די שטראף ולדחות אותם אונ כדי ער זאל זיא פון זיך אוועק שטויסן וויא עס שטייט אין דברים כ"ח והיה אונ עס וועט זיין אם שמוע תשמע בקול ה' אלהיך אז דו וועסט פאר נעמן אין גאטס קול אונ וויא ווייטער שטייט אונ אין דברים שטייט והסיר ה' ממך כל חולי וכל מדוי מצרים אונ גאט וועט פון דיר אפ טאן אלע קראנקייט אונ אלע ווייטאג וואס זיינען געקומען אויף דיא מצרים ואמר אחד כו' אונ איינער פון אונזערע ערשטע חסידים האט געזאגט ראו שאין ערוד ממית זעהט אז דער שלאנג טייט ניט אלא חטא ממית נאר דיא זינד טייט דעם מענטשן אונ דוד המלך האט געזאגט אין תהלים על שחל ופתן תדרוך אויף לעמפערטן אונ שלאנגען וועסטו טרעטן תרמוס כפיר ותנין דו וועסט צו טרעטן לייבן אונ שלאנגען כי בי חשק דען ווייל ער גילוסט צו מיר דרום ואפלטהו וועל איך אים מאכן אנטרינן:

והעשרים אונ דאס צוואנציגסטע איז חשבונו עם נפשו ער זאל מיט זיין זייל איבער רעכנען אם יהיה לו ממון ווען ער האט זיין אייגענעם געלט זאל ער בערעכנען בפנים שקנהו מהם אויף וואס פאר איין אופן ער האט עס געקריגן אויב ניט דורך גזילות אונ עולות ובאופני הוצאתו אונ אין דיא אופנים וויא ער גיט עס אויס אויב ניט אויף איסור זאכן והוצאות כו' אונ אויב ער גיט דער פון אויס אויף דעם וואס דער באשעפער האט אים מחייב געווען דהיינו ציצית אונ תפילין אתרוג אונ נאך זעלכע גלייכן ופרוע חובות בני אדם אונ אויב ער בצאלט וואס ער איז שולדיג לייט צו טאן כמו שהוא חייב בו ממנו לויט ער איז דריגען שולדיג כלומר אויב ער גיט צדקה אונ גמילות חסדים לויט זיין פאר מעג נאך ואל יחשיבנו אונ ער זאל ניט טראכטן אז דער באשעפער האט געמאכט שטעלן בייא אים דאס געלט נאר פון זיין הנאה וועגן אליין אדער ער זאל ניט טראכטן ער האט אנדערש קיין בעשטאנד נאר מיט דעם געלט וידע כו' אונ ער זאל וויסן אז דאס געלט איז בייא אים נאר וויא אפקדון ישאר כל עוד כו' ער וועט ביי אים נאר איבער בלייבן אזו לאנג דער באשעפער וועט וועלין ואחר כך יפקידנו אונ דער נאך אז ער וועט וועלין וועט ער געבן צו באהאלטן צו אנדערין וכאשר יחשוב בעל הממון אונ אז דער וואס הט געלט וועט דאס אלין גידיינקען לא יפחד מפגעי הזמן וועט ער זיך ניט פארכטן טאמער וועט אויף אים קומען עמעס אבאנגענעם אדר שאדין ווייל ער וייס דאך אליין אז עס איז ניט געגעבן געווארן אויף אייביג ואם ישאר הממון בידו אז דאס געלד וועט בלייבן בייא אים יודה הבורא וועט ער דער פאר דעם באשעפער לויבן אונ דאנקען ואם יאבד ממנו אונ ווען דאס געלט וועט פאר לארין ווערין פון אים

יאבד ממנו יסבול דינו וירצה בגזרתו ויקל בעיניו להשתמש בו ולהוציאו בעבודת האל יתברך ולעשות הטוב ממנו ולהחזיר האמנות ולהשיב ולא יחמוד אדם במטונו ולא יבזה עני לעניו ויהיה מן החזקות שבסבות המדות הטובות ודחיית המגונות כמ״ש (משלי ג) כבד את ה׳ מהונך וגו׳ ואמר (שם יט) מלוה ה׳ חונן דל וגו׳ :

והאחד ועשרים חשבונו עם נפשו על מה שיש ביכלתו ממעשה העבודה ולהרגיל בה ולהתמיד עליה וירוץ ויחרץ לעשותה עד שתשוב לו למנהג. ואח״כ ישתדל להוסיף על מה שיש ביכלתו ויכסוף לו בלבו ויעלה אליו במחשבתו וישאל מהאל לעזרו ולאמצו על יותר ממה שיש ביכלתו מן הידיעה והמעשה בלב ומצפון נאמן. וכשיתמיד על זה ימציא לו הבורא בקשותיו ויפתח לו שערי ידיעתו ויחזק שכלו ואבריו לעמוד במצותיו אשר למעלה מיכלתו מדרגה אחר מדרגה כמ״ש (ישעיה מח) אני ה׳ אלהיך מלמדך

מרפא לנפש

והאחד ועשרים כו׳ וכשיתמיד ע״ז ימציא לו הבורא בקשותיו כו׳ ועי׳ מ״ש הר״מ אלשיך על פסוק אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה׳ ודעת אלהים תמצא כי ה׳ יתן חכמה מפיו דעת ותבונה כו׳ ע״ש באורך ותוכן דבריו הם ד׳ חלוקי הכנות להבנת התורה. הא׳ יגיעה כמו שאמרו יגעתי ומצאתי כו׳. הב׳ היראה שה׳ סוד ה׳ ליראיו. הג׳ מה שנחלק לכל א׳ משיטו. הד׳ גזירת ה׳ החכם יהיה או טפש כו׳. והארכתי להבין כו׳ ע״ש. ובזה נתבאר הפסוק אם תבקשנה וגו׳ ע״ש באורך וכתב כמ׳ ק״ל ע״ז כלל העולה מדברי הרמ״א שאין האדם יכול לצאת י״ח להשיג מה שנחלק לו בכינוי אא״כ ע״י יגיעה ויראת ה׳. ולפ״ז מי שנחלק לו בכינוי רק מקרא לבד אינו יוצא י״ח אא״כ היה ירא ה׳ וטרח גם במשנה ולא היה יכול להשיג אז יודע בודאי שלא נחלק לו רק מקרא וכן בכל חלקי המשיגות הללו משא״כ אם לא טרח

יסבול דינו וועט ער לײַדין דעם דין פֿון בַּשֶׁעפֶֿער וירצה בגזירתו אונ וועט וועלין אין-זײַן גְזֵירָה ויקל בעיניו להשתמש בו אונ עס וועט בײַא אים גְרִינְג זײַן דער מִיט צו נִיצִין אונ אויס גֶעבִּין עס אין דעם דִינְסְט פֿון דעם בַּשֶׁעפֶֿר ולעשות הטוב אונ גוּטְס דער מִיט צו טָאן ולהחזיר האמנות אונ ווידער אָפּ צו גֶעבִּין וואס מֶען האט אים גִיטְרוֹיט אויף זײַן גֶאֱמָנוּת ולהשיב אונ ווידער צו קֶערִין וואס ער הָט גִיגַזְלֶת ולא יחמוד אדם בממונו אונ וועט נִיט גִילוּסְטִין קֵיין מֶענְטְשִׁין מִיט זײַן גֶעלְט כְּלוֹמַר ער וועט נִיט שְׁלֶעכְטֶע הַאנְדְלִין מִיט מֶענְטְשִׁין דאס ער זָאל זֵייעֶר גֶעלְט בַּאקוּמִין ולא יבזה עני לעניו אונ וועט נִיט מְבַזֶה זײַן קֵיין אָרוּם מַאן פֿון וועגִין זײַן אָרוּמְקֵייט ויהיה מן החזקות כו׳ אונ דאס גֶעלְט וועט זײַן פֿון דיא שְׁטַארְקְסְטֶע סִבּוֹת פֿון זײַנֶע גוּטֶע מִדוֹת דאס דוּרְךְ דעם גֶעלְט וועט ער נָאךְ קְרִינְגִין גוּטֶע מִדוֹת ודחיית המגונות אונ אַוֶועק שְׁטוֹיסִין דיא שְׁלֶעכְטֶע מִדוֹת ווי עס שְׁטֵייט אין מִשְׁלֵי כבד את ה׳ מהונך הַאלְט עֶרְלִיךְ גָאט פֿון דײַן גוּטְס אונ נָאךְ שְׁטֵייט דָארְט מלוה ה׳ חונן דל דֶר וואס לײַיט זֶעלִיגְט דעם אָרוּם מַאן דֶר איז גְלֵייךְ ווִיא ער הָט צו גָאט עֶפֶּעס גִילִיעֶן :

והאחד ועשרים אונ דאס אֵיין אונ צְווַאנְצִיגְסְטֶע איז חשבונו עם נפשו דאס ער זָאל זִיךְ זֶעלְבְּסְט בַּטְרַאכְטִין על מה שיש ביכלתו אויף וואס זײַן יְכוֹלֶת גְרֵייכְט אין גָאטְס דִינְסְט ולהרגיל בה אונ זָאל זִיךְ דְרִינֶען גִיוואוֹינֶען ולהתמיד עליה אונ אַלֶע צֵייט עס צו טָאן וירוץ ויחרץ אונ זָאל לוֹיפִין אונ זִיךְ פְלֵייסִין דאס זֶעלְבִּיגֶע צו טָאן עד שתשוב לו למנהג בִּיז ווַאנֶען עס וועט בײַא אים ווערִין אַטֶבַע אונ אַמִנְהָג ואח״כ ישתדל להוסיף אונ דער נָאךְ זָאל ער זִיךְ פְלֵייסִין ער זָאל נָאךְ קָאנֶען מֶער טָאן אֵיידֶר ער הָאט אין זײַן מַאכְט ויכסוף לו בלבו אונ זָאל דֶר צו גִילוּסְטִין מִיט זײַן הַארְץ ויעלה אליו במחשבתו אונ זָאל דְרוֹיף טְרַאכְטִין ווִיא אַזוֹי ער וועט קָאנֶען דער צו קוּמֶען וישאל מהאל לעזרו אונ זָאל גָאט בֶּעטִין ער זָאל אים הֶעלְפִין ולאמצו אונ זָאל אים פֶעסְטִין אונ קְרַאפְט גֶעבִּין אויף מֶער אֵיידֶר זײַן יְכוֹלֶת בְּרֵיינְגְט מִיט מן הידיעה והמעשה בלב דאס ער זָאל הָאבִּין מֶער ווִיסִין שַׁאפְט אונ זָאל אים קָאנֶען דִינֶען מִיטִין הַארְץ ומצפון נאמן אונ מִיט אוֹיף רִיכְטִיגֶע מַחְשָׁבוֹת אָדֶר דאס זָאל ער אַלְץ בֶּעטִין בלב ומצפון נאמן מִיטִין גַאנְצִין הַארְץ אונ מִיט זײַנֶע אוֹיף רִיכְטִיגֶע מַחְשָׁבוֹת וכשיתמיד על זה אונ אַז ער וועט אַלֶע צֵייט אַזוֹי טָאן ימציא לו הבורא בקשותיו וועט אים גָאט מַאכִין גְרֵייכִין זײַן גִיבֶּעט ויפתח לו כו׳ אונ וועט אים עֶפֶענֶען דיא טוֹיעֶרִן פֿון זײַן ווִיסִין שַׁאפְט ויחזק שכלו ואבריו אונ וועט אים שְׁטַארְקִין זײַן שֵׂכֶל אונ זײַנֶע גְלִידֶר ער זָאל קָאנֶען הַאלְטִין זײַנֶע מִצְוֹת אשר למעלה מיכלתו וואס זײַנֶען אִיבֶּר זײַן מַאכְט מדרגה אחר מדרגה אונ וועט קוּמֶען פֿון אֵיין מַעֲלָה צו דֶער אַנְדֶערֶר הֶעכֶערֶע מַעֲלָה ווִיא יְשַׁעְיָה הָט גִיזָאגְט אני ה׳ אלהיך מלמדך להועיל אִיךְ בִּין

להועיל מדריכך בדרך תלך. והדמיון בזה במלאכות והלמוד כי הלומד מלאכה בהתחלתה יעשה מחלקיה כפי בינתו ופחות ממה שביכלתו וכאשר תתחזק בינתו ויתמיד עליה יורהו הבורא שרשי המלאכה וכלליה ומילד מהם תולדות שלא למדם מזולתו מבני אדם. וכן בלמוד כי בעל חכמת השיעור לא יוכל ללמד תלמידו השיעור המחשבי בתחלת ענינו אבל מלמד אותו השיעור המורגש המצויר בצדו בצורות הרשומות כאשר סדר אותם אקלידוס בספרו שחבר בשיעור, וכשיבין אותו תלמיד היטב ויחפוץ לעמוד על תולדותיו בהשתדלות ותריצות יורהו הבורא השיעור המחשבי ויתבן כלל מדעו ויוכל להוציא ממנו צורות מופלאות ומלאכה דקה כמעט שתדמה לנבואה הבאה מאת האלהים. וכן בשאר החכמות, כי התלמיד ימצא בלבו כשהוא משתדל בחכמה כח עליוני רוחני אין בכח אדם להועילו בו ולזה אמרו רבותינו ז״ל חכם עדיף מנביא. ואמר אליהוא (איוב לג) אבן רוח היא

מרפא לנפש

יותר מכדי השגתו ולא היה ירא כי לעולם אינו יוצא י״ח דאפשר שנהלך לו יותר ולא עמל כח או עמל ולא היה ירא כו׳. וכוס נתבאר במדרש שוחר טוב א״ר ישמעאל כמה קשה יום הדין כאשר כל מי ביש נידו מקרא ולא משנה הקצים הופך פניו ממנו ולירי גיהנם מתגברין בו כזאבי ערב וכס נוטלין אותו ומשליכין אותו לגיהנם וכן שולין לכל המדריגות עד לפית במרכבה כו׳ וכולם נטנבים אם אין יכולין להשיב דבר וכות כדבר שאמרנו שצריך לטרוח וליגע ללמוד יותר מכדי השגתו כו׳ עכ״ל הקנ״ת וכן כן דברי המחבר מתחלת החשבון עד סופו: יורהו הבורא השיעור המחשבי שיוכל לשער בתחבולה לכל כחה פשוט״ת

נאט דיין גאט וואס לערינט דיך צו דיין הילף מדריכך בדרך תלך וואס ער מאכט דיך טרעטין אין דעם וועג וואס דו זאלסט גיין והדמיון בזה במלאכות והלמוד אונ דאס גלייכין איז ווען איינר לערינט זיך אמלאכה אדער ווען איינער לערינט זיך חכמות וויא דער מחבר וועט ווייטר מפורש זיין כי הלמוד מלאכה דען דער וואס לערינט זיך אמלאכה בהתחלתה אין איר אן הייב יעשה מחלקיה כו׳ טוט ער מאכין פון איר טייל לויט זיין פאר שטאנד איז ופחות ממה כו׳ אונ ווייניגער אז אין זיין מאכט איז ווארום ער איז נאך ניט גיוואונט דרינען וכאשר תתחזק בינתו אונ אז זיין פאר שטאנד ווערט שטארקער ויתמיד עליה אונ ער גיוואונט זיך שוין אין דר מלאכה יורהו הבורא טוט אים דר בשעפר לערנען דיא שרשים פון דער מלאכה מיט אלע כללים כלומר אלע פארטלען וואס גיהער צו דר מלאכה ומילד מהם תולדות אונ וועט פון זיך זעלבסט זעלכע זאכין קאנען ממציא זיין אונ מאכין וואס ער האט זיא גאר ביי קיין מענטשין ניט גילערינט וכן בלמוד אונ אזו איז אויך אז איינער לערינט זיך עפעס אחכמה כי בעל חכמת השיעור דען דר רעכין מייסטר (געאמעטריסט) לא יוכל ללמד תלמידו כו׳ קען ניט לערנען זיין תלמיד אין אן הייב אזו אחשבון וואס מען מוז אויף דעם קאפ טראכטין אונ רעכענען אבל מלמד אותו נאר ער לערינט אים השיעור המורגש אזו אחשבון וואס ווערט גיפילט אונ זעהט מיט דיא אויגן המצויר בצדו וואס דער חשבון איז אוים גימאלט אויף אלערלייא פיגורען אין דער זייט פון דעם ספר וואס ער לערינט דרינען כאשר סדר אותם אקלידוס וויא אקלידוס האט גישטעלט אין זיין ספר וואס ער הט גימאכט אויף חכמת השיעור (געאמעטריע) דאס ער איטליכע זאך אוים גימאלט אין דער זייט כדי מען זאל פאר שטיין וואס ער מיינט וכשיבין אותו אונ אז דער תלמיד וועט דיא פיגורען רעכט פאר שטיין ויחפוץ לעמוד על תולדותיו אונ וועט וועלין קלערן דער צו ער זאל שוין פאר שטיין נייע ערפינדונגען אונ וועט דס טאן בהשתדלות מיט פלייסקייט אונ מיט שארפזיניגקייט יורהו הבורא שיעור המחשבי וועט אים דער בשעפער לערנען דיא ערהאבענע געאמעטריע ויתבן כלל מדעו אונ ער וועט קריגין איין רעכטע וויסין שאפט פון דר חכמה ויוכל להוציא ממנו אונ וועט דער פון קאנען ממציא זיין וואונדערליכע פיגורען ומלאכה דקה אונ איין אידילע ארבייט אזעלכע זאכין וואס דרינען איז זייער גרוים חכמה כמעט שתדמה לנבואה וואס מען וועט כמעט מיינען אז עס איז איין נבואה וואס איז אים גיקומען פון גאט וכן בשאר החכמות אונ אזו אויך איז ביי די איבעריגע חכמות כי התלמיד ימצא בלבו דען אז אתלמיד פלייסט זיך אין איין חכמה וועט ער בייא זיך גיפינען כח עליוני רוחני איין הויכע פאר שטאנדיגע קראפט וואס ווערט אים גיגעבין פון גאט ואין בכח אדם להועילו בו וואס קיין מענטש האט דעם כח ניט צו העלפין אים דער מיט ולזה אמרו רבותינו ז״ל אונ דר פון האבין אונזערע חכמים ז״ל גיזאגט איין חכם איז בעסר פון אנביא אונ אליהוא האט גיזאגט אין איוב אבן רוח היא באנוש פאר וואר עס

איז

באנוש. ועל ההקשה הזאת ראוי לך אחי שתבין כי רוב הענין המכוון במצות שהם בגופים ובאברים הוא להעיר על המצות אשר תהיינה בלבבות ובמצפונים מפני שעליהם משען העבודה והם שרש התורה כמו שכתוב (דברים י) את ה' אלהיך תירא וגו' ואמר (שם ל) כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו ואמר (שם י) מה ה' אלהיך שואל מעמך וגו'. ומפני שהיה זה למעלה מכח האדם ולא יתכן לו עד שיפרד מרוב תאותיו הבהמיות זיכריח טבעיו ויקשור תנועותיו, העביד אותו הבורא בגופו ובאבריו במה שיש ביכלתו עד שיקל עליו לעמוד בהם וכאשר ישתדל בהם המאמין בלבו ובמצפונו ויניע מהם כפי יכלתו יפתח לו האלהים שער המעלות הרוחניות ויניע מהם אל מה שלמעלה מיכלתו ויעבוד הבורא יתברך בגופו ובנפשו בנראהו ובנסתרו כמו שאמר דוד ע"ה (תהלים סד) לבי

מרפא לנפש

באדם זה ולבער המה, שהוא כמוס וכיוצא בדברי החכמות הכה שנתקנו והם המה כלים מוכנים לעניניהם: ועל ההקשה הזאת ראוי לך אחי כו' וכ"כ הרמב"ם בס"ס המורה וז"ל כבר ביאר הכ"י כי הכונת מעשה התורה כלה הוא להגיע האדם על זה הפעלות ר"ל יראתו ית' ולפחד מדבריו אמר אם לא תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת הכתובים בספר הזה ליראה את השם הנכבד והנורא הזה את ה' אלהיך התבונן איך באר לך כי הכוונה היתה מכל דברי התורה הזאת תכלית אחת והוא ליראה השם הנכבד והנורא כו' ע"ש. וכמ"ש את ה' אלהיך תירא אותו תעבוד ובו תדבק וגו' יש עוד כמה וכמה פסוקים בענין תורה המורים על הדבר הזה ובפ' כתיב והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי וגו' לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם וגו': ויקשור תנועותיו שלא להסירם ויניעם רק מה שהוא עבודת ה': לעמוד בהם פי' במצות הלבבות:

איז איין פר שטאנד אין דעם מענטשן ועל ההקשה הזאת אונ אויף דעם גלייכענם ראוי לך אחי שתבין גיהערסטו מיין ברודער צו פאר שטיין כי רוב הענין המכוון כו' אז דיא מיינסטע כוונה פון דיא מצות וואס מען בדארף זייא טאן מיט דעם קערפער אונ מיט דיא גלידער הוא איז דאס נאר להעיר על המצות צו דר וועקן אים אויף דיא מצות וואס זיינען אין די הערצר אונ די מחשבות מפני שעליהן נוייל אויף די מצות פון דעם הארץ איז דאס אן לעהנונג פון גאטס דינסט והם שורש התורה אונ זייא זיינען דער גרונד פון דער תורה וויא עס שטייט אין דברים את ה' אלהיך תירא פר גאט דיין גאט זאלסטו זיך פארכטין אונ נאך שטייט אין דברים כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו דען דיא זאך איז זייער נאהענט בייא דיר מיט דיין מויל אונ מיט דיין הארץ קאנסטו עס טאן אונ נאך שטייט אין דברים מה ה' אלהיך שואל מעמך וואס בגערט גאט דיין גאט פון דיר מער נאר אז דו זאלסט זיך פארכטין פר אים אונ דס אלץ איז דאך נאר מיטן הארצין איז גידרונגען אז דער עיקר איז נאר דיא מצות וואס זייא זענן אין הארצין ומפני שהיה זה למעלה כו' אונ ווייל דיא מצות פון דעם הארץ זייגען העכער פון דעם מענטשינס כח ולא יתכן לו אונ ער קאן דער צו ניט קומען עד שיפרד מרוב תאותיו ביז ער מוז זיך אפ שיידין פון זיינע לייבליכע גילוסטיקייט זיכריח טבעיו אונ מוז בצווינגען זיין טבע וואס גילוסט צו דעם גילוסטיקייט ויקשור תנועותיו אונ מוז פאר בינדען זיינע תנועות זייא זאלין ניט בעוועגין צו גאטס דינסט למשל דיא אויגן זאלין מער ניט קוקן נאר אויף אדבר כי מצוה אונ די פיס זאלין מער ניט גיין נאר צו אדבר מצוה דרום העביד אותו בגופו האט אים דר באשעפער גימאכט דינען קלוגר ער האט אים גיגעבן אזו אריינסט וואס ער זאל עס בדארפן טאן מיט זיין גוף אונ מיט זיינע גלידער במה שיש ביכלתו וואס עס איז אין זיין מאכט עד שיקל עליו לעמוד בהם בדי ער זאל דורך דיא מצות פון דיא גלידער גרינגער קאנען באשטיין אין דיא מצות פון דעם הארץ ווארום מחמת ער וועט זיך גיוואוגען דינען גאט מיט די גלידער וועט ער דער פון גרינג קאנען קומען צו דינען אים מיטן הארצין אויך וכאשר ישתדל בהם המאמין אונ אז דער פרומער מאן וועט זיך שוין פלייסין צו טאן דיא מצות מיט זיין הארץ אונ מיט זיינע מחשבות ויניע מהם אונ וועט אזו פיל טאן ווי פיל זיין יכולת איז יפתח לו האלהים וועט גאט אים עפענען שער המעלות הרוחניות דעם טויער פון דיא הויכע פאר שטאנדיגע מעלות דאס הייסט ער וועט נאך מער שכל האבן וויא גאט צו דינען אונ וועט פאר שטיין דיא מצות ויניע מהם כו' אונ וועט דער פון קומן גאט צו דינן אונ מצות צו טאן מער אז זיין מאכט איז פריער גיוועזן ויעבוד הבורא יתברך אונ וועט דינען דעם באשעפער יתברך בגופו ובנפשו מיט זיין גוף אונ מיט זיין נפש בנראהו ובנסתרו מיט זיינע גיזעהענע זאכן אונ מיט זיינע פאר בארגענע

זאכן

ובשרי ירננו אל אל חי. וכבר משלו זה לאדם שנטע אילנות ונכש שרשיהם ונקה האדמה מן הקוצים ומן העשבים והשקה אותם בעת הצורך ודמן אותם ואח״כ הוא מיחל הפירות מאת האלהים יתברך ואם יתעלם מעבודתם ומעיין עליהם לא יהיה ראוי שיתן לו הבורא יתברך מהם פרי. וכן בעל מעשה העבודה אם ישתדל וימהר ויחרץ לעשות מה שיש ביכלתו יעזרהו האלהים לעשות מה שהוא למעלה מיכלתו אשר הוא הפרי העליון והטובה הנכבדת מאת האלהים על כגולתו ואנשי אהבתו בעוה״ז, כמו שארז״ל כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר ואמר החכם (קהלת ב) כי לאדם שטוב לפניו וגו׳ ואמרו חז״ל תורה מביאה לידי מעשה מעשה מביאה לידי זהירות זהירות מביאה לידי זריזות זריזות מביאה לידי פרישות פרישות מביאה לידי נקיות נקיות מביאה לידי טהרה טהרה מביאה לידי חסידות וחסידות גדולה מכלם שנאמר (תהלים פט) אז דברת בחזון

מרפא לנפש

וכבר משלו כו׳ עיין המשל הזה בשער ג׳ פ״ג בד״ה והרגישי וע״ש פירושו : ומעיין עליהם ר״ל ולעיין עליהם : ואמר החכם כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה ולחוטא נתן ענין, לאסוף ולכנוס לתת לטוב לפני האלהים וגו׳ : ואמרו חכמינו ז״ל בפ״ק דע״ז דף כ׳ ומייתי לה בסוף מס׳ סוטה וז״ל ת״ר ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה מכאן א״ר פנחס בן יאיר תורה מביאה לידי מעשה מעשה מביאה לידי זהירות פירש״י כשעבירה באה לידו זהיר להשמר שלא יכשל : זריזות הנזכר קודם לכן שלא תבא עבירה לידו כי הכא שאינו מסרכר לבא לידי טומאה : פרישות אף מדבר המותר פורש להחמיר על עצמו : נקיות נקי מן החטא : טהרה טהור לה ומלובן ועדיף מנקי. או ר״ל נקיות כוונת במחשבות הם נקיות הללו. וטהרה ר״ל שכל מה שהוא עושה הוא בטהרה : וחסידות גדולה מכלם שמביאה לידי רוח הקודש ע״כ. ועיין בספר מסלת ישרים על נוסחא זו פירוש נכון וישר שאורך :

זאָגין ווי דוד המלך עליו השלום האָט גיזאָגט אין תהלים לבי ובשרי ירננו אל אל חי מיין האַרץ מיט מיין לייב וועלין לויבן צו דעם לעבעדיגן גאָט וכבר משלו זה אונ מען האָט דאָס גיגליכין לאדם שנטע אילנות צו איין מענטשין וואס ער האָט גיפלאַנצט בוימער ונכש שרשיהם אונ האָט גירייניגט זייערע וואָרצלין ונקה האדמה אונ האָט דיא ערד אויס גירייניגט פון דיא דערנער אונ פון דיא שלעכטע קרייטיכער והשקה אותם אונ האָט זייא אָן גיטרונקען אין דער צייט וואָס מען האָט בדאַרפט אַז עס איז ניט גיגאַנגין קיין רעגין ודמן אותם אונ האָט זייא גימיסטיגט ואח״כ הוא מיחל הפירות אונ דער נאָך האָפט ער צו גאָט דאָס ער זאָל מאַכין דרויף וואַקסין פירות ואם יתעלם מעבודתם אָבער ווען ער זאָל זיך פאַר הוילין פון זייער אַרבעט כלומר ער זאָל אָבער ניט טאָן דאָס אַלץ וואָס ער דאַרף טאָן צו דיא בוימער ומעיין עליהם אונ זאָל זיך פאַר הוילין פון אַכטונג צו געבין אויף זייא לא יהיה ראוי שיתן לו כו׳ דער וועט ניט ווערט זיין אַז גאָט זאָל אים פון זייא געבין פירות וכן בעל מעשה העבודה אונ אַזוי אויך דער וואָס דינט גאָט אם ישתדל אַז ער וועט זיך פלייסין אונ אײַלין ויחרץ אונ וועט זיך קלייגין מיט זיין שאַרפין פאַר שטאַנד לעשות מה שיש ביכלתו צו טאָן מצות אונ דינען גאָט לויט זיין מאַכט יעזרהו האלהים לעשות כו׳ וועט אים גאָט העלפין אַז ער זאָל קאָנען טאָן וואָס איז איבער זיין מאַכט אשר הוא הפרי העליון וואָס דאָס איז די אויבערשטע פרוכט אונ דם בעסטע גוטס מאת האלהים וואָס עס קומט פון גאָט אויף זיינע בעסטע אונ גיליבטע לייט אויף דער וועלט ווי אונזערע חכמים ז״ל האָבין גיזאָגט כל המקיים את התורה מעוני דער וואָס איז מקיים די תורה פון אָרימקייט דס האָמשע ער איז איין אָרום מאַן פון דעסט וועגין איז ער פאָרט מקיים די תורה סופו לקיימה מעושר דער וועט זיא דער נאָך מקיים זיין אין רייכקייט אונ דער חכם שלמה המלך האָט גיזאָגט אין קהלת כי לאדם שטוב לפניו דען צו דעם מענטשין וואָס וואול גיפעלט פאַר גאָט דעם האָט ער גיגעבין חכמה אונ עשירות אונ אונזערע חכמים ז״ל האָבין גיזאָגט תורה מביאה לידי מעשה אַז מען לערינט תורה ברענגט זיא צו מעשים טובים מעשה מביאה לידי זהירות דאָס טוען מצות ברענגט אים אַז ער זאָל גיוואָרינט זיין פון זינד אונ אַז עס קומט אים איין עבירה צוא האַנדין איז ער גיוואָרינט ער זאָל זיך אָפ היטין ער זאָל זיא ניט טאָן זהירות מביאה לידי זריזות אונ אַז ער איז גיוואָרינט פון זינד דאָס ברענגט אים צו פלייסיקייט זריזות דאָס פלייסיקייט מביאה לידי פרישות ברענגען צו אָפ שיידענס אַז ער שייד זיך אָפ פון וועלטליכע זאַכין אפילו וואָס זיינען מותר פרישות דם אָפ שיידונג מביאה לידי נקיות ברענגט צו ריינקייט אַז ער האָט אַריינע מחשבה נקיות דאָס ריינקייט מביאה לידי טהרה ברענגט אים אַז אַלץ וואָס ער טוט טוט ער אַלץ מיט ריינקייט

טהרה

לחסידיך וגו׳. ואם יתעלם ממה שיש ביכלתו ויקל במה שיש בכחו תרחק עזרת האלהים ואמצתו ממנו כמ״ש (משלי טו) רחוק ה׳ מרשעים ואמר (ישעיה נט) עונותיכם היו מבדילים וגו׳: והשנים ועשרים חשבונו עם נפשו על התערבו עם בני אדם בתקנת העולם מחרישה וקצירה ומקח וממכר והענינים שנעזרים בהם קצת בני אדם בקצתם על ישוב העולם שיאהב להם מה שיאהב לנפשו מהם וישנא להם מה שישנא לנפשו מהם ויחמול עליהם וידחה מהם כפי יכלתו מה שיזיקם כמו שכתוב (ויקרא יט) ואהבת לרעך כמוך. וימשל בזה כאלו אנשים הלכו אל ארץ רחוקה בדרך עקוב ויש להם ללון במחנים רבים ויש להם בהמות רבות טעונות במשאות גדולות והאנשים במתי מעט ולכל אחד מהם בהמות רבות שהוא צריך לטעון ולפרוק אותם פעמים. ואם יעזרו איש את אחיו לטעון ולפרוק ויהיה חפצם בשלום הכל ולהקל מעליהם ושיהיו שוים בעזר ובסיוע ביניהם יגיעו אל הטוב שבענינים. ואם יחלק לבם ולא יסכימו לעצה אחת וישתדל כל אחד מהם לעזור

מרפא לנפש

והשנים ועשרים חשבונו עם נפשו על התערבו כו׳ ר״ל על מה שצריך להתערב עם ב״א: מחרישה כו׳ שיאהב להם מה שיאהב לעצמו: ללון במחנים רבים בהרכה מחנות אשר יחנו שם ובכל המקומות ההם צריכין לפרוק ולטעון

פתרה מביאה לידי חסידות אונ דם רייניקייט ברענגט אים צו חסידות וחסידות גדולה מכלם אונ חסידות איז גרעסר פון דיא אלע וואורום עס ברענגט אים צו נבואה וויא עס שטייט אין תהלים אז דברת בחזון לחסידיך דענמאלט האסטו גירעט מיט דר נבואה צו דיינע חסידים ואם יתעלם ממה שיש ביכלתו אבער אז ער ווערט זיך פאר הוילן פון צו טאן לויט זיין מאכט איז ויקל במה שיש בכחו אונ ווערט זיך פאר גרינג האלטין צו טאן דאס וואס ער האט בכח אונ ווערט ניט טאן קיין מעשים טובים אפילו וואס ער קאן טאן תרחק עזרת האלהים ווערט דיא הילף פון גאט אונ זיין קראפט פון אים דר ווייטערט ווערין וויא עס שטייט אין משלי רחוק ה׳ מרשעים גאט איז ווייט פון דיא רשעים אונ ישעיה האט גיזאגט עונותיכם היו מבדילים אייערע זינד האבן פון איינאנדר געשיידעט צווישין אייך אונ צווישין אייער גאט:

והשנים ועשרים אונ דאס צוויא אונ צוואנציגשטע [ענין] חשבונו עם נפשו דאס דער מענטש זאל ברעכנין על התערבו עם בני אדם אויף דעם וואס ער בדארף זיך מישן מיט לייט בתקנת העולם מיט זעלכע זאכן וואס איז א תקנה צו דר וועלט מחרישה וזריעה גלייך אז אקערין אונ זייען אונ שניידן ומקח וממכר אונ קויפן אונ פר קויפן והענינים שנעזרים בהם כו׳ אונ נאך אנדרע זאכן וואס די לייט מוזין איינר דעם אנדרין באהילפיג זיין ואל ישוב העולם כדי די וועלט זאל קאנין איין באשטאנד האבן זאל ער דענמאלט גידיינקן שיאהב להם ער זאל פון זייערט וועגין דם ליב האבן מה שיאהב לנפשו מהם די זאכן וואס ער הט ליב פון זיינט וועגין אונ ער זאל טאן פון זייערט וועגין וויא ער טוט פר זיך זעלבסט וישנא להם כו׳ אונ די זאכן וואס ער האט פיינד פר זיך זאל ער צו זייא אויך פיינד האבן כלומר דאס וואס אים גיפעלט ניט ער זאל זיך עס טאן זאל ער עס זייא אויך ניט טאן וויא עס שטייט אין ויקרא ואהבת לרעך כמוך דו זאלסט ליב האבן דיין גזעלין וויא דיך זעלבסט וימשל בזה אונ זאל דרינען גלייך זיין כאלו אנשים הלכו אל ארץ רחוקה גלייך וויא לייט וואס זיינן גיגאנגן אין אווייטין וועג בדרך עקוב אין איין קרומען וועג ויש להם ללון במחנים רבים אונ וועלין מוזין איבר נעכטיגין אין פיל הארבריגין ויש להם בהמות רבות אונ האבן מיט זיך פיל בהמות וואס זיינן גילאדן מיט פיל משאות והאנשים במתי מעט אונ די לייט זיינן גאר ווייניג ולכל אחד מהם אונ איטליכר פון זייא האט פיל בהמות שהוא צריך לטעון כו׳ וואס ער בדארף פיל מאל ארויף לייגן די משא אויף זייא אונ אראפ נעמן די משא ואם יעזרו איש את אחיו אונ אז איינר וועט דעם אנדרין העלפין ארויף לייגין אונ אראפ נעמן ויהיה חפצם בשלום אונ זייער בגער וועט זיין אז אלע זאלין צו פרידין זיין ולהקל מעליהם אונ גרינגר צו מאכן פון זייא ושיהיו שוים בעזר אונ זאלין זיין אלע גלייך העלפין יגיעו אל הטוב שבענינים דען ווערין זיי גרייכן צום בעסטין פון זייער פירונג אונ זייער פירונג וועט זייער וואול זיין ואם יחלק לבם אונ אבר ווען זייער הארץ וועט צו טיילט זיין ולא יסכימו לעצה אחת אונ ווערין ניט מסכים זיין אלע צו איין עצה וישתדל כל אחד מהם אונ איטליכר פון זייא וועט

נאר

לעצמו לבד ילאה רובם. וזמן הפנים האלה אחי כבד העולם על יושביו ונכפלה עליהם עבודתו וטרחו מפני שרצו להתיחד כל אחד מהם בחלקו בו וביותר מחוקו ממנו ומפני שרצו ממנו יותר מחוקם (כ) בקשו בו אשר לא להם מנעם העולם חוקם ממנו ולא המציא להם חלקם בו על כן אינם מרוצים ממנו ואין אחד בהם שאינו מתרעם בו ובוכה עליו כי בקשו בו מותרי המחיה ומנעם הוא די הספוק אלא לאחר הטורח הגדול והיגיעה הרבה. ואלו היה מספיק להם די ספקם ותהיה השתדלותם שוה לתועלת כלם ויהיו שוים בעניניהם היו מנצחים עולמם ומגיעים אל יותר מחפצם בו. ולא די להם שאינם עוזרים זה לזה על עולמם אלא מחלישים קצתם את קצתם ועכב (פ"א ועמר) כל אחד מהם על חברו ומרפה כחו עד שלא יגיע אחד מהם אל בקשתו ולא ישיג תאותו. על כן השתדל אחי לקנות רעים נאמנים ואוהבים זכים יהיו לך לעזר על תורתך ועל עולמך בהיות לבך

מרפא לנפש

כ' : וזמן הפנים האלה ר"ל וכמבל כזה עלמו כוא ענין העולם עם יושביו שמחמת זה יכבד עליהם עבודת עוסיו וטרחו : מפני שרצו להתיחד כל אחד מהם בחלקו בו ר"ל בכל א' מכ"א יש לו חלק בעולם שבעבורו נברא ר"ל זה עובד אדמה וזה רועה לאן וזה יודע מלאכה וכן כולם ואלו כיה כ"א שמח בחלקו ולא ינקם מותרות ויעזור להבירו בכמותר וכן הבירו לחבירו סוף לכלם די מתבורם אבר יהבר להם כלא בוס כבדות ומרחא הכל כם לא עשו כן אלא כ"א רולה שכל מה שנתן (ה') בבכורא יהיה שכל לו לבדו ואין לאחרים חלק בו ואף גם רולה עוד מה שיש ביד חבירו וסובל תמיד על כמה דברים שאין לו לורך בהם ואסר לא להם. ולכך מנעם כוא ר"ל בעולם אפילו די ספקם מפני שכולולו ימיהם וכתב וטרחם על המותרות וזה וזה לא נתקיימו בידם ועיין במ"נ ס"ב מה"ג שכתב כדברים שהלה על מסגת פילוסוף אחד בכרעות בעולם יותר מן מטובות וכפיב

נאר טראכטין זיך זעלבסט צוא העלפין וועלין פיל פון זייא מיד ווערין וזמן הפנים האלה אונ אויף דעם גלייבענש זאלסטו וויסן אחי מיין ברודר פר וואס כבד העולם די וועלט איז שווער אויף די מענטשין ונכפלה עליהם עבודתו אונ די מיא אונ ארבעט פון דר וועלט ווערט אויף זייא גיטאפילט אונ צו שווער זיין מפני שרצו להתיחד ווייל איטליכר וואלט גערן זיין חלק וואס ער האט זיין איינינס זאל זיין פר אים אליין וביותר מחוקו אונ וואלט גערן גיקריגן נאך מער פון זיין שפייז וואס איז אים אפ גיזעצט ומפני שרצו אונ ווייל זייא וואלטין גערין גיקריגן אין דר וועלט מער פון זייער שפייז ובקשו בו אשר לא להם אונ זוכין אין דר וועלט וואס גיהער ניט צו זיי דרום מנעם העולם חוקם ממנו האט זייא די וועלט פר מיטן זייא זאלין אפילו זייער שפייז אוך ניט קאנין קריגן ולא המציא להם אונ האט זייא אפילו זייער חלק אוך ניט גימאכט גרייכן אין דער וועלט על כן אינם מרוצים ממנו דרום זיינן די לייט ניט צו פרידין פון דר וועלט ואין אחד מהם שאינו מתרעם אונ עס איז ניט פר האנדין איינר פון זייא ער זאל ניט מתרעם זיין אונ קלאגין דריבר וארום אפילו דר גרעסטר עושר האט אויך פיל עגמת נפש אויף דר וועלט כי בקשו בו ווייל זייא וואלטן גערן מער גיהאט איידר זייער בדערפניש איז ומנעם הוא די הספוק אונ דורך דעם האט ער פון זייא פר מיטן אז זייא זאלין אפילו ניט האבן זייער בדערפניש אלא לאחר הטורח נאר דורך גרויס טירחא אונ גרויס מיא ואלו היה מספיק להם אבר ווען זייא וואלטן זיך באנוגען לאזין מיט דעם וואס זייא בדארפן נייטיג צו זייער בדערפניש ותהיה השתדלותם שוה אונ זייער פלייס זאל זיין גלייך דס איינר זאל וועלן דעם אנדערן אזו בהעלפין וויא ער וואלט גערן זיך גיהאלפן ויהיו שוים בעניניהם אונ זייא זאלן גלייך זיין אין זייער פירונג דס איטליכר זאל העלפן איינר דעם אנדערין היו מנצחים וואלטן זייא מנצח גיוועין די וועלט ומגיעים אל יותר מחפצם בו אונ וואלטן גיקאנט גרייכן צוא מער פון זייער בגער דרינן ולא די להם אונ עס איז ניט גינוג וואס זייא העלפין זיך ניט איינר דעם אנדערין אז זייא זאלן קאנן בשטיין אויף דר וועלט אלא מחלישים נאר זייא מאכן נאך שלאף איינר דעם אנדערין ועכב כל אחד מהם אונ איינער איז נאך מעכב צוא דעם אנדערן למשל ווען איינר וויל קויפן א כלי וואס גילוסט זיך אים גייט דר אנדערר אונ באטרעט יענם פיל געלד פר דר כלי אונ וויל זיא נאר ניט קויפן נאר ער טוט עס דרום כדי יענר זאל זיא ניט קויפן הייסט דס ער איז יענעם מעכב דר פון ומרפה כחו אונ מאכט אים שלאף זיין כח דהיינו ער נעמט ביי יענם צו דס געלד האט שוין יענר מיט עפיס ניט צו קויפן עד שלא יגיע כו' ביז וואנען אפילו איינר פון זייא קאן ניט קומען צו זיין בגער ולא ישיג תאותו אונ קאן ניט קריגן דאס וואס ער גילוסט על כן השתדל אחי דרום פלייס דיך מיין ברודר לקנות רעים נאמנים צו

שלם עמהם ומצפונך זך להם ושיהיו חביבין עליך כנפשך כשתמצא ידך מי שהוא ראוי לזה מהם ואל תפקיד סודך אלא אצל סגולת הסגולה מהם בלבד כמו שאמר בן סירא רבים יהיו דורשי שלומך גלה סודך לאחד מאלף ואמר החכם (משלי כז) שמן וקטורת ישמח לב ומתק רעהו מעצת נפש:

והשלשה ועשרים הבחינה בכל מה שיש בעולם מקטני הבריאות וגדוליהם ומעלות המדברים בו ומדרגות הברואים בתחתונו ועליונו ותכונת הגלגלים ותנועות השמש והירח והכוכבים העומדים וההולכים וירידת הגשמים ונשיבת הרוחות ויציאת הולד מן הרחם, ומה שהוא יותר נפלא מזה ויותר דק ויותר נראה ויותר נסתר מפלאי הבורא יתברך המורים על תמימות חכמתו ויכלתו והנהגתו הטובה וחנינתו הכוללת ורחמיו ורוב השגחתו על הברואים. ואל ישיאך רוב ראותך אותם ואורך רגילותך מרפא לנפש

פם כדבריה האלה וכמ"ש לעיל: שמן וקטורת כו' כמו השמן והיה קטורת משמחים לב האדם כן מעלה מה שרעהו שיעצו משמח אותו ומתוק לו יותר מעצת עצמו וזה ראיה שישתדל לקנות רעים נאמנים כו':

והשלשה ועשרים הבחינה בכל מה שיש בעולם כו' כי לא לבד שיבחין בנפלאות הבורא מה שנראה לברקים ולפתים רחוקים אלא אף גם יבחין ויתבונן מה שהאדם רואה אותם תמיד מקטני היצירות ועד גדולם ומכלם יוכל להבחין חכמת הבורא והתמהותו ולספרהו מה שאין הפה יכול לדבר ועי"ז יוכל האדם להרגיל היטב ולקיים שויתי ה' לנגדי תמיד כי מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית ומכ"ש שבכלם יש חיות ורוממות וכוח מכחו ית' כמ"ש ואתה מחיה את כלם: העומדים כו' דע שהכוכבי הגלגל השמיני הנקרא גלגל המזלות הם עומדים במצב אחד במרחקים זה מזה לא ישנו אורחותם לפי שהם קבועים כלם בגלגל אחד והם נקראים אצל חכמי התכונה כוכבי שבת והוכן קורא המחבר עומדים. וכשבעה כוכבי לכת קורא

קויפן זיך ווארהאפטיגע גיזעלין ואוהבים זכים אונ גיטרייע פריינד יהיו לך לעזר על תורתך זייא וועלין דיר זיין צו הילף אויף דיין תורה' אונ אויף דיינע וועלטליכע זאכן בחיות לבך שלם ווען אז דיין הארץ וועט גאנץ זיין מיט זייא ומצפונך זך להם אונ דיינע מחשבות וועלין ריין זיין צו זייא ושיהיו חביבין עליך אונ זייא זאלין אויף דיר אזו גליבט זיין וויא דו אליין כלומר דו זאלסט זייא אזו ליב האבן וויא דיך אליין כשתמצא ידך כו' אז דו וועסט נאר קריגן אזעלכע פריינד זאלין דער צו ראוי זיין אז דו זאלסט זייא זיין באמת אפריינד ואל תפקיד סודך אונ פר טרויא ניט דיין סוד אלא אצל סגולת הסגולה נאר צום בעסטין פון אלע דיינע גיליבטע פריינד כמו שאמר בן סירא וויא בן סירא האט גזאגט רבים יהיו דורשי שלומך פיל פריינד זאלסטו האבן ווס זאלן פארשטן נאך דיין שלום גלה סודך לאחד מאלף אבער דיין סוד פר טרויא נאר צו איינעם פון טויזנד אונ דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט שמן וקטורת ישמח לב גלייך וויא שמעקנדיג אייל אונ גוטע רייכער ווערג דערפרייעט דם הארץ ומתק רעהו מעצת נפש אזו איז אויך די זיסע עצה ווס זיין פריינד גיט בעסער אז די ראט ווס איינר גיט זיך זעלבסט· איז גידרונגן אז אמענטש גיהער זיך צו פלייסן צו קויפן פריינד:

והשלשה ועשרים אונ דם דרייא אונ צוואנציגסטע איז הבחינה בכל מה שיש בעולם דם מען זאל פרובין אונ אכטונג געבן אויף אלימען ווס איז דא אויף דר וועלט מקטני הבריאות וגדוליהם פון די קלענסטע בשעפניש ביז די גרעסטע ומעלות המדברים בו אונ אויף די מעלות ווס די מענטשן האבן דרינען ומדרגות הברואים אונ אויף די שטופין פון די בשעפניש בתחתונו ווס זיינן אונטין אויף דר וועלט ועליונו אונ די אויבערשטע בשעפניש דם זיינן די מלאכים ותכונת הגלגלים אונ וויא די גלגלים זיינן גישטעלט ותנועות השמש והירח אונ אויף דעם גאנג פון די זון אונ לבנה אונ די שטערן העומדים וההולכים די ווס שטיל שטייען אונ די ווס גייען (עיין בהפי') וירידת הגשמים אונ אויף דעם וויא דר רעגין נידערט פון דעם הימל ונשיבת הרוחות אונ וויא די ווינטין וייען ויציאת הולד מן הרחם אונ וויא דאס קינד קומט אוס די מוטר לייב פון די בוטר ומה שהוא יותר נפלא אונ אויף זעלכע ווס איז נאך מער וואונדר דר פון ויותר דק אונ מער איידלער ויותר נראה כו' אונ ווס ווערט נאך מער גיזעהן אונ נאך מער פר בארגין פון די וואונדער פון דעם באשעפר המורים על תמימות חכמתו ווס זייא ווייזן אויף דעם גאנצקייט פון זיין חכמה אונ אויף זיין יכולת והנהגתו הטובה אונ אויף זיין גוטע הנהגה וחניתו הכוללת אונ אויף זיין לייט זעליקייט ווס איז איבר אלע בשעפניש ורחמיו אונ זיין דר בארימקייט ורוב השגחתו אונ זיין פיל השגחה ווס ער האט אויף די בשעפניש ואל ישיאך אונ לאז דיך ניט אן ריידן אונ פר פירן ווייל דו האסט זיי שון פיל מאל גזעהן ואורך רגילותך

אונ

בהם על עזיבת התימה מהם והבחינה בהם ותהיה קדימת ידיעתך אותם מחייבת שתקל בהם בעבור שהיית רגיל בם. ואם ימצא על דרך הזה ענין הנערים במה שהם רואים ומעידים כן ימצא רוב עמי הארץ והרבה מחשובי בני אדם על הענין הזה. והוא שהם תמהים מדבר שהם רואים אותו ולא הורגלו לראותו כקדרות השמש והירח והברקים והרעמים והזועות (ס"א והזיקות) והסערה והדומה להם ואינם תמהים מתנועת הגלגלים וסבובם כשמש וירח וכוכבים וצאת השמש ובואה וירידת הגשמים ונשיבת הרוחות והדומה לזה ממה שהוא נמצא עמם ורואים אותו תדיר. וכן יתמהו כשרואים הים וגליו וסעריו ורוב החיות אשר בו ולא יתמהו מהלוך הנהרות והגרת המים מן המעינות לילה ויומם לא ינוחו ולא יעמדו והרבה כזה. על כן ראוי לך אחי לבחון בכל מה שברא הבורא יתברך מה שהיית רגיל בו ומה שלא היית רגיל בו ובמה שראית ובמה שלא ראית, ואל תשיאך סכלותך

מרפא לנפש

כמתכר כולים. פיל: ואם ימצא עד"ז כח ר"ל הפ"ס במלא כן בקטנים וכן ג"כ במלא כרוב ע"ס כו' אבל אתם אל הפים כמוהם אלא תבחן והתבונן בכל מה שברא ית' מה שלא ראית מעולם וכן מה שאתה רואה כל עת: ואל ישיאך כבלותך מהתר בכיית סכל בנערותך שלא להסתכל בעניניס והעזוב נ"ל מלהסתכל לעת זקנותך וסכלתך מן תמוס כלא חכמה:

אונ ביסט שוין דריגן לאנג געוואונטליך זאל דיר דם ניט פאר פירן על עזיבת התימה אז דוא זאלסט פר לאזן צו פר וואונדרן זיך אויף זייא והבחינה בהם. אונ פון אכטונג געבין אויף זייא דאס ווייל דו האסט עס שוין עטליכע מאל געזעהן דרום וועט דאס בייא דיר קיין חידוש ניט זיין ותהיה קדימת ידיעתך אונ עס זאל זיין דם וויא דו ווייסט די זאכן נאך פון פריער מחייבת שתקל בהם וועט דאס דיר מיט ברייגגן אז דו זאלסט זייא פר גרינג האלטן בעבור שהיית רגיל ווייל דו ביסט מיט די זאכן שוין געוואונט געווארן אונ וועסט ניט וועלן אכטונג געבין דריגען די חכמה אונ די מאכט פון דעם באשעפר זאלסטו זיך ניט לאזן דר מיט פר פירן נאר דו זאלסט אויף אלע זאכן אכטונג געבן וועסטו זעהן דר פון די גבורה אונ די חכמה פון גאט ב"ה ואם ימצא על הדרך זה אונ ווען עס געפינט זיך אויף דעם דרך ענין הנערים דעם מנהג פון יונגע לייט וואס טוען אזו במה שהם רואים ומעידים אין אזעלכע וואונדערליכע זאכן וואס זייא זעהן זינד זייא לעבן כן ימצא רוב עמי הארץ כו' אונ אזו געפינט מען פיל פראסטע לייט אונ פיל חשובע לייט על הענין הזה אויף דעם גאנג. והוא אונ דם איז שהם תמהים כו' זייא פר וואונדערין זיך פון אזעלכע וואונדערליכע זאכן וואס זייא זעהן עס ערשט היינט לא הורגלו לראותו אונ זיינן ניט געוואונט עס צו זעהן איז דם בייא זייא אחידוש כקדרות השמש והירח גליך אז די זון אונ די לבנה ווערן פינסטער וואס מען רופט (ליקוי החמה וליקוי לבנה) והברקים והרעמים אונ די בליצן אונ דונערין והזועות אונ די ערד ציטרניש והסערה אונ אשטורם ווינד והדומה להם אונ אזעלכע גלייכן ואינם תמהים אונ פר וואונדערין זיך ניט מתנועת הגלגלים פון דעם וויא די גלגלים פון הימל וואלגין זיך אונ פון זייער אום גאנג כשמש וירח וכוכבים וויא די זון אונ די לבנה אונ די שטערן וואס גייען ארום די גאנצע וועלט וצאת השמש ובואה אונ וויא די זון גייט אויף אין דר פריא אונ גייט אונטר פר נאכט וירידת הגשמים ונשיבת הרוחות אונ וויא דר רעגן גיערט פון דעם הימל אונ וויא די ווינטין ווייען והדומה לזה אונ נאך אזעלכע גלייכן וואס איז תמיד אונ זעהן עס פאר זיך אלע צייט פר וואונדערין זייא זיך גאר ניט אויף דעם וכן יתמהו אונ אזו אויך וואונדערן זייא זיך כשרואים הים וגליו אז זייא זעהן דעם ים אונ זיינע אינדין אונ זיינע שטורעמן ורוב החיות אשר בו אונ די פיל לעבדיגע באשעפניש וואס דריגען זיינן ולא יתמהו אונ זייא פר וואונדערן זיך ניט איבר דעם גאנג פון די טייכן והגרת המים אונ וויא די וואסר ציהן זיך פון די קוואלין טאג אונ נאכט לא ינוחו זייא טוען ניט רוען אונ ניט שטיל שטיין והרבה כזה אונ פיל אזעלכע גלייכן על כן ראוי לך אחי דרום גיהערסטו מיין ברודר אכטונג געבן בכל מה שברא הבורא יתברך אויף אלעמן וואס דר באשעפר האט באשאפן מה שהיית רגיל בו סייא אזעלכם וואס דו ביסט געוואונט דר מיט ומה שלא היית רגיל בו אונ סייא מיט וואס דו ביסט ניט געוואונט ובמה שראית אונ אויף דעם וואס דו האסט שון אמאל געזעהן ובמה שלא ראית אונ אויף אזעלכם וואס דו האסט ניט געזעהן קיין מאל נאר זעהסט עס דאס ערשטע מאל ואל תשיאך אונ לאז דיך ניט אן רייזן אונ פר פירן סכלותך כו' דיין נארישקייט וואס דו ביסט געוועזן אין דיין

יוגינד

מהשתכל בענינים בנערותך בתחלת ראותך אותם שתעזוב להתבונן ולבחון בהם בעת חזקת הכרתך ובר לבך והגעת בינתך כשאתה גדול אך הבט להם והשתכל בהם כאלו לא ראית כמותם ודמה בנפשך כאלו היית סתום עינים קודם הכרתך אותם ואח"כ פקחת עיניך וראית אותם והכרתם, הלא תראה אחי כי הכסיל כעור וכאשר ישכיל יהי' כענין מי שנפקחו עיניו וראה כמו שאמר הכתוב (בראשית ג) על אדם וחוה ותפקחנה עיני שניהם וכבר ידענו כי עיניהם היו פקוחות קודם לכן. ואל תתעלם מנפשך שתפקוד אותה ותחפש על סכלותה ואז תראה מאמתות הענינים ותכיר מפלאי הבורא יתעלה מה שארכה סכלותך בו ועורונך ממנו כמו שאמר אחד מן החכמים לבות החכמים יש להם עינים רואות מה שאינם רואים הפתאים כמ"ש הכתוב (ישעיה מ) הלוא תדעו הלוא תשמעו וגו':

והארבעה ועשרים שתחשוב עם נפשך ותתבענה על כל ענין שנתיישב אצלה מעניני ידיעת האלהים ותורתו ודברי הראשונים וחידות החכמים ועניני התפלות אשר ידעת מעת נערותך וברוב ימי גדולך ולמודך תחלה כי צורות הענינים

מרפא לנפש

הלוא תדעו הלוא תשמעו וגו' וביפה דקרא אלו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה:

יונגער פון צו קוקן אויף די זאכן כתחלת ראותך אותם אין דעם אן הייב אז דו האסט די זאכן גזעהן זאל דיך דאס ניט ברענגן שתעזוב להתבונן ולבחון כו' אז דו זאלסט פר לאזין פון צו פר שטיין אונ אכטונג געבן אויף די זאכן אין דער צייט אז דיין פר שטאנד איז שטארק ובר לבך אונ דיין הארץ איז קלאר והגעת בינתך אונ דו קומסט צו דיין רעכטין שכל אז דו ביסט שוין גרויס זאלסטו אויך ניט פעלין אכטונג געבן אויף די זאכן צו זעהן פון זייא די גבורה אונ די חכמה פון גאט אך הבט להם נאר גיב אכטונג אויף די זאכן והסתכל להם אונ בטראכט זייא אזוי כאלו לא ראית כמותם גלייך וויא דו האסט נאך זעלכע זאכן גאר קיין מאל ניט געזעהן ודמה בנפשך אונ זאלסט דיר פאר שטעלין כאלו היית סותם עינים גלייך וויא דו ביסט בלינד געוועזן איי דו האסט די זאכן רעכט דר קאנט אונ פר שטאנען ואח"כ פקחת עיניך אונ דער נאך האסטו ערשט דיינע אויגן געעפינט וראית אותם והכרתם אונ האסט זייא געזעהן אונ פר שטאנען הלא תראה אחי פר וואר דו קאנסט דאך זעהן מיין ברודער כי הכסיל כעור אז איין נאר איז גערעכינט וויא איין בלינדער וכאשר ישכיל אונ אז ער קריגט שכל יהי' כענין מי שנפקחו עיניו ווערט ער וויא איינער וואס ווערין געעפינט זיינע אויגן אונ הייבט ערשט אן צו זעהן וויא דער פסוק זאגט אויף אדם וחוה ותפקחנה עיני שניהם אונ עס זיינן געעפינט געווארין זייערע אויגן וכבר ידענו אונ מיר וויסן דאך אז זייערע אויגן זיינן פריער אויך אפן געוועזן נאר וויל זייא זיינן פריער נארעש געוועזן אונ זיינען דער נאך געווארן געווארין רופט עס די תורה אן זייערע אויגן האבן זיך געעפינט ואל תתעלם מנפשך אונ פר הויל זיך ניט פון דיין נפש שתפקוד אותה דם דו זאלסט זיא בזוכין ותחפש על סכלותה אונ זאלסט זוכין נאך דעם וואס זיא פר שטייט ניט ואז תראה אונ דעמאלט וועסטו ערשט זעהן דעם אמת פון די זאכין ותכיר מפלאי הבורא אונ וועסט דר קאנען פון די וואונדער פון דעם בשעפער יתעלה מה שארכה סכלותך בו אזעלכעס וואס דו האסט אלאנגע צייט עס ניט פר שטאנען ועורונך ממנו אונ וואס דו ביסט דר פון בלינד געוועזן כמו שאמר אחד וויא איינער פון די חכמים דאס גזאגט לבות החכמים יש להם עינים די הערצר פון די קלוגע לייט האבן אויגן רואות מה שאינם רואים הפתאים זייא זעהן וואס די נארין זעהן ניט וויא דער פסוק זאגט אין ישעיה הלא תדעו הלא תשמעו פר וואר איר זאלט וויסן פר וואר איר זאלט הערן:

והארבעה ועשרים אונ דאס פיר אונ צוואנציגסטע איז שתחשוב עם נפשך דוא זאלסט מיט דיין איבר רעכנען ותתבענה אונ זאלסט זיא מאנין על כל ענין איבר אלע זאכין וואס זיא האט פאר שטאנען מעניני ידיעת האלהים פון דעם וויסן שאפט פון גאט אונ זיין תורה ודברי הראשונים וחידות החכמים אונ פון די זאכן אונ רעטענישין וואס די ערשטע חכמים האבן גירעט ועניני התפלות אונ פון די תפלות וואס דו האסט גילערינט נאך פון דיין יוגנד וברוב ימי גדולך אונ אין דער צייט וואס דו ביסט אויף גיצויגן געווארין ולמודך תחלה אונ דם איז געוועזן דיין לערנען צום אן הייב.

הדקים אצל מי שהכרתו הלושה אינם כצורתם אצל מי שהכרתו חזקה וכל אשר תוסיף הכרת האדם יוסיף בירור בענינים על כן אל תנוח דעתך על מה שנצטייר בלבך בתחלת למודך מן הענינים המסופקים והסברות העמוקות, אבל ראוי לך להתחיל בעת חוזק שכלך והכרתך לעיין בספר תורת האלהים וספרי נביאיו כמי שלא למד מהם ספר ותרגיל עצמך לפרשם ולבארם ולהתבונן במלותם ובלשונם ומה שסובלות מן הענינים ומה שיש מהם כפשוטו ומה שאינו כפשוטו ומה שיש מהם נראה ומה שהוא מהם נסתר ומה שהסברא (ס״א שההקשה) נמצאת בו ומה שאין הסברא (ס״א ההקשה) נמצאת בו. וכן תעשה בתפלות ובתשבחות מהסתכל במלותם ובמגמת עניניהם כדי שתהיה בעת שתדבר בהם לפני אלהיך יודע מה שמוציא לשונך מן המלות ומה שמבקש לבך בענין, ואל תנהג בכל זה כמנהג ימי הנערות שתאמר מן המלות בלשונך מה שיזדמן לך ועל איזה דרך שיזדמן

מרפא לנפש

והארבעה ועשרים כו׳ ע״כ אל תנוח דעתך כו׳ נומ׳ מההר בכבר למדתי זל בנפלאותי וכוא ברור אלו מאין ספק כו׳: אבל ראוי לך כו׳ ומה שהוא מהם נסתר ר״ל בים בו איזה סתירה ולא נגלה לפי דעתך כאן ספק: ואל תנהג כו׳ שהאמר מן המלות כו׳ מה שיזדמן דר כו׳ ר״ל בלי כונת פי׳ המלות ומבלי דקדוק לבון בקודם בכונית

און אז דו קומסט צום שכל מוזטו די אלע זאכן ווידר טראכטין אונ רעכט עס פר שטיין כי צורות הענינים הדקים ווארום דס גישטאלט אונ פר שטאנד פון די אידעלע אונ טיפע זאכין אצל מי שהכרתו הלושה ביי דעם וואס זיין פר שטאנד איז שלאף אינם זיינן זייא ניט כצורתם וויא זייער גישטאלט איז אצל מי שהכרתו חוקה ביי דעם וואס זיין פר שטאנד איז שטארק כלומר דר וואס האט ווייניג שכל פר שטיים די טיפע אונ די אידעלע זאכן ניט אזו וויא עס פר שטייט זייא דר וואס האט מער שכל וכל אשר תוסיף הכרת האדם אונ וויא גרעסער דאס פר שטאנד פון דעם מענטשין איז יוסיף בירור בענינים פר שטייט ער אליץ מער די זאכין ע״כ אל תנוח דעתך כו׳ דרום זאלסטו דיך ניט בגעניגען אויף דעם וואס דיא זאכין זיינען ביי דיר אויס גימאלט אין הארץ בתחלת למודך אין דעם אן הייב אז דו האסט אן גיהויבן צו לערנן מן הענינים המסופקים פון דיא זאכין וואס די דעה איז מסופק אין זייא והסברות העמוקות אונ פון דיא טיפע שארפזיניגע זאכען זאלסטו זיך דער מיט ניט בנוגן לאזין אבל ראוי לך להתחיל נאר אז דיין שכל איז שטארק אונ אז דוא קומסט צו דיין רעכטין פאר שטאנד גיהעדכטו לעיין בספר תורת האלהים אין נאך צו קלערין גאנץ התורה וספרי נביאיו אונ אויך אין די ספרים פון זייני נביאים אונ זאלסט דרינען אזו נאך קלערין כמי שלא למד מהם ספר גלייך זויא דער וואס הט נאך פון זייא גאר נים גילערינט ותרגיל עצמך לפרשם אונ זאלסט זיך גיוואונן זייא מפורש זיין אונ צו בשיידן זייא ולהתבונן במלותם אונ אכטונג צו געבין אויף זייערי ווערטיר אונ אויף זייער לשון ומה שסובלות מן הענינים אונ וואסערי ענינים דיא זאכן קאנן טראגין ווארום עס איז פר האנדין אזעלכע זאכין וואס זיינען על פי רמז אונ על פי סוד ומה שיש מהם כפשוטו אונ וואס עס איז פר האנדין פון זיי וואס איז פשוט אונ וואס ניט פשוט איז ומה שיש מהם נראה אונ וואסערי עס זיינען אפעני אונ גיוויזענע זאכין ומה שיש מהם נסתר אונ וואסערי זאכן פון זיי זיינען פר האנדין פר בארגעני ומה שהסברא נמצאת בו אונ דס וואס דאס פאר שטאנד קאן גרייכן דרינן ומה שאין הסברא כו׳ אונ וואס דאס פאר שטאנד קאן ניט גרייכין דרינן זאל ער זיך דרינן אליץ גיוואונן אריין טאן דעם שכל כדי ער זאל עס אליץ רעכט פר שטיין וכן תעשה בתפלות אונ אזו אויך זאלסטו טאן אין די תפלות והשבחות מהסתכל במלותם דס דוא זאלסט אכטונג געבין אונ קוקין אויף זייערי ווערטיר ומגמת עניניהם אונ אויף דער כוונה פון זייערי זאכין כדי שתהיה כדי עס זאל זיין בעת שתדבר בהם לפני אלהיך כו׳ אין דר צייט אז דו טוסט רייקן דיא תפלות פאר דיין גאט זאלסטו וויסן וואס פאר ווערטיר דיין צונג רעט ארוים ומה שמבקש לבך בענין אונ וואס דיין הארץ בגערט אין דעם ענין אונ וואס דוא טוסט בעטין מיט דער תפלה ואל תתנהג בכל זה אונ זאלסט זיך ניט נוהג זיין אין דיא אלי זאכין כמנהג ימי הנערות וויא דוא פלעגסט זיך נוהג זיין אין דיין יוגנד שתאמר מן המלות בלשונך מה שיזדמן לך דוא זאלסט נאר זאגין מיט דיין צונג וואסערי ווערטער עס וועלין דיר קומן אין מויל אריין ועל איזה דרך שיזדמן אונ אויף וואס פאר איין:

ואינך יודע הענין, וכבר קדם לנו בענין הזה מה שיש בו די. וכן תעשה כדברי החכמים והקבלה שתתבונן בהם ותדינם לזכות ואל תנוח דעתך על מה שנתברר אצלך בתחלת למודך אבל תבע עליו את נפשך כמי שמתחיל בו, ומה שיתברר אצלך תזכרנו ותתישב בו, ומה שתסתפק בבירורו תחקור עליו מחכמי דורך שלא כדרך החקירה הראשונה, אז יראה לך מסודות התורה וסודות החכמים מה שאי אפשר להשיגו מצד למוד המלמדים אותך בתחלת ענינך. ואל תשיאך הגאוה שתחשוב שהכרתך לא הוסיפה על מה שהיתה עליו מנעוריך ושמה שעבר בדעתך בעת הנעורים לא יתכן להשתנות אצלך ולהיות נכרי אצל דעתך, כי זה מפתוי היצר לך שירשל אותך מעיין ומחקור על אמתת הענינים וידמה בעיניך שאתה חכם גמור ולא תחסר מאומה ממה שאתה צריך לו כמו שאמר החכם

מרפא לנפש

טעם ומרפא עמוק כמו במתפללים סקטים : וכבר קדם לנו כו' נתבאר בשער פ"ט : ותדינם לזכות פי' לא דבר רק טוב ומכם כוא ריק שהמתכוין שלא ירדם לסוף דעתם ואז טוב לך אבל אם עולה בדעתו לסתור איו דבריהם כ"י טוב יותר

אין ארט עס וועט זיך דיר מזדמן זיין דהיינו דוא וועסט ניט מדקדק זיין מיט די נקודות אונ אויף אדגש אונ ארפה אונ אויף אשווא נח אונ אויף אשווא נע ואינך יודע הענין את דו פר שטייסט גאר די זאך ניט זאלסטו אזו אליין ניט טאן וכבר קדם לנו בענין הזה כו' אונ מיר האבן שוין איבר גינוג גישריבן פון דער זאך וכן תעשה בדברי החכמים אונ אזו אויך זאלסטו טאן ווען דוא לערינסט די ספרים פון די חכמים אונ וואס זייא האבן איינר פון דעם אנדרין מקבל גיוועזן שתתבונן בהם דוא זאלסט דרויף טראכטין אונ פר שטיין אין זייא אונ אוב עס איז דארפן פר האנדין אזאך וואס דיר דאכט זיך עס איז ניט רעכט ותדינם לזכות זאלסטו זיי דן זיין לכף זכות אונ זאלסט ניט זאגין זייא האבן חס ושלום אטעות גיהאט נאר דוא זאלסט אן הייבן אז דו פר שטייסט עס ניט רעכט ואל תנוח דעתך אונ פר לאז דיך ניט אויף דעם וואס דו האסט עס פר שטאנן בשעת דו האסט עס אן גיהויבן צו לערנן אבל תבע עליו את נפשך נאר מאן דרויף דיין לייב אזו וויא איינר האט עס ערשט אן גיהויבן צו לערנן דס עס זאל ביי דיר גלייך זיין וויא דוא לערינסט עס דאס ערשטי מאל ומה שיתברר אצלך אונ וואס עס וועט ביי דיר אויס גיקלערט ווערין דס הייסט וואס דוא פאר שטייסט תזכרנו ותתישב בו דס זאלסטו גידיינקן אונ בלייב דער ביי ומה שתסתפק אונ וואס דוא קאנסט ניט רעכט פר שטיין אונ עס איז ביי דיר אספק תחקור עליו מחכמי דורך זאלסט עס פרעגין די חכמים װאס זיינן אין דיין דור שלא בדרך החקירה הראשונה אבער ניט אויף דעם דרך אזו וויא דו האסט צום ערשטין גיטאן אז דוא האסט אן גיהויבן צוא לערנן. אז דערמאלט אז דו וועסט אזו טאן יראה לך מסודות התורה וועט דיר גיוויזן ווערן פון די סודות פון דער תורה ומסודות החכמים אונ פון די סודות פון דיא חכמים מה שאי אפשר להשיגו כו' אזעלכעם וואס איז דיר אום מיגליך גיוועזן צו פאר שטיין דורך דעם למוד וואס מען האט דיך גילערנט אין דעם אן הייב אז דוא האסט אן גיהויבן צו לערנן. ואל תשיאך הגאוה אונ לאז דיך ניט אן רייצן די גאוה שתחשוב אז דו זאלסט טראכטן שהכרתך לא הוסיפה אז דיין פר שטאנד איז ניט גרעסר גיווארן על מה שהיתה עליו מנעוריך פון דעם וואס עס איז גיוועזן אין דיין יוגנד. דס דו זאלסט ניט טראכטין אז דו ביסט אין דער יוגנד אזו פר שטאנדיג גיוועזן, אז עס קאן שוין גרעסר ניט זיין ושמה שעבר בדעתך כו' אונ וויא עס איז ביי דיר איין גזעצט גיווארן אין דער יוגנד לא יתכן להשתנות דאס קאן שוין ביי דיר ניט פאר ענדערט ווערין ולהיות נכרי אונ עס זאל הייסט פרעמד ווערן ביי דיין שכל כלומר דו וועסט וועלין זאגן דס קאן גאר ניט זיין ווס איך האב אפ גיקלערט אין דער יוגנד זאל ביי מיר דס הייסט נאר פרעמד אונ פר ניכט גירעכינט זיין זאלסטו אזו ניט זאגן כי זה מפתוי היצר. לך ווארום דס איז פון דעם איבר רייידן וואס דער יצר הרע רעט דיר אן שירשל אותך כדי ער זאל דיך פויל מאכן מעיין ומחקור כו' פון צו טראכטן אונ נאך צו פארשטין אויף דעם רעכטין עיקר פון דיא זאכין וידמה בעיניך שאתה חכם אונ דער יצהר שטעלט דיר פאר אונ רעט דיר איין אז דוא ביסט א רעכטיר חכם ולא תחסר מאומה אונ דוא קאנסט אלץ אונ דו בדארפסט קיין שום זאך ניט פרעגין. וויא דער חכם שלמה המלך האט גזאגט

חכם

(משלי כו) חכם עצל בעיניו משבעה משיבי טעם ואמר (שם) ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו ואמר (קהלת ב) החכם עיניו בראשו, רוצה לומר שהוא מסתכל בתחלת עניניו ומה שהוא בו מעניני תורתו ועולמו ופוקד אותם ומבין הטוב והרע מנפשו במה שעבר לו ויוסיף להחזיק בטוב וישוב מן הרע והכסיל מתעלם מכל זה כמי שהולך באפלת הלילה בדרך ארוכה לא יביט אל מה שעבר ואם יחזיר פניו לא יתבאר אליו אך כל דעתו על מה שיש לפניו ועל זה אמר והכסיל בחשך הולך ואמר (שם) וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך וגו׳ :

והחמשה ועשרים שיחשב עם נפשו על מה ששקע בה מאהבת העוה"ז והגברת תאותיה על אהבת העוה"ב וישתדל להוציא אהבת העוה"ז מלבו ולהגביר אהבת העוה"ב עליה בהסתכלו באחרית שני העולמים ומה שיהיה סוף ענינו בשני המעונים וישתדל להרחיק אהבת העוה"ז מלבו ולקיים בו אהבת העוה"ב תמיד. וכבר אמר

מרפא לנפש

לאפיקורסות ואין לו תקנה: ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו שהכסיל מכיר חסרונו ושואל ולומד יש לו תקוה אבל החכם בעיניו ימות בלא חכמה: החכם עיניו בראשו ר"ל החכם עיניו על מה שעשה בראשיתו ובתחלתו ר"ל בראשית

חכם עצל בעיניו דער פוילער האלט זיך קליגער משבעה משיבי טעם פון זיבן פאר שטאנדיגע לייט וואס זייא ווייסן גוטע טעמים אונ צו געבין אונ נאך האט ער גיזאגט ראית איש חכם בעיניו ווען דו האסט גיזעהן אז איינער האלט זיך פאר קלוג אין זייני אויגן תקוה לכסיל ממנו האט דער נאר אגרעסערי האפונג פון אים דס דער נאר וואס ווייסט זיין חסרון אונ לערינט זיך פון לייט האט מער האפונג פון דעם וואס אים דאכט זיך ער איז זייער קלוג · אונ אין קהלת שטייט החכם עיניו בראשו דער חכם האט זייני אויגן צום אן הייב רוצה לומר דער מיט מיינט ער שהוא מסתכל כו׳ ער קוקט אויף דיא זאכין וואס ער האט פריער גיטאן ומה שהוא בו כו׳ אונ וויא ער האלט אין די ענינים פון זיין תורה אונ פון דער וועלט ופוקד אותם אונ בטראכט זיי ומבין הטוב והרע מנפשו אונ בטראכט אונ פאר שטייט דס גוטס אונ דס בייז פון די מדות פון זיין נפש אין דער גאנצער צייט וואס אויף איז אים אריבער ויוסיף להחזיק בטוב אונ מערט זיך צו שטארקן ווייטער גוטס צו טאן וישוב מן הרע אונ קערט ווידר פון דעם בייז אונ טוט שוין קיין בייז ניט והכסיל מתעלם מכל זה אבר דער נאר פאר הוילט זיך פון דעם אלעמן כמי שהולך גלייך וויא איינער וואס גייט ביי נאכט אין דער פינצטער בדרך ארוכה אין איין לאנגען וועג לא יביט על מה שעבר אונ טוט ניט קוקן אויף דעם וואס ער איז שוין אפ גיגאנגען ואם יחזיר פניו אונ ווען ער וועט שוין אפילו אום קערין זיין פנים אונ וועט יוא וועלין זעהן דעם וועג וויא ער איז גיגאנגען לא יתבאר אליו קאן ער דעם וועג ניט וויסן קלאר ווייל עס איז פינצטער אזו איז דער נאר אויך · ועל זה אמר אונ אויף דעם האט שלמה המלך גיזאגט והכסיל בחושך הולך אונ דר נאר גייט אין דער פינצטער ואמר שם אונ נאך האט ער דארטן גיזאגט וראיתי אני אונ איך האב גיזעהן שיש יתרון לחכמה מן הסכלות אז די חכמה איז פיל בעסר פון דיא נארישקייט כיתרון האור מן החושך גלייך אז דס ליכטיקייט איז בעסר פון די פינצטערניש :

והחמישה ועשרים אונ דס פינף אונ צוואנציגסטע איז שיחשוב עם נפשו ער זאל זיך וועלבסט בארעכנן על מה ששקע בה כו׳ אויף דעם וויא ער איז אזו טיף איין גיזונקן אין די ליבשאפט פון דער וועלט והגברת תאותיה אונ וויא זיין גלוסטיקייט צו דר וועלט איז שטארק על אהבת העולם הבא אייבער די ליבשאפט פון יענער וועלט וישתדל להוציא אהבת העולם כו׳ אונ זאל טראכטן אויס ציהן פון זיין הארץ די ליבשאפט פון דער וועלט ולהגביר אהבת העוה"ב אונ צו שטארקן אויף איר די ליבשאפט פון עולם הבא דאס ער זאל יענע וועלט בעסיר ליב האבן פון דער וועלט · אונ וויא ארום וועט ער דס קאנן שטארקן בהסתכלו באחרית כו׳ אז ער וועט קוקן אונ פאר שטיין אויף דעם סוף פון ביידע וועלטין ומה שיהיה סוף ענינו אונ וואס זיין סוף וועט זיין אויף די צוויא וואונונגען אז ער וועט אויף דעם אכטונג געבין ישתדל להרחיק כו׳ וועט ער זיך פלייסין צו דער ווייטערן פון זיין הארץ די ליבשאפט פון דער וועלט ולקיים בו אהבת העולם הבא אונ תמיד צו האלטן אין זיין הארץ די ליבשאפט פון עולם הבא וכבר אמר אחד מן החכמים אונ איינר פון דיא חכמים האט שוין לאנג

גיזאגט

אחד מן החכמים כאשר לא יתחברו בכלי אחד המים והאש כן לא תתחבר בלב המאמין אהבת העוה"ז ואהבת העוה"ב ואמרו העוה"ז והעוה"ב כשתי צרות כאשר תרצה האחת מהן תקצוף השנית. וכן אחי נפשך ונופך צריכות הנהגה ומחשבה וחזוק הנפש ותקונה יהיה בהרגילה במוסרים ובחכמות ולהנהיגה בדברי חכמה וללמדה המדות הטובות ולמנוע אותה מתאותיה הבהמיות. אבל חזוק נופך ותקונו שתפקדנו במיני המאכלים הטובים הערבים והמשקים הראוים למזגו והריחיצה בסים השוים ולהרגיש עליו תדיר בתועלותיו וצרכיו. ואם תהיה מחשבתך על תקון נופך ותשים כל השגחתך עליו תתעלם מתקנת נפשך. וכן אם תטה מחשבתך להחיות את נפשך בהשגחתך עליה תתעלם מהרבה מעניני נופך. ומן הזריזות שתגביר את נפשך הקיימת לך על גופך הכלה ושתפקדנה ותרגיש עליה ואל תקצר בענינים הצריכים מאד לגופך ותכביד עליו ותהלישהו ותהיה זאת סבה לחלישות שניהם אבל תן לגופך המזון אשר יעמידנו על ענינו ותן לנפשך מן החכמות

מרפא לנפש

בדברים ועניניו יכיר ויתבונן משם מה יהיה לתכליתו : כשתי צרות שתי נשים לא"ש א' : כאשר תרצה את האחת תכעיס

געזאגט כאשר לא יתחברו בכלי אחד אזו וואול ווי דס וואסער מיט פייער קאן זיך באנגד ניט בהעפטן אין איין כלי כן לא תתחבר בלב המאמין כו' אזו אויך קאן זיך ניט באנאנד בהעפטין ביי דעם פרומן מאן אין הארץ די ליבשאפט פון דער וועלט מיט די ליבשאפט פון יענער וועלט ואמרו אונ נאך דאבן זייא געזאגט העולם הזה והעולם הבא די וועלט אונ יענע וועלט איז גלייך וויא דוא האסט צוויי ווייבר כאשר תרצה האחת אז דו באוויליגסט איינע פון זייא תקצוף השנית טוט ברוגז ווערן די אנדערי · וכן אחי אונ אזו אויך מיין ברודר איז מיט די ביידע וועלטין נפשך וגופך דיין נשמה אונ דיין גוף צריכות הנהגה די ביידע בדארפין וואול פר זארגט אונ בטראכט ווערן וחזוק הנפש ותקונה אונ דס שטארקן אונ פר זארגן דיין נשמה יהיה טוט זיין בהרגילה במוסרים אז דוא וועסט זיא געוואונן אין מוסר אונ אין חכמות ולהנהיגה בדברי חכמה אונ זאלסט זיא פירן מיט קלוגי רייד ללמדה במדות הטובות אונ זאלסט זיא לערנן די גוטי מדות צו טאן ולמנוע אותה מתאוותיה אונ זאלסט זיא פר מיידן פון איהרי טהיריטע גלוסטיקייט אבל חזוק גופך ותקונו אבר ווען דוא ווילסט שטארקן דיין גוף אונ רעכט העלפין אים איז דס שתפקדנו במיני המאכלים הטובים דו זאלסט אים אפ היטען מיט אלערלייא גוטי אונ זיסע שפייז והמשקים הראוים למזגו אונ מיט אזעלכע משקים ווס זיינן גוט צו זיין נאטור והרחיצה במים השוים אונ צו באדין זיך אין לעבליך וואסער ניט צו היים אונ ניט צו קאלט ולהרגיש עליו תדיר אונ השגחה צו געבין אוף אים תמיד בתועלותיו וצרכיו ער זאל האבן וואס אים העלפט אונ זיין בדערפניש · איצונד וועסטו פר שטיין פר וואס עס קאן ניט זיין איינר זאל ליב האבין די וועלט אונ יענע וועלט · ואם תהיה מחשבתך ווארום אז דיין מחשבה וועט זיין על תקון גופך אויף דעם בשטאנד פון דיין גוף ותשים כל השגחתך אונ דוא וועסט טאן נאר דיין אויב אכט אויף אים תתעלם בתקנת נפשך וועסטו זיך פר הוילן פון דעם פעריכטונג פון דיין נשמה וכן אם תטה מחשבתך אונ אזו אויך אז דוא וועסט נייגן דיין מחשבה להחיות את נפשך צו דער נערין דיין נשמה בהשגחתך עליה דס דו וועסט געבן אויף איר תתעלם מהרבה מעניני גופך וועסטו זיך פר הוילן פון פיל זאכן וואס געהערין צו דיין גוף אונ וועסט שוין דעם גוף ניט געבין זיינע תענוגים · ומן הזריזות אינ דאס פרומקייט ברייננגט מיט שתגביר את נפשך כו' אז דיין נשמה וואס זיא בלייבט דיר אויף אייביג זאלסטו זיא שטארקן על גופך הכלה אויף דיין גוף וואס ער ווערט פר לענד ושתפקדנה ותרגיש עליה אונ זאלסט זיא בריינגען אונ אכטונג געבין אויף איר · ואל תקצר בענינים הצריכים אבער דיא זאכין וואס דיין גוף בדארף עס נייטיג האבין זאלסטו דריגן ניט קירצין ווארום אז דו וועסט דאס אויך אים ניט געבין ותכביד עליו אונ עס וועט אים צו שווער זיין אוים צו האלטין ותחלישהו אונ וועסט אים שלאף מאכין ותהיה זאת סבה וועט דאס זיין אסבה אז זיי זאלן ביידע שלאף זיין · כלומר אז דו וועסט דעם גוף גאר ניט געבין קיין עסן אדער אנדערע זאכין וואס ער בדארף נייטיג וועט דר גוף שלאף ווערין אונ דורך דעם וועט די נשמה אויך ניט קאנען גאט דינען הייכט גלייך וויא זייא וועלן ביידע שלאף זיין אבל

הן

והמוכרים יותר מיכלתה. ובזה אמר החכם (קהלת ז) אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר וגו' ואמר (שם) טוב אשר תאחוז בזה וגם מזה אל תנח את ידך, רוצה לומר אל תפליג בדרכי הצדיקים הפורשים מן העולם ותעבור את נתיבתם פן תשומם. וכן אל תפליג בדרכי הרשעים המגבירים את העולם ותלמד תאותם יותר מן השיעור הראוי לתורתך ועולמך פן תמות בלא עתך, רוצה לומר מות הנפש בתגבורת התאוה עליה בטבעה בים התענוגים הגופיים אך אחוז הדרך השוה והחזק באחריתך ואל תנח עולמך כי ממנו תקח לך צדה לעולם הקיימת ומקום המנוחה כמו שאמרו חז"ל העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין, וזו היא דרך החסידים הראשונים היראים את האלהים. ומה שאמר ואל תתחכם יותר ולא אמר ואל תהי סכל יותר מפני שיש לחכמה אצלנו גבול ידוע לא יתכן לעבור אותו והוא שכל מין ממיני החכמה שימשכנו

מרפא לנפש

תקון הטעות : ר"ל אל תפליג כדי ר"ל לסיום מסכת הלאשונה מכחות הפרושים בזכר בפ"ג משער הפרישות שכרהו מן סיטוב אל המדברות כו' ע"ש וזה המסיים פן תשומם שהסיס משומם מן ישוב העולם כמ"ש שם : פן תמות בלא עתך ר"ל מות הנפש שהרשעים נקראים בחייהם מתים : ואל תנח עולמך ר"ל הטוסה אל תעזוב מכל וכל : וכל מה שהוא כו' אסור

חן לגופך המזון כו' נאר גיב דעם שפייז לויט ער זאל קאנען בשטיין אויף זיין בשטאנד ותן לנפשך מן החכמות והמוסרים אונ גיב דיין נשמה פון דיא חכמות אונ מוראל יותר מיכלתה מער אז אין איר מאכט איז דס דו זאלסט אלץ טראכטין מער מעשים טובים צו טאן איי איצונד איז אין דיין מאכט ובזה אונ פון דעם האט גיזאגט דר חכם שלמה המלך אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר זייא ניט צו פרום אונ אי"' ניט צו קלוג · אונ נאך האט ער גיזאגט ווייטער טוב אשר תאחוז בזה עס איז גוט דו זאלסט זיך אן הייפן אין דעם דו זאלסט טראכטין די פאריכטונג פון דר נשמה וגם מזה אל תנח את ידך אונ די פאריכטונג פון דעם גוף זאלסטו אויך ניט לאזין שטיין רוצה לומר דר מיט מיינט ער אל תפליג בדרכי הצדיקים דו זאלסט ניט צו ווייט גיין אין דיא וועג פון די צדיקים הפורשים מן העולם וואס זייא שיידין זיך גאר אפ פון דער וועלט ותעבור את נתיבתם אונ זאלסט וועלין גיין אין זייער שטעג אונ צו פיל פרומקייט ברויכין זאלסטו אזו ניט טאן ווארום פן תשומם טאמער וועסטו פאר וויסט ווערין דו וועסט עס ניט קאנן אויס שטיין וכן אל תפליג בדרכי הרשעים אונ אזו אויך זאלסטו ניט צו ווייט גיין אין דיא וועג פון רשעים המגבירים את העולם וואס זייא פאר שטארקין דיא וועלט כלומר וואס ביא זייא איז דר עיקר די וועלט ותלמד תאותם יותר מן השיעור כו' אונ זאלסט זיך פון זיי אפ לערנן צו טאן זייער גילוסטיגקייט מער איידר עס גיהער צו דיין תורה אונ דיין וועלט זאלסטו אזו ניט טאן ווארום פן תמות בלא עתך טאמער וועסטו שטארבן אן דיין צייט רוצה לומר אונ דר מיט מיינט ער מות הנפש די נשמה וועט שטארבין בתגבורת התאוה עליה דורך דעם וואס דם גילוסטיגקייט שטארקט זיך אויף איר בטבעה בים התענוגים מיט דעם וואס זיא איז איין גיזונקן אין דעם ים פון דיא לייבליכע תענוגים ווארום דר עיקר חיות פון דער נשמה איז נאר אז זיא טוט מעשים טובים כדי זיא זאל קאנן קומן פאר דעם בשעפר אבר אז זיא איז איין גיזונקן אין דיא תענוגים פון דעם גוף הייסט גלייך וויא דיא נשמה שטארבט אונ דרום ווערין דיא רשעים ביא זייער לעבין אן גירופין מתים אך אחוז הדרך השוה נאר האלט אין דעם מיטל מעסיגין וועג והחזק באחריתך אונ שטארק דיך צו טראכטין אויף דיין סוף ואל תנח עולמך אונ לאז דעם עולם אויך ניט אוועק כי ממנו תקח לך צדה לעולם הקיימת ווארום פון דעם עולם קאנסטו דיר שפייז מיט געמן צו יענם עולם וואס בלייבט שטיין אויף אייביג ומקום המנוחה אונ אויף דעם ארט וואו דו וועסט רוען וויא אונזרע חכמים ז"ל האבין גיזאגט העוה"ז דומה לפרוזדור בפני העוה"ב דיא וועלט איז גלייך וויא איין פיר הויז פר עולם הבא התקן עצמך בפרוזדור מאך דיך גרייט אין דעם פיר הויז כדי שתכנס לטרקלין כדי דו זאלסט קאנן אין דעם פאלעץ אריין גיין וזו היא דרך החסידים הראשונים אונ דאס איז גיוועזן דר וועג פון די ערשטע חסידים היראים את האלהים וואס האבין זיך גיפארכטין פאר גאט · ומה שאמר אונ דאס וואס שלמה המלך האט גזאגט ואל תתחכם יותר זייא ניט איבריג קלוג ולא אמר אונ האט ניט גיזאגט ואל תהי ככל יותר זייא ניט נארעש מפני שיש לחכמה כו' ווייל דיא חכמה האט ביא אונז איין גיוויסי גרענעץ וויא

לעבודת האלהים ולשמור מצותיו ולהראות חכמתו ויכלתו מותר לנו וחייבים אנחנו להקור עליו כמו שאמר (איוב כח) הן יראת אדני היא חכמה ואמר (משלי ט) תחלת חכמה יראת ה' ודעת קדושים בינה ר"ל ודעת האלהים, ואמר (תהלים קיא) ראשית חכמה יראת ה' ואמר (ירמיה ח) הנה בדבר ה' מאסו וחכמת מה להם, וכל מה שהוא מן החכמה על זולת הדרך אשר זכרנו אסור לעיין בה ולחקור עליה וע"כ אמר ואל תתחכם יותר, אך הסכלות וההוללות הזהיר ממעוטם ועל כן אמר ואל תהי סכל ולא אמר יותר, מפני שמעוטם מפסיד הרבה מעלות טובות כמו שאמר (קהלת י) זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט :

והששה ועשרים השבונו עם נפשו כשהוא עומד במצות המלך ויירא מעונשו אם יעבור על מצותיו ולא ירגיש למצות אלהיו ולא יירא מעונשו בעברו על מצותיו

מרפא לנפש

לעיין בם כמו שאמרו לעיין בספרי הפילוסופים כמו שכתב הפליאה במס' שבועות בשם סהנב"א ורמ"ש ושאר גאונים להרחיק מדרכיהם ומחלקת לבונם ושבניהם נאמר כל באיה לא ישובון ובספר סוכר נר"ת שארך בזה בכמה מקומות וגם' אמונות ועיין מ"ש בברטנורה על משנה הנ"ק ע"ש במבילים את האדם לידי מחשבת פגול נגד האמונה הנ"ל: זבובי מות וגו' אפילו זבובים מתים יכולין להבאיש ולהבליח המעבועות על השמן הטוב כן סכלות מעט: יקר לשון כבדות מכריע חכמה וכבוד שבאדם בסכלות מעט:

ווייט זיא גרייכט לא יתכן לעבור אותו מען קען דעם גרענעץ ניט איבער גיין וזהו אונ דאס איז שכל מין ממיני החכמו דיען אלערליי חכמות שיטשכנו לעבודת האלהים וואס ברייננט אונז צו גאטס דינסט ולשמור מצותיו אונ צו היטן זיינע מצות ולהראות חכמתו אונ צו ווייזן דיא חכמה פון גאט אונ זיין מאכט מותר לנו וחייבין אנחנו אזעלכע חכמות מעגין מיר לערנן אונ מיר זיינן חייב נאך צו פארשן כמו שאמר וויא איוב האט גיזאגט הן יראת ה' היא חכמה פאר וואר דיא פארכט פאר גאט דאס איז חכמה · אונ אין משלי שטייט תחלת חכמה דער אן הייב פון דער חכמה איז יראת ה' גאטס פארכט ודעת קדושים בינה אונ דאס וויסענשאפט פון דיא הייליגע איז דאס פר שטאנדיקייט רוצה לומר אונ מיט דעם ווארט דעת מיינט ער דעת אלהים דאס וויסענשאפט פון גאט איז דס פר שטאנדיקייט אונ אין תהלים שטייט ראשית חכמה יראת ה' דאס ערשטע פון דיא חכמה איז דאס מען זאל זיך פארכטין פר גאט · אונ ירמיה האט גזאגט הנה בדבר ה' מאסו זייא האבין דאך פר מיאוסט אין גאטס רייד וחכמת מה להם אונ וואס פאר איין חכמה האבין זייא וכל מה שהוא מן החכמה כו' אונ אזו איין חכמה וואס זיא ברייננט ניט גאטס דינסט אונ צו היטן זיינע מצות נאר דיא חכמה קאן ברייננען צו שלעכטע מחשבות חלילה אסור לעיין בה ולחקור עליה טאר מען אין איר ניט קלערין אונ מען טאר זיא ניט פארשטין ועל כן אמר אונ דרום האט שלמה המלך גיזאגט ואל תתחכם יותר אונ דו זאלסט ניט איבעריג קלוג זיין · אך הסכלות וההוללות אבער אויף דיא נארישקייט אונ אויף די עבירות הזהיר ממעוטם האט ער מזהיר גיוועזן אז מען זאל אפילו דאס וויניגסטע דער פון ניט האבין אין זיך ועל כן אמר אונ דרום האט ער גזאגט ואל תהי סכל אונ דו זאלסט ניט זיין קיין נאר ולא אמר יותר אונ ער הט ניט גזאגט דו זאלסט ניט זיין צו נארעש מפני שמעוטם מפסיד הרבה ווייל אפילו וויניג נארעשקייט פאר דארבט פיל גוטע מעלות וויא עס שטייט אין קהלת זבובי מות יבאיש דיא טויטע פליגין מאכן פאר אונגערוך יביע שמן רוקח אונ זיי מאכין אויף בלעזלען דעם גיווירצטין אייל ווארום אז טויטע פליגין זיינן אין גוטין בוים אייל ווערט פון אויבין בלעזליך יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט אונ אביסל נארישקייט איז שווערער אז דיא חכמה אונ כבוד · איז גידרונגן אפילו וויניג נארישקייט איז אויך ניט גוט דרום האט ער סתם גזאגט ואל תהי סכל אונ דו זאלסט קיין נאר ניט זיין :

והששה ועשרים אונ דאס זעקס אונ צוואנציגסטע איז השבונו עם נפשו אז ער זאל בארעכענן זיך זעלבסט כשהוא עומד במצות המלך וויא אזו ער שטייט אין דעם גיבאט פון המלך וויא אזו ער איז מקיים וואס ער גיבוט אים ויירא מעונשו אונ וויא ער האט מורא פר זיין עונש אז ער איז עובר אויף זיין גיבאט ולא ירגיש למצות אלהיו אונ ווארום זאל ער ניט שפירען אונ פילין דעם גיבאט פון זיין גאט ולא יירא מעונשו אונ וויא זאל ער זיך ניט פארכטין פר זיין עונש אז ער איז

עובר

ואיך לא יתבונן בשכלו מה בין שתי המצות ויכיר מה בין שני הענינים ויבין הולשת המצוה לקיים גזרותיו והתאחרו מהפיל העונש בו ורחקו מהשקיף עליו וטרדתו בנפשו ממנו וכבר אמר החכם (מ"שלי כד) ירא את ה' בני ומלך ואמר (שם כ) נהם ככפיר אימת מלך, ואיך לא יתבייש המשכיל מאלהיו שגזרתו קיימת המשקיף עליו תמיד ולא תטרידהו ממנו טרדה ולא ימנעהו ממנו מונע ולא יירא ולא יפחד מעונשו וימרהו והוא יודע שהוא משקיף עליו ורואה נגלהו ונסתרו ולא יחזור אליו בתשובה על מה שקדם לו ויאמר כמה ארך המרותי את דברו והתמיד סתרו עלי אבקש מחילתו קודם שיעברני בעוה"ז או יענני בעוה"ב והוא מה שאמר דוד (תהלים י) רשע כגבה אפו בל ידרוש אין אלהים כל מזמותיו:

והשבעה ועשרים חשבון האדם עם נפשו כשתבא עליו רעה בגופו או בממונו או בענין מעניניו ויקבל הכל מאלהיו בשמחה ויסבול סבל רוצה בדין האלהים

מרפא לנפש

והששה ועשרים כו' וטרדתו בנפשו ממנו. ר"ל אם שכחת טרוד זה עושה אותו שישכח לפעמים ממנו: **ולא יירא ולא יפחד** כלומר ואיך לא יירא: **ויאמר כמה ארך** כו' ולמה לא יתשוב בלבו ויאמר כמה שהרבתי להמרות דבריו וכות מסתיר פניו שלא להעניש אותי בכן ראוי לבקש מחילתו קודם שיעבור אותי או בעוה"ז או בעוה"ב: **רשע כגובה אפו** בל ידרוש לשוב בתשובה כי כל מזימותיו שאין אלהים משגיח עליו לענשו:

והשבעה ועשרים כו' ויסבול סבל רוצה בדין האלהים ר"ל כשתבא עליו צרה ח"ו יקבלה בטוב לב ובשמחה כמ"ש חז"ל חייב אדם לברך על הרעה בשמחה כשם שמברך על הטובה בשמחה כי אע"פ שהרעה כבר באה עליו ואין לו

עובר אויף זיינע געבאט ואיך לא יתבונן בשכלו אונ. וויא זאל ער ניט פר שטיין מיט זיין שכל מה בין שתי המצות וואס דער חילוק איז צווישן די צוויא געבאט ויכיר כו' אונ וויא זאל ער ניט דער קאנן צווישן די צוויא ענינים ויבין כו' אונ זאל פר שטיין דאס שלאפקייט פון איין בשר ודם וואס האט ניט די מאכט וויא גאט ב"ה אז זיין בפעל זאל מוזין געהאלטן ווערן והתאחרו מהפיל העונש בו אונ זיין זאמן פון אנליינען איין שטראף אויף אים ווארום ער בדארף ערשט קלערין מיט עדות אויב עס איז אמת אז ער האט ניט מקיים געווען זיין געבאט ורחקו מהשקיף עליו אונ איז ווייט פון צו קוקן אויף אים אויב ער האלט זיין געבאט וטרדתו בנפשו אונ זיין טירדא וואס ער האט אין זיינע מחשבות מאכט אים טרוד אז ער זאל קאנען פאר געסין אן אים וכבר אמר החכם אונ שלמה המלך האט געזאגט ירא את ה' בני ומלך מיין זון פארכט זיך פר גאט אונ פר דעם מלך. אונ נאך שטייט דארטן נהם ככפיר אימת מלך די פארכט פון א מלך ברומט וויא איין לעמפערט ואיך לא יתבייש המשכיל מאלהיו אונ וויא זאל דער קלוגער מאן ניט שעמען זיך פאר זיין גאט שגזרתו קיימת וואס זיין גזירה האט אקיום אויף אייביג המשקיף עליו תמיד וואס ער קוקט אויף אים אלע צייט ולא תטרידהו אונ קיין שום טירדא קאן אים ניט טרוד מאכן ער זאל אויף אים ניט קאנען קוקין ולא ימנעהו ממנו אונ קיין שום אפ האלטונג קאן אים דר פון ניט פר היידין ולא יירא ולא יפחד אונ וויא זאל דער מענטש ניט מורא האבין אונ זיך ניט פארכטין פר זיין עונש וימרהו אונ זאל אים ווידר שפעניגן והוא יודע כו' אונ ער וייס דאך אז גאט קוקט אויף אים ורואה נגלהו ונסתרו אונ זעהט זיינע אנפלעקטע אונ פאר באהאלטענע זאכין ולא יחזור אליו בתשובה אונ ווארום זאל ער ניט צו אים חוזר בתשובה זיין על מה שקדם לו אויף דיא זינד וואס ער האט פריער געטאן ויאמר אונ זאל זאגין כמה ארך המרותי וויא אלאנגע צייט האט דאס שוין געווערט וואס איך האב ווידער געשפעניגט זיינע רייד והתמיד סתרו עלי אונ גאט האט מיך ניט געשטראפט אבקש מחילתו דרום גיהער איך אים צו בעטן ער זאל מיר מוחל זיין דיא זינד קודם שיעברני איידר ער וועט מיך באטריבין אונ וועט מיך שטראפין אויף דער וועלט או יענני אדר ער וועט מיך פייניגן אויף יענער וועלט והוא מה שאמר דוד אונ דאס איז וואס דוד המלך האט געזאגט אין תהלים רשע כגבה אפו דער רשע מחמת זיין גדלות בל ידרוש פארשט ער גאר ניט וואס ער האט פריער געטאן אין אלהים כל מזמותיו אין אלע זיינע געדאנקן טראכט ער אלץ עס איז קיין גאט ניט פאר האנדין אדער אזוי איז דער פשט עס איז ניט אין אלע זיינע מחשבות דיא פארכט פר גאט ב"ה אונ פאר זיין עונש ח"ו:

והשבעה ועשרים אונ דאס זיבן אונ צוואנציגסטע איז חשבון האדם עם נפשו דער מענטש זאל זיך זעלבסט ברעכענען כשתבוא עליו רעה ווען עס קומט אים עפיס בייז אין זיין גוף

אדר

ילא סבל מתקצף על נזרתו כמ"ש (ישעיה ח) והכיתי לה' המסתיר פניו מבית יעקב וקויתי לו, ואל יהיה כמי שנאמר עליו (שם) והיה כי ירעב והתקצף וקלל במלכו ובאלהיו ופנה למעלה, ודע אחי כי העשר נסיונות שנסה המקום את אברהם אבינו לא היינו משבחים לו עמדו בהם לולי שהיה מקבל הכל מאלהיו ברצון ובטוב לבב כמו שנאמר (נחמיה ט) ומצאת את לבבו נאמן לפניך ויוצאי מצרים לא נתחייבו להאשימם ולהוכיחם במדבר אלא על התקצפם ושלא היה לבם טוב עם האלהים ועם נביאו כמו שאמר (תהלים עח) ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו ופעמים רבות היו מראים מרדם וממריים באלהים והפרת בריתו כאשר תמצאם בכל ענין מתאוים לשוב מצרים והדומה לזה, והסבל הטוב מדה טובה והסבל שבעליו מוכרח בו אין לבעליו שכר עליו ולא מחילה בו.

טרפא לנפש

פירוש מדה זאת אינו דומה אם מקבלם מאתו ית' באהבה והאומר בודאי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד וכרצונו היא טובתו כין שמוהלין עונותיו בין שהם יסורין של אהבה וה"ז הסבל לטובה א"כ הוא כדעני כאלמת אזי מוהלין לו כמו שאמר לפניו ואם נהו בם עם כהנה עליו היא לו לטובה ולמבא ונכברה והוא מוכרח לקבלם מפני שאין לו מנוס וכרירם ומזמת שכות

אדער אין זיין געלד או בענין מעניניו אדער אין אזאך פון זיינע זאכען זאל ער דערמאלט דיינגען ויקבל הכל מאלהיו בשמחה אונ זאל עס אלץ אן נעמען פון גאט מיט שמחה ויסבול אונ זאל עס דולדען סבל רוצה בדין האלהים מיט אזו ארדולדונג וויא דער וואס איז צופרידען מיט גאטס דין ולא סבל מתקצף אונ ניט אזו אדורלדונג פון זעלכין וואס צערינט אונ איז ברוגז אויף גאטס גזירה · כלומר ער מוז דאך ליידין דיא גזירה פון גאט וואס בדארף ער עס ליידין מיט צארן בעסר אז ער נעמט עס אן באהבה אונ ליידט די יסורים מיט אגוט הארץ וויא עס שטייט אין ישעיה וחכיתי לה' המסתיר פניו מבית יעקב אונ איך האף צו גאט ווען ער האט שוין פאר בארגין זיין שכינה פון דעם הויז פון יעקב וקויתי לו טוא איך פארט האפין צו אים ואל יהיה כו' אונ ער זאל ניט זיין וויא דער וואס ווערט אוף אים גיזאגט אין ישעיה והיה כי ירעב והתקצף אונ אז ער ווערט הונגריג טוט ער צארענען וקלל במלכו ובאלהיו אונ פלוכט זיין מלך אונ זיין אפ גאט ופנה למעלה אונ דער נאך קערט ער זיך צו גאט: זאגט דער מחבר ודע אחי אונ זאלסט וויסין מיין ברודער כי העשר נסיונות כו' אז דיא צעהן פרובונג וואס גאט דט גיפרובט צו אברהם אבינו לא היינו משבחים לו כו' וואלטען מיר אים ניט גילויבט וויל ער איז בשטאנגן אין זייא לולי שהיה מקבל הכל כו' ווען ער וואלט זייא אלע ניט מקבל זיין פון גאט מיט אבוויליגט אונ אגוט הארץ נאר דרום לויבן מיר אים יוא וואָרום ער האט עס אן גינומען מיט שמחה אונ מיט צופריידליך הארץ וויא עס שטייט אין נחמיה ומצאת את לבבו נאמן לפניך אונ דו האסט גיפונען אז זיין הארץ איז גיטריי פר דיר ויוצאי מצרים לא נתחייבו אונ די וואס זיינען אויס מצרים גיגאנגען זיינען ניט הייב גיווארין מען זאל זיי שולדיג מאכען ולהוכיחם אונ מען זאל זייא שטראפען אין דער מדבר אלא על התקצפם נאר ווייל זייא זיינען צארניג גיוועזען יויא באפר גאט האט זייא מיט עפיס גיפרובט ושלא היה לבם טוב אונ ווייל זייער הארץ איז ניט גוט גיוועזן מיט גאט אונ מיט זיין נביא משה רבינו וויא עס שטייט אין תהלים ויפתוהו בפיהם אונ זייא האבען אים איבער גירעט מיט זייערע מיילער ובלשונם יכזבו לו אונ מיט זייערע צונגען האבען זייא פר אים ליגן פיר גזאגט ולבם לא נכון עמו וואָרום זייער הארץ איז ניט גיטרייא גיוועזן מיט אים זייא האבען גזאגט מיטן מויל זייא ווילין אים שוין דינען אונ דאס הארץ איז ניט גיוועזן דר בייא ופעמים רבות היו מראים מרדם כו' אונ פיל מאל האבי זייא גיוויזין זייער ווידר שפעניקייט אונ וויא זיי האבען מורד גיוועזן אין גאט והפרת ברית אונ וויא זייא האבען פר שטערט זיין ברית וכאשר תמצאם בכל ענין כו' וויא דו קענסט גיפינען אין דר תורה שטייט ביי איטליכר זאך וואס עס איז זיי ניט גיגאנגען נאך זייער ווילן נאך האבען זייא גיגלוסט זיך ווידר קערין קיין מצרים והדומה לזה אונ נאך דעגלייכע גלייכן והסבל הטוב אונ ווען אייער האט יסורים אונ לייד זייא מיט זיין גוטן ווילן דאס איז איין גוטע מדה והסבל שבעליו מוכרח בו אבער אזו צו ליידן וואס דער מענטש איז גצוואונגן דריבער וואלט עס זייער גיט גערין גליטן אונ איז ברוגז פאר די יסורים אין לבעליו שכר עליו דאס דער מענטש דער פון ניט קיין שכר פאר די יסורים וואס ער לייד אונ מען איז אים ניט מוחל זייגע עבירות דורך די

יסורים

הסתכל אחי מה בין שני הסבלים והתבונן ההפרש שיש בין שני הענינים והלוק ענין הסבל בנפשך לשלשה חלקים, הסבל על עבודת האלהים והסבל על המרותו והסבל על פגעי העולם, וזה החלק השלישי נחלק לב׳ חלקים, והוא הסבל על מה שחסר או על העדר דבר אהוב ואיזה מהם שיהיה יכול שתתחייב בו על דרך העונש ומוחלין בו עונך או שיהיה התחלה מן האלהים לך על דרך הנסיון והמבחן וירבה בזה הבורא שכרך ויגדיל גמולך עליו. ועל איזה מהם שיהיה מאלה השני פנים ראוי לך שתקבל מה שיבואך מאת האלהים מהם ברצון ובקבול טוב כמ״ש דהמע״ה (תה כה) כל ארחות ה׳ חסד ואמת לנוצרי בריתו ועדותיו, כי הרעה הבאה עליך אם היא למחול עונך היא אמת ואם היא התחלה מאת האלהים לתת תמורתה הגמול הטוב על סבלך הנסיון היא חסד ואיננה יוצאה מחסד

מרפא לנפש

שלא נרגזנו פעמים שהוא מתרעם ג״כ על מדותיו ית׳ כמ״ש אולת אדם תסלף דרכו ועל ה׳ יזעף לבו ואף על פי שהסבל הוא מתקנא ומתרעם ובזה תבין היטב מ״ש המחבר וכן אחז״ל (ברכות ד׳ ה׳) אמר רבא אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו כו׳ כנ״ל ואמר רבא אמר ר״ה כל שהקב״ה חפץ בו מדכאו ביסורין שנאמר וה׳ חפץ דכאו בחלי יכול אפילו לא קבלן מאהבה ת״ל אם תשים אשם נפשו מה קרבן אשם מדעת אדם לדעת אף יסורין לדעת ואם קבלן מאהבה מה שכרו יראה זרע יאריך ימים ולא עוד אלא שתלמודו מתקיים בידו כו׳ וע״ש מה הן יסורין של אהבה: והחלוק ענין הסבל כו׳ ר״ל כל ענייני הסבלים לא ימלט שלא יהיו א׳ משלש אלה: הא׳ הסבל על עבודת האלהים שיסבול כל מיני עבודה קשה כדי שיקיים עבודת ה׳. והב׳ הסבל על המרותו שיסבול כל מה שיבא עליו שלא להמרות ח״ו נגד הבורא ית׳ כמ״ש ואהבת את ה׳ וגו׳ אפי׳ נוטל את נפשך: והג׳ הסבל על פגעי העולם וכו׳ והוא הסבל על מה שחסר פרנסה שהיה לו או ד״א שנאבד אלו יסבול וכן אם נעדר ונאבד ממנו דבר שהיה אהוב אלו יסבול ויקבל גזרתו ית׳ כי הכל לטובתו כמו במסיים ומ״מ מפרש איפכא והיה כוא: או שיהיה התחלה. ר״ל שמה שבא דבר מוכח שהאדם על חטאו הוא שמתחיל בפעולתם נהמת חטאו אולם מה שהוא

יסורים · זאגט דער מחבר הסתכל אחי גיב אכטונג מיין ברודער מה בין שני הסבלים וואס דער חילוק איז צווישן די צוויי ערליי לײדונג צווישן דעם וואס ער לײדעט די יסורים מיט זיין גוטן ווילן און צווישן דעם וואס ער לײדעט זייא און איז ברוגז והתבונן ההפרש כו׳ און פאר שטייא דעם אונטערשיד צווישן די צווייא זאכן וחלוק ענין הסבל בנפשך און צו טייל ביי זיך דעם ענין פון דולדין אויף דרייא טייל הסבל על עבודת האלהים איינס איז ווען איינער לײדעט שווערע ארבעט נאר ער זאל קאנען מקיים זיין גאטס דינסט והסבל על המרותו און דאס אנדערע איז ער לײדעט יסורים כדי ער זאל ניט ווידער שפעניגן קעגן גאט והסבל על פגעי העולם און דאס דריטע איז די אונגליקן וואס ער לײדעט פון וועגן וועלטליכע זאכן וזה החלק השלישי און דאס דריטע חלק נחלק לב׳ חלקים ווערט גיטיילט אויף צווייא חלקים והוא און דאס זיינען די צווייא זאכן הסבל על מה שחסר ער לײדעט אויף איין זאך וואס ער וואלט עס גיגערין גיהאט און האט עס ניט האט ער צער דרויף או על העדר דבר אהוב אדער עס ווערט פון אים פר לארין אזאך וואס ער האט עס זייער ליב ואיזה מהם שיהיה און וועלכע יסורים ער האט פון די צוויי יכול שתתחייב בו קאן זיין דו האסט עס פר דינט דורך דיין זינד און דס איז דיר צו גשיקט גיווארן פאר איין עונש ומוחלין בו על עונך און דורך דעם וועט מען דיר פאר געבן דיינע זינד או שתהיה התחלה כו׳ אדער ווען ער האט ניט גזינדיגט האט עס גאט אן גיהויבן און גיגעבן צוא אים על דרך הנסיון אום צו פרובין אים אויב ער וועט בשטיין און וועט די יסורים מקבל זיין באהבה וירבה בזה הבורא שכרך און דער מיט וועט דיר דער בשעפר מערן דיין לון ויגדיל גמולך עליו און וועט מאכין גרויס דיין שכר פאר דעם ועל איזה מהם שיהיה כו׳ און אויף וואסער אופן עס וועט זיין פון די צווייא אופנים ראוי שתקבל מה שיבואך כו׳ גיהערסטו דם זעלביגע וואס קומט דיר פון גאט אן צו נעמן ברצון ובקבול טוב מיט דעם גוטן ווילן און מיט שמחה וויא דוד המלך עליו השלום האט גיזאגט אין תהלים כל ארחות יי חסד ואמת לנוצרי בריתו ועדותיו די אלע וועגין פון גאט זיין מיט גינאד און ווארהייט פר די וואס היטן זיין ברית און זיין תורה כי הרעה הבאה עליך ווען דאס בייז וואס קומט אויף דיר אם הוא למחול עונך ווען דס איז כדי דיינע זינד זאלין דורך דעם פר געבן ווערן הוא אמת קומט עס דאך מיט רעכט ואם הוא התחלה און ווען דו האסט ניט גיזינדיגט נאר גאט האט אן גהויבן און האט דיר גישיקט די צרה לתת תמורתה הגמול הטוב כדי ער זאל דיר פאר איר געבן איין גוטן שכר על סבלך הנסיון ווייל דו האסט גליטן דם פרובונג הוא חסד איז דם אחסד פון גאט ווארום פר אזו אקלייניקייט וועט ער דיר געבן שכר אויף עולם הבא וואס דער שכר איז זייער גרויס ואיננה יוצאה

מחסד

יאמת ואם תיטיב להסתכל בענינים האלה בלבך יהיה אחרית סבלך טוב והגמול עליו מובטח . על כן אהי אל תתעלם לפקוד מחשבתך תמיד בענין הזה ואז יחזק סבלך לאלהים ויקל מעליך בהעלות על לבך צער הרעה ומרירות הסבל ויורה על רצונך הטוב בגזרת האלהים והתנחמך בו ובטחונך עליו כמו שנאמר (תהלים לא) חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה׳ :

והשמונה ועשרים חשבון האדם עם נפשו אחר בטחונו על האלהים ומסרו אליו את נפשו ואת ממונו ובניו וכל עניניו כשישתנה עניניו ויגזור הבורא במה שאינו מפיק רצונו שיחשוב בנפשו שאדם נתן לחבירו במתנה בית או שדה ואחר כך עלה בלב מקבל המתנה להרוס אותו ולבנותו על ענין אחר או לשנותו מעניינו הראשון היש מן הדין לנותן אותו לו שיאבל על מעשהו בו וידאג על שנותו אותו מעניינו הראשון אחר שמסר

מרפא לנפש

לנסיון כוה״ית׳ שמהוי״ג . פי׳ : אל תתעלם לפקוד מחשבתך פי׳ מלפקוד . ר״ל : ויקל אלהים היסורים מעליך : על לבך כמה שחטאה גורם ובכו ורפאה לו : ויורה על רצונך הטוב אז יפיס נאמר לרצונך הטוב ובזה הרבה מאד : והתנחמך בו ר״ל היסורים שהוא על הטוביו כו : ובטחונך עליו כו׳ כדי להטיב לו לטוה״ב . או ר״ל ויקל מעליך בהעלות אל לבך צער כו׳ . ר״ל אם תטיב להסתכל כו׳ אז יחזק סבלך אע״פ שהוא קלה נגד הטבע ומרה היא לסבול צרות ורעות אך כאשר תסתכל היטב בענינים אלו וכמ״ש שהכל ככל באהבה :

מיוסד ואמת און עס גייט ניט ארויס פון חסד אדער פון אמת כלומר עס קאן ניט פעלין איינס פון די צוויא אדער ער גיט דיר די יסורים אויף דעם דרך פון חסד אדער פון אמת דס הייסט דו האסט עס פר דינט פר דיינע עבירות וואס דו האסט גיטאן ואם תיטיב להסתכל כו׳ און אז דו וועסט די זאכן בייא דיר אין הארצן גוט איבר לייגן און דו וועסט מקבל זיין די יסורים באהבה יהיה אחרית סבלך טוב וועט דער סוף פון די יסורים וואס דו ליידעסט גוט זיין אויף דעם עולם והגמול עליו מובטח און דעם שכר וואס דו וועסט דער פר האבן אויף עולם הבא וועט דיר פר זיכערט און גיוויס זיין על כן אהי דרום זיין בהודר אל תתעלם לפקוד מחשבתך זאלסטו זיך ניט פר היילן פון צו דיינקען תמיד אין דיין מחשבה דעם ענין ואז יחזק סבלך לאלהים און דעמאלט וועט שטארק ווערין דיין ליידן וואס דו ליידעסט פון גאט ווענין ויקל מעליך און גאט וועט גרינגער מאכן די יסורים פון דיר בהעלות אל לבך אז דו וועסט אף ברייננען אויף דיין הארץ דעם צער פון דעם בייז ומרירות הסבל און דאס ביטערקייט פון דעם צער וואס דו מוזט ליידן כלומר דוא וועסט דיר אין זין אריין נעמען וויא די זינד איז גורם אז דוא מוזט דורך דעם זעלבע יסורים ליידן וועסטו דורך דיזם תשובה טאן וועט גאט דיר די יסורים גרינגער מאכן ויורה על רצונך הטוב און דס וועט ווייזן אז דו ביסט צו פרידן מיט דער גזירה פון דעם באשעפר והתנחמך בו און דו טרייסט זיך דער מיט אז דו וועסט דורך דעם אפ קומן פר דיינע זינד ובטחונך עליו און שטעלסט דיין בטחון אויף אים אז ער וועט דיר דער פר געבן א גוטן שכר אויף עולם הבא וויא עס שטייט אין תהלים חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה׳ שטארקט אייך און פעסט אייך אייערע הערצער אלע וואס האפן צו גאט :

והשמונה ועשרים און דס אכט און צוואנציגסטע איז חשבון האדם עם נפשו דר מענטש זאל בייא זיך טראכטין אחר בטחונו באלהיו נאך דעם אז ער האט זיין בטחון אויף גאט גישטעלט ומסרו אליו את נפשו און האט אים איבר גיענטפערט זיין לייב ואת ממונו ובניו און זיין געלד און זיינע קינדער און אלץ וואס ער האט אין זיין אייגנס האט ער זיך נאר פאר לאזט אויף גאטס פירונג כשישתנה עניניו ווען דער נאך ווערט פאר ענדערט זיין פירונג ויגזור הבורא כו׳ און דר באשעפר וועט אויף אים גוזר זיין אזעלכס וואס איז ניט נאך זיין ווילן שיחשוב בנפשו זאל ער בייא זיך זעלבסט טראכטן שאדם נתן לחבירו במתנה כו׳ ווען איינער שיינקט זיין חבר א מתנה א הויז אדער א פעלד ואח״כ עלה בלב מקבל המתנה און דער נאך איז גיפעלן דעם וואס הט בקומן די מתנה ער זאל דס הויז צו ווארפן ולבנותו על ענין אחר און זאל עס בויען אויף אנגדר מאניר או לשנותו מעניינו הראשון אדער ער זאל עס פר ענדרין פון זיין ערשטן גישטאלט היש מן הדין לנותן אותו לו כו׳ גיהער דען דער וואס האט אים עס גישאנקט צו ברוגז אויף דעם וואס יענר מוט אין דער שטוב דס ער בויעט זיא איבר וידאג על שנותו מעניינו און זאל זיך זארגן אויף דעם וואס ער האט זיא פר ענדערט פון איר ערשטן גישטאלט

לו הבית או השדה , וכן אתה אחי אם התנדבת בנפשך ובממונך לאלהים אל תאכל על
מעשהו כך כרצונו והנהגתו אותך כחפצו ואם איננו טוב לך בנראה ממנו, אבל ראוי לך
שתנוח דעתך עליו ותסמוך על הנהגתו המעולה וגזרת דינו ואל תחזור במה שנתת לו
משלך כמו שאתה סבור ואל תראה הצער בעת גזר דינו עליך כ"ש שאתה אחד מיצוריו
והוא יוצרך ומטריפך ומנהיגך בטוב לך בגלויך ובנסתרך ואם נעלם ממך הדבר כמו שאמר
(הושע י"א) ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותיו ולא ידעו כי רפאתים :
והתשעה ועשרים שיתבונן יתרון נפשו על גופו ויכיר יתרון קצת בני אדם על קצתם
עד שאדם אחד שקול כנגד אלף בני אדם וידע כי יתרונו אינו מכחות

מרפא לנפש

והשמונה ועשרים כו' ואל תחזור מה שנתת כו' כמו שאתה סבור כי אין ספק שהאמת שאתה וכל אשר לך הוא שלו
ית' ופשיטא שלא תוכל להתרעם שלא אף גם לפי דעתך שבכלל הוא שלך אך מאהר בבטחה על ה' ומסרת בכל
לידו ראוי ג"כ שלא תתרעם על מעשהו כי כל אשר יתחן ועשה ית' במתנתו כמבל כאדם המקבל מתנה : ואם נעלם ממך
אע"פ שנעלם ממך מה כוונת ה' ית' בזה :
והתשעה ועשרים כו' ויכיר יתרון קצת ב"א כו' כמ"ש חז"ל שקול משה כנגד כל ישראל ופינחס כנגד י"ב אלף ואליר

נישטאלט גיהער ער דאך זיך בוודאי גאר ניט מצער זיין אויף דעם אחר שמסר לו הבית ווייל ער
האט יענעם דם הויז אדר דם פעלד איבר גיענטפערט אין זיין רשות מעג יענר דאך טאן דר מיט וואס
ער וויל וכן אתה אחי אונ אזו מיין ברודר גייט עס מיט דיר אויך אם התנדבת בנפשך אויב דו וועסט
דיינקען אז דוא האסט דיך באוויליגט מיט דיין לייב אונ מיט דיין געלד אונ האסט עס איבר
גיענטפערט צו גאט אויף זיין פירונג אל תאכל על מעשהו גיהערסטו ניט צו טרויערין ווייל ער טוט
מיט דיר וויא זיין ווילן איז והנהגתו אותך כחפצו אונ פירט דיך נאך זיין בגער נאך ואם איננו טוב לך
אונ ווען אפילו וויא דיר ווייזט זיך אויס איז עס ניט גוט פאר דיר גהערסטו דיך פארט ניט מצער
זיין אבל ראוי לך שתנוח דעתך נייערט עס איז ראוי צו דיר דוא זאלסט מאכן רוען דיין דעה אויף
זיין פירונג ותסמוך על הנהגתו אונ דו זאלסט זיך סומך זיין אויף זיין גוטע הנהגה האטשע דיר דאכט
זיך עס איז ניט גוט בדארפסטו וויסן אז דם וואס ער טוט איז אלץ דיר לטובה אונ נעם אן פר ליב
וואס ער האט אויף דיר גוזר גיוועזן מיט זיין דין ואל תחזור במה שנתת כו' אונ זייא ניט חוזר אויף דעם
וואס דו האסט אים גיגעבן פון דיינם דם הייסט וואס דו האסט זיך צו אים אין גאנצן איבר גיענטפערט
כמו שאתה סבור אזו וויא דוא מיינסט אז עס איז אלץ דיין אייגנס נאר דו האסט דאס אלץ איבר
גיענטפערט צו גאט זייא דר פון ניט חוזר כלומר צום אמת ביסטו דאך מיט גאר וואס דו האסט אלץ
דיינס גיהערסטו דאך בוודאי ניט מתרעם זיין אויף זיין פירונג וויא ער פירט דיך נאר אפילו וויא דו
מיינסט שוין אז עס איז דיין אייגנס נאר דוא האסט עס אלץ צו אים איבר גיענטפערט זיי פארט
דר פון ניט חוזר אונ זייא ניט מתרעם אויף זיינע מדות ואל תראה הצער כו' אונ זעה ניט אויף
דעם צער אין דר צייט אז זיין גזר דין גייט איבר אויף דיר לאז דערנבאלט דר צער בייא דיר גאר
ניט גיאכט זיין כל שכן שאתה אחד מיצוריו אונ מכל שכן דו ביסט דאך אייגר פון זיינע בשעפניש
והוא יוצרך ומטריפך אונ ער האט דיך בשאפן אונ שפייזט דיך ומנהיגך בטוב לך אונ פירט דיך צו
דיין גוטן בגלויך ובנסתרך אין דיינע אנפלעקטע אונ פר בארגנע זאכן איז דאך שוין אפשיטא אז
דו האסט ניט מתרעם צו זיין אויף זיין פירונג וויא ער פירט דיך ואם נעלם ממך הדבר אונ האטשע
די זאך איז פון דיר פאר הוילן דוא פר שטייסט ניט וויא ארום עס איז דיר דר פון אטובה פון
דעסט וועגן איז דס בוודאי צו דיר אטובה וויא הושע הנביא האט גיזאגט ואנכי תרגלתי לאפרים
אונ איך האב גפירט צו אפרים קחם על זרועותיו אונ האב זייא גינומען בייא זייער ארום ולא ידעו כי
רפאתים אונ זיי האבן ניט גיוואוסט אז איך האב זייא גיהיילט :
והתשעה ועשרים אונ דם ניין אונ צוואנציגסטע איז שיתבונן יתרון נפשו על גופו ער זאל פר שטיין
וויא זיין נשמה איז בעסר פר זיין גוף ויכיר יתרון קצת בני אדם כו' אונ זאל דר
קאנען דם איין טייל מענטשין זיינן בעסר אז די אנדרע עד שאדם אחד שקול כו' ביז עס גיפינט זיך
אז איין מענטש איז גלייך אז אנדרע טויזנד וידע כי יתרונו כו' אונ זאל וויסן אז זיין השיבות קומט

אום

שער חשבון הנפש

נופו אך מצד מעלות נפשו כמו שנאמר לדוד (שמואל ב יח) כי עתה כמונו עשרת אלפים אף כי הנשים שיש להן יתרון ביפין כאשר תחכרנה מעלות הנפשות אין יפין נאה ונויין מתגנה כמו שאמר החכם (משלי יא) נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם ואמר (שם לא) שקר החן והבל היופי. וכפי הכרתך ביתרון נפשך על גופך ראוי לך להשתדל בתקוניה (ס"א להשתכל בתקנותיה) ובהצלתה אצל אדוניה המשקיף על זכותה וקדרותה ושבחה וגנותה ובחירתה בטוב וברע ונטותה עם שכלה ועם תאותה על כן פקוד עניניה תמיד יותר מפקדך ענין גופך, ודע כי גופך יותר קרוב להרפא מן הקשה שבחלאים בשיפול בו מרפואת נפשך ממדוה היצר כשהוא גובר עליה כמו שאמר החכם (שם יח) רוח איש יכלכל מחלהו ורוח נכאה מי ישאנה ואמר (שם ד) מכל משמר נצור לבך:

המשלים השלשים חשבון האדם עם נפשו בתנאי הגרות בעוה"ז ויחשוב מעלתו בו כמעלת אדם נכרי הגיע אל ארץ נכריה ולא הכיר א' מאנשי המדינה

מרפא לנפש

כנגד רוקן של סנהדרין וכלל בעבור יתרון נפשם כראה כי כל הגופים שוים: מעלות הנפשות ר"ל החכמה ובינה: וסרת טעם וסוכר השכל כמו טעם זקנים יקח: זכותה לשון זך ונקי: רוח איש יכלכל מחלהו כלומר שכל אדם יוכל לכלכל ולתקן מחלת גופו כדי לרפאותו אבל רוח נכאה ר"ל כשמגיע החולי לשכל עצמו מי יבלנה ויכלכלנה ויתקננה. רוח הוא השכל כמו אבן רוח היה בלגוש וכו':

המשלים השלשים לפי שהוסיף החבנון כאן לבאר מהם שלשים פנים שיזכור אותם האדם תמיד וכאן התחלום והאחרון

אים גיט דורך דעם גוף אך מצד מעלות נפשו נאר דורך דר מעלה פון זיין נשמה וויא עס איז גיזאגט געווארין צו דוד המלך כי עתה כמונו עשרת אלפים דעך איצונד ביסטו גלייך אז צעהן טויזנד פון אונז כי אף הנשים שיש להם יתרון דען אפילו אזעלכע ווייבר וואס האבן פארצוג מיט זייער שיינקייט כאשר תחסרנה מעלות הנפשות אז עס גייט זייא נאר אפ די מעלות פון נפש דהיינו זייא זיינן ניט פרום אדר זייא זיינען ניט קלוג אין יפיין נאה איז זייער שיינקייט ניט אנגענעהם ונויין מתגנה אונ זייער שיינקייט ווערט גישענדעט וויא דר חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין משלי נזם זהב באף חזיר וויא אגילדערנע נאז באנד אין די נאז פון אחזיר אזו איז אויך אשה יפה וסרת טעם אשיינע פרויא וואס זיא האט ניט קיין פר שטאנד אונ נאך שטייט אין משלי שקר החן והבל היופי דר חן איז פאלש אונ דאס שיינקייט איז נארעש וכפי הכרתך ביתרון נפשך אונ לויט דו פר שטייסט אז דיין נפש איז בעסר פון דיין גוף ראוי לך להשתדל גיהערסטו צו טראכטן אונ צו פלייסן זיך אויף דעם וואס פר איר איז גוט ובהצלתה אונ אין איר בשירמונג פון גיהן כדי זיא זאל קאנען קומען אצל אדוניה צו איר האר המשקיף על זכותה וואס ער לוגט אויף איר ריינקייט וקדרותה אונ אויף איר שווארצקייט ושבחה וגנותה אונ אויף וואס צו איר איז א שבח אדר אשאנד ובחירתה בטוב וברע אונ וויא זיא דר ווילט אויס אין גוטס אדר אין בייז ונטותה עם שכלה אונ אויב זיא נייגט אונ פאלגט איר שכל אדר איר גלוסטיקייט. על כן פקוד עניניה תמיד דרום גידיינק תמיד אירע זאכן יותר מפקדך ענין גופך מער אז איידער דו זאלסט גידיינקן די זאכן פון דיין גוף זאגט דער מחבר ודע אונ דו זאלסט וויסן כי גופך יותר קרוב להתרפא אז דיין גוף קאן גיכער אונ גרינגער גיהיילט ווערן מן הקשה שבחלאים פון די שטארקסטע קראנקהייט וואס ער פאלט דריגן אריין מרפואת נפשך ממדוה היצר קאן ער אלץ גרינגער אונ גיכער גיהיילט ווערין איידר די נשמה קאן גיהיילט ווערין פון די ווייטאג פון דעם יצ"ה רע אז ער האט זיך גישטארקט איבר איר וויא דר חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין משלי רוח איש יכלכל מחלהו דר שכל פון דעם מענטשין טוט איבר לייזן זיין קראנקייט ורוח אבר איין צו בראכן גימיט דאס הייסט ווען דר שכל איז קראנק אונ איז פר פירט אין דעם איבר רעדונג פון דעם יצר הרע מי ישאנה ווער קאן עס דר לייזן אונ ווידער פר קערן אונ נאך שטייט דארטן מכל משמר פון אלעמן וואס די תורה האט גיבאטין דו זאלסט דיך היטן נצור לבך היט דר פון דיין הארץ:

המשלים השלשים אונ דר חשבון וואס מיט אים וועט שון זיין דרייסיג חשבונות פר פול איז דאס חשבון האדם עם נפשו דר מענטש זאל רעכין שאפט האלטן מיט זיין נפש בתנאי הגרות בעולם הזה פון וועגן די תנאים וואס אגר דם הייסט אפרעמדר בדארף האלטין ווארום ער איז דאך אויף דר וועלט נאר וויא אפרעמדר ויחשוב מעלתו בו אונ זאל רעכנן זיין מעלה אויף דר וועלט

אונ

שהגיע אליה ולא הי׳ה א׳ מהם יודע בו אלא שאדוני המדינה חמל עליו לגרותו והורהו מה שיתקן עניינו בה ונתן לו מזונו יום יום וצוהו שלא ימרה את פיהו ולא יעבור על מצותו וייחלו והפחידו בגמול ובעונש כפי הראוי לזמן ולמקום והזהירהו על הנסיעה ולא הודיעו העת מן התנאים שהוא חייב בהם הכניעה והשפלות ולעזוב הגאוה ולהתרחק מן הגאון והגובה כמו שאמר בענין הזה (בראשית יט) האחד בא לגור וישפוט שפוט, ומהם שיהיה מזומן לנסיעה ולהעתקה ולא ירגיע ולא תנוח נפשו כמ״ש (ויקרא כה) והארץ לא תמכר לצמיתות וגו׳, ומהם שיחקור על דתי המדינה וחקיה ועל מה שחייבים בו למלך כמ״ש דוד ע״ה (תהלים קיט) גר אנכי בארץ וגו׳, ומהם שיאהב את הגר כמוהו שיסייעהו ויעזרהו כמו

מרפא לנפש

כנכסס אמר שבזה שיזכור האדם כתגלי כגרות כו׳ : וייחלו לשון תוחלת ר״ל שייעדו בגמול והפחידו לענשו והזהירהו על הנסיעה והזכיר הותו ביכה יום במוכנת לנבוע ואינו מודיע לו מתי יהיה הנסיעה : והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי : גר אנכי בארץ אל תסתר ממני מצותיך מאחר שאני גר ולא ידעתי במה עוסין רצון

אונ זאָל זיך האַלטן כמעלת אדם נכרי כו׳ וויא איין פרעמדער מענטש וואס ער קומט אין אַפרעמדלאַנד אַריין ולא הכיר אחד מאנשי המדינה אונ האָט ניט געקאַנט אַפילו איין מענטש אין דער גאַנצער מדינה וואס ער איז אַהין געקומען ולא היה אחד מהם יודע בו אונ קיין שום מענטש האָט אים אויך ניט געקאַנט אלא שאדוני המדינה כו׳ נאָר דער האַר פון דער מדינה האָט זיך איבער אים דער בארימט לגרותו פון וועגן זיין פרעמדקייט והורהו מה שיתקן עניינו אונ האָט אים געוויזען וויא אַזוי ער זאָל קאָנען אין דער מדינה אַקוים האָבין ונתן לו מזונו אונ האָט אים אַלע טאָג געגעבין זיין שפייז וצוהו שלא ימרה את פיהו אונ האָט אים אָן געזאָגט ער זאָל ניט ווידער שפעניגן זיין בפעל דהיינו וואס ער הייסט ניט טאָן ולא יעבור על מצותו אונ זאָל ניט עובר זיין אויף זיין געבאָט דהיינו וואס ער הייסט אים יוא טאָן זאָל ער עס מקיים זיין וייחלו והפחידו כו׳ אונ האָט אים געמאַכט האָפין דאָס ער האָט אים צו געזאָגט אַז ער זאָל אים בצאַלין שכר אַז ער וועט אים יוא פאָלגן אונ וועט מקיים זיין זיין געבאָט אונ האָט אים געמאַכט פאַרכטין אַז ער וועט אים שטראָפין אַז ער וועט אים ניט פאָלגין כפי הראוי לזמן ולמקום לויט עס וועט זיך שיקן נאָך דער צייט אונ נאָך דעם אָרט נאָך דעם עס איז פאַר האַנדן אַצייט וואס אַז ער טוט דענמאָלט איין עבירה שטראָפט מען אים ווייניגער דער פאַר דהיינו אַז ער איז נאָך קליין אונ עס איז ווידער פאַר האַנדין איין אָרט וואס דער עונש איז קלענער דהיינו אַז ער טוט איין עבירה וואס עס איז ניט דער ביי קיין הילול השם קיינער זעהט ניט לערינט זיך קיינער פון אים ניט אָפּ איז דער עונש ווייניגער אָבער אַז ער טוט איין עבירה וואס לייט זעהן אונ זייא לערנען זיך אויך אָפּ פון אים איז דער עונש גרעסער והזהירהו על הנסיעה אונ האָט אים געוואָרינט אַז ער וועט מוזין אַוועק ציהן פון דער מדינה ולא הודיעו העת אונ האָט אים ניט מודיע געווען די צייט ווען ער וועט מוזין אַוועק ציהן זאָגט דער מחבר מן התנאים שהוא חייב בהם פון די תנאים וואס ער איז אין זייא מחויב איז דאָס הכניעה והשפלות דאָס אונטער טעניקייט אונ נידריקייט דאָס ער בדאַרף זיין פאַר איטליכן אונטער טעניג אונ נידריג ולעזוב הגאוה אונ זאָל פאַר לאָזין דאָס גדלות ולהתרחק מן הגאון אונ זאָל זיך דער ווייטערן פון העראַשאַפט אונ הויכקייט וויא פון דעם ענין ווערט געזאָגט אין ספר בראשית האחד בא לגור וישפוט שפוט די אנשי סדום האָבין געזאָגט צו לוט איינער קומט אַהער צו וואוינן אונ וויל איין שופט זיין דאָס קומט ניט צוא קיין פרעמדין ומהם אונ נאָך איז פון תנאים וואס דער פרעמדער בדאַרף האַלטין שיהיה מזומן לנסיעה ער בדאַרף תמיד זיין גרייט אַוועק צו ציהן פון דער מדינה ולא ירגיע ולא תנוח נפשו אונ זיין לייב זאָל קיין מאָל ניט גירוהעם זיין וואָרום ער גיהער מורא צו האָבין אַלע מינוט טאָמער וועל איך איצונד בדאַרפן אַוועק ציהן ווי עס שטייט אין ויקרא והארץ לא תמכר לצמיתות וגו׳ אונ די ערד זאָל ניט פאַר קויפט ווערן אויף פאַר פאַלן נאָר אום יובל זאָל דאָס פעלד צוריק גיין צום בעל הבית וואס האָט זיא פאַר קויפט וואָרום איר זייט נאָר גרים ביי מיר ומהם אונ נאָך איז פון די תנאים וואס דער פרעמדער בדאַרף טאָן שיחקור דתי המדינה וחוקיה ער זאָל נאָך פאָרשן אויף די רעכט אונ די געזעץ פון דער מדינה ומה שחייבים בו למלך אונ וואס מען בדאַרף דריגען טאָן צום מלך וויא דוד המלך האָט געזאָגט גר אנכי בארץ איך בין אַפרעמדער אין דעם לאַנד אל תסתר ממני מצותיך בעט איך דיך דו זאָלסט ניט פאַר באָרגן

שכתוב (דברים י) ואהבתם את הגר וגו' ואמר (ויקרא יט) כאזרח מכם יהיה לכם. ומהם שיטהר ויחיש להדבק בעבודת אדוני המדינה מפני שאין לו חומל שיפגע בו בעדו אם יקצר בעבודתו. כי ענינו הפך תשובת השונמית עת ששאל אותה הנביא (מלכים ב ד) היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא שאמרה בתוך עמי אנכי יושבת כלומר שעמי וממשפחתי ידברו אליו בעבורי בעת הצורך ואינו כן ענין הגר אך כמו שאמר (תהלים קמב) הביט ימין וראה ואין לי מכיר וגו'. ומהם שיסתפק במה שמזדמן לו מן המזון ובמה שימצא לו מדירה ומלבוש ולנהוג בכל ענינו כדי הספוק מבלי טורח, ומהם שיזדמן לנסיעה ולהשוב בצדה לדרך, ומהם שירבה בעיניו המעט מן הטובה ויאריך לשונו בהודאת מי שהטיב לו בה, ומהם שיסבול הרעה אם תבא אליו והנזק אם יגיע אליו משבר רוחו ושפלות נפשו והלישתו מדהותם מעליו. ע"כ קבל על עצמך אחי תנאי הגרות בעוה"ז מפני שאתה בו גר

מרפא לנפש

אדוני המדינה למלך או לשר הצבא וגו': שיפגע בו בעדו שיתפלל בעדו: כדי הספוק מבלי טורח על המותרות. ר"נ:

דיין געבאט פון מיר דאס איך זאל וויסן וואס דיין געבאט איז כדי איך זאל עס מקיים זיין. ומהם שיאהב את הגר כמוהו אונ נאך איז פון דיא זאכין וואס דער פרעמדר בדארף האלטין ער זאל ליב האבין דעם אנדערין וואס איז אויך אזוי וויא ער שיסייעהו אז ער זאל אים העלפין אין זיינ בדערפענס ויעזרהו אונ זאל העלפין אים פון שאדין מציל צו זיין ווי עס שטייט אין דברים ואהבתם את הגר אונ איר זאלט ליב האבין דעם גר ווארום איר זענט אויך געוועזן גרים אונ אין ויקרא שטייט כאזרח מכם יהיה לכם ער זאל ביא אייך זיין וויא איין אלט געזעסענר. ומהם שיטהר אונ נאך געהער דער פרעמדר צו טאן אז ער זאל זיך איילין מיט זיין הארץ ויחיש אונ זאל זיך איילין מיט זיינע אברים להדבק בעבודת כו' זיך צו בהעפטין צו דעם דינסט פון דעם האר פון דער מדינה מפני שאין חומל ווייל ער האט ניט קיין דער באריטר שיפגע בו בעדו ער זאל בעטין דעם מלך פר אים אם יקצר בעבודתו אז ער וועט קירצין אין זיין דינסט ווייל ער האט דאך קיין פריינד ניט ער זאל בעטין פר אים כי ענינו הפך כו' דען זיין שטאנד איז פאר קערט פון דער אשה שונמית וואס זיא דאס געענטפערט עת ששאל הנביא אותה אין דר צייט אז אלישע הנביא הט זיא געפרעגט היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא דארפסטו עפעס וועלכעס וואס מען בדארף פון דיינט וועגין ריידין ביא דעם מלך אדער צום הויפט מאן שאמרה בתוך עמי אנכי יושבת האט זיא געזאגט צווישין מיין פאלק וואון איך כלומר דער מיט הט זיא גימיינט שעמי וממשפחתי ידברו כו' אז מיין פאלק אונ מיין משפחה וועלין ריידין פון מיינט וועגין צום מלך אז איך וועל נייטיג בדארפין ואיננו כן ענין הגר אבער דר ענין פון א פרעמדין איז ניט אזו נאר ער איז כמו שאמר וויא דוד המלך הט געזאגט אין תהלים הביט ימין וראה ואין לי מכיר איך לוג אויף דר רעכטר זייט אונ זעה אז איך האב ניט קיין פריינט. ומהם אונ נאך איז פאר האנדין פון דיא זאכין וואס א פרעמדר בדארף האלטין שיסתפק במה שמזדמן לו כו' ער זאל זיך בנוגין לאזין מיט וואסערע אשפייז ער קאן קריגין ובמה שימצא לו כו' אונ אויך זאל ער זיך בנוגין לאזין מיט וואסערע אדירה אונ מלבושים ער קאן קריגין ולנהוג בכל ענינו כו' אונ זאל זיך נוהג זיין אין זיינע ענינים נאר וויפל ער בדארף אונ זאל ניט טאן קיין איבעריגע טירחא ער זאל דוקא נאך האבין. ומהם שיזדמן לנסיעה אויך כוז ער זיך גרייט מאכין אוועק צו ציהן ומהם שירבה בעיניו כו' אויך בדארף ביא אים גרויס זיין דאס ביסיל גוטס וואס ער האט גיהאט אין דעם פרעמדין לאנד ויאריך לשונו כו' אונ זאל זייער וואול אונ פיל לויבין דעם וועלכיגין וואס האט אים דיא טובה גיטאן ומהם שיסבול הרעה כו' אונ נאך בדארף דער פרעמדער האלטין אז ער זאל ליידין דאס בייז וואס קומט אויף אים והנזק אם יגיע אליו אדער אז איין שאדין קומט אויף אים זאל ער עס ליידין אונ מקבל זיין באהבה משבר רוחו פון וועגין זיין צוא בראכין גימיט ושפלות נפשו אונ זיין נידריג לייב והלישתו אונ מחמת זיין שלאפקייט פון אוועק צו שטויבין וויא פון זיך. על כן קבל על עצמך אחי דרום מיין ברודר זייא אויף דיר מקבל תנאי הגרות בעולם הזה אויף דער וועלט דיא תנאים וואס א פרעמדר בדארף האלטין מפני שאתה בו גר ווייל דו ביסט

דאך

באמת והראיה על גרותך ויחידותך בו,כי בעת צאתך אל נדר ההויה והרכבתך בבטן אמך אלו היו משתדלים כל בני העולם להקדימך קודם לכן ברגע אחד או לאחרך רגע אחד או לקשור אבר מאבריך בחברו או להתירו או לצייר צורה מצורות אבריך הנסתרים והנראים או להתיר תנועה לאבר כאבריך הנחים או להניח הנע מהם או להחרידך לצאת מבטן אמך קודם עתך הנגזרת לך או לאחרך אחריה כהרף עין או להקל עליך הענין או להקשותו לא היו יכולים לך על זה. וכן אחר יציאתך אל העוה"ז לא היה אדם יכול להגיע מזונך אליך מבלי עזרת האל לך ולא להוסיף בגופך ולא לחסר ממנו, ואלו היית מעלה על לבך כי העולם כולו לך לבדך נשאר מאין יושב לא היה זה מוסיף בטרפך המגיע אותך אל/אחריתך כשיעור חרדל וכן אלו היו נוספים·אנשי העולם כפלים לא היה חסר לך מטרפך הנגזר לך כחרדל ולא פחות ממנו ולא יותר . וכן לא יוכל אחד מן הברואים להועיל לך ולא להזיקך ולא לאחד מהם יכולת להוסיף בימי חייך ולא לפחות מהם וכן לכל מדותיך וטבעך ועלליך הטובים והרעים, אם כן אי זה יחס בינך ובין הברואים או באיזו קורבה אתה קרוב אליהם

דאך באמת נאר איין גר אויף דעם עולם והראיה על גרותך אונ איין ראיה וועסטו האבן אונ דיין פרעמדקייט ויחידותך בו אונ דיין איינזאמקייט אויף דער וועלט אז דו ביסט נאר וויא אנר אויף דער וועלט כי בעת צאתך כו' ווארום אין דר צייט אז דו האסט גיזאלט איין מענטש ווערן והרכבתך בבטן אמך אונ אז דו ביסט צו זאמען גינומען גיווארין אין דיין מוטערס בויך אלו היו משתדלים כו ווען עס זאלין זיך פלייסין אלע מענטשין וואס זיינען אוף דר וועלט זייא זאלין דיך בעפעדערין איין רגע פריער פון דער צייט וואס איז אויף דיר נגזר גיווארין או לאחרך רגע אחד אדר זייא זאלין דיך שפעטיגין אז דו זאלסט שפעטר בשאפין ווערין איין רגע פון דר צייט וואס איז נגזר גווארין או לקשור אבר מאבריך בחברו אדער צוא גויף קניפין פון דיינע אברים איין אבר מיט דעם אנדערין או להתירו אדער אפ צו בינדין איין אבר פון דעם אנדערין או לצייר צורה אדער איין צורה צוא מאכין אין איינע פון דיינע גלידער הנסתרים והנראים פון דיא פאר בארגנע אדר פון דיא גיזעהנע או להתיר תנועה כו' אדער צו מאכין רירין צו איינם פון דיינע גלידער וואס מוזן שטיל שטיין או להניח הנע מהם אדער דיא אברים וואס מוזין רירין זאל ער מאכין שטיל שטיין או להחרידך כו' אדער ער זאל דיך מאכין איילין אז דוא זאלסט ארויס גיין פון דיין מוטערס בויך קודם עתך פאר דער צייט וואס עס איז אויף דיר נגזר גיווארין או לאחרך אחריה אדער ער זאל דיך שפעטיגין איין אוינבליק פון דער צייט או להקל עליך הענין אדער ער זאל אויף דיר דיא זאך גרינגער מאכין אדער שווערר מאכין לא היו יכולים לך על זה וואלטין זיי דאך בוודאי קיין יכולת גיהאט אויף דעם וכן אחר יציאתך כו' אונ אוך אז דו ביסט שוין ארויס גיגאנגען אויף דר וועלט לא היה אדם יכול להגיע כו' וואלט קיין מענטש דיר ניט גיקאנט דיין שפייז געבין מבלי עזרת האל ווען גאט זאל דיר ניט העלפין ולא להוסיף בגופך אונ ניט צו מערין אין דיין גוף ולא לחסר ממנו אונ ניט צו מינערין פון אים ואלו היית מעלה כו' אונ ווען דוא זאלסט דיינקען אין דיין הארץ כי העולם כלו/ אז די גאנצע וועלט זאל בלייבין נאר פאר דיר אליין נשאר מאין יושב עס זאל קיינער ניט וואוינען אין דער וועלט נאר דוא אליין לא היה זה מוסיף בטרפך וואלט דאס דיר ניט גימערט אין דיין שפייז המגיע אותך אל אחריתך וואס גרייכט דיר ביז דיין סוף אזוי פיל וויא איין זעניפט כלומר דאס מינדעסטע וואלט עס ניט גימערט אין דיין שפייז וכן אונ אויך אלו היו נוספים כו' ווען עס וואלט ווערין נאך טאפיל פיל מענטשין אין דר וועלט וויא עס איז היינט לא היה חסר לך מטרפך הנגזר לך כחרדל וואלט דיר ניט חסר גיווארין אפילו אזוי גרויס וויא איין זעניפט פון דיין שפייז וואס איז דיר נגזר גיווארין ולא פחות ממנו ולא יותר אונ אפילו ניט ווייניגר פון אזעלכעס אונ ניט מער וכן לא יוכל אחד מן הברואים כו' אונ אזוי אויך ווערט ניט קאנען אייער פון די בשעפענים צו העלפין דיר ולא להזיקך אונ ניט דיר שאדין קאן ולא לאחד מהם יכולת כו' אונ קיינר פון זייא האט ניט דיא יכולת צו מערין אין דייני לעב טאג ולא לפחות מהם אונ ניט צו ווייניגין פון זייא וכן לכל מדותיך וטבעך אונ אזוי אין אלי דייני מדות אונ אין דייני נאטורין ומעלליך אונ אין דייני ווערקן הטובים והרעים די גוטע אדער

או הם קרובים אליך. האתה בעוה"ז כ"א גר שלא יועילוך רוב אנשיו ולא יזיקוך מיעוטם והאתה בו אלא כיחיד הבודד אשר אין לו צוות כי אם אדוניו ולא חומל עליו כי אם בוראו. על כן התיחד אחי בעבודתו כאשר התיחד בבריאתך והנהגתך וטרפך והייך ומותך ושים תורתו וספרו נוכח עיניך ויחל אל גמולו ופחד מעונשו וקבל תנאי הגר אשר העידותיך עליהם על נפשך כל ימי חייך בעולם הזה תגיע אל נעימות העולם הבא כמו שאמר החכם (משלי כד) כן דעה חכמה לנפשך. ואלה אחי שלשים פנים מאופני חשבון האדם עם נפשו לאלהים יתעלה כשתתחשב עם נפשך עליהם ותתן הדין מעצמך בהם יבקע לך אורם ויקיף אותך זהרם וחשוב בהם תמיד והעלם על לבך כל ימי חייך. ואל יספיק לך מעוט דברי בהם וזכרי אותם בדרך קצרה כי כל ענין מהם כשיתבאר ויתפרש נושא כפלים רבים ממה

מרפא לנפש

האתה בעוה"ז כי אם גר כלומר המיה הוא ותמיה קיימת ר"ל מאחר שאין שום אדם בעולם אפילו קרוביך אינם יכולים להועיל לך בשום דבר שבעולם או להזיק לך הכל ברצון הש"י וכי אין אתה בעוה"ז רק כגר ממש: והאתה בו וכי אין אתה בו: אלא כיחיד הבודד שאין לו צוות ר"ל חבר אלא כו': על כן התיחד אחי כו' ר"ל שתעשה עבודת ה' רק לשמו לבדו בלא שום פנים ומחשבה לדבר אחר כמו שהוא יחיד בהנהגתו אותך: כן דעה חכמה לנפשך אם מצאת ויש אחרית ותקותך לא תכרת פי' כמו שהדבש מתוק לחכך כן דעתך לחכמה שיהיה מתוק לנפשך ועי"ז יהיה לך אחרית טוב ותקותך לא תכרת ממך לעולם: יבקע לך אורם פי' כי מקודם היה אורו גנוז בתוכו ועכשיו כשתתמיד בהם ותחזור בתבונה יבקע לך אורם ויזריח לך. ר"נ: בדרך קצרה כמאמר חז"ל לעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה כדי שלא יהיה עיקר כוונתו להבין הענין רק

בייזע האט אלין קיין מענטש ניט קיין מאכט דריבער אם כן אונ ווייל דאס איז יא אזו איזה יתם וואסער איין שייכות איז צווישן דיר אונ צווישן די בשעפניש או באיזו קורבה כו' אדער מיט וואסער אנאנטקייט ביסטו נאהנט צו זייא או הם קרובים אליך אדער מיט וואס זאגן זייא נאהנט צו דיר האתה בעוה"ז כי אם גר פאר וואר ביסטו דאך אין דעם עולם נאר ווייא אגר שלא יועילוך רוב אנשיו אז פיל לייט קאנען דיר ניט העלפין דאס ווען עס זאלן זיין נאך מער מענטשין אויף דער וועלט קאנען זיי אויך דיר ניט העלפין ולא יזיקוך מיעוטם אונ עס זאלן וויינגער מענטשין זיין קאן דאס דיר ניט שאדין טאן והאתה בו אלא כיחיד הבודד אונ דוא ביסט אין דעם עולם ניט מער נאר ווייא איינער וואס איז גאנץ אליין אשר אין לו צוות וואס ער האט ניט קיין היימליכקייט כי אם אדוניו נאר מיט זיין האר ולא חומל עליו אונ האט ניט קיין דער בארימער אויף אים כי אם בוראו נאר זיין בשעפער. על כן התיחד אחי דרום מיין ברודער פר איינג זיך אין דיין דינסט כלומר דוא זאלסט טאן זיין דינסט נאר פון גאט וועגין אליין כאשר התיחד בבריאתך גלייך ווייא ער איז אליין אין דיין בשאפונג והנהגתך וטרפך אונ אין דיין פירונג אונ אין דיין שפייז והייך ומותך אונ אין דיין לעבין אונ אין דיין טויט ושים תורתו כו' אונ שטעל זיין תורה אונ זיין ספר קעגין דייני אויגן דאס הייסט תורה שבכתב אונ תורה שבעל פה ויחל אל גמולו אונ האף צו זיין שכר ופחד מעונשו אונ פארכט זיך פאר זיין עונש וקבל תנאי הגר אונ נעם אויף דיר די תנאים פון איין גר אשר העידותיך עליהם וואס איך. האב דיר דער וועגן אויף זיי אונ האב דיר פריער געווארנט נעם זייא על נפשך אויף דיין לייב דוא זאלסט זייא מקיים זיין כל ימי חייך בעולם הזה ווייל דוא וועסט לעבין אויף דער וועלט תגיע אל נעימות העולם הבא דען וועסטו גרייכן צו דעם זיסקייט פון עולם הבא וויא דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין משלי וויא האניג איז זיס צו דיין גומן כן דעה הכמה אזו זאלסטו געבין דיין דעה אויף דער חכמה כדיי עס זאל זיין זיס לנפשך צו דיין לייב אויף עולם הבא. זאגט דער מחבר ואלה אחי שלשים פנים כו' אונ דאס זיינען מיין ברודער די דרייסיג ערלייא גישטאלטן פון די אופנים פון חשבון וואס דער מענטש האט זיך אפ צו רעכנן מיט זיין נפש לאלהים יתעלה פון גאט וועגין גילויבט איז ער כשתתחשב עם נפשך אונ אז דוא וועסט רעכנן שאפט האלטן מיט דיין זייל אויף זייא כלומר אז דוא וועסט זיך זעלבסט בחשבנן אויב דוא האסט דאס אלץ מקיים גיווען ותתן הדין מעצמך אונ דוא וועסט פון דיר זעלבסט געבין דעם דין אויף זייא אויב דוא האסט נקירצט אין דעם אלץ יבקע לך אורם וועט דיר שיינען זייער ליכט (עיין בפי') ויקיף אותך זהרם אונ זייער שיין גלאנץ וועט דיך ארום רינגלן וחשוב בהם תמיד אונ טראכט תמיד אין די דרייסיג חשבונות והעלם על לבך אונ ברייינג זיי אויף דיין הארץ אזו לאנג וואס דוא וועסט לעבין ואל יספיק לך אונ לאז דיר ניט גינוג זיין וואס איך האב ווייניג גירעט

אין

שזכרתי אך הערותי עליהם הערה והזכרתי הדורש אותם הזכרה בדרך קצרה ולא הרביתי בדברים שלא יארך הספר ויצא מדרך כוונתי בו אשר היא להעיר ולהורות ושימם נגד עיניך ונוכח ראותך והשיבם על לבך ומחשבתך אז יראה לך מהם בעת שתשנה אותם מה שלא נראה לך בראשונה מסודות נעלמים ומוסרים רוחניים. ואל תחשוב כשתעיין בהם ותעמוד על הנראה ממלות כי כבר עמדת על כל צפוני עניניהם, כי לא תגיע לזה מהם אלא אחר שתתן מחשבתך עליהם בהריצות וכהשתדלות זמן ארוך ופעמים רבות. והיה מתישר בהם ומישר אליהם תגיע אל הגמול הגדול מאת האלהים כמו שכתוב (דניאל יב) והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע וגו' ואמר החכם (משלי כד) ולמוכיחים ינעם :

פרק ד אך תועלת החשבון הנזכר היא התולדה שמילדת הנפש בעמדה על בירור מה

מרפא לנפש

לקבל סמוסר שבתוכו : והיה מתישר בהם והטיב אתם מיוסר בהם בכלשים תבונות הלנה : ומישר אליהם גם את התריס תוכה עמך שיכון נ"כ מלוסרים בתבונות כהלנ. ועיין בשער השכה בפ"ו ממעלת סמוכית לחבירו ומוכס את כרכים כלוכך ·

אין זייא וזכרו אותם בדרך קצרה און וואס איך האב זייא דער מאנט מיט איין קורצן דרך כי כל ענין מהם דען איטליכר ענין פון די חשבונות כשיתבאר ויתפרש כו' אז ער וועט אויס גיקלערט און בשייד ווערין וועט מען קאנן פר שטיין פון אים פיל טאפיל מאל מער פון דעם וואס איך האב גשריבן אך העירותי עליהם און איך האב נאר דער וועקט אויף זייא והזכרתי הדורש אותם און האב דער מאנט מיט איין קורצן וועג דעם זעלבינן וואס ער וויל זייא נאך פארשטין און וועט זייא רעכט בשיידין ולא הרביתי בדברים און האב ניט מאריך גיוועזן דרינן שלא יארך הספר דס דער ספר זאל ניט צו לאנג זיין ויצא מדרך כוונתי בו און עס וועט וועג גיין פון דעם דרך וואס מיין כוונה איז גיוועזן מיט דעם וואס איך האב גישריבן דעם ספר אשר הוא להעיר ולהורות וואס מיין כוונה איז גיוועזן צו דר וועקין און צו לערנן דעם גוטן וועג איז דער צו בעסר מען זאל מקצר זיין און דר פון קאן איטליכר מענטש אליין פר שטיין נאך פיל מער זאכן (עיין בפי') ושימם נגד עיניך און שטעל די זאכן קעגין דייני אויגן ונוכח ראותך און אנטקעגין דיין זעהונג דוא זאלסט תמיד זעהן אין זייא והשיבם אל לבך און נעם זייא אויף דיין הארץ און אויף דיין מחשבה אז יראה לך מהם דענמאלט וועט דיר פון זייא גיוויזן ווערין בעת שתשנה אותם אין דער צייט אז דו וועסט זייא איבר לערנן דאס אנדרי מאל וועסטו דרזים גיוואר ווערן מה שלא נראה לך בראשונה פון אזעלכע פאר בארגינע סודות און פאר שטאנדיגע שטראף רייד וואס איז דיר ניט גיוויזן גיוואָרן אז דוא האסט דאס ערשטי מאל גילערנט ואל תחשוב און דוא זאלסט ניט טראכטן אז דוא וועסט נאר מעיין זיין אין דיא דרייסיג חשבונות ותעמוד על הנראה ממלות און וועסט נאר פר שטיין וואס די ווערטר ווייזן אויס זאלסטו ניט מיינן כי כבר עמדת כו' אז דוא האסט שוין פר שטאנען אלי זייערי פאר בארגעני ענינים כי לא תגיע לזה וואָרום דו וועסט דער צו ניט קומן אז דו זאלסט שוין פר שטיין אלי פר בארגעני סודות פון זייא אלא אחר שתתן מחשבתך עליהם נאר נאך דעם אז דוא וועסט געבין דיין מחשבה אוף זיי מיט איין שארפן פאר שטאנד און מיט פלייסונג זמן ארוך אלאנגע צייט און פיל מאל דרויף צו טראכטין והיה מתיישר בהם און האלט דיך רעכט פארטיג דרינן ומישר אליהם און מאך נאך אנדרע אויך רעכט פארטיג דער צו כלומר דו זאלסט אליין תמיד טראכטן אין דיא דרייסיג חשבונות און פירר אנדרע אויך דער צו תגיע אל הגמול הגדול מאת האלהים דען וועסטו גרייכן דער פאר צו אגרויסן שכר פון גאט וויא עס שטייט אין דניאל והמשכילים און די קלוגי פר שטאנדיגע לייט יזהירו כזוהר הרקיע וועלן לייכטן וויא דער גלאנץ פון דעם הימל און דיא וואס מאכן גירעכט פיל לייט און לערני זייא דעם גוטין וועג וועלן לייכטן וויא דיא שטערין · און דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין משלי ולמוכיחים ינעם און צו דיא וואס שטראפין לייטין וועט ער געבין זיסקייט :

אך תועלת החשבון הנזכר נאר דאס נוצן פון דעם חשבון וואס איז פריער דער מאנט גיוואָרן כלומר צו וואס קומט צו ניץ די חשבונות וואס פריער איז גישטאנן הוא איז דס התולדה שמילדת הנפש דס גווינען וואס דאס נפש גיווינט כלומר די מעשים טובים וואס דס נפש וועט טאן בעמדה על בירור מה שקדם לנו הורך דעם אז זיא וועט קלאר פר שטיין אין די דרייסיג חשבונות וואס מיר

שקדם לנו בשלשים אופני החשבון הנזכרים והבנת עניניהם וצורת מציאתם ואמתת חיובם והמשך הנפש לקבלם עליה כפי הכרתה בהם והשבתם ברעיוניה, ואז אחי תתילד בנפשך תולדה מעולה ורמה תלמד ממנה כל המדות הטובות ותגיע בה אל כל החמודות והיא זכות עצם הנפש מקדרות הסכלות המסירה חשכת הספק אשר בלבבך. וכבר ידעת כי כפי ברור ההקדמות ורוב מספרם ויושר סדורם תהיה התולדה המילדת מהם בבירורה והשיבות מעלתה. וכן הרכבת המרקחת במלאכת הרפואות כי תועלת המרקחת וכח מעשיה יהיה כפי כח הסממנים אשר הורכבה מהם המרקחת. וכן בחכמת השעורים הנקראת בערבי אלהנדס"א כפי רוב ההקדמות המוקדמות בענין הנדרש תהיה חשיבותו ותועלת ידיעתו, וכמו כן בהרבה מן המעשים כי הפלס לא יתכן למחברו עד שידע קודם חכמת השעור וטבעי המניעים והשקלים, וכן חוג החוזים הנקרא אצטרול"ב בערבי לא יתכן למחברו אלא אחר עמדו על חכמת השעור ועל המובדיטאות (צורות ידועות בחכמת השעורים) ותנועת הגלגלים ופשוטות הכדור. וכן הענין הזה הנדרש מן הנפש לא יתבן לך אחי אלא מרפא לנפש

פרק ד והיא זכות עצם הנפש שעי"ז יהיה נפש זך ונקי: מקדרות הסכלות מחושך הסכלות שמחשיך על נפשך: המסירה וגם עי"ז יסיר מעליך חשכת החושך של ספיקות שיש בלבך: הפלס קאנטאר או נעזמען: חוג החוזים כמו מה שאנו קורין כדור וגלי"ה וועלט קוגעל: ופשיטות הכדור וסתפשטות כדור הארץ בגבוליו ומרחקיו:

האבן אויבין דער מאנט והבנת עניניהם אונ זיא ווערט פאר שטיין זייערי ענינים וצורת מציאתם אונ דס גישטאלט כלומר דס אינערליכע וואס ווערט גיפונען אין די ענינים ואמתת חיובם אונ וויא מען איז וויא באמת שולדיג צו האלטין והמשך הנפש לקבלם עליה אונ דער נפש ווערט פר לאנגן די זעלביגי אן צו נעמן כפי הכרתה בהם לויט זיא האט פון זיי פר שטאנן והשבתם ברעיוניה אונ האט עס איבר גיחזרת עטליכע מאל אין איהרי גידאנקן אונ דענקמאלט אז דס ווערט אלץ אזו זיין וויא דא איז גשטאנן אחי מיין ברודער תתילד בנפשך תולדה מעולה ורמה ווערט גיבארן ווערן אין דיין נפש איין חשובי אונ איין הויכע גיווינס וואס איז די גיווינס תלמד ממנה זיא ווערט זיך דער פון לערנין אלי גוטי מדות ותגיע בה אל כל החמודות אונ ווערט דורך דעם גרייכן צו אלע גילוסטיגע זאכין והוא זכות עצם הנפש אונ דס איז די נפש ווערט גירייניגט ווערין מקדרות הסכלות פון דעם שווארצקייט פון די נארישקייט המסירה חשכת הספק וואס דורך דעם ווערט זיא אפ טאן דס פינצטערקייט פון די ספיקות וואס אין דיין הארץ איז. וכבר ידעת אונ דוא ווייסט דאך שוין כי כפי ברור ההקדמות אז לויט דיא קלארהייט פון די הקדמות וואס מען גיט צו אזאך ורוב מספרם אונ וויא מער זייער צאל איז ויושר סדורם אונ וויא גער זייער סדר איז גלייכער אונ בעסר תהיה התולדה הנולדת מהם בבירורה וחשיבות מעלתה אזו קלערער אונ בעסר ווערט זיין די זאך וואס קומט ארויס פון די הקדמות וכן הרכבת המרקחת אונ אזו איז אויך אז מען טוט מאכן א רפואה פון אלערליי קרייטעכר כי תועלת המרקחת דען די הילף פון דעם מעדעצין וכח מעשיה אונ דער כח פון די קרייטעכר וואס די רפואה ווערט דרויס גימאכט יהיה טוט דס זיין כפי כח הסממנים כו' נאך דעם כח נאך פון די קרייטעכר וואס די מעדעצין ווערט גימאכט פון זייא וכן בחכמת השיעורים אונ אזו איז אוך אין די חכמה פון געאמעטריע וואס מען בדארף עס רעכנן אויף דעם קאפ הנקראת בערבי וואס די חכמה ווערט אן גירופן אויף לשון ערבי (אלהנדסא) איז אויך כפי רוב ההקדמות המוקדמות וויא מער הקדמות וואס מען גיט פריער אויף דעם ענין וואס דער פון גילערנט תהיה חשיבותו אזו פיל מער טוט זיין דס חשיבות אונ דס נוצין פון דער זאך וואס מען וויים פון דיא הקדמות וכמו כן בהרבה מן המעשים אונ אזו אויך איז אין פיל ערליי ווערקין כי הפלס דען אבעוזמין (פרזעוזמען) לא יתכן למחברו דס האט מען נישט גיקאנט מציא זיין דס ערשטי מאל עד שידע קודם חכמת השיעור ביז ער האט גימוזט פריער וויסן די חכמה פון געאמעטריע וטבעי המניעים והשקלים אונ די טבע פון די צאל אונ די גוויכטן וכן חוג החוזים אונ אזו אויך איז דס גלאבוס וואס די שטערן זעהר קאנן דריגן זעהן אויף אלי זייטן נאך די שטערן נאך לא יתכן למחברו דאס קאן קיינר ניט מאכן אלא אחר עמדו על הכמת השיעור ביז ער מוז פר שטיין די חכמה פון רעכענן אונ מעסטין ועל המובדיטאות אונ די צורות וואס די רעכין מייסטרש פלעגין צו מאכן ותנועות הגלגלים אונ

רעם

אחר שתסכול קבלת מה שהעירותיך עליו מן החשבון עם נפשך במה שזכרתי לך בשער הזה ובזולתו מן השערים והתמדת המעשה בהם. כי כאשר תעשה זה בלב נאמן ובנפש ברה יאור שכלך ותראה הדרך אל כל המעלות הרמות ולא יהיה ליצר דרך להגיע אליך ולהשיאך ותהיה בתכונת סגולת האלהים ויתחדש לך כח העליוני נכרי לא ידעתו בכל אשר הרגלת בו מכחותיך כמו שאמר החכם (קהלת ח) חכמת אדם תאיר פניו ונו' ואז תכיר הענינים הגדולים ותראה הסודות העמוקות בזך נפשך וכר לבך וחוזק אמונתך ולא תפרד משמחה מתמדת בעולמך ובאחריתך לעוצם מה שהשקפת עליו וגודל הסוד אשר נגלה לך עם העזר המגיע אליך מן האלהים יתברך. וראיתי למשול לך משל קרוב יתבאר לך ממנו דמיון קצת מה שזכרתי לך, והוא שתחשוב כאלו אתה במקום וממעל למקום ההוא צורה. כנגד הצד שהוא נכחך ואין דרך לך לראותה בעיניך ולהשקיף עליה בחוש ראותך

מרפא לנפש

והוא שתחשוב כו' כנגד הצד שהוא נכחך ר"ל הצורה כשתהיה היא הטמונה מלמעלה וכיח לאחוריך ואף אם תהפך פניך לא תוכל לראותה שום אופן, דבר המפסיק בינך ובין הצורה רק אם תעשה עם מברזל ר"ל כמו מראה שלנו שהיא מזוכית בלי שפיגל הקדמונים עשו מראה מטס מתכות כמ"ש מראות הצובאות וצריכה לטושה ומשיחה עד שתהיה מראיה בהיר ומאיר מה שהיה

דעם אום לויף פון די גלגלים ופשיטות הכדור אונ דאס אום שפרייטונג פון איין כדור אונ דר נאך אז ער ווייס דאס אליין קאן ער מאכן די כלי פון די שטערין זעהר. וכן הענין הזה הנדרש מן הנפש אונ אזו איז אויך דער ענין ווס ווערט פר לאנגט פון דעם נפש לא יתכן לך אחי עס איז ניט מעגליך צו דיר מיין ברודער דו קאנסט דר צו ניט קומן אלא אחר שתסכול נאר פירין אז דו וועסט לערנען אויף דיר צו נעמן דו זאלסט האלטן מה שהעירותיך עליו כו' דאס וואס איך האב דיר דער וועקט אונ גילערנט וויא דוא זאלסט חשבון האלטן מיט דיין נפש במה שזכרתי לך מיט דעם וואס איך האב דיר דער מאנט אין דעם שער ובזולתו מן השערים אונ אין אנדרי שערים והתמדת המעשה בהם אונ זאלסט תמיד טאן די מעשים טובים וואס עס שטייט אין די שערים (אדער דו זאלסט טאן די מעשים טובים וואס קומן ארוס פון די חשבונות) כי כאשר תעשה זה דען אז דוא וועסט דאס טאן מיט אגיטרייע הארץ ובנפש ברה אונ מיט אקלארן פר שטאנד יאיר שכלך וועט ליכטיג ווערין דיין שכל ותראה הדרך אונ וועסט זעהן דעם וועג צו אלי הויכע מעלות ולא יהיה ליצר דרך כו' אונ דער יצר הרע וועט קיין וועג ניט האבן צו קענן צו דיר קומן ולהשיאך אונ אן צו ריידן דיך ותהיה בתכונת אונ דו וועסט ביא גאט גירעכינט זיין צווישן דיא גיליבטע לייט ויתחדש לך כח העליוני אונ עס וועט דיר בנייעט ווערן איין אויבערשטער כח דס גאט וועט דיר וייזן אנייען פר שטאנד וויא דו זאלסט אים דינן לא ידעתו בכל אשר הרגלת בו אזעלכן כח וואס דוא האסט נאך ניט גיוואוסט מיט אלע דיינע כוחות וואס דוא ביסט מיט זייא גיוואוינט גיווארין וויא דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין קהלת חכמת אדם תאיר פניו דיא חכמה פון דעם מענטשין דער לייכט זיין פנים ואז תכיר הענינים הגדולים אונ דענצמאלט וועסטו דער קאנען גרויסע ותראה הסודות אונ וועסט פאר שטיין דיא טיפע סודות בזך נפשך מיט דיא לויטרקייט פון דיין זייל וכר לבך אונ מיט ריינקייט פון דיין הארץ וחוזק אמונתך אונ דורך דעם שטארקייט פון דיין אמונה ולא תפרד משמחה אונ דו וועסט ניט אפ גשייד זיין פון איין שמחה אלע צייט בעולמך אין דעם עולם ובאחריתך אונ אויף דיין סוף דאס הייסט אויף עולם הבא לעוצם מה שהשקפת פון וועגן דיא שטארקע אונ מעכטיגע זאך וואס דו האסט גקוקט דרויף וגודל הסוד אונ פון וועגן דעם גרויסן סוד וואס וועט דיר אנפלעקט ווערין עם העזר המגיע אליך מן האלהים מיט דיא הילף וואס וועט דיר גרייכן פון גאט יתברך. וראיתי למשול לך אונ איך האב גיזעהן פר דיר צו גלייכן איין נאהינטן משל יתבאר לך ממנו אונ אגלייכן משל אונ פון דעם משל וועט דיר אויס גיקלערט ווערין דמיון קצת כו' צו פר שטיין אביסל זאכן פון דעם וואס איך האב דיר דר מאנט והוא אונ דאס איז דער משל שתחשוב דו זאלסט טראכטן כאלו אתה במקום גלייך וויא דו ביסט אויף איין ארט וממעל למקום אונ איבער דעם ארט איז פר האנדין אצורה כנגד הצד קעגין דר זייט וואס אנקעגין וויא דו שטייסט. ואין דרך לך לראותה אונ דו האסט קיין שום וועג ניט וויא ארום דוא זאלסט די צורה קאנן זעהן מיט דיינע אויגין ולהשקיף עליה אונ עס איז דיר אום מעגליך צו קוקן

אויף

והגיד לך מגיד כי כאשר תעשה טס מברזל עשות ותלטשהו עד שתסיר קדרותו ותמשחהו זמן ארוך במשיחות רבות ואחר כך תעמידנו נכח פניך אז יראה לך מן הצורה העליונה מה שנעלם ממך ותוכל לראותה ולהשתעשע בנעימותה וזוהר יפיה, והצורה העליונה החשובה אשר אין לך דרך לראותה בעיניך היא חכמת הבורא יתעלה ויכלתו ויופי העולם העליון אשר נעלם ממנו צורתו ותבונתו והטס העשת היא הנפש האנושית והלטישה היא הנהגתה בחכמות ובמוסרים השכליים התוריים והמשיחות הם אופני החשבון השלשים אשר זכרתי לך. וכאשר תעלם על לבך ותשיבם על רעיונך תזך נפשך ויאור שכלך ויצטייר לך כל ענין נעלם בנפשך ותראה צורות האמתות בעינים פקוחות ויפתח לך שער המעלות ויגל המסך המבדיל בינך ובין חכמת הבורא מעל עיניך וילמדך האל יתעלה החכמה רמה ומעשה מועיל ויתן לך כח אלהי כמ״ש (ישעיה יא) ונחה עליו רוח ה׳ רוח חכמה ובינה וגו׳ ואמר (איוב לב) אכן רוח היא באנוש ואמר (משלי

מרפא לנפש

נכתב ועיי סטם הוגג לראות הצורה הנפלאה כשהעמיד כשם נכח פניך וכנגד הצורה הנפלאה: ברזל עשות ברזל ק׳ וקלל וכנ״ל בעה״ל. למ״ב:

אויף איר מיט דיין אויגן געפיל והגיד לך מגיד כו׳ האט דיר איינער גיזאגט אז דו וועסט מאכען איין בלעך פון שטאל ותלטשהו און וועסט עס אזו לאנג שלייפין עד שתסיר קדרותו ביז דו זאלסט אפ טאן זיין שווארצקייט ותמשחהו זמן ארוך און זאלסט אים אלאנגע צייט שמירין במשיחות רבות מיט פיל שמירעכץ וועט דאס זיין ווי א איין שפיגעל ואח״כ תעמידנו נכח פניך און דער נאך זאלסטו דעם שפיגעל שטעלן קעגן דיין פנים אז יראה לך דענקמאלט וועט דיר גיוויזין ווערן מן הצורה העליונה פון דער אויבערשטע צורה וואס איז איבער דיר מה שנעלם ממך דאס וואס איז פאר הוילן הייגט פון דיר ותוכל לראותה און דוא וועסט זיא קאנען זעהן ולהשתעשע בנעימותה און פערגעניגען זיך אין איר זיסקייט און איר שיינעם גלאנץ והצורה העליונה החשובה און די אויבערשטע חשובע צורה אשר אין לך דרך כו׳ וואס איז דיר אום מעגליך צו זעהן זיא מיט דיינע אויגן היא חכמת הבורא יתעלה דאס איז דיא חכמה פון דעם באשעפער גילויבט איז ער און זיין מאכט ויופי העולם העליון און דאס שיינקייט פון דעם אויבערשטין עולם אשר נעלם ממנו צורתו וואס עס איז פון אונז פאר הוילן זיין צורה און זיין איינזעהן והטס העשת און דיא שטאלינע בלעך (דער שפיגעל) היא הנפש האנושית דאס מיינט מען דיא נשמה פון דעם מענטשין והלטישה און דאס שלייפין מיינט מען מען זאל זיא פירין אין חכמות און אין גוטע מדות און מוראל השכליים והתוריים סיי אזעלכע מדות וואס דער שכל ברייננט מיט און סאיי אזעלכע וואס ווערט גילערינט אוים דער תורה והמשיחות און דאס שמירין הם אופני החשבון דאס זיינען דיא דרייסיג אופנים פון חשבון וואס איך האב דיר דר מאנט. וכאשר תעלם על לבך און אז דו וועסט זייא אויף ברייננען אויף דיין הארץ ותשיבם על רעיונך און וועסט זיי נעמין אויף דייגע גידאנקען תזך נפשך וועט דיין נשמה לויטר ווערין ויאיר שכלך און דיין שכל וועט לייכטין ויצטייר לך כל ענין און עס וועט זיך דיר אוים מאלין אלע ענינים וואס איז בייא דיר פריער גיווען פאר הוילן און וועסט עס גוט פאר שטיין גלייך ווי זייא זיינען פר דיר אוים גימאלט ותראה צורות האמתות און דו וועסט זעהן ווארהאפטיגע צורות מיט אפינע אויגן ויפתח לך שער המעלות און עס וועט זיך דיר עפינן דר טויער פון די הויכע מעלות ויגל המסך המבדיל און דער פיר האנג וואס האט צו שייד צווישין דיר און צווישין די חכמה פון דעם באשעפר וועט אפ גיטאן ווערין מעל עיניך פון אפ דייגע אויגן וילמדך האל יתעלה און גאט גילויבט איז ער וועט דיך לערנען החכמה רמה הויכע חכמות ומעשה מועיל און נוצליכע ווערקין ויתן לך כח אלהי און ער וועט דיר געבין איין געטליכע קראפט· וויא עס שטייט אין ישעיה ונחה עליו רוח ה׳ און עס וועט אויף אים רוהן דיא נבואה פון גאט רוח חכמה ובינה וגו׳ ויראת ה׳ איין גימיט פון חכמה און פר שטאנדיקייט און גאטס פארכט· און איוב האט גיזאגט אכן רוח היא באנוש פאר וואר עס איז איין פארזעהונג בייא דעם מענטשין ונשמת שדי תבינם און דיא נשמה וואס איז גיגעבין פון גאט טוט זיי פערשטענדיג מאכען

און

ג) אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה ואמר (שם) אז תבין יראת ה' וגו':

פרק ה אך אם החשבון הזה חובה על האדם תמיד או בקצת הזמן מבלי קצתו אומר בתשובת השאלה הזאת, כי החשבון חייב בו האדם כפי כח שכלו ומעלת הכרתו תמיד עם כל הרף עין ואם יוכל עם כל נשימותיו כדי שלא יפרד ממנו המורא והפחד והבושת מהאלהים ית' המשקיף עליו תמיד וילמד ממה שצוה בו האל את המלך באמרו (דברים יז) וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר וגו' והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו וגו' ואמר (יהושע א) לא ימוש ספר התורה הזה מפיך וגו' ואמר (דברים ו) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום וגו' ואמר וקשרתם לאות על ידך וגו' וכתבתם על מזוזות ביתך. וחזק הענין בציצית באמרו (במדבר טו) והיה לכם לציצית ואמר (שם) למען תזכרו. ומה נשאר מעניני הזרוז על החשבון אשר הוא בענין זכרון הבורא שלא זרזנו בו. וכפי זה אחי ראוי לך להתנהג בהרגיל החשבון עם נפשך בכל שעה ובכל רגע לאל יתברך ואל תמעט

מרפא לנפש

פרק ה כי החשבון חייב בו האדם כו' תמיד עם כל הרף עין כו' כי אין לך בכל שעה ורגע שלא יהיה נוהג באדם אחד מהתכונות הנפשיות כמו בעודו לבד או בחברה במקהלות או שלומד או כשמתפלל או בעסקו בעניני העוה"ז או בדבוריו וכל מעשה שיעשה ומתכונות הטובות מחשב מתי יוכל ליתן אל לבו אי או שתים או כמה תכונות שיזכרם באותה שעה ובאותו מקום דוק ותשכח: ואל תמעט בעיניך שום טובה כו' למיש. לפעמים מניח אדם מעשה טוב מפני שהדבר ההוא קל בעיניו כגון הטוב במלה או בראיה לשם ה' שחושב שאינה נחשבת בעיני הש"י לכלום ואומר א"כ למה לי לעשות ועל זה אמר ואל תמעט בעיניך שום טובה. בשם החסיד ז"ל עכ"ל. וז"ל החסיד בהגהה יש נותלין הדע בשלווין ובאזכרות הנראים קלים ו[illegible]

אונ אין משלי שטייט אם תבקשנה ככסף ווען דו זאלסט דיא תורה זוכין וויא זילבער וכמטמונים אונ וויא אבנים טובות וואס מען בהאלט זייא תחפשנה ווערסטו זיא זוכין אז תבין יראת ה' דערנאך וועסטו פר שטיין אין גאנץ פארכט:

אך אם החשבון הזה חובה על האדם תמיד נאר אויב דר מענטש איז תמיד הייב מיט זיין נפש חשבון צו האלטין או בקצת הזמן אדער אין אטייל צייטין אומר בתשובת השאלה וועל איך ענטפערין אויף דער שאלה כי החשבון חייב בו אז דער מענטש איז הייב דעם חשבון צו האלטין כפי כח שכלו לויט דעם כח פון זיין שכל אונ נאך דער מעלה פון זיין פאר שטאנד תמיד עם כל הרף עין אלע צייט אונ אלע אויגין בליק אונ אויב ער וועט קאנען זאל ער זיך רעכענען עם כל נשימותיו מיט אלע זיינע אטומים כדי שלא יפרד כדי עס זאל זיך ניט אפ שיידין פון אים דיא מורא אונ דיא פארכט אונ די בושה פאר גאט יתברך המשקיף עליו תמיד וואס ער קוקט אויף אים אלע צייט וילמד אונ זאל עס אפ לערנען ממה שצוה בו האל פון דעם וואס גאט האט געבאטין דעם מלך באמרו דר מיט וואס ער האט געזאגט אין דברים וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר אונ ער זאל זיך דיא משנה תורה אויף שרייבין אויף איין ספר והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו אונ זיא זאל זיין מיט אים אונ ער זאל דרינען לייענען ווייל ער וועט לעבין. אונ אין יהושע שטייט לא ימוש ספר התורה הזה מפיך אונ דיא תורה זאל ניט אפ גיטאן ווערין פון דיין מויל. אונ אין דברים שטייט והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום וגו' אונ דיא רייד וואס איך געביט דיר היינט זאל זיין אויף דיין הארץ אונ נאך שטייט דארטין וקשרתם לאות על ידך וגו' וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך אונ דו זאלסט די פרשיות אן קניפין צו איין צייכין אויף דיין האנד דס מיינט מען די תפילין אונ זאלסט זייא שרייבין אויף די בייא שטידליך פון דיין הויז מיינט מען מזוזות וחזק הענין אונ ער האט געשטארקט אונ געשריבין דעם טעם דער ביי בציצית ביי דר מצוה פון ציצית באמרו דר מיט וואס ער האט געזאגט והיה לכם לציצית אונ עס זאל אייך זיין צו ציצית שטייט דארטין ווייטער למען תזכרו אום ווילין איר זאלט גידיינקען אלע מצות פון גאט. זאגט דר מחבר ומה נשאר אונ וואס איז דען נאך איבער געבליבין מעניני הזרוז על החשבון פון דיא דער מאנונג אויף דעם חשבון אשר הוא בענין זכרון הבורא וואס איז אין דעם ענין דאס מען זאל גידיינקען דעם באשעפער שלא זרזנו בו וואס מיר האבין דער פון ניט דער מאנט אין דיא דרייסיג ערלייא חשבונות וכפי זה לויט דעם אחי מיין ברודער ראוי לך להתנהג גיהערסטו דיך נוהג צו זיין בהרגיל החשבון אז דו זאלסט זיך גיוואוינען חשבון צו האלטין מיט דיין נפש בכל שעה ובכל רגע אין אלע שעה אונ אין אלע אויגין בליק פון גאטס וועגין ואל תמעט בעיניך שום טובה אונ לאז ביי דיר

בעיניך שום טובה שתעשנה לשמו אפי' בטלה או בריאה כי המעט מסך רב אצלו וכן בענין העבירות • והקרוב שבדמיונים בזה העתקת השמש בארץ שעור אמה תעתק בגלגל מילין הרבה וכן העתקת הצל באצטרול"ב • ואל ירבה בעיניך מעשיך ואם יהיה לשמו . כי במעט שבטובות שיש לו עליך כפל מעשה כל יושבי העולם עם דקדוק החשבון • על כן אל תתעלם מעשות חשבונך בינך ובין בוראך על גודל טובו עליך ורוב חסדיו עמך יום יום ואם לא יפנה לבך בזה ביום יהיה בלילה ואם הלף לך יום א' השג בשני כמו שאמרו רז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך ואמר (קהלת ט) בכל עת יהיו בגדיך לבנים :

מרפא לנפש

אמר ובני אדם מזולזלין בהם והם עומדין ברומו של עולם ולא יבוער זה מהעברת השכל ולא יחקר במחקר האנושי ולא יושג כ"א לחכמים האמתיים קדושי עליון אשר אור אלהים נגה עליהם וכל מצוה אפילו הקלה שבקלות יש לה כח ושורש במרכבה העליונה אשר משם ימשך העניין למטה באדם וקיומו במצוה מתעורר הכח העליון דוגמתו בשרשו למעלה וגם הם מאירין לאין תכלית ומוסיף כח וגבורה בפמליא של מעלה ואם עושה דבר עבירה בין בדבור בין במעשה מגביר כחו ולכן צוה הקב"ה אותם שלוייס והאזהרות דוקא ולא זולתם וכן כל האזהרות שבדברי רז"ל ועל דרך זה כו' ויעלה בדעתו שהוא ממש עוסק בדוגמא של מעלה כי אף שהוא בריה קלה יש לאל ידו לעורר כח העליון ועל זה נאמר כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו . ירצה כי הקב"ה חלק מכבודו להם ונפח באפם נשמת רוח חיים והחלק יחובר בכל כמו המשיחה והחבל הקשור שראשו אחד גבוה וראשו השני למטה שמי שאוחז בראשו שלמטה ומתעסק בה בכל כחו מנענע ראשו העליון וז"ש במשנה הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה עכ"ל: ואל ירבה בעיניך מעשיך וכו'. לפעמים מניח אדם מעשים טובים מפני שחושב שכבר עשה הרבה וחושב שדי לו והם ארכו וספוקו לאחריתו ועל זה אמר ואל ירבה בעיניך מעשיך : ואם יהיה לשמו אע"פ שעושם לשמו דאי לאו הכי אינם נחשבים לכלום ומושב שבשבה שליתו על פניו כתיב בהקדמת סמתחבר ואם יארע על הכוונה הפסד לא יהיו המעשים מקובלים ואף אם ירבו ויעמידו ע"ס כי אם הפעל כל מע"ט בעולם מה תתן לו כי אינו צריך להם : כי במעט שבטובות כו' ר"ל הקטנה שבטובות שעושה הקב"ה עם אדם אחד כפלי כפלים שוה יותר מכל מעשים טובים מה שבני אדם עושים ואם כן אין ירבו מעשיך בעיניך :

ניט ווייניג זיין קיין שום מצוה שתעשנה לשמו אז דו זאלסט זיא טאן פון גאטס וועגן אפילו בטלה או בריאה אפילו מיט רעדין אדער זעהן פון גאטס וועגן לאז ביי דיר דאס אלץ ניט צו קליין זיין כלומר דו וועסט וועלין זאגין דיא מצוה וואס מען טוט מיט רעדין אדער מיט זעהן דאס איז גאר אקליינע מצוה אונ איז גאר ביי גאט ניט חשוב זאלסטו אזו ניט זאגין כי המעט ממך רב אצלו דען וואס ביא דיר איז ווייניג אונ קליין איז ביי אים פיל אונ חשוב וכן בענין העבירות אונ אזו איז אויך אין דעם ענין פון עבירות וואס דיר דאכט זיך עס איז גאר אקליינע עבירה אונ גאט איז גאר ניט מקפיד אויף איר אונ ער וועט דיך פר איר ניט שטראפין אבער צום אמת איז דיא עבירה ביי גאט זייער גרוים והקרוב שבדמיונים בזה אונ דאס גלייכסטער משל איז אין דעם העתקת השמש בארץ כו' ווען דיא זון רוקט זיך אוועק אויף דער ערד איין איל תעתק בגלגל מילין הרבה ווערט זיא אויבין אין איר גלגל אוועק גירוקט פיל מייל וכן העתקת הצל אונ אזו איז אויך מיט דעם רוקין פון דעם שאטין וואס עס ווערט גיזעהן באצטרלו"ב דורך דיא כלי וואס דיא שטערין זעהר האבין • ואל ירבה בעיניך מעשיך אונ לאזין ביא דיר ניט צו פיל זיין דייניע מעשים טובים וואס דו האסט גיטאן ואם יהיה לשמו אונ ווען דו האסט זיי שוין אפילו גיטאן פון גאטס וועגן ווארום אפט קאן זיך אמענטש טראכטין איך האב שוין זייער פיל מצות גיטאן עס איז שוין גינוג פון מיינט וועגן אונ איך בדארף שוין מער ניט דרום זאגט דער מחבר אז דייניע מעשים טובים זאלין ביא דיר ניט פיל זיין כי במעט שבטובות ווארום דם וויינגסטע גוטס וואס גאט הט דיר גיטאן כפל מעשה כל יושבי העולם בטרעפט פיל מאל מאפיל מער אז אלע די מעשים טובים וואס אלע מענטשין אין דער וועלט טוען עם דקדוק החשבון ווען דו זאלסט גאר רעכט זיך ברעכענען וועסטו דאס זעהען על כן אל תתעלם כו' דרום זאלסטו זיך ניט פר הוילין פון צו מאכין דיין חשבון בינך ובין בוראך צווישין דיר אונ צווישין דיין בשעפר על גודל טובו עליך אויף דעם גרוים גוטס וואס ער האט דיר גיטאן ורוב חסדיו עמך אונ זיין פיל גינאד וואס ער טוט דיר אלע טאג ואם לא יפנה לבך אונ ווען דו קאנסט ניט לעדיג מאכן דיין הארץ דער צו ביי טאג דאס דו האסט ניט צייט ביי טאג יהיה בלילה לאז דאס זיין ביי נאכט ואם חלף לך יום אחד אונ ווען עס איז ביי דיר אוועק גיגאנגען איין טאג וואס דו האסט ניט גיהאלטין דעם חשבון השג בשני גרייך עס אין דעם אנדערן טאג וויא אונזערע חכמים ז"ל האבין גיזאגט שוב יום אחד לפני מיתתך טוא תשובה איין טאג פר דיין טויט • אונ אין קהלת שטייט בכל עת יהיו בגדיך לבנים אלע צייט זאלין דייניע קליידער ווייס זיין דאס מיינט מען ער זאל תמיד תשובה טאן:

אבל

פרק ו אבל מה שצריך לסמוך לחשבון עם הנפש מן המעשים אומר כי זה יהיה מן האדם כפי זכות עצם נפשו וקבולה לאורי האמת המגיעים אליך מאת אלהים יתברך כי כאשר יהיה שכל המתשב עם נפשו החשבון הזה זך ויבין הכונה והחפץ בו וייחד לבו בו לאלהים יתברך יפיק רצון הבורא יתברך ויעזרהו לעשות מצותיו ויורה אותו באור החכמה ויזהיר בזוהר השכל ויזך נגלהו ונסתרו לאלהים ודומה למה שאמר איוב (איוב כט) צדק לבשתי וילבשני וגו׳. ואז תשקוט ותנוח מחשבתו מדאגות העולם ושכיותיו וישמח בעבודת הבורא יתברך ויגיל במה שהשקיף עליו מסודות החכמה ומאוריה ויאשר נפשו על מה שהגיע אליו מידיעת אמתת העולם התחתון והעולם העליון ומחשבת האלהים הטובה והנהגתו וקיום גזירתו בבריותיו כמו שאמר דוד עליו השלום (תהלים סד) ישמח צדיק בה׳ וחסה בו ואמר (שם קה) ישמח לב מבקשי ה׳ ואמר (ירמיה ט) אל יתהלל חכם בחכמתו וגו׳ ואמר (שם) כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי וזאת היא המדרגה העליונה

מרפא לנפש

פרק ו כי כאשר כו׳ יפיק רצון הבורא יתברך כמ״ש חז״ל הבא לטהר מסייעין אותו מן השמים כו: צדק לבשתי וילבשני כי אני רציתי להלביש עצמי בצדק והלבישני הש״י כפי רצוני: וישמח בעבודת כו׳ ויגיל כו׳ כי זהו העיקר בעבודת הבורא כמ״ש תחת אשר לא עבדת את ה׳ אלהיך בשמחה וגו׳ וכן כמה פסוקים שהביא כמבואר במקומות אין מספר וכבר כתבתי שהאר״י ז״ל זכה לרוח הקודש ויתר מדרגותיו בעבור שהיה בשמחה במצותיו ובעבודתו ית׳ כ״כ כנל״ס:

אבל מה שצריך לסמוך לחשבון עם הנפש מן המעשים אבער וואס פאר מעשים געהערין צו דעם חשבון דאס נאך דעם אז ער האט שוין גירעכינט דיא חשבונות וואס פאר מעשים געהערין דער צוא אומר וועל איך זאגין כי זה יהיה מן האדם דאס קאן זיין פון דעם מענטשין אונ דאס קאן דער מענטש טאן כפי זכות עצם נפשו לויט דאס לויטערקייט פון זיין נפש וקבולה לאור האמת אונ לוט וויא זיא בקומט די ווארהאפטיגע ליכטיגקייט מאת האלהים יתברך פון גאט יתברך כי כאשר יהיה כו׳ ווען אז דער שכל פון דעם מענטשין וואס רעכינט מיט זיין נפש דעם חשבון זך קלאר ויבין הכוונה אונ וועט פאר שטיין וואס דיא כוונה איז פון דעם חשבון אונ וואס מען בגערט דורך דעם חשבון וייחד לבו בו לאלהים אונ וועט זיין הארץ דרינגען פאר איינגין צו גאט יתברך יפיק רצון הבורא וועט ער בעקומען דעם ווילין פון דעם בשעפר יתברך ויעזרהו לעשות מצותיו אונ גאט וועט אים העלפן ער זאל קאנען טאן זיינע מצות ויורה אותו באור החכמה אונ וועט אים ווייזין אונ לערנען מיט דער ליכטיגקייט פון חכמה ויזהיר בזוהר השכל אונ וועט אים לייכטין מיט דעם ליכט פון דעם שכל ויזך נגלהו ונסתרו אונ עס וועט זיין קלאר אונ לויטער זיינע אנטפלעקטע אונ פר בארגענע זאכן לאלהים פון גאטס וועגין ודומה למה שאמר איוב. אונ עס איז גלייך צו דעם וואס איוב האט גיזאגט צדק לבשתי מיט גירעכטיגקייט האב איך מיך אן גיקלייד וילבשני אונ ער האט מיך גימאכט אן קליידין כלומר ער האט מיר גיהאלפין איך זאל נאך מער מעשים טובים קאנען טאן ואז תשקוט ותנוח אונ דענסמאלט וועט זיינע גידאנקען שטיל אונ גירועט זיין פון די דאגות פון דעם עולם ושכיותיו אונ פון זיינע גלוסטיגקייט וישמח בעבודת הבורא אונ ער וועט זיך פרייען אין דיא דינסט פון דעם בשעפר יתברך ויגיל במה שהשקיף עליו אונ וועט זיך פרייען פון וועגין וואס דר בשעפר האט אים גימאכט וויסין די סודות פון חכמה אונ איר ליכט ויאשר נפשו אונ וועט זיך זעלבסט פר גליקליך האלטין על מה שהגיע אליו אויף דעם וואס ער האט גיגרייכט מידיעת אמתת העולם פון דעם ווארהאפטיגין וויסין שאפט פון דעם אונטערשטין עולם והעולם העליון אונ פון דעם אויבערשטין עולם ומחשבת האלהים הטובה אונ פון דיא גוטע מחשבה פון גאט והנהגתו אונ וויא ער פירט דעם עולם וקיום גזרתו בבריותיו אונ וויא עס האט אקיום וואס ער איז גוזר אויף זיינע בשעפענס ווי דוד המלך האט גיזאגט אין תהלים ישמח צדיק בה׳ דער צדיק טוט זיך פרייען מיט דער דינסט פון גאט וחסה בו אונ טוט זיך אין אים בשיצין אונ נאך האט ער גיזאגט ישמח לב מבקשי ה׳ עס וועט זיך פרייען דאס הארץ פון די וואס זוכין גאטס דינסט אונ ירמיה האט גיזאגט אל יתהלל חכם בחכמתו וגו׳ דער חכם זאל זיך ניט בארימען מיט זיין חכמה שטייט ווייטר כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי נאר דער מיט זאל זיך איינער בערימען מיט שכל גאט צו פאר שטיין אונ צוא קענען

וזאת

שבידיעת האל יתברך כי מי שידעהו באמת ידבק בעבודתו וביראתו כפי ידיעתו בלבו ובמצפונו ויתקיימו לו חובות הלבבות והאברים בלי טורח ובלי עמל אך בהריצות והשתדלות וזריזות כמו שאמר דוד (תהלים קיט) חשתי ולא התמהמהתי וגו' ובו אמר החכם (משלי ג) אשרי אדם מצא חכמה ואמר (תהלים קו) אשרי שומרי משפט וגו' והאלהים יתברך ישימנו מהם ויכניסנו בכתותיהם (ס"א בכונתם) ברחמיו, אמן:

נשלם שער השמיני. תהלה לאל יתברך: